

HISTORIA

Nuperæ Rerum *Mutationis*

John O IN *Mannoek*

ANGLIA:

In quâ

Res à *JACOB* Rege

contra Leges Angliæ, & Europæ
Libertatem, & ab Ordinibus An-
gliæ contra Regem patrata, duo-
bus Libris recensentur.

Authore *EZEK. BURRIDGE*, A. M.

Diœces. Connor. Vicar. General.

L O N D I N I,

Typis *J. H.* impensis autem *A. & J. Churchill*,
ad insigne *Nigri Cycni* in Vico dicto

Pater-Noster-Row, 1697.

*Illustrissimo Viro CAROLO
Duci Salopiæ, Marchioni Al-
toniæ, Comiti Salopiæ, Wex-
fordiæ & Waterfordiæ, Baroni
Talbotto, Strangio (de Black-
mere) [Furnival, Vernon, Love-
tot] Giffordo de Brimsfield,
[Comyn de Badenagh, Valence,
& Mountchesney] Præfecto
comitatus & civitatis Wigor-
niæ, Serenissimo Regi Wilhel-
mo à Sanctioribus consiliis, &
Secretioribus Epistolis, nec non
augustissimi Ordinis auratæ pe-
riscelidis Equiti.*

MORIS est scriptoribus, *Vir Illu-
strissime*, quibus quæ tradituri
sunt in manus hominum in-
vidiam conflatura sunt, in illorum con-
fugere sinum, quorum dignitatis splen-
dorem malevorum odio parem esse ar-

* a

bitrantur

Epistola Dedicatoria.

bitrantur. Ut nominis tui claritudo efficit, ut possis; ita indolis generosæ comitas, ut velis præsidio esse omnibus patrociniū tuum haud iniquè implo- rantibus. Tanti generis claritas, & singularis ista humanitas, quā, ut honestissimum quemq;, ita illos præsertim. omnes complecteris, qui publicæ, & literariæ rei tantillum prodesse student, monuit, ut opusculum hoc, quod plurimorum invidia insectatura est, Donarium nomini tuo sacrum suspenderem, dicarem, consecrarem. Nec ingratam fore credo oblationem, si materiam, qua ingenium tuum maximè delectari debet, par doctrinæ cultus, & elegantiae nitor exornaret. A quo etenim patrociniū aut commendationem melius petat labor iste, in quo *Ordinum* Angliæ, & gloriosæ rerum nostrarum *mutationis* defensio suscipitur, quàm à Celsitudine tuā, qui magna pars eorum fuisti, quorum virtuti debetur quod temporum vices tam feliciter mutatae fuerit.

Tu

Epistola Dedicatoria.

Tu religionis afflictæ, & expirantis libertatis casum miseratus, cùm de salute jam pœne desperatum esset, Belgium petiisti, ad salutis communis, & libertatum recuperandum subsidia illic comparanda.

Quam læta est Angligenis tanti muneris recordatio : quod nobilis antiquissimæ stirpis, cui nulla cum iracundo Rege simultas intercesserat, ipso in flore juventæ, re familiari integrâ, amorem tranquillitatis habuerit post charitatem patriæ ! præclarum est, ægræ & ruenti reipublicæ, non sine vitæ & fortunarum omnium periculo, remedia tempestivè ita exquirere : præclarius verò, partam tali facinore gloriam constanter tueri : periculosas insensissimorum hominum insidias non extimescere : verùm impavidè semper obstinateq; in eodem reipub. studio perseverare. Hæc est tua laus, hæc gloria tua : postquam etenim rerum humanarum Rector, nobis supra spes nostras, imò pœnè dixeram supra vota, propitius,
imperii

Epistola Dedicatoria.

impetii summam ad rerum nostrarum *Statorem* transtulerit, pietas tua in patriam, fides in Regem constantissimè emicuit.

Præclaræ virtutis claram mercedem esse oportet. Nihil homini potest dari majus quam gloria, & laus, & æternitas; hæc à civibus suis præmia sunt eorum quorum animis patriæ, libertatis, & majestatis publicæ cura insedit. Cum igitur, *Vir Celsissime*, tu eodem ingenti animo, coeptis iisdem, sempiternæ tuæ gloriæ, quibus felicitati nostræ prospexeris; nihil nostra prædicatione ad laudum tuarum splendorem adjicere potest. Laudabunt alii perantiquæ gentis tuæ titulos & imagines: alii titulis & imaginibus splendidiores, quæ solæ sunt tuæ, virtutes. Apud plurimos tibi honori erit quòd colis studia, quòd studiosos amas, foves, provehis: apud alios, quòd liberalibus studiis ita teipsum excoluisti, ut ingenii tui vires, annis longè majores, pares sint maximis regni negotiis. Impar ego tantis
sum

Epistola Dedicatoria.

sum laudibus; &, si non essem, ab illarum tamen prædicatione abstinerem, quoniam elogia, quæ virtutibus debentur, singularis tua modestia deprecatur. Meritis tuis inimicorum insidiæ testimonium perhibent: Illi ut virum, clarissimum antiquitatis exemplar, & maximis hujusce reipub. temporibus idoneum, à rerum gubernaculis, & intimioribus Regis consiliis removerent, & quod aliâ fraude non poterant, rempub. ità everterent, te inter alios conjurationis insimulandum curarunt: pessimo verò successu; Rex etenim, cui egregia tua fides perspecta est, te singulari benevolentia completitur: Te, magnum seculi, magnum istius Ordinis ornamentum *Proceres* regni; te *Plebis Delegati* certatim amant: alioquin non eâ, quâ nuperrime, vocum & animorum contentione laudibus tuis, in lege rogandâ, suffragati essent. Te suspicimus, te effusissimè diligimus omnes: nec ex ima plebe quispiam tam imbecillo ingenio est, qui

Epistola Dedicatoria.

qui ignoret, te, amore recti, amore rei-
pub. imbutum, publicis utilitatibus sedu-
lò semper invigilare.

Ut tibi, *Vir Inclytissime* ad augendam
dignitatem nil superest, qui Britannici
fastigii apicem tenes; ità neque ad felicita-
tem; cum perinde summis atque infimis
chatus popularium benevolentia sis undiq;
septus. De nostra itaq;, & familiae tuae
illustrissimae fortunâ, tantum sollicitus De-
um opt. max. precor, ut animam tam pub-
licè salutarem diutissimè seruet: nec tu
prius hinc abripiaris, quàm post laetos &
felices hymenaeos (quod debes familiae, &
patriae tuae, & nescio quid aliud debes)
numerofam generis sobolem, per quos
sana tua, qui partem à majoribus glo-
riam virtute superasti, latius in memoriâ,
& sermone hominum versabitur.

Vovet

Cum omni, ut par est,

Observantiâ & cultu,

Celsitudini tuae

Devotissimus,

E. B.

PRÆFATIO

A D

LECTOREM.

Manavit longè ad ultimas usque terrarum oras fama stupendæ rerum mutationis, quæ non sine mærore quorundam, plurimum exultatione, & admiratione omnium ferme mortalium, nuper in Angliâ contigerit. Post tantæ rei novitatem, de quâ variæ sinistraque opinioniones regiones transmarinas pervaserint, neminem hæcenus extitisse demiror, qui res gestas ita exposuerit, ut exteris innotesceret quâ ratione, quo jure ordines Angliæ abdicatum à Jacobo Rege imperium Principem Auriacum penes esse permiserint.

Plurimis scio studium illud supervacaneum videri; res à poru'o Anglicano in nuperâ conversione gestis Europæ tam salutare esse arbitrantur, ut non sit metuendum ne quævis inimicorum calumniæ famam ipsorum apud externos læant: rerum summam PRINCIPI inquit, tradiderunt, qui domi in pacis consiliis Rex bonus est, & foris in rebus bellicis imperator præstantissimus;

Præfatio ad Lectorem.

stantissimus; qui cohortes bellicas in exterâ regione quotannis in aciem educit, atque ita castigavit ibi furorem hostis Europæ libertati diu insidiantis, ut quasi ardentissimæ Gentis conesceretur impetus, unum opus sit Gallis necere moras, continere semet in castris claustrisque, & à prælio committendo abstinere.

At iniquos rerum æstimatores istos censeo, quibus res gestas ex solis commodis metiri sufficit. Nihil ego utile, nihil gloriosum censeo, nisi idem sit honestum: neque ex eorum numero sum qui pro imperio violandam esse justitiam arbitrantur. Et si igitur Principis Auriaci EXPE-
DITIO in Angliam mihi videatur auspicatissima, & ejus momenti esse, ut nulla res gesta sit major, nulla gloriosior, & commendatior sempiternæ hominum memoriæ; et si inauguratio ejus felicissima sit habenda, neque lætior ulla dies nobis illuxerit, quam cum, ablegatâ tyrannide, expiato foro, dissipato insidiatorum concursu, talis Princeps rerum nostrarum potitus fuerit; perquam nihilominus necessarium mihi videtur facinora omnia commemorari, ut quod ordines Angliæ præclare fecerint & gloriose in suâ ipsorum libertate tuendâ, & in solvendis Europæ vinculis, justè etiam fecisse existimentur.

Varia quidem sunt hominum genera apud quos sceleris postulabimur, imo apud plurimos quorum saluti optimè prospexisse videmur, proditio inculpabimur, nisi crimen illud diluamus. Præter enim malefactorum istum è nostratibus gregem

Præfatio ad Lectorem.

qui semper in potentes obliqui sunt, qui sub uno Rege alterum laudant, qui rempublicam amant in regno, in republicâ regnum, & ubique sunt seditionum faces, idque non aliâ de causâ quàm quod in eâ dignitate non sint quam parem meritis arbitrentur: alii etiam quamplurimi sunt quorum benevolentiam nobis conciliare, & quibus nostræ innocentiae fidem facere debemus. Illi omnes imprimis, quibus illud præcipue religioni est sacrosanctam Regum majestatem ab injuriis tueri, nos ad jus vocabunt, & quasi reos peragent, quòd projecta nobis sit regum authoritas, & non solum Regem, sed Regnum ipsum de repub. tollere velimus. Romanæ etiam Ecclesiæ cultores, & in iis sacrorum præsertim antistites plurimis in locis iracundiâ exardescere solent, quoties in Jacobi Regis infortunii mentionem incidunt. Condonanda est plerisque illorum indignationis ista intemperies, qui aliorum lusi mendaciis in eâ sunt opinione Jacobum Regem pro causâ Dei sollicitum regni sui naufragium fecisse. Jesuitæ populum Anglicanum istius criminis infamarunt. Ex illorum societate * Gallicus scriptor, in consuetudinibus nostræ gentis, in legibus atque institutis nostris, & in rebus nuperrimè gestis planè hospes, de atrocitate injuriæ queritur, quâ ordines Angliæ, religionis Catholicæ odio incensi, Jacobum dignitate regiâ spoliârunt. Tanti sceleris macula quam primum eluenda est; & nobis fidem, æquitatem,

* Pere d'Orleans revolutions-d' Anglitterre.

Præfatio ad Lectorem.

tem, patientiam testatam cunctis & probatam reddere; authoritatem etiam, honorem, & decus nostrum adversus infames Jesuitarum linguas apud idoneos rerum æstimatores tueri difficile non debet esse. Si crimen etenim illud, cujus non ab uno tantum, verum omnibus propemodum Jesuitis apud externos incusamur, fidem apud Romano-Catholicos obtineat, tum infamia scele-
ris, & labes æterna posteris adhærebit.

Mecum itaque reputans quàm necessarium esset cives fortissimos & integerrimos, deque universis ferme Europæ civibus egregiè meritos, ab omnibus maledictis defendi, expectabam diu dum magni nominis pugil aliquis è globo eruditorum istorum, quorum Anglia refertissima est, in arenam hanc descenderet: cum vero neminem viderem huic operi incumbentem impulit tandem me veritatis & reipub studium, ut causæ hujus nobilissimæ & sæculorum omnium memoriâ dignissimæ, impar licet tantæ provinciæ, patrocinium susciperem. Cogitavi sæpius quàm grande illud onus esset, & quod humeri mei, si aliis negotiis haud essent impediti, præ modestiâ recusare deberent. Et quidem cogitatio ista me ab incepto opere desistere subegisset, nisi viri duo ornatissi-

• Sanctus Georgius
Alh nuper præpositus
Acad. Dublinens. nunc
Episcop Clonens. &
Gul. Molyneux Armi-
ger.

simi * quorum judicium ingeniumque excellens summâ ego in admiratione habeo, labantem mihi animum sæpius confirmassent. Crediderunt viri optimi, idque mihi

Præfatio ad Lectorem.

mibi sæpius persuasum iuerunt, lucubrationes meas, quales quales essent, refutatis inimicorum calumniis, opinionem, quam de nobis concepissent, peregrinorum mentibus evulsuras.

Illud verò dolendum est, quod injuriæ vulnus ab inimicis nostris, & præsertim à Jesuitâ contumeliosissimo * populo inflictum, haud aliter sanari possit quam vetera refri-

* Pere d' Orleans.

cando vulnera quibus humanitatis est cicatricem potius obducere. Plurimi sunt quibus sacrosancta Regum nomina haud sunt terricula, quò minus facinora pravo patrata exemplo annalium monumentis mandarent, recensetur, inquit, inter maxima Trajani in populum Romanum beneficia, quòd illo regnante, liceret illis de malis imperatoribus quotidie vindicari & futuros sub exemplo præmonere nullum locum, nullum esse tempus, quo faneſtorum Principum manes à posterorum execrationibus conquiescant. Atque idem, inquit, nobis jam licere debet sub Principe optimo, idque ad fidem inculpati ejus imperii aliis faciendum, quoniam (ut Plinius ait) cum de malo Principe posteritæ tacent manifestum est eadem facere præsentem. Mihi verò non mea voluntas istam permetteret licentiam, ut, commemorando res ab eo patratas, Regi invidiam aliquem constarem. nisi singularis officii necessitudo id postularet Jacobus Rex licentiæ & delicti hujus, quodcunque sit gratiam mihi facere debet, quoniam ille non solum huic operi

Præfatio ad Lectorem.

occasionem dedit, verum effecit etiam ut esset necessarium. Ille etenim ipsius adversarii confessione arguitur, Jesuitæ scripta ea voce præ-
ruiſſe quibus nos populi Anglicani famam gra-
viter læſam eſſe querimus. In operis etenim præfatione dicit, ſe ad regium conclave liberum ſemper aditum habuiſſe & quoscunque vellet ſer-
mones cum eo conſeruiſſe. Hoc perinde eſt ac ſi fateretur Regem ſcriptis iſtis materiam dictitaſſe, aut perlegiſſe ſaltem ea quæ Jeſuita de rebus ab eo geſtis, tanquam ab ejus commentariis excerpta, in vulgus editurus erat. Quoniam itaque Rex noſter & ſine dubio Gallus etiam cui Jeſuita libellum iſtum mendaciis reſertiſſimum dicavit, Jeſuitæ operis iſtius ſuſcipiendi ideo ſuaſores erant, ut populum Anglicanum, ex me-
ro Catholicæ religionis odio læſæ in Regem Catholicum fidei poſtulatam, à ſociorum amicitia diſſociarent; idcirco æquum eſt ut dent veniam iſti Παρρησία quæ ad deſenſionem populi neceſſario adhibenda eſt. Plurima ſunt, de quibus etſi aliàs tacere humanitatis fortasſe ſit & modeſtiæ, quæ tamen ſilentio non ſunt diſſimulanda cum reipublicæ fama agitur. Ejus gloriam privatis reſpectibus & neceſſitudinibus potiorẽ habere, pro illà inimicitias ſuſcipere, ad periculum accedere, operam, ſtudio, & laborem interponere debemus. Ego mehercule cum Cicerone, nihil quod in terris fiat Principi illi Deo, qui hunc mundum regit, acceptius puto quam cætus hominum jure ſociatos quæ civitates appellantur.

Præfatio ad Lectorem.

pellantur. Quapropter invidiam omnem & nequitiam à publica conscientia removendam esse existimo, atque satius illud putavi ut paucorum mortalium, quibuscunque imaginibus aut honoribus utantur, delicta palam fierent, quam ut immortalis respublica perderet aliquid de sanctissima istà existimatione quæ unica est nobis cum exteris nationibus commerciorum, amicitiarum, & fæderum conciliatrix.

Ut omnem igitur infamiam à populo Anglicano prohibeam mihi propositum est res in insigni nostrâ rerum conversione gestas, sine irâ & odio, simpliciter referre, ut Jesuitarum omnium mendacia redarguantur; & perspicuum sit omnibus quibus irarum incitamentis Rex noster populares suos sibi reddidit insensos. Illa omnia, reipublicæ nempe nostræ vulnera, & populi in Regem querelas hoc ego in libello memoraturus sum. Videbit lector qualiter Rex munia Senatûs & magistratuum in se traxit, afflixit omnium ordinum auctoritatem; clarissima reipublicæ lumina obscuravit & quoscunque servitio prompiores credidit, illos in conciliorum societatem, & maximos regni honores adscivit; conscripsit non solum perditissimorum civium delectum, verum & externos etiam regni nostri munitiorum exortes, & legibus obnoxios accersivit, ut illorum operâ fas patriæ, & populi libertatem violaret; leges regni, in quibus unica salus populi consistit se nihili habiturum in literis in Scotiam missis palam professus est; neque aliud ipsi magis fixum
imma-

Præfatio ad Lectorem.

immutumque animo sedebat quàm rempub. evertere, & hodierno more Gallico imperare, aut antiquo Romano, sed qualis in usu esse cœpit post eversam ab Augusto rempublicam hæc omnia fecit in repub. liberâ, in quâ non despoticum imperium, sed politicum, & legum vinculis coercitum obtinuit. Partes insuper Gallici Regis fovebat, illius ambitioni voluntatem suam adscripsit, cujus fastum & impotentem dominatum frangere potius debuisset, si (prout bonum Regem decebat) amicos inimicosque ex populi sui utilitatibus elegeret. Hujusmodi cœptis in extremo rerum suarum discrimine subacti ordines Angliæ imperium, quod Jacobus Rex sponte suâ dereliquit, Arausionensi tradiderunt. Ut ego nobilem gentem infamiâ levarem, quam Jesuitæ ex isto facinore ipsis conflârunt, satis mihi visum est res à Rege contra populum, deinde à populo contra Regem commissas, in brevi tabellâ, sine verborum lenociniis, clare depingere, ut commemoratis ita offensionibus utriusque penes lectorem judicium sit, utrum regni nostri ordines sceleris argui debeant necne. Duobus itaque libellis opus hoc absolvam.

In primo res memorabo à Rege contra populum gestas.

In secundo rerum historiam complectar à populo contra Regem gestarum in principis Auriaci inauguratione.

In hoc munere fungendo mihi curæ erit veritati litare. Atque id enixè operam dabo ut injuriosus

Præfatio ad Lectorem.

juriosus nemini, injurias propulsem populo immerenti ab inimicis illatas. Si meum hoc scribendi studium mihi ex animi sententiâ successe- rit, & tantillum profecerit ad Anglorum digni- tatem tuendam, censeo illud amplum satis preti- um esse laborum meorum, & propter quod peri- cula omnia libenter adire debeam, quæ mihi à Criticorum censurâ metuenda sunt; mihi qui- dem cum L. Lentulo ea videtur esse charitas pa- triæ ut ab ignominiâ eam cum morte nostrâ si opus sit servemus. Vires itaque ingenii mul- tò magis periclitandæ sunt, neque nomen inertis aut mendosi scriptoris mihi videtur detrectan- dum, quandocunque ex isto famæ discrimine aut jacturâ, reiquib. commodandi spes minima afful- serit. Hac excusatione solâ, Candide Lector, mihi visum est impræsentiarum uti, quæ si apud te valuerit, precor ut rigidi censores dicta om- nia factaque tua, perversè nunquam, in mitiorem vero partem semper interpretentur. Vive, & vale. —

Liber

2011

C
 I
 A
 R
 Ia
 A
 Id
 E
 E
 In
 Id
 E
 A
 In
 In
 In
 Pa

Elenchus Capitul.

Liber Primus.

C A P. I. In quo demonstratur Imperium Regi non abrogatum fuisse propter religionem.

IN Pere d'Orleans animadvertitur qui dicit Regem regno excidisse propter religionem, Pag. 2.

Haud inficiat eo vicem & pericula religionis Populum sollicitum habuisse; P. 3.

Religio non causa erat Regis regno spolandi, quod patet ex variis argumentis, P. 3.

Id patet ex institutis & doctrinâ Ecclesiæ Anglicanæ P. 3, 4, 5.

A crimine isto Non-conformistæ etiam excusantur, p. 5, 6.

Id patet ex studio Ecclesiæ Anglicanæ in Jacob. Regem antequam regnum adivit, idque multis modis, p. 6, 7.

Ex altercatione de nuptiis ejus cum Ducis Mutinensis filiâ, P. 7.

Ex libello exclusionis, ut dicitur, rejiciendo, P. 9, 10.

In lege scrutinii sive examinis ferendâ, P. 10.

Idem patet ex studio erga illum postquam regnum adivit, P. 11.

Et si etenim regnum ab injuriâ auspicatus est, P. 11.

Atque populum promissis lusit, Senatus tamen & populi summum in illum studium emicuit. P. 12.

In supplicibus libellis ab omnibus regni partibus ad illum missis, P. 12.

In pecuniâ ingenti populo à senatu sapius imperato, p. 12.

In rebellionè extinguendâ à Duce Monumethensi & Argatbeliensi Comite excitatâ, P. 13, 14.

Patet insuper è superiorum temporum consuetudine

ini

Elenchus Caputum.

in Principum injurias animadvertendi religionem
non causam fuisse diminutionis ejus, p. 14, 15, 16,
17, 18, 19.

Illæ exempla non recensentur ad civium rabiem contra
Regem armandam, verum ad levandam nostram
culpam, p. 19.

Regis Gallici zelus, quem Jesuita tantopere predicat
ut gentes Romano-Catholicos à nostrâ amicitia pelli-
ciat, ad examen vocatur, p. 20, 21, 22.

Quis fuerit Jacobi etiam Regis zelus in religionem
Catholicam, eadem de causâ ostenditur, p. 23, 24,
25, 26.

Quo pacto Reges potentissimi in ostentato isto zelo spem
majestatis amplificandæ haberent, ostenditur, p. 27,
28, 29, 30.

C A P. II. Complectens populi offensiones in Regem propter fœdus amicitæ cum Gal- liarum Rege percussum.

NON omnia à Rege contra populum commissa,
verum insigniora tantum rerum capita à me re-
censentur, p. 31.

Ratio cur Galli amicitiam, reclamantibus licet popula-
ribus suis coluit, explicatur, p. 32.

Olim axioma erat nostra politia res Europa in equili-
brio servare, p. 32, 33.

Fœdus Gallicum quo nihil reipub. nostra graviore pro-
bro erat ab initio accersitur, p. 33.

Fœdus cum Batarvis percussum, p. 35.

Fœdus triplex, p. 35, 36.

Anglorum munificencia erga Regem propter fœdus illud,
p. 36, 37.

Gallorum & Aulicorum nostrorum doli post fœdus il-
lud, p. 37, 38.

• Clandestinum fœdus percutitur, p. 39.
Dux

Elenchus Caputum.

- Dux Eboracensis primarius erat author istius fœderis*
P. 48, 49, 50, 51, 52, 53.
Idem fœdus manifestum erat sub Jac. Regis imperio, p. 54.
Res à Gallo contra nos in Hudloni sinu gesta, p. 55, 56.
Ex istâ necessitudine Gallus iter sibi ad summum Eu-
ropæ imperium stravit, P. 57, 58, 59, 60.
Comitia Parliamentaria nostra cum Gallo necessitudini
adversabantur, P. 60, 61.
Regis nostri consilium erat ex isto fœdere leges evertere
nostras, P. 62, 63, 64.
-

C A P. III. Complectens offensiones populi in Regem propter inimicitias cum Batavis susceptas.

- I***nimicitia cum Batavis suscepta potissimam partem*
insidiarum complectitur, P. 65.
Causa cur Jacobus Rex Batavos odio habuit, P. 66.
Ex illorum excidio iter sibi ad impotentem dominatum
aperuit, P. 67.
Ab initio recensetur quo pacto Aulici nostri prætexus
belli in Batavos quæivere, P. 67, 68.
Galliarum Rex cum Anglo pacis fœdera clanculum
sancit. P. 68.
Variae calamitates res Anglorum in locum valde diffi-
lem adducunt, P. 68.
Batavi varia fœdera cum nobis ineunt, P. 69.
Anglorum gaudia propter triplicis fœderis sanctionem,
P. 69.
Ex fœderibus istis calamitatum nostrarum fundamenta
jacta sunt, P. 69, 70.
Colbertus in Aulicorum nostrorum amicitiam seipsum
insinuans insequentis belli Belgici consilia struit, P. 70.
Belli causa & prætexus ab Aulicis nostris quærentur,
P. 70, &c.

Elenchus Capitum.

- E rebus jampridem Amboynæ gestis ; è rebus contra mercatores Anglicos gestis ; è famosis libellis, & picturis à Batarvis expositis,* p. 71.
- E rebus Surinami olim gestis ; ex eo etiam quod Batarvi vexilla nobis submittere aspernati sint,* p. 72.
- Querela super vexillo submitiendo fuscè refertur,* p. 72, 73, 74, 75.
- Impetus in Smyrnensem Belgarum classem factus,* p. 76.
- Eodem tempore libertas conscientiae sectariis insidiosè indulgebatur,* p. 77.
- Eodem tempore Ducem Ormoniae aliosque viros honestos cætu consiliariorum Rex interdixit,* p. 77, 78.
- Gul. Coventraeum virum Gallo insensum eodem tempore à quaestoriâ dignitate semovit,* p. 78.
- Honor iste in Cliffordum, atque alii in alios consilii participes & suasores belli congeruntur,* p. 78, 79.
- Res ab Aulicis circa ararium gestæ indicant belli consilium,* p. 80.
- Vid. quomodo Batarvis bellum indiximus, & eo facto omnium in Europâ calamitatum nosmet auctores fecimus,* p. 80.
- Post bellum Belgæ angustiis urgentur,* p. 81.
- Principis Auriaci fortuna à De-Vitorum factione afflictâ una causa erat calamitatum,* p. 81.
- Princeps Auriacus patriis honoribus redditur,* p. 82.
- Arausionensis stator reipublicæ.* Ibid.
- Principis Auriaci famæ celebritas ex adversarii confessione,* p. 83.
- Comitia nostra parlamentaria dant operam ut nos in gratiam cum Batarvis redeamus,* p. 84.
- Subigunt regem pacem cum Batarvis coagmentare,* Ibid.
- Post pacem Arausionensis profectionem in Gallias cogitat,* p. 85.
- Senatus Anglicanus Gallo adversantur,* p. 85, 86.
- Aulicî nostri in causa erant quod Batarvi seorsim à confederatis pacem cum Gallo fecerunt,* p. 86, 87.
- Jesu-

Elenchus Capitum.

Jesuitarum in Angliâ conjuratio in causa est quod copiae nostræ auxilio fœderatis mittuntur, p. 87.
Vid. quomodo pacis conditiones in Portûs magni Ducissæ cubiculo componuntur, & De Closio traduntur, p. 88.
Dux Eboracensis princeps erat consiliorum contra Batavos initorum, p. 89.
Cum regno præfuit apertas cum Belgis inimicitias suscepit, p. 89, 90, 91.

C A P. IV. Complectens offensiones populi in Regem propter usurpatam dispensandi potestatem.

Ratio ferendarum legum pœnaliû ab initio recensetur, p. 92, 93, 94, &c.
Non id factum est ex religionis Romano-Cathol. odio, p. 93.
Jesuitarum insidiæ causæ erant legum istarum ferendarum, p. 95, 96, 97.
Scriptores Romano-Catholici testes sunt innocentia nostræ in hac re, p. 98, 99, 100, 101.
Jesuitæ non propter religionem sed prodicionis crimen pœnas luerunt, p. 100.
Jesuitis Caroli primi interitus tribuendus est, p. 101.
Ipsis incendium Londinense, & Bellum Belgicum tribuendum est, p. 101.
Ostenditur quo pacto Jacobus potestatem contra leges dispensandi usurpavit, p. 102, 103, 104.
Legis pœnalis, quæ dicitur lex scrutiniis sive examinis, ferenda ratio traditur, p. 102.
Arthurus Goddenus, veri jussu, Edvardo Halesio domino suo litem intendit, p. 104.
Judices secundum Halesium decreverunt, p. 104.
Judicium illorum ad examen revocatur, p. 105, 106, 107, 108, &c.
Sententia ab illis lata naturæ legum opposita erat. p. 107, 108, 109,
Eadem

Elenchus Capitum.

Eadē legibus nostris repugnauit, p. 110, 111, 112.
Regis consilium erat in ista legis relaxatione libertatem
nostram evertere, p. 113.
Id patet ex ratione legis istius ferenda, ibid.
Ex tempore etiam quo imperium illud in leges usurpa-
uit, p. 114, 115.
Ex artibus etiam quibus victoriam in leges adeptus est,
p. 116.
Judices contra potestatem ista pronunciantes è iudicium
albo erasit, p. 116.
Postea omnia pro libitu suo gessit, p. 117.

C A P. V. Complectens similitates populi
in Regem propter authoritatem iudicibus
Ecclesiasticis concessam.

Ratio commissariorum constituendorum, p. 118.
Res gestæ à rege in commissariis constituendis,
p. 118, 119, &c.
Res ista ab initio recensetur, p. 118, 119, 120.
Quinam commissarii eliguntur, p. 121.
Episcopus Rossensis negotium illud detrectat, p. 121.
Commissio ista contra leges sancita erat, p. 122, 123, 124.
Respondetur objectioni à commissariis Ecclesiasticis in
Hibernia constitutis ortæ, & res ista fusè refertur,
p. 125, 126, 127, 128.
Authoritas iudicibus istis concessa inter primaria servi-
tutis nostræ instrumenta recensenda est, p. 128.
Episcopi Londinensis causa agitur, p. 128, 129, 130,
131, 132.
Vicesancellarii Oxoniensis causa agitur, p. 132, 133, 134.
Causa Collegii Mariæ Magdalene Oxoniensis, p. 134,
135, &c.
Rex Farmerum in Collegii Praesidem adscivit, p. 135.

Socii

Elenchus Caputum.

Socii illum baud compotam istius muneris per statuta collegii aspernantur, P. 135.
Illi Doctorem Hough Praesidem sibi cooptant, Ibid.
Rex postea honorem istum Parkero detulit, P. 137.
Socii illius obsequium detrectarunt, Ibid.
Vld. quomodo in illos à commissariis animadvertitur, P. 139.

C A P. VI. Complectens fraudem sub libertate conscientiae legibus factam.

Ratio cur Jacobus Rex eam sectis omnibus indulserit, P. 140.
 Ratio poenaliū istarum legum exponitur, P. 140, 141.
 Quo pacto Jacobus leges istas rescidit, P. 141, 142, 143.
 Non ex humanitate & benevolentia Rex libertatem sectariis indulsit, P. 143, 144, 145, 146.
 Severe olim in fanaticos, ut dicebantur, consuluit, P. 146, 147.
 Dolus Regis in libertate ista concedenda, P. 148.
 Dolorum artifices indulgentiam istam ante reliqua servitutis nostrae instrumenta habuere, P. 149, &c.
 Id patet ex multis indicis, P. 149, 150, 151, 152, 153, 154.
 Orta ab ista indulgentia injuria patefiunt, P. 154, &c.
 Episcopi jubentur Regis declarationem super ista indulgentia publice in Ecclesiis promulgare, P. 155.
 Episcopi supplicem libellum ad Regem mittunt, P. 156.
 Rex in Episcopos animadvertit, P. 156, 157.
 In arcis Londinensis custodiam includuntur, P. 157.
 Petrei Jesuita arrogans dictum, Ibid.
 In curiam adducuntur, P. 158.
 Jurisconsulti legum peritissimi causam illorum agunt, P. 159.
 Iudicio absolvuntur, P. 160.
 Rex

Elenchus Capitum.

Rex nihilominus in alios animadvertere decrevit,
P. 160, 161.
Cleri propter detrectatum illud obsequium non sunt cul-
pandi, P. 161.

C A P. VII. Complectens fraudem senatoriæ au- thoritati & legislativæ potestati factam.

Leges legibus à novo senatu latis eversum iuit,
P. 162, 163.
Nostra legum ferendarum ratio exponitur, P. 163, 164, &c.
Ea primaria & fundamentalis lex positiva est qua legis-
lativam potestatem sancit, P. 165.
Vid. quot modis ea mutatur, Ibid.
Silentium legibus indixit, Ibid.
Senatorum conventus non ab eo celebratus erat prout
forma politia nostra postulat, P. 166.
Haud senatorum electoribus jus electionis liberum reli-
quit, P. 167.
Municipiis sive collegiis vim intulit, vid. quid sint,
P. 167.
Quidam municipales pretio corrupti, alii minis pave-
facti, P. 168.
Ille olim primarius author erat peremenda Londinensi-
um libertatis, P. 169.
Post illud factum Comes Shafshuriensis de Anglor.
libertate conclamatum fuisse putabat, P. 169.
Nova municipalium collegia instaurat, P. 169, 170.
A novis municipibus postulat ut pariale statutum rescin-
dereut, P. 170.
Hoc est, ut delectum ageres quibus Anglorum fortunas
evertiret, Ibid.
Neminem in nova municipia conscribit nisi voluntati
ejus in omnibus obsecuturos, P. 170.

Elenchus Caputum.

- Senatorum electiones intra parvum numerum concludit,* P. 171.
Primores Anglorum, & Eirenarchas per promissa & colloquia tentavit, P. 171.
Edicto in publicum misso proclamavit se nemini bonore accumulaturum, nisi qui consiliis ejus adesset, P. 172.
Primores multos muniis suis privavit, P. 172, 173.
Arausionis Principum animos tentavit, P. 173.
-

CA P. VIII. Carptim perstringens alias Anglorum querelas.

- R**EX noster censum & patrimonium populi rapiendo regni sui auspicia polluebat, P. 174, 175.
Sine legum auctoritate subditos juramenti religione obstrinxit, P. 175.
Pacta & promissa violavit, P. 176, 177.
Pessima quaque sub illius imperio metuenda erant, P. 178.
In summâ pace contra senatus auctoritatem copias auxit, P. 178.
Idque ex invito militum genere, P. 179.
In rebus in Hiberniâ gestis instar erat omnium querelarum, P. 179.
Hibernicorum odium in Britannos, P. 180.
Frequentes illorum rebelliones, P. 181, 182.
Richardus Talbottus Comes Tyrconnellensis ab eo fataliter electus ad perdendam Anglor. gentem, P. 183, 184.
Sicarii & perdisissimi Hibernicorum in noxum exercitum conscribuntur, P. 184, 185.
Tyrconnellia etiam Comes, prorex novos judices, &c. creat P. 185, 186, 187.
Hibernici Britannos passim diripiunt, &c. P. 187, 188, 189.
Rebellio Hibernicorum anno 1641, P. 189.

Hibernici

Elenchus Capitum.

<i>Hibernici rebelles paternas possessiones per senatusconsultum recuperant,</i>	p. 189.
<i>Episcopi Midenfis oratio contra legem istam,</i>	p. 190.
<i>Pactum inter Regem & Hibernicos,</i>	p. 191.
<i>Vid. edictum Regis in Scotiam missum,</i>	p. 192.
<i>Nihil nobis integrum mansit,</i>	p. 192, 193.
<i>Fraus in suppositio Cambriae Principe excogitata,</i>	p. 193, 194.

Finis Libri Primi.

Liber Secundus.

C A P. I. In quo Anglorum facinus in accersendo Principe Auriaco continetur.

C alamitates nostræ breviter recensentur,	p. 193, 194.
<i>Optimates ingruentibus malis remedium exposcunt,</i>	p. 194.
<i>In Principis Auriaci sinum confugiant,</i>	p. 194, 195.
<i>Ille classem, & copias à Bataworum Ordinibus poscit,</i>	p. 196.
<i>Comitis d' Avaux liber memorialis clandestinum factus ex eo notescit,</i>	p. 197.
<i>Marchionis alba Villa codicillus memorialis,</i>	p. 197.
<i>Fœderatorum ordinum responsum,</i>	Ibid.
<i>Molitiones Regis Britannici in Belgas,</i>	p. 198.
<i>Nunc ut olim belli prætextus quarebantur,</i>	p. 198, 199.
<i>Rex terróre circumseptus amicos accerset,</i>	p. 199.
<i>Barillonii consilium,</i>	Ibid.
<i>Regis studia ad lenitatem nunc convertuntur,</i>	p. 200.
<i>Chartam immunitatum Londinensibus restituit,</i>	p. 200, 201.
<i>Vicinos Episcopos ad se vocat,</i>	p. 201.
<i>Vid. consilium illorum Regi datum,</i>	p. 201, 202.
	Consilium

Elenchus Caputum.

<i>Consilium illud sinistra Jesuitarum interpretatione excipitur,</i>	P. 203.
<i>Belgarum molimina in majus feruntur,</i>	P. 203.
<i>Ardor Regis in conquirendis subsidiis bellicis,</i>	P. 204.
<i>Res plurimas in pristinum nunc statum restituit,</i>	Ibid.
<i>Res foras gesta Auriaci captis fervent,</i>	P. 205.
<i>Arausionensis copiarum numerus,</i>	P. 206.
<i>Navim conscendit, difficili utitur tempestate, damna in mari accepta in literis novellis supra verum feruntur,</i>	P. 206.
<i>Post famam istam Jacobus ad pristina consilia rediit,</i>	P. 206.
<i>Arausionensis ad Angliam appulsus,</i>	P. 207.

C A P. II. Complectens res contra Regem gestas à Principis Auriaci in Angliam appulsu, usque ad tempus illud quo Rex exercitum deferuit.

A Nglorum latitia ad Arausionensis excensum,	P. 208, 209.
<i>Gaudium uberius erat propter rumorem tunc de Gallorum adventu,</i>	P. 209, 210.
<i>Sacerdos conspectâ Belgarum classe propter Gallorum adventum Te Deum cecinit,</i>	P. 210.
<i>Arausionensis Exoniam ingreditur,</i>	P. 210.
<i>Curiones pro Cambria Principe in precum formulis orare prohibentur,</i>	P. 210, 211.
<i>Arausionensis declaratio in Ecclesia legitur,</i>	P. 211.
<i>Alia Arausionensis declaratio in vulgus edebatur, rationem vide,</i>	P. 211, 212.
<i>Arausionensis moderatio, & ad pacis consilia propensio populo placet,</i>	P. 212, 213.
<i>Rex posthabita senatus auctoritate praelii discrimen inire statuit,</i>	P. 213.

Elenchus Caputum.

- In isto ardore senatum non posse convocari dicit, Ibid.*
Dominus Colcestriensis & Henricus Whartonus ad Arausionensis castra perveniunt, P. 215.
Dominus Lovelacius versus Auriaca castra proficiscens apud Durocornovium capitur, P. 215.
Magna propterea ovatio Alba Aulae inter Jesuitas, P. 216.
Dominus Cornburiensis & alii ad Arausionensem trans-eunt, P. 216.
Rex Exoniensibus Nundinorum usum interdicit, P. 217, 218.
Darotrigum & Somerssettensum generosorum defectio, P. 218.
Arausionensis oratio ad illos, Ibid.
Primores Anglor. & generosi ad Exoniam robur ac fidelitatem suam religioso facere consociant, P. 218, 219, 220.
Bathonia Comes Plimsthum occupat, P. 221.
Maritima Cornubia oppida Regis obsequia pro eâ vice detrectant, P. 221.
Ut Gallos à proposito in Angl. invadendi deterreant, Ibid.
Dominus Delamerus insurgit, P. 222.
Oratio ejus, P. 222, 223, 224.
Episcopi & Proceres supplice libello (quem vide) Regem orant ut liberum Senatum convocaret, P. 224, 225.
Supplex iste libellus animum Regis incendit, P. 226.
Eodem tempore Sorbiodunum versus proficiscitur, P. 226.
Jesuita, &c. Regem à senatus conventu alienum reddunt, P. 226.
Proceres supplicem libellum in lucem edunt, vid, quare, P. 227.
Jesuitarum animadvers. in istum libellum, P. 227, 228.
Postquam Rex parlamentaria comitia aspernatur, populus magis incenditur, P. 229, 230.
Ad insurgendum varia incitamenta, P. 230, 231, 232.
Devonia Comes post rejectas nobilium preces ad Aquilonem defectionem movet, P. 233.
Apud Derivationem Praetori urbano chartam tradit, P. 233, 234.
Concursus

Elenchus Capitum.

<i>Concurſus civium ad Nottinghamiam, procerum, &c. declaratio ibi,</i>	p. 234, 235.
<i>Dania Comes atque alii Eboracum occupant,</i>	p. 236.
<i>Hulla munitiffimum propugnaculum ad ſenatus authoritatem cum reliquis provocat,</i>	p. 236.
<i>Monumethenſis incendiſſi cineres in occidente recaleſcunt,</i>	p. 236.
<i>Araufionenſis litera ad exercitum,</i>	p. 237, 238.
<i>Diverſi militum Anglicor. animi,</i>	p. 238.
<i>Rex curis ingentibus ager promulgat edictum, incaſſum vero,</i>	p. 239.
<i>Proceres Sorbioduni Regem ad pacis conſilia fruſtra ſollicitant,</i>	p. 239.
<i>Cimbria Principis, Ormonia & Graſtonia Ducum, Domini Churchillii, & aliorum procerum tranſſitiones,</i>	p. 240.
<i>Principis Cimbria epiftola ad Regem,</i>	p. 240.
<i>Domini Churchillii epiftola,</i>	Ibid.
<i>Epiftola ad Regem à Londino ad Sorbiodunum miſſa de tranſeundo in Galliam,</i>	p. 241.
<i>Jeſuitarum iſte & Gallica factionis dolus erat,</i>	Ibid.
<i>Rex exercitum relinquit,</i>	p. 242.

C A P. III. Complectens res contra Regem geſtas uſque ad tempus illud quo regno diſceſſit.

<i>A Nimadverſiones in Regis fugam,</i>	p. 243, 244.
<i>Regi Londinum revertenti aſſertur Annam principiffam tranſſugiffe,</i>	p. 244.
<i>Cauſa fuge ejus,</i>	Ibid.
<i>Ejus epiftola ad Reginam,</i>	p. 245.
<i>Rex ad molliora conſilia revertitur,</i>	p. 246.
<i>Haleſium arcis Londinenſis præſecturâ ſubmovit,</i>	p. 247.
<i>Comitiis parlamentariis diem ad conveniendum edicit,</i>	p. 247, 248.
<i>Baronis Dartmuthienſis & aliorum ſupplex libellus,</i>	p. 249.
<i>Araufionenſis tertia declaratio, ut dicebatur,</i>	p. 249, 250.
<i>Rabies plebecula,</i>	p. 250.
<i>Scoti nunc ad ſpem libertatis erecti motus domi faciunt,</i>	p. 251.
<i>Dux Norfolcia cum Icenis ad comitia parlamentaria provocant,</i>	p. 251.
<i>Ducis oratio apud Norwicum,</i>	p. 251, 252.
<i>Eadem declaratio apud Garienis oſtium,</i>	p. 252.
	Dominus

Elenchus Capitulū.

- Dominus Herbertus, Eduardus Harleius, Gualterus Blunt,*
& Thomas Folcius, &c. Branogenium occupant, p. 253, 254.
Carolus Talbotius Comes (nunc Dux) Salopia cum aliis
Bristoliam in pignus senatus conciliandi capiunt, p. 254.
Dobuorum etiam generosi lacertos movent, Ibid.
Oxonii comes transit, p. 255.
Tres nobiles oratores ad Arausionensem à Rege veniunt, p. 255.
Præcepta à Rege data cum Arausionensi communicant, p. 256.
Arausionensis responsum, p. 257.
Rex fatetur Arausionensis conditiones æquas esse, p. 258.
Rex ad fugam tunc animum adhibuit, cum ad senatum se
omnia rejecisse simulavit, p. 258, 259.
Rescripta ad comitia parlamentaria convocandum emissæ
revocat, p. 259, 260.
Regina & Cambria Principis fuga, p. 259.
Fevershamienſis comes regis jussu cohortes omnes exaucto-
rat, p. 260.
Rex Prætozem Londinens. & vicecomites accersit, p. 260.
Regis fuga, p. 260, 261.
Post fugam Regis primores viri Arausionensem certiozem
de eâ faciunt, p. 261.
Edictum in publicum mittunt, p. 261, 262.
Prætor Londinens. atque alii communi salutis invigilantes
supplices libellos ad Arausionensem mittunt, p. 263, 264.
Rabies vulgi, p. 264, 265.
Fama Londinum pervadit milites Hibernicos iter ad urbem
accelerare, p. 265.
Milites Hibernici arma tradere jubentur, p. 265.
Rex post navem conscensam portum iterum tenere cogitur,
p. 266, 267.
Vid. quomodo à Fevershamie oppidanis tractatur, p. 267, 268.
Jeffrisius summus Angliæ Cancellarius capitur, p. 268.
Morsejus, Ibid.
Rex per legatos nobiles domum invitatur, p. 268.
Animadversio in factum illud, p. 269.
Londinum Rex revertitur, p. 269.
In albâ Aulâjam actum agit, p. 269, 270.
Voluit sine dubio civium animos irritare, p. 270.
De fugâ solummodo cogitavit, p. 270, 271.
Dominus Zulestinus ad Regem ablegatur, p. 271, 272.
Rex Arausionensem ad sancti Jacobi basilicam invisit, p. 272.
Fevershamie Comes in Vindeſorii castrum custodia traditur,
p. 272. Impetus

Elenchus Capitum.

<i>Impetus in Grafronia Ducem factus,</i>	p. 273.
<i>Hand tutum erat Arausionensi prope Regem hospitium habere,</i>	p. 274.
<i>Arausionensis per legatos honorificos Regem Hamum se conferre orat,</i>	p. 275.
<i>Rex Roffam petit,</i>	p. 275.
<i>Arausionensis Londinum pervenit,</i>	p. 276, 277.
<i>Rex iterum in fugam se conjicit,</i>	p. 277, 278.

CAP. IV. Complectens ea quæ ad imperii mutationem spectant.

<i>A</i> <i>Nimadversiones in fugam Regis,</i>	p. 280, 281.
<i>Civium Londinensium officia circa Arausionensem,</i>	p. 281, 282.
<i>Georgii Trebeii viri nobilis oratio,</i>	p. 282, 283.
<i>Milites in Hiberna disponuntur,</i>	p. 284.
<i>Arausionensis procerum concionem vocat,</i>	p. 284.
<i>Oratio ejus,</i>	Ibid.
<i>Nobiles concilium Westmonasterii peragunt.</i>	p. 285.
<i>Nobiles concione iterum vocatâ supplicem libellum Arausionensi tradunt,</i>	p. 286.
<i>Rogant ut regni conventum indiceret,</i>	p. 286.
<i>Frequens optimatum cætus ad Arausionensem conflunt,</i>	p. 286, 287.
<i>Nunc quasi populi magister creatur,</i>	p. 287.
<i>Arausionensis responsum,</i>	p. 287, 288.
<i>Tribusi solutio edicto injungitur,</i>	p. 288.
<i>Angligena in Hiberniâ vexantur,</i>	p. 288, 289.
<i>Arausionensis Hiberniam cogitat,</i>	p. 289.
<i>Arausionensis oratio ad Scotorum optimates,</i>	p. 289, 290.
<i>Illi consultationem ineunt,</i>	p. 290.
<i>Arrania comes regiis partibus valde propensus,</i>	Ibid.
<i>Primorum istorum sanctio,</i>	p. 291.
<i>Arausionensis oratio ad primores Scotorum habita,</i>	p. 291, 292.
<i>Comitia conveniunt,</i>	p. 293.
<i>Oratores eliguntur,</i>	p. 293, 294.
<i>Arausionensis litera ad purpuratorum comitia,</i>	p. 294, 295.
<i>Supplex eorum libellus,</i>	p. 295, 296.
<i>Illius responsum,</i>	p. 296.
<i>Perduelles à locis senaculo vicinis prohibentur,</i>	p. 296, 297.
	<i>Varia</i>

Elenchus Capitulum.

<i>Varia disceptationes & sententia de abdicatione; & rerum statum,</i>	p. 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303.
<i>Sententia à plebis deputatis in inferiori senaculo super abdicatione lata,</i>	p. 304.
<i>Disceptationes inter proceres & plebeios ea super sententiâ</i>	p. 304, 305.
<i>Plebiscitum illud procerum suffragationibus ratum habetur,</i>	p. 305.
<i>Auriaca Princeps è Belgio appellit,</i>	p. 306.
<i>Welhelmus & Maria in Regem & Reginam cooptantur,</i>	p. 306.
<i>Factum illud necessarium erat,</i>	p. 307, 308, 309.
<i>Haud mirum est quosdam Jacobum nunc desiderare rationes vide,</i>	p. 310, 311, 312.
<i>Novi Regis commendatio,</i>	p. 311, 312, 313.
<i>Paranesis ad Regem,</i>	p. 314, 315, 316.

F I N I S

E R R A T A.

IN præfat. aliquem pro aliquam consiliorum. Pag. 3. l. 39. dele deest. p. 11. l. 29. erant. p. 15. l. ult. faciunt. p. 17. l. 26. diploma. p. 26. l. 12. consilium. p. 38. l. 29. concedi. p. 39. l. 13. Aurelius. p. 43. l. 25. respuerit. p. 63. l. 26. diffuerent. p. 65. l. 17. insidiarum. p. 70. l. 12. consilia. p. 74. l. 14. legatione. p. 76. l. 19. tributum. p. 78. l. 30. *alienus* deest. p. 85. l. 17. devictas. p. 87. l. 27. consiliorum. p. 92. 34. dissentientium. p. 96. l. 3. senatui. p. 100. l. 1. 23. tollere. p. 101. l. 16. exitiales. p. 107. l. 21. permiserunt. p. 109. l. 32. assensiones. p. 122. l. 18. in fontes. p. 123. l. 25. pericula. p. 130. l. 8. in sanctioris concilii cameram. p. 152. l. 21. & fortunis. p. 157. l. 12. posset. p. 160. l. 12. ad Hunsløe-Heath. p. 171. l. 17. hi. p. 171. l. 24. magis. p. 172. l. 27. *confessione* superfluum est. p. 139. Carnerosius. p. 180. l. 26. solet. p. 187. l. 33. inulti. p. 197. l. 18. inconsultione. p. 207. l. 15. exoptatum. p. 210. l. ult. missus. p. 211. l. 17. Senonibus. p. 228. l. 34. fortiuntur. p. 242. l. 17. consilio. p. 244. l. 31. periculosum. p. 246. l. 19. injustitiâ. p. 248. l. 29. contemplantes. p. 250. l. 35. è decori. p. 251. l. 19. vestræ. p. 263. l. 26. te. p. 269. l. 6. tum. p. 269. l. 21. traheret. p. 274. l. 33. usi. p. 288. l. 25. ne quam. p. 298. l. 12. consilium. p. 304. l. 9. assensionibus. p. 306. l. 21. exequatur.

Libor

Liber Primus.

C A P. I.

In quo demonstratur imperium Regi non abrogatum fuisse propter religionem.

L iterarum monumentis traditurus sum, quibus molitionibus viri ambitiosi florentem rempublicam, legibúsq; præclarè fundatam, labefactare & evertere conati sint : quo pacto ægram tandem & vacillantem, multis vulneribus cruentatam, atq; ad interitum propè redactam, ingentis animi *Princeps*, & cives fortissimi vindicârint à servitute; atq; ita dignitatem nostro imperio, salutem orbi terrarum pepererint.

In priori libello cœpta ista memoraturus sum quibus Rex noster, & *administri* ejus, quos lubido tenuit potentiæ unius, decus atq; libertatem suam gratificari, justas Anglorum offensiones in Regem traxerunt.

At videbam frustrâ illud fore, & prorsus inutile aliquam hujusmodi defensionem instruere, nisi in vestibulo atq; aditu ad opus illud, præjudiciū, quod plurimi, inimicorum nostrorum mendaciis lusi, de Anglis conceperunt, peregrinorum mentibus eximerem.

Jesuitæ etenim, atq; alii omnes qui sunt in desermi obsequio *Galli*, atq; ambitioni ejus inservire satagunt, apud Romano-Catholicos ubiq; terrarum clamitant,

B

Jacobum

Jacobum Regem à subditis suis non alià de causà regno fuisse spoliatum, quàm quod Ecclesiæ Romano-Catholicæ primævum decus restituere nitebatur, & juxta istius instituta Deo serviebat.

Ità nimirum Jesuita, rerum in Anglia gestarum penitus ignarus, in libro nuperrimè non alio consilio edito, quàm quòd Romano-Catholicorum inimicitias in nos, amicitiam in Gallum concitaret, fidenter affirmavit, *Jacobum Regem tranquille & feliciter suis imperaturum, si nullius omnino religionis, aut alterius cu-*

* Vid. Pere d'Orleans
revolutions d' Anglitterre
Tom. III. pag. 395.

jusvis, præterquam Romano-Catholicæ instituta amplexatus fuisset *. Hoc plane est infortunii Regii culpam in religionem

conjicere. Quamdiu homines ita opinentur incassum nos de injuriis ejus apud peregrinos queremur, facile etenim omnium delictorum gratiam illi facturi sunt, cujus eam præcipuam fuisse ambitionem credunt Deo servire, & Ecclesiæ bonum promovere: ne speciosa ista religionis larva credulorum simplicitati imponat, & fatalem aliquando effectum sortiatur, quem mortales ambitiosi sibi destinârunt, dum ambitioni suæ religionem lenocinari voluerunt: quod mihi veritati consentaneum visum est simpliciter referam. Non solum etenim lectori illud certum facere conabor, religionem non causam fuisse, cur *Ordines Angliæ* Jacobo Regi *abdicatum* prius imperium abrogarunt; verum, quia *Jesuita*, cujus mentionem supra feci, operam à *Jacobo* & Galliarum Rege Deo & Religioni Catholicæ præclare navatam ideò pluribus verbis evehit, ut socios amicòsq; nostros ab *Hæreticorum necessitudine*, ut aiunt, ad Galli amicitiam pelliciat; idcirco paucissimis ostendam qualiter Reges ambitiosi in ostentato isto zelo *fumum Ecclesiæ Catholicæ venditare*, mihi visi fuerint.

Fateor sane me non bonâ fide asturum, si inficias irem, vicem & pericula religionis populum Anglicanum sollicitum habuisse. Non ego verum subterfugiam dicendo, quin apertè confitebor primores Anglorum, qui *supplice libello Principem Auriacum* de calamitoso Anglorum statu admonuerunt, quiq; postea libertatis nostræ vindices domi extiterunt, inter reliquas temporum injurias, querelas religionis interposuisse. Nemini, arbitrator, id mirum videbitur, quando quidem etenim, ut Camdenus noster loquitur, *Inter rempublicam & religionem divortium esse non potest*; verum qui animo secum statuit evertere & perfringere leges, & mutare formam *politiae*, vim etiam religioni necessariò allaturus sit; idcirco populo illud condonandum est, quòd quando legum, libertatum, & rei familiaris commune naufragium passuri erant, inter cætera gravamina de periculosâ religionis aleâ querimonias jecerunt.

Nolim igitur perinde intelligi, quasi id velim hominibus persuadere, nullas Regi cum popularibus suis religionis ergo similtates intercessisse: illud ego tantummodo demonstraturus sum religionem non causam fuisse propter quam *populus Anglicanus* ipsum, post *abdicatum* imperium, ornatu regio atq; imperiali sceptro spoliavit. Veritas ista variis argumentis & rationibus colligenda est, nec dubito quin omnium assentionibus statim comprobabitur, qui seriò cum animo suo ea paulisper volvere dignabuntur, quæ de *populi Anglicani in re religionis dogmatibus institutis*; de singulari humanitate & mansuetudine quâ Regem semper tractarunt; deq; præcedentium temporum consuetudine in *Principum* injurias animadvertendi, breviter dicturus sum.

Quod ad primum attinet, si sacra Anglorum dogmata & *religionis instituta* contemplemur, criminis istius suspicionem levabimus statim, atq; ab illis removebi-

mus. *Ecclesia* etenim *Anglicana*, quemadmodum *Academia Oxoniensis*, publice declaravit in decreto isto, quo *majestatis* damnavit scripta plurimorum dignitati Regiæ (ut illi arbitrabantur) iniquè consulentium, *puram & sanctam in Regiam majestatem, fidem, sibi præ aliis Ecclesiis peculiarem, atq; institutionis unicam*

* Vid. judicium & decret. acad. Oxon. Julii 21. 1683.

† Vid. Episcopi *Refens.* histor. conjurat. &c. pag. 164.

|| Vid. respons. ad chart. cujus titulus examen fidelit. *Eccles. Angl.* pag. 54.

ferme notam ac characterem ostentat *. Gloriâ semetipsam & prædicatione effert, quod *fides ista proditionis crimine nunquam onerata fuerit* †. Atq; illud insuper gloriatur, *Se Regibus sine aliquo religionis discrimine aut delectu obsequium præstare* ||. Mora esset si *Ecclesiæ* istius fidelitatis documenta indicarem in vulgus, & commem-

morarem ea omnia quæ super hoc themate, in *homiliis & canonibus Ecclesiæ*, in *doctorum* scriptis & concionibus sacris passim traduntur. Labore tanto & verborum multitudine quod Jacobi Regis indiciis & confessionibus patefactum est me superfedere admonet. Ille, postquam *Carolus secundus* fato concessit, vocata statim *consiliariorum* concione, in arrectis & sitientibus illorum omnium auribus fatebatur, *Se compertum illud habuisse, Ecclesiæ Anglicanæ instituta & dogmata monarchicum imperium fovere, atq; ejus ceremoniis innutritos* (inquit) *nota & explorata fidelitas semper cohonestavit*. Postea etiam in frequenti senatu in eandem locutus est sententiam, præcepta & instituta *Ecclesiæ Anglicanæ* laudibus cumulavit, atq; aperte & ingenue confessus est, *Cultores ejus viros esse spectatissimæ fidelitatis, cujus præ-*

* Vid. orat. Regis in comit. parlamentar. Maii 26. Anno 1685.

clara, inquit, documenta temporibus iniquissimis dederunt in PATRIS mei & FRATRIS salute tuendâ *. Hic Regis ipsius

ipſius confeſſione Eccleſia Anglicana (quemadmodum ſenatûs olim juſſu in Lucii Vitellii ſtatua inſcriptum erat) PIETATIS IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM eſſe convincitur *. Hu-

jus *pietatis* fiducia libidinis ejus adminiſtri, furores omnes non

* Vid. Sueton. in vitâ A. Vitellii—.

in rempublicam ſolummodo excogitarunt, verum & medio etiam tempore in *dextram aurem dormiverunt*. Et quidem inſidiarum primarii artiſices, illud Regem tanquam *caput* artiſiciorum omnium hortabantur, ut quo facilius votorum omnium compos fieret, animos illorum qui *Eccleſiæ Anglicanæ* ritus ejurârunt, qui nimirum uſitato & probroſo nomine *ſanatici* appellantur, ſuavitate, indulgentiâ, & muneribus deliniret: at in Eccleſiæ Anglicanæ filios impune, inquiebant, fas erit graſſari. Nihil ab illis pertimeſcendum eſt quorum mentes ea opinio imbuir, quod piaculare ſit crimen repugnare principi, aut aliquid contra ejus voluntatem facere. Non ignari erant quemadmodum plurimi certis confir-

tiſq; animis opinionem † iſtam hauſerant, quæ percrebuit hoc poſteriori ſeculo, & per Regis Britannici ditiones omnes per-

† Paſſivam obedientiam ut dicitur.

vaſit. Ejus adminiculo furoris Regii ſatellites, populo Anglicano, ſecus quam illi ſuſpicabantur qui doctrinam iſtam in ſcriptis ſuis & ſacris concionibus vulgabant, ſervitutem ſe impoſituros nulli dubitabant.

Dicet fortasſe aliquis rerum Anglicarum haud ignarus, reliquam *Anglorum* turbam qui Eccleſiæ auctoritatem & imperia detrectarunt, non eâ doctrinâ præceptiſq; inſtitutam eſſe. Quoniam igitur regimen monarchicum haud illis adeo ſacroſanctum eſt, atq; illi *pontificios* à nomine Chriſtiano ſermè deteſtantur, ideo forſan arbitrabuntur *ſectarios* ſaltem odio religionis ejus inflammatos, conſilâle primum ſeditiones, dein Regi imperium abrogandi authores extitiſſe. Suſpicionem

illam neutiquam in illos convenire ex eo patet, quod Regis diminutio non illis, sed Ecclesiæ Anglicanæ ab ipsis Jesuitis crimini objicitur: incredibilis conjunctio & conspiratio animorum, & quasi quædam societas & communicatio utilitatum eos cum Rege conglutinavit. Ille etenim Ecclesiæ ritibus immorigeros summâ benevolentia complexus est, in munia & magistratus illos cooptavit, atq; illis omnibus *conventiculorum* copiam publice fecit fictæ hujusce amicitia lenociniis; taliter usus adeo illos necessitudinibus circumventos & implicitos tenuit, ut plenius in illum, quam in alium quemvis principem, post natas in Ecclesiâ *diffensiones* illorum obsequium præ se ferrent, donec fabricatas legibus insidias plane perspexerunt. Quod ideo memoro, ut criminis hujusce suspicionem ab illis etiam amoveam qui *Ecclesiæ publicæ justæ legitimæ* in Angliâ non capeffunt. Cùm igitur illud ita se habeat, mendacia illorum qui religionem Regis nostri in causâ infortunii ejus habent, ulterius convincentur & redarguentur statim, quam primum cum animis nostris volvemus singularem istam humanitatem & benevolentiam, quâ *Ecclesiæ Anglicanæ* alumni eum, non solum dum regno præfuit, verum multò etiam antè complexi sunt.

Nemini non credo notum illud & vulgatum est quibus super machinationibus in rempublicam populus

Ducem Eboracensem * olim suspectum habuit, quasq; offensiones apud homines ad pericula perspicienda sagaces, molitiones ejus jampridem ipsi concitârunt. Amicitia ista & plusquam *fraterna necessitudo* quæ inter illum & Gallicarum Regem post susceptum superius *bellum Belgicum* clarè emicuit, causâ insignis erat simultatum istarum quas considerationis consilii populus cum illo gessit. Notabile tunc Ecclesiæ Anglicanæ filiorum in mediis calamitatibus studium in illum enituit: res ejus adver-

* Jacobus Rex prius erat Dux Eboracensis.

Ducem Eboracensem * olim suspectum habuit, quasq; offensiones apud homines ad pericula perspicienda sagaces, molitiones ejus jampridem ipsi concitârunt.

Amicitia ista & plusquam *fraterna necessitudo* quæ inter illum & Gallicarum Regem post susceptum superius *bellum Belgicum* clarè emicuit, causâ insignis erat simultatum istarum quas considerationis consilii populus cum illo gessit. Notabile tunc Ecclesiæ Anglicanæ filiorum in mediis calamitatibus studium in illum enituit: res ejus adver-

fas & causam labentem in manifesto propemodum reipublicæ periculo strenuè sublevârunt, ne secus facientes alienæ religionis odio, aut nimio suæ conservandæ studio vile habere jus & æquum viderentur. Singularis istius benevolentia & æquitatis summæ varia quidem documenta constituerunt; è multitudine exemplorum mihi satis erit unum atq; alterum in medium proferre. Haud obscura est altercationum fides, quas

fama nuptiarum *Ducis Eboracensis* cum *Ducis Mutinensis* *

* Modena.

filia † celebrandarum, lapsis

† Ea est Regia nunc consors.

jam plusquam viginti annis, in

comitiis Parliamentariis excitavit. *Factio Gallica*, quorum res in luto hærebant, postquam senatus Anglicanus illorum expectationem frustrabatur, ambigua jam atq; inops consilii, Gallo auctores erant ut *Mariam Mutinensem* sibi filiam adoptaret eamq; in matrimonio collocaret *Duci Eboracensi*, ut ex iis nuptiis intermortuæ Gallorum molitiones & insidiæ novam fiduciam & spiritum colligerent. Comitia regni, quorum augusta celebritas Westmonasterii tunc peragebatur, præsaga malorum, quæ connubia ista Anglis erant importatura, missò ad Regem supplice libello, hymenæos istos deprecabantur. Carolus II. cujus animus nimis obstinatus erat in Galliarum *Regis* & *Ducis Eboracensis* obsequio, quiq; omnia illorum libidini grata facere gestiebat, illis ita rescripsit. *Se nunquam opinione auguratum fuisse, senatum animos ab iis nuptiis habiturum alienos, quoniam Dux Eboracensis pridem, medio comitiorum tempore, continuis mensibus, non reclamante senatu, alterius virginis, Catholicæ religionis cæramoniis innutritæ, matrimonium sollicitaverat.* Responsum illud curâ & solitudine haudquaquam levavit senatum, verum illi auctoritatem suam rursus connubio isti apud Regem opposuerunt. Nuptias istas cum *Mutinensis* filiâ, quarum Gallus conciliator erat, qui in

Anglorum libertatem insidiarum erat manifestus, Angliæ funestas fore (prout eventus mox ostendit) haudquaquam dubitabant. Nuptias verò cum *Anipontii Ducis* * filia meditatæ, ideo

* Inspruch.

senatus non repudiavit quoniam familia ista *Austriacam do-*

mm attingebat, cujus amicitiam procul ab omni suspitione habendam existimabant. Hoc eo consilio memoravi ut ostenderem offensiones tunc in *Ducem Eboracensem* susceptas non à religionis invidia ortum traxisse, verum Ecclesiam Anglicanam, sine ullo sacrorum respectu, ipsi benevolentiam præstitisse: præter enim quod comitia regni, ut in supplice libello Regi profitebantur, pedibus contra nuptias istas iverunt, **NE DUCIS EBORACENSIS AUTHORITYATEM, CUIUS PROMOVENDÆ SE CUPIDOS FU-**

† Vid. hæc omnia in relatione rer. à senatu gestar. in tract. polit. par. I. pag. 33, 34, 35, 36.

ISSE, aiebant, APUD POPULUM LABEFACTARENT †; Ecclesiæ præfules insuper, legem à senatu *rogatam*, **UT PRINCIPI NOSTRO**

NON LICERET, CUIPIAM SE IN MATRIMONIO COLLOCARE, NISI REFORMATAM RELIGIONEM PROFITENTI, UNANIMITER REPUDIARUNT ‖.

‖ Vid. epistol. à viro nobili ad amicum in ruri exaratam, tract. polit. par. I. pag. 44.

Paucis etiam post annis indolis istius majus documentum exhibuerunt, & palàm fecerunt orbi terrarum, quam alienum id esset ab illorum institutis ipsum de gradu dignitatis propter religionem movere. Id pridem videre erat, quando longè latèq; pervagata Jesuitarum nefanda conjuratio ex latebris tenebrisq; erupit. Nihil clarius & manifestius esse poterat quam societas, & famosa *Ducis Eboracensis* & *Galliarum Regis* consensio ista, quà in Anglorum libertatem conspirarunt, in id

discri-

discriminis & periculi ab eà necessitudine rempublicam conjectam fuisse viri cordati arbitrabantur, ut non aliam expediendæ salutis publicæ rationem se reliquam habuisse existimarent, tempore præsertim quo *confederatæ acies* iniquâ belli fortunâ contra Gallum utebantur, quam ut Ducem Eboracensem, cujus in regni expectatione conspiratorum omnium spes sita erat, hæreditate excluderent. Viri igitur perspicaces, & ad suspicandum sagacissimi, quorum animi mala præsagiebant, quæ reipublicæ postea contigerunt, in *senaculo* inferiori *rogationem* ad populum tulerunt quâ spes successionis atq; ad imperium aditus illi, post Caroli II. fatum, intercluderetur. Ecclesiæ antistites & quidam alii ex procerum confessu eorum præceptis imbuti *rogationem istam non acceperunt*. Haud induxerunt animum quempiam propter *religionem* dignitate spoliare, & evertere fortunis omnibus: verum *plebiscitum* illud * abdicarunt quo hæres legitimus contra jus & * Libellum exclusionis, fas (ut illi crediderunt) à patrimonio excludendus erat. Invidia atq; inimicitarum odium quæ in turbulentis istis reipublicæ temporibus *præsules Ecclesiæ* sibi ex auso isto apud populum cumularunt generi humano debet indicio esse, quam odiosum illis fuerit causari religionem & illius ergo dare suspicionem vel probabilis injuriæ. Ex eà etenim in Eboracensem observantiâ plurimis venerunt in suspicionem quasi unius magis inservire libidini, quam à se justam patriæ querimoniam detestari deprecariq; viderentur †. Atq; obsequium illud adeo ingratum publice & invidiosum erat, ut propter ea plebs malè feriatâ infamosis carminibus ubiq; per regni compita probra in episcopos occinerent. Quoties ego incredibilem istam humanitatem cum istâ confero quâ ille,

† Vid. examen chartæ, cujus titulus novum examen fidelitat. Eccles. Angl.

ille, postea regno potitus, sacrorum antistites tractavit, hærerem admiratione obstupefactus, nisi Gallicum exemplar & Protestantium ibi cruciatus contemplerer, & Taciti verba mihi occurrerent; *Beneficia*, inquit ille,
eo usq; læta sunt dum videntur
exolvi posse, ubi multum ante
venere pro gratia odium redditur *.

* Tacit. annal. lib. 4.
 sect. 18.

Benevolentiam istam alio mox insigni exemplo comprobârunt, quando etenim circa idem tempus latum erat senatusconsultum illud, cujus paulo post mentionem facturus sum, quod **LEX EXAMINIS** sive **SCRUTINII** † dicitur, quo
 † Test Law. jure *suffragiorum* sub multæ irrogatione, omnes in senatu privantur, qui non prius unum atq; alterum Ecclesiæ Romanæ dogma ejuraverint, Duci Eboracensi tunc exploratum & perspectum erat, Ecclesiæ Anglicanæ *optimates* abscindere sibi omnem religionis in principe respectum, quandocunq; juris & officii religio agitur. Verbis etenim satis erat *cautum* **NE LEX ISTA AD ILLUM PERTINERET** ||.

|| Vid. senatusconf. illud anno 30. Caroli II. latum.

Et sicuti **LEGIS ISTA EXCEPTIO** ab Ecclesiæ præsulibus præcipue, ita lex tota, contra comitis Shaftsburiensis atq; aliorum voluntatem, in favorem Ducis Eboracensis lata erat à viris illius gloriæ consulentibus. Aulicorum in rogandâ lege istâ id consilium erat; ut senatores communi tunc salutis invigilantes legis istius robore ac tutelâ innixi detectam tunc *conjuratorem*, cujus Eboracensis primarius erat artifex, ulterius in disquisitionem vocare desiderarent *; hujus rei mentionem necessariam duxi, ut dimoverem ab Anglis odium, quod *lex ista* foras in illos concitavit.

* Ita vir clariss. doctor Burnetius episcop. Sarisbur. scriptis tradidit.

Nescio

Nescio utrum episcoporum promerita ista, qui omnibus officiis Ducem Eboracensem dubiis in temporibus affectati sunt, & quorum nimis studiis populares sui succensuerunt, aliquid factura sint necne ad infamiam istam & maculam eluendam, quam Jesuitæ Anglicanæ Ecclesiæ inurere conati sint. Si tot verba mihi hætenus irrita ceciderunt, at nullus dubito quin summa illorum in Regem observantia, postquam ad regnum pervenit, inimicorum mendacia redarguet in regni initio, quamdiu satis habuit secundum Ecclesiæ Romano-Catholicæ ritus Deo operari, nec civium credulorum obsequio ad impotentis dominationis consilia cœpit abuti, studium vehemens & ardorem civibus iniecit voluntati ejus in omnibus obsequendi. Et quo majores olim populo similitudines cum illo intercesserunt, eò majorem ab illis gratiam inivit post melioris indolis simulationem, & conversa ad lenitatem studia. Sicut etenim maris cœliq; temperiem turbines tempestatesq; commendant: ita vel simulacrum benignitatis gratum est in illos, cujus ira effera & periculosa offensiones metum prius hominibus fecerunt. Id erat luce clarius in imperii ejus exordio, etsi etenim illud ab insigni injuriâ auspicatus est, cum statim post *Caroli II.* fatum, antequam inauguraretur, publicanorum ministerio *vestigal doliare* * & *vestigal pro mercibus in singulas libras* † exigebat, quæ non nisi durante *Caroli secundi* vitâ Regi senatusconsulto concessa essent; rei tamen istius odium blanda ejus verba credulum apud populum facilè extinxerunt. Quamprimum etenim post fratris interitum, habitâ in *sanctiori concilio* molli & liberali oratione istâ, in quâ promissis cives lusit, dum sanctissimè spondidit, *Se Ecclesiæ Anglicanæ & civibus universis jura sua procul ab istâ libidine cujus reus deferri consuevit, illibata conservaturum,*

* Tunnagium, Tunnage.

† Pondagium, Poundage.

* Vid. orat. ejus in quadrien. Jacobi.

rum, atq; evulsurum ab hominum mentibus conceptam de se malam opinionem *, popularium animos pessima quæq; prius ve-

ritos adeo ad se pellexit, ut voluntati ejus semper in omnibus adfuerunt, donec alienum planè ab amore civium & reipublicæ commodis animum gessit. Blanditiis istis ita in Anglorum se favorem immerisit, ut nefas piaculo dignum videretur amicitiam ejus in *Ecclesiam Anglicanam* in dubium vocare. Et sane humanitatis istius novitate usq; adeo capti erant, ut omnium *municipiorum* cives ex omnibus regni plagis missis ad Regem *supplicibus libellis* non solum sibi met de eâ felicitate gratulabantur, verum & diuturnitatem imperii comprecabantur illi, & se capita sua pro salute ejus semper vovere paratos fore pollicebantur promissis ejus deliniti in illud studium incubuerunt, ut *senatores* cooptarent, qui omnia præter libertates suas voluntati ejus gratificarentur. Eadem benevolentia pellectus senatus in principio imperii ejus convocatus supervacaneum ratus est *leges rogare*, quibus adversus inimicorum insidias *religionem* firmarent. E contra Regis *sacrata pollicitationes*, **QUARUM RELIGIONEM ET FIDEM IPSUM PRÆ ALIIS OMNIBUS COLUISSE**, venales linguæ multos per annos in vulgus sparserant, tantum ipsis securitatem præstabant ut non dubitarent novo atq; ingenti censu vectigal & tributum

† Vid. hæc omnia & plura in chart. cui titulus examen novum fidelit. Eccles. Anglic. pag. 46, 47.—

senatusconsultis post imperii ejus primordia latis vectigalia

|| Vid. vindic. hujus imperii, pag. 3.

ejus augere, quo tamdiu frueretur donec è vitâ migraret †. Nec mihi videtur illud silentio prætereundum quod à gravi auctore notatum reperio, *quatuor nimirum è quinq; primis temporaria eaq; maxima populo in favorem ejus indixisse* ||

Jesuita

Jesuita existimationi Anglorum aliis in rebus summe injuriosus agnoscit singularem istam senatus nostri in Regem benevolentiam. Dicit ille, *Comitia regni plus pecuniarum populo imperasse, quàm quæ, præter annum vectigal ejus, Regi revera usui essent; atq; illud, inquit, fecerunt tantâ festinatione, & tam plenâ omnium ordinum assensionibus, ut Rex ipse & fateretur rationem & modum istius munificentiae sibi gratiorem fuisse, quàm munus ipsum* *, hanc senatus nostri in Regem humanitatem ex adversarii confessione. eo lubentius memoro, ut videat lector quàm vero absonum illud sit quod dictum ab illo prius memoravi, *Regem nimirum tranquille & feliciter suis imperaturum, si nullius omnino religionis, aut alterius cujuscvis præterquam Romano-Catholicæ instituta amplexatus fuisset.* Anglis etenim tunc satis erat notum, quam religionem profitebatur, nec ægrè illud ferebant quod in proprio sacello una cum reliquis disciplinæ consultis ad religionis suæ præscriptum numen coleret. Sed ut hæc missa faciam.

* Pere d'Orleans hist. des revolutions d'Anglitter. tom. III. pag. 383.—

Circa idem tempus idem senatus clarius benevolentiae indicium edidit in illum, cum *Argathelia* comes, magna familiâ natus, & clientelis inter Occidentales Scotos primarius, seditionem in *Scotiam* induxit: cumque eodem firme tempore Dux Monumethensis (qui, ut adversarius fatetur, certior erat factus Jacobum vitæ ejus per sicarios ideo insidias struxisse, ut æmulum suum clanculum è medio tolleretur †) civilis belli incendium in Angliâ conflagavit. Haud ignotum illud est, multos per annos pervasisse per animos plurimorum falsam opinionem, *Ducem Monumethensem, Carolo secundo ex nuptiis legitimis natum fuisse.* Opinio ista causa erat, quod

† Pere d'Orleans ubi supra pag. 385. id fatetur.

quod plurimos cupido involavit arma civilia capiendi, atq; eundi in Regem Jacobum, haud *bonæ fidei possessorem*: eo nomine unus è præcipuis *defectionis* authoribus culpam suam inter verba novissima in patibulo

* Vid. verba noviss. Joh. Hicks in novo marty. ut dicitur, pag. 44.

prætexuit *. At neq; ista excusatio, neq; venditatum publicè studium religionis tuendæ viros Ecclesiæ Anglicanæ addictos à religione officii, quod ipsi in animis concepissent, deflectere potuit. Ex adverso majorum & minorum gentium senatores per nuncium de *Monumethensis* exscensu certiores facti supplicem statim libellum ad Regem miserunt. In eo vota ipsi nuncuparunt, *se usq; ad extremum vitæ & fortunarum omnium discrimen causam ejus propugnatos*. Post prima ista officii

† Jun. 16.

libamina tres sanxerunt leges † quarum una Duce[m] Monumethensem *majestatis* damnavit, in reliquis duabus, gliscentis jam seditionis atrocitate subacti plurium annorum vectigalia certis mercibus imposuere.

Verùm ut alio argumento mendacia illorum probabiliter convincam festino ad illud quod postremò breviter tractandum proposui, *de superiorum temporum consuetudine in principum injurias animadvertendi*.

Si priscis temporibus antè reformatam religionem, dum sacrorum & altarium communione homines inter se junxit Christiana religio, sola *libertatis & legum* pericula, cum nullus esset locus causandi religionem, haud minores offensiones Britannis in Reges accenderunt, quidni imaginemur populum & nunc etiam, in extremo legum discrimine ac dimicatione fortunarum suarum, etiamsi omnis querela religionis abesset, pari simultate in Regem accensum iri? haud cuiquam illud ignotum est qui historiarum monumenta leviter delibaverit, idem ingenium hominibus in eadem regione per

per plura sæcula innasce. Id videre est in Gallorum gente, in quibus indoles hodierna atq; animorum impetus haud ab indole ista discrepat, quam Jul. Cæsar olim in illis observavit. Et in nostra etiam gente ex Tacito exemplum occurrit ad hanc causam accommodatissimum. *Ipsi Britanni*, inquit ille, *delectum, ac tributa, & injuncta imperii munera impigrè obeunt, si injuriæ absint: has ægre tolerant, jam domiti ut parent, nondum ut serviant* *, ingenii istius manifestoria vestigia multis post sæculis apud illos comparuerunt, cum nimirum post Normannorum victoriam, injuriarum & servitutis pertæsi arma pro libertate sæpius capesserunt.

* Vid. Tacit. in vitâ agricolæ sect. 13.

Quorsum hæc spectent lector facile percipiet, ut nimirum *magnæ hujus conversionis* invidiam à religione amoliar, cum ex rebus gestis superiorum temporum probabiliter monstravero Regem eadem fortunâ usurum, quâ nunc utitur, etiamsi nos omnes iisdem sacris sociati essemus. Nimia lectorum animi lectionis tædia subirent, si multus forem in recensendo defectiões & tumultus quos à *Gulielmo conquestore* (ut dicitur) ad tempora *Henrici octavi*, sub cujus imperio *religio reformata* emergere cæpit, Angli pro *patriis legibus & libertatibus* fecerunt. Non solum magnates regni principem, quotiescunq; potestate suâ contra *fidem sacramenti* ad legum eversionem abutebatur, bello laceffitum ad ordinem & novam pactionem sigillo magno Angliæ firmatam, redigerunt, atq; sæpius regno orbarunt; verum & Ecclesiæ præsules & clerus ferme omnis causam regni, non contra Regem solum, verum & Pontificem Romanum etiam Regiæ libidinis administrum, propugnare consueverunt. Omnes ferme principes *originis Normannicæ* per varias successiones hujus rei fidem nobis faciant. Quemadmodum etenim .

etenim successiores omnes *Gulielmi victoris* (qui de legibus servandis sædus cum Ecclesiæ præsulibus & proceribus regni percussit, idq. jure jurando sæpius

* Henrico sexto qui nonum mensem agens regno potitus est.

firmavit) unico tantum excepto, * qui impuber regnum adiit, conceptis verbis in *leges terræ* jurarunt: ita Ecclesiæ præsulibus

& nobilibus moris erat res à Regibus contra sacramenti religionem gestas ad normam atq; instituta legum exigere. Sic nimirum propter violatas *leges patrias* in Gulielmum Rufum gravi morbo laborantem seditio commota erat, atq; (ut author nobis est Matth.

Parisiensis †) maxima pars Dynastarum una rabie conspirarunt. Eadem de causâ, cum

Robertus maximus natu filius **VICTORIS**, contra Henricum primum fratrem suum exercitum conscripsit, magna pars exercitus ad Robertum transivit, quia,

|| Pag. 40.

ut idem Parisiensis ait ||, **REX JAM TYRANNIZAVÉRAT.** Et cum *Stephanus* Archiepiscopus Cantuariensis *Henrici primi* **CHAR-**

* Anno 1213.

† Matth. Paris. pag. 167.

TAM invenit *. proceribus ita locutus est, *Hæc est charta, per quam, si volueritis, libertates diu amissas poteritis ad statum pristinum revocare* †, char-

tâ in arrectis omnium auribus perlectâ, gaudiis inopinis statim exultarunt, atq; Archiepiscopo coram stanti dixere *sacramentum*, se quam primum tempus amicum, & tantis opportunum cœptis adesset, omnia pro libertatibus istis pericula adituros. *Archiepiscopus vero* (verbis utor M. Parisiensis) *promisit eis fidelissimum auxilium suum pro posse suo, & sic confederatione*

|| Matth. Paris. ibid.

factâ inter eos colloquium solutum est ||. Cum *leges* istæ **Jo-**
hanni

hanni Regi diu neglectui erant; Petierunt quasdam libertates & leges Regis Edvardi, cum aliis libertatibus sibi, & regno Angliæ, & Ecclesiæ Anglicanæ concessis, confirmari, affirmantes quod nisi Rex illas incontinenti concederet, & sigilli munimine confirmaret, ipsi per captionem castrorum suorum, terrarum & possessionum, ipsum Regem compellerent, donec super præmissis satisfaceret *.

* Verba sunt Parisi-
enf. Ibid.

Argumenta Chartæ istius Archiepiscopus cum Rege communicavit, & cum ille ab ejus observatione se alienum ostendit, arma statim capefferunt, Et miserunt literas ad Comites, Barones, & milites illos qui adhuc per Angliam Regi fide adherere videbantur, exhortantes eos cum comminatione, ut pro libertatibus & pace regni immobiles starent, & efficaciter decertarent †. Post ausum

† M. Paris. Pag. 177.

illud Rex Baronum viribus impar, libertatum illis copiam fecit, easq; per Chartam confirmavit ‖, atq; ex eo contigit. quod quemadmodum Henricus Knightonus ait, In ejus tempore fuerunt provisi articuli Magnæ Chartæ ad communem profectum regni *.

‖ Original. istam chartam, quæ nunc est in manibus Episcopi Sarisbur. ego vidi.

* Hen. Knighton, pag. 2424.

Et cum Papa diploma suum in Angliam misit, ut Chartam istam antiquaret, NOLUERUNT DESISTERE AB INCOEPTIS †, nec Barones aut Ecclesiæ Præsules illud morabantur, quod à cœtu piorum propterea abacti essent ‖.

† Matth. Paris. pag. 186.

‖ M. Paris. pag. 192.

In rebus apertissimis nimis forem longus si negotia & pericula sigillatim memorarem, quæ Episcopi & Barones Henrico Tertio, filio & successori ejus, propter malam reipublicæ administrationem, & vim ab illo

libertatibus illorum & *Magna Chartæ* illatam, jampridem facessierunt. Sub illius imperio ista querimonia erat, *Judicia committuntur injustis, leges ex legibus,*

* Matth. Paris. pag. 263.

pax discordantibus, justitia injuriosis *, atq; hæc omnia in Jac. Regis imperio manifesta erant. Inter cæteras injurias Ar-

chiepiscopus & Suffraganei ejus questus acerbos effuderunt propter periculosam istam necessitudinem quæ inter Regem & *Petrum Wintoniensem* alienigenam, unà cum *Petro de Rivalis*, intercessit. *Timendum est, inquit, tam de vobis quam de regno, cum videami-*

† Matth. Paris. Pag. 271.

mini magis esse in eorum potestate, quam ipsi in vestra †, etiam si verba ista aptè in Regem nostrum quadrarent, cujus vo-

luntas *Jesuitis* & *Gallis* in omnibus erat addicta, mansuetudo tamen Anglorum moderatione illorum clarior in Regem emicuit. Ecclesiæ etenim Præsules Re-

|| Matth. Paris. pag. 272.

gi excommunicationis pœnâ minitabantur ||, & Proceres profitebantur palàm quod nisi *Wintoniensem* cum *Pictonibus* ejus regno abigeret, *Ipsam cum iniquis consiliariis suis à regno depellerent & de novo Rege creando contrectarent* *.

* Matth. Paris. pag. 265.

Haud me patitur compendium illud, quod in hoc opere scriptis facere necessarium duxi, hujusmodi exempla innumera scriptis tradere quæ majores nostri post Normannorum appulsus instituerunt. Sub pluribus Regibus sæpius ad seditionem ventum erat, quoties dominatio superbior impotentiórque rempublicam à metu servitutis defendendam fuisse admonuit. Et sæpius quidem seditionis incursio ista non antè deslagra-
vit, quam Regibus abrogatum imperium esset. Id
videre

videre erat in Edvardi secundi calamitate. Ille, Jacobi Regis ad instar, repudiata senatus auctoritate & adhibitis in consilium pravis consultoribus, quorum ad arbitrium & nutum totum se finxit & accommodavit, adeo impotentia sua civium animos in se accendit, ut *Ordines regni* imperium ipsi abrogarent, & filii ejus *Edvardi Terti* capiti diadema in conspectu patris imponerent. Richardus Secundus Edvardi Terti successor, simili cum Edvardo Secundo fortunâ usus est, ille etenim cum *libertate* sibi concessâ à populo, contra *fidem* sacramenti sui, ad everisionem legum uteretur, universis Ordinum regni assensionibus regno orbatus erat. Simile fatum *Henrico Sexto* mala reipublicæ administratio accersivit.

Velim lector existimet me non hæc perinde loqui quasi incensi populi inflammata contra Regem studia in illorum laudibus ponenda censerem. Nostri haud illud instituti est indulgere hominum furoribus, & civium rabiem contra Regem armare. Res tunc contra Reges pro libertate gestas simpliciter tantum refero sine ullâ laudis aut vituperii animadversione & censurâ, ut videant homines quibus calamitatibus olim, antequam in discordes religiones itum est, affectata potestas *autocratorica* Principes obruebat. Atque si idem nunc populo Anglicano ingenium insit, si legum & libertatum pericula, quæ nuper manifestiora erant, quàm sub quopiam è Principibus superius memoratis, illorum iram asperârunt, viris cordatis, spero, haud æquum videbitur, istius rei culpam in religionem inclinare. Et si priscis temporibus antequam Protestantes secessionem à Romanâ Ecclesiâ fecerunt, non omnes solum Laicorum ordines, verum Ecclesiæ Antistites Regi in civium libertates involanti regnum abrogare fas habuerunt, Romano-Catholici non religioni nunc vitio vertendum putabunt, quod Angli, postquam Rex (qui afflictâ reli-

gione, convulsâ republicâ, turpi fœdere cum Galliarum Rege percusso, in populares suos & peregrinos pessima quæque consuluit) regno se abdicavit, Principem rerum nostrarum potentem fecerunt, qui non solum à Clientelâ suâ, verùm & reliquis Europæ gentibus potis est servitutem prohibere. Callidus iste *Jesuïta*, de quo paulò antè mentionem feci, tanti *Principis* auxilium sociis gentibus invidet. Ille studio Galli correptus, ut initas inter nos amicitias diffunderet, & se labentium nunc rerum Gallicarum *Statorem* ita præstaret, graves de aleâ religionis querelas apud Romano-Catholicos excitavit. Inde est quod Catholicorum, post abrogatum Jacobo imperium, in

* Vid. Pere d'Orleans ubi supra, pag. 414.

† Vid. Pere d'Orleans ubi supra, pag. ult.

percusso nobiscum fœdere perseverantiam, graviùs infectetur *. Inde est quod salutare illud fœdus factam contra Deum & Messiam ejus conjurationem appellet †. Ille Gallici Britannicque Regis zelum erga Deum & Ecclesiam Catholi-

cam plurimâ prædicatione ideo effert, ut credulis persuadeat religionis decus & columen ab illorum dominatu pendere. Ne prædicatio ista fidem apud religiosos obtineat, operæ pretium erit palàm mortalibus facere qualis iste zelus fuerit.

Quod ad Galliarum Regem attinet, notum est omnibus qualiter ille tempore ab illo quo compertum habuit simulatum illud studium religionis viam patefacturum illustrem & latam ad gloriam, apud externos omnes eorundem cum illo sacrorum consortes gloriari consuevit, *Se non proferendi imperii cupiditate, aut gloriâ bellicâ laudis, sed officii religione, & causâ Dei compulsus laceßere bello, & tentare finitimos populos.* Istud pietatis velum cœptis prætexuit, cum in Bel-

|| Anno 1667.

gicas|Iberici Regis provincias || olim

olim incurſionem & armorum impetum fecit. Ze-
lum etiam in Eccleſiam Catho-
licam quadriennium poſt * ſi-
mulavit, cum in ſuperiori bel-

* Anno 1671.

lo *Belgico*, à quo noſtrorum malorum omnium exor-
dium deſumendum eſt, cum ille & Britannia Rex
Batavorum Rempublicam diruturi erant. Pontifici
tunc Romano, Cæſari Germanico, atque aliis, quos
à Batavorum amicitia & auxiliis abſterrere vo-
luit per legatum ſuggeſſit, *Batavos gentem virorum*
ſuiſſe, qui à Deo in pravam hæreſin deſeciſſent; qua-
propter, inquit, omnes Chriſtiani Officii religione te-
nentur ſociatis viribus bellum ipsis navare, ut convel-
lant rempublicam, penitusque auferant ex ſedibus ſuis,
& Deum etiam continuis precibus obteſtari, ut tam piis
inceptis fortunam ſecundam & felicem exitum concedere
dignaretur. Major adhuc Galli pietas memoranda
eſt, & clarius opera Deo, & religioni catholicæ na-
vata. Perpetuum atque irrevoca-

cabile ediſtum Condivici † olim

† Ediſt of Nants.

latum, ſacramentorum religio-

ne, ediſtis quam plurimis, atque aliis votorum ſpon-

ſionibus plus vice ſimplice ſancitum pio non ita pri-

dem ediſto, ineunte Jacobi

|| Anno 1685.

Regis imperio ||, reſcidit. Et,

ne forte videretur ſuæ inſervire ambitioni, & factum

tempori accommodare*, Deum

* Jacobus etenim paulo ante regnum Angliæ obtinuerat.

in iſto ediſto teſtatur, *Sibi à*

regni primordiis, conſilium iſtud

obſtinatum conſtiſſe, religionem Proteſtantium, quos

injuriis opportunos, fæderum & amicitiarum exſortes

ſemper exiſtimavit, penitus abolere; neque ſe alio animo

ab iſto incepto hæcenus deſtitiffe quàm ut tempus tanto

opportunitate negotio adipiſceretur. Proſitetur etiam, *Se*

non aliâ de cauſâ in Proteſtantium gratiam ediſta in

populum ſæpius iſterâſſe, res ab illis præclare geſtas

C 3

faſtis

fastis Parliamentariis consignandas tradidisse, & plurimis commississe præcipua militiæ & reipublicæ munia, quam ut palpum ipsis obtruderet, &

* Vid. Edi& illud anno 1685.

† Pere d' Orleans.

lactatos vanâ spe deciperet *. Præclaram hanc Galli pietatem, Jesuita †, Anglorum genti infensissimus, summis laudibus effert, atque eam esse simulat, propter quam Romano-Catholici, ruptis fœderibus, arma cum Gallo contra nos confociare debeant Frustra verò versutus ille orator simplici mortalium credulitate abuti conatur; omnibus etenim jampridem Romano-Catholicis innotuit, quæ pericula ostentatus iste Galli zelus orbi Christiano faceffivit. Quo cultu, quâ observantiâ ipsum Christianum nomen habere arbitramur, qui signum crucis posthabeat *Mahumetis* vexillo; qui cum *Turcarum* Imperatore fœdus percussit; qui pretio sollicitavit animos infidelium, ut Cæsari Germanico bellum moverent; atque ita in causâ erat, ut de

|| Viennæ, anno 1683.

Christianâ religione in obsidione Vindobonæ || semel trepidatum sit. Illius etenim blanditiis delinitus & corruptus *Turca*, præter Gentis consuetudinem, pactam cum Imperatore fidem violavit, signaque contulit contra Imperii sedem, & munitissimum Europæ adversus barbarorum incursiones propugnaculum. Quis opinabitur res spirituales, nisi in ordine ad temporalia, Gallo curæ esse, qui cum animo suo cogitet, quam vehementer atque animose zelum domi ostentabat, atque variis cruciatuum generibus Protestantes subigebat, *Sectæ* suæ dogmatibus nuncium remittere, & in patentes Ecclesiæ ulnas redire, eodem tempore, quo in Germaniâ & Hungariâ Pro-

* Count Tethy.

testantium causam fovebat, atq; autor erat illis comitis *Tecelii* * fortunam sequi, &, consociatis

ciatis cum *Turca* viribus, violatæ religionis vindiciâ^s ab imperatore Germanico postulare. Propter ejusmodi dolos Poloniæ & Constantinopoli fabrefactas notissimum est Pontificem Ro-

manum Fourbinum * in Cardinalium collegium cooptare

* Cardinal Fourbin.

obstinatè aliquandiu aspernatum fuisse. Penès itaque lectorem judicium esse velim utrùm ostentatus iste Galli in Ecclesiam zelus à Romano-Catholicis tanti sit æstimandus, ut illi, repudiatis, quibus nobiscum impliciti sunt, necessitudinibus, non solum Gallo facilem ità in semetipsos victoriam ultrò deferrent. verùm committerent etiam ut *Mahumetani* de Christianis triumpharent.

Quemadmodum affectatum Gallo religionis studium ambitionis planè erat manifestum: ita opera ista Ecclesiæ navata, propter quam

Jesuita † Jacobum Romano-Catholicis venditat, præbuit

† Pere d'Orleans.

plerisque plus quam suspicionem similis ambitionis: Ne verò inconsultè nimis illud proferre videar, atque eo pacto in sacrosancta Regum capita humani generis invidiam non sine summâ injuriâ concitare, paucis dicendum est quibus argumentis, quâ auctoritate & fide auctoritatem nostram communire possimus.

Comes Shaftsburiensis olim in nobilium senaculo, Rege coram sedente, pronunciavit, *Ducem Eboracensem ideo religioni suæ nuncium remisisse ut eo pacto potentem factionem ad partes suas*

traheret || Cum hac oratione alterius verba congruunt in epistolâ quâ *Ducem Eboracensem*

|| Vid. Shaftsbur. orar. in tract. polit. par. I. pag. 463.

monuit, ut in Protestantium communionem pedem retroferret. *Quodnam, inquit, judicium de istâ defectione gens humana latura est cum in istius cogitationem inciderit? annon ista erit communis hominum opi-*

nio te novam religionem complecti, non venustate ejus captum, verum ABSOLUTI regni promissionibus inductum, & delinicum illecebris potestatis autocraticæ, quam tandem aliquando vestris amplexibus oblatura est? Postea ipsum submonuit, Ut caveret ne Gallici imperii splendore captus jura & libertates Anglorum sub jugum mitteret, atque optimam ita reipub. formam convellere niteretur, quod omnibus Normannicæ stirpis Regibus fatale semper erat. Illud etiam suggestit ipsum Johannis Regis exemplum secutum fuisse, qui in Mahumetis religionem transire præoptavit, quam non ulcisci BARO-
 NUM audaciam, à Regis injuriis semet in libertatem assurgentium*.

* Vid. epist. ista in quinta chartar. collect.

Epistola ista, nescio quidem à quo scripta, consilia Regis in brevi complectitur. Huic sententiæ illud planè astipulatur quod à luculento authore scriptum reperio. Liber iste circa finem superioris belli Belgici lucem obtinuit, cujus pretium illud apud me accendit, quod author Romanc-Catholicæ religionis cæremoniis innutritus, atque eo pacto (ut ipse ait) consiliorum omnium quæ nostram rempublicam spectârunt, in Galliâ particeps, & socius, & adjutor factus, tandem patriæ cari ate viâ studio vehemens in omne genere officii, & servitute præsertim amollendâ ipsi profiteatur. Quod igitur ab illo scriptis traditur verbum de verbo reddam. Quoniam, inquit, "Gallicæ in Anglicâ Aulâ factioni perspectum erat, non eâ se autoritate valuisse, ut studia hominum in partes suas contra communem utilitatem traherent; idcirco causa religionis illis obtentui esse cœpit; & quoniam illud omnibus satis erat exploratum frequentem in Angliâ Romano-Catholicorum multitudinem reperiri, in quibus zelus insignis cum insigni rerum divinarum inscitiâ conspicitur, idcirco Dux Eboracensis nomen suum in Ecclesiæ Romanæ album
 " retulit,

“ retulit, atque illud in luce & palàm esse postea per-
 “ misit ; quod tamen non prius fecit quàm res felici-
 “ ter à Gallo gestas in bello novissimo cernebat, &
 “ claris tunc indiciis certior
 “ erat factus, confœderatas
 “ copias, nisi Anglorum auxi-
 “ liis adjutas, viribus ejus im-
 “ pares fore *.

* Vid. libel. cui titu-
 lus Europa captiva nisi
 Anglia vincula solverit,
 pag. 55, 56.

Verba ista causam commemorant quæ Ducis Ebo-
 racensis expugnavit animum ipsumque in Romano-
 Catholicorum castra transire subegit.

Quo pacto hoc contigit facilius animo capiet qui
 secum contempletur, Galliarum Regem qui sum-
 mum Europæ imperium spe & opinione jampridem
 devoravit, gentium omnium naturam perpetuò specu-
 lari, & ad principum populorumque ingenium con-
 silia sua diligenter accommodare, inter prima consi-
 liorum illud in Britannia habet rumorem istum in
 vulgus spargere **REGEM ROMANO-CATHO-
 LICÆ RELIGIONIS RITUS AMPECTI.**

*Hoc pacto, inquiunt, civium discordia gliscere incipiet,
 & gravior de Rege suspicio illis
 incidet †.* Quod in Angliâ à

Galliarum Rege ad gloriam
 nitente præ aliis rebus curan-
 dum esse inter Cardinalis *Ri-
 chelai & Mazarini* dogmata
 politica traditur ‖.

† Vid. Politique de
 France in tract. polit.
 par. II. pag. 60.

‖ Vid. Diatrib. de
 consiliis Gallic. in tract.
 polit. par. I. pag. 61.

Qui invidiam Regi apud populum propter Roma-
 no-Catholicæ religionis studium constare nitebantur,
 ex adverso Regis inserviebant auribus, atque illud
 sæpius ipsum admonebant non aliud quippiam ipsi
 magis fuisse exoptandum, qui gloriosum domi impe-
 rium aucupabatur, atque legum repagula convellere
 animo destinabat, quam ut in Romanæ Ecclesiæ ver-
 ba palàm juraret, inde evenit quod Gallici Regis ad-
 ministri,

ministri, atque illi omnes, qui libertati nostræ insidias struxerunt, huic sententiæ fidem haud dubiam dedere.

QUOD NIMIRUM PRORSUS IMPOSSIBILE ESSET IMPERIUM DESPOTICUM NISI U-

* Vid. Relat. rerum in comit. parlam. gestar. in tract. polit. par. I. p. 34.

NA CUM ROMANO-CATHOLICA RELIGIONE IN ANGLIAM INVEHERE *

Haud difficile est pluribus argumentis idem probabiliter monstrare. “ Clanculum etenim in Ecclesi-
“ am Romanam transfugit, non adhibitis prius in
“ concilium reformatæ religionis propugnatoribus,
“ nec disceptatione quavis eâ super re habitâ eodem
“ tempore quo Romano-Catholicus erat nomen il-
“ lud dissimulavit, & non precum tantum, verum sa-
“ cramentorum etiam communione inter Protestantes
“ usus est; & quod generosum, multo magis Regem
“ dedecebat Christianæ religionis zelo ardentem, ho-
“ mines judicio accersivit per breve illud quod nos
“ **SCANDALUM MAGNATUM** dicimus, eos-
“ que grandi pecunia multavit, non propter aliud cri-
“ men, quam quod familiari colloquio ipsum Ponti-

† Vid. Imperii hu-
jusce vindic. pag. 8.

ficiam fuisse dicebant †. Præ-
terea sectarios omnes non to-
leravit tantummodo, verum

& publico etiam *edicto* contra legum sanctimoniam *conscientiæ* libertatem illis indulsit. Hoc vero, neuti-
quam credo, fecisset, si eo, quem *Jesuita* simulat, ze-
lo in Ecclesiam revera præditus esset, quoniam haud
ignoravit Pontificem Romanum in *statibus* & *anniversariis* sacris principibus omnibus hæreticorum fautori-
bus anathematum diras Romæ imprecari. Quapro-
pter in literis quas *Scotiam* misit ad Presbyteros impe-

|| Quos Non-confor-
mistas dicimus.

ria Ecclesiæ detrectantes ||, qui-
bus propter indultam *conscien-*
tia libertatem gratiam ab illis
initurus

initurus erat, profitetur se id contra morem & consuetudinem aliorum Regum Catholicorum fecisse. Meâ quidem sententiâ quod præter instituta & rationem Catholicorum Regum factum est id Catholicis omnibus suspectum esse debet. Humanitatem istam ad Gallicum exemplar plane accommodavit. quemadmodum etenim Gallus, ut Reformatorum Germaniæ Principum studia sibi melius conciliaret, atque eo pacto omnia virtuti & cupiditati suæ prona ibi redderet, *Schombergum*, *Ransavium*, atque alios magni nominis *Protestantes*, militiæ præficere consuevit *, deditque operam aliquandiu ut religionis reformatæ & Romano-Catholicæ Dynastas æquali amicitia complecti videretur †; ita Rex Britannicæ *sectarios*, ut dicuntur, beneficiis cumulavit ut illorum animos ad benevolentiam alliceret, iisque ambitionis suæ administris uteretur.

* Vid. Imperator. & imper. prodit. p. 94, 95.

† Vid. scutum politiæ & justitiæ, p. 295.

Quæret itaque lector quo pacto Reges potentissimi in ostentato isto zelo spem tantam majestatis amplificandæ sibi propositam haberent? responsio quidem facilis est, Quis est qui non videat Regi nostro causæ Catholicæ fidelem operam tribuenti, & *Hæreticis* calamitatem molienti non fausta solummodo religiosorum, ubique gentium, vota; verum & sociata etiam Catholicorum principum arma speranda fuisse, & quod ad Galliarum Regem attinet, consentaneum existimavit, ut qui lymphatâ mente in Ecclesiæ hostes insanivit, & Regis Britannici labantem animum ad idem faciendum confirmavit, ex isto facinore Catholicorum omnium favorem emeretur, atque illi studiis ardentibus ad ejus statim vexilla concurrerent, opemque ipsi ferrent, non ad Protestantes solum, verum & Catholicos etiam principes debellandos qui tam pii Regis incepta gloriosa oppugnatum irent.

Consilia

Consilia ista, quibus pietatis velum obduxere, Romano-Catholici principes satis habuere comperta: Innocentius XI Pontifex Romanus non solum itaque graves simultates cum Gallo gessit, atque animam jamjam exhalaturus extremo spiritu circumstantes

Cardinales obsecravit ut in ipsum se inimicos gererent *.

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 44.

verum & Regis etiam Britannici incepta omnia ad suam ipsius & Gallici Regis ambitionem pertinuisse existimavit.

Haud obscurum illud erat Papæ quod author summa observantia dignus pridem observavit *Jesuitas ubique gentium Galli partibus studere haud aliter quam à*

† Vid. Gul. Templi speculum imperii Suecicæ, Cimbriæ, &c. cum respectu ad Angliam, anno 1671, pag. 7.

factione Hispanorum olim stabant †. Nec ignorabat Regem Britannicæ isti virorum *sectæ* se non solum addixisse, verum beneficiis illorum imbutum voluntati Galli in omnibus obsecutum fuisse. Ex eo contigit quod *Castlemanicæ Comitum* honorificum ejus legatum non eo honore exceptum qui tam magnificæ & sumptuosæ legationi debebatur ‖;

‖ Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 3.

novit nimirum quo pacto omnia in Anglia Jesuitarum consiliis ita regebantur, ut quæ angli arant, navigant, ædificant Galli ambitioni parerent. Vidit legatum Britannicum iis consultoribus Romæ usum fuisse, atque idcirco *patrem Morganum* callidum Jesuitam, qui in legati consuetudinem atque amicitiam se nimis infinuaverat, ab urbe Româ discedere jussit, ne consultationes illorum veneno Jesuitico perfusæ, pessum irent *. Apertas simultates, quas Jesuitarum factio cum *sedis Apostolicæ* legato

* Vid. Inter Doctores Burnetii nunc episc. Salisbury. chartas 18, chart. 1. pag. 3.

legato

legato in Angliâ gessit *, *venere-
randus senex ægris oculis in-
spexit; nec æquo animo tulit
inimicitias quas Rex noster Je-
suitarum gratiâ Romæ cum
illo suscepit* †. Ex intempe-
stivâ istâ indulgentiâ in Jesuita-
rum *societatem* tunc cum liber-
rati Europæ Gallus insidias
struebat, atque aliis claris indiciis collegit, quonam
Britannici Regis zelus spectabat, quas calamitates Eu-
ropæ brevi arcefferet, quapropter ut Regem nostrum
dum imperio fruebatur, non nisi frigidâ amicitîâ, eâ-
que continuis suspicionibus, & variis simultatibus no-
tatâ complectebatur: ita exoptatissimum diminutio-
nis ejus nuncium latus accepit.

Manifestum est *Casarem Germanicum* in eadem fuisse
sententiâ quâ Pontifex Romanus: quando etenim post
abdicatum imperium, *Jacobus Rex* oravit ut adhiberet
fortunis ejus misericordiam, quarum unicam causam
in *Catholicæ religionis* studium conjecit; imperator
ita respondit, *Res ejus etiamnum in loco incolumi fore,
si modo ablegati ejus monitis* ||, *non perfidis Galli blanditiis &
assentationibus faciles advertisset
aures, atque auctoritate & armis interpositis, Gallum à
pace & fœdere violando prohibuisset, cujus, per TRAC-
TATUM NOVIOMAGENSEM, ipse arbiter consti-
tutus erat. Nunc, inquit, quo pacto vos auxilio juvare
poterimus, qui necesse habemus Gallorum simul & Tur-
carum impetus sustinere, quique de Angliæ fide & auxi-
liis non dubitabant. Maxima religioni nostra injuria
à Gallo erat illata, qui cum Tur-
ca, acerrimo CRUCIS hoste, fœ-
dus percussit* *.

* Vid. Consil. datum
super abrogand. legibus
pœnal. pag. 52.

† Vid. Representat.
periculor. nobis immi-
nent. in tract. politic. par.
II. pag. 389.

|| Comitis de Kaunitz.

* Vid. Imperator Ger-
man. epistol. in 12. char-
tar. collect.

* Pere d' Orleans.

Ex his itaque videre est *Jesuitam* istam*, qui *Jacobi* & *Ludovici* zelum in Deum, &

Ecclesiam, summoperè prædicat, atque author est *fæderatis* nostris ut, aleam religionis miserati, se à nostra ad illorum amicitiam aggregare vellent, perinde facere, ac si Catholicos moneret, ut, renunciata principis necessitudine qui morientem libertatem nobis omnibus restituit, in *Regum* partes transirent, qui non solum Europæ servitutem imponere statuerunt, verùm causam *infidelium* etiam contra Christianam religionem foverunt.

C A P. II.

Complectens Populi offensiones in Regem propter fædus amicitiae cum Galliarum Rege percussum.

† Pere d' Orleans.

Refutata Jesuitæ † calumniâ qui rerum invidiam contra Jacobum Regem in Anglia gestarum in *religionem* contulit, querimoniam populi nunc ordine memorandæ subeunt, ut omnes *Jesuitæ* istius fidem perspectam habeant, qui versutus ingenii, & accendendis offensionibus callidus, Pontificiis ubique gentium persuasum eat, *Jacobum Regem*, virum æqui servantissimum, Regis optimi officium per totum imperium implevisse. Quamprimum ego inceptorum ejus feriem & causas diligenter explicavero, nullus dubito quin cordati lectores Regis diminutionem, quam plurimi Jesuitarum mendaciis lusi, ægrè nunc ferunt, facillimè patientur. Quis etenim est tam iniquus re-

rum

rum æstimator, tam civili communitati gravis, qui non illud mihi libenter concedet licitum esse *populo libero* suis consulere rebus, atque illarum gubernaculum alteri tradere, postquam *Rex politicus*, legum nimirum vinculis impeditus & constrictus, everfis legibus, atque ita *communi regni sponsione*, & primævo pacto violato, non solum suorum libertati modis omnibus insidias struxerit, verum tandem etiam regno se sponte *abdica-verit*. Si unicum illud mihi lector æstentietur, tunc facile erit *ordines* Angliæ à Jesuitarum calumniis prohibere; illi etenim non imperium Regi abrogarunt, verum *Summum Imperium*, quo non alià de causâ post afflictam religionem & convulsam rempublicam, abire voluit, quàm quòd res nostras pro arbitrio suo administrare nequiverat, *Aransionensi* tradiderunt; id ipsum est quod in priori hoc libello perspicuum lectori facturus sum. Luculenter, Deo juvante, monstrabo, Jacobi Regis molitiones universas ed spectasse, ut primævam nostram libertatem quæ legibus æquis, & sacrosanctâ Senatûs authoritate continetur, funditus everteret, & non solum res nostræ illius arbitrio regerentur, verum ut *Gallus* etiam, summum Europæ imperium obtineret.

In hoc munere fungendo non omnia à Rege contra legum sanctimoniam, & salutem populi commissâ fignillatim literis signaturus sum, quoniam id nimis lectori molestum foret.

Nostri id tantummodo instituti est præcipua rerum capita cum illarum causis memorare; atque in hoc libro tanquam in luculento diagrammate intima machinationum omnium artificia depingere.

Ante reliqua Regis cœpta, quæ omnium *ordinum* offensiones in illum accenderunt, vetusta conjunctio- nis necessitudo, quæ inter illum & Galliarum Regem in tercessit, referenda est, quoniam in eâ amicitia in- sta r omnium molitionum erat, ad nostram & aliorum libertatem, 1 .

libertatem evertendam. Ex illorum conjunctione, quæ eo usque processit ut ad Galli consilium & auctoritatem nostra respublica diu revocata fuerit, facile est servitutem nobis designatam claris vestigiis indagare.

Omnes, credo, id in confesso habebunt, Regem qui apud animum suum statuit, de legibus patriis & libertatibus civium triumphare, teneri necessariò (si modo civium pars longè maxima studia gerant ab inceptis ejus aliena) exterorum pellicere auxilia, & illorum viribus inniti. Nec illud, arbitror, inficiabuntur, principem, qui contra civium & senatus voluntatem, contrà etiam quam gloriæ suæ ratio admonet, fœdus cum peregrino principe percutit, istius fœderis adminiculo popularibus suis aut exteris gentibus calamitatem insignem moliri; atqui Regis nostri res ita se habuerunt, in mutandâ reipublicæ formâ & servitute accersendâ, videbat sibi cum obstinatâ & pertinaci civium multitudine conflictandum fuisse. Ad Gallum itaque, reclamantibus licet popularibus suis, auxilii gratiâ confugit, cujus amicitiam, rebus sic stantibus, nunquam coluisset, si facili & prono itinere ad veram gloriam, potius quam per civium servitutem, ire præoptasset. Quemadmodum etenim summi rerum humanarum *rektoris* providentia tulit, ut Anglia tum propter situm & potentiam regionis fata Europæ pro arbitrio suo regeret, ita Regibus nostris illud olim præcipuè gloriosum erat, gentibus impotentioribus succurrere, & robur cum illis ad frangendos hostium impetus consoci-

* Sic nos junctis viribus cum domo Burgundicâ Galliarum res olim affliximus, vid. provocat. Angliæ ab Albæ Aulæ conciliab. in tract. polit. par. I. pag. 2. Et

are *. Et sicut illud pro primario axioma nostræ politicæ semper habuerunt, *res Europæ in æquilibrio conservare*, ita in ista dimicatione quæ inter Hispanum & Gallum de summo imperio

perio

perio diu contigit, moris illis semper erat; auxiliis interpositis, provide cavere, nequā gens, alterā devictā, inter reliquos fastigium teneret †: at posteriori hoc seculo, postquam in regnum nostrum dominationis immodicæ cupido invasit, Aulici nostri, diversi à majorum institutis, vetus illud iter gloriæ, & non nostram tantum verum communem Europæ utilitatem deseruerunt. Quo pacto hoc contigit, atque illi servitutem nobis & Europæ moliti sunt fuscè latèque in hoc capite dicturus sum.

Nescio utrum alia quævis res post Anglici fermè nominis memoriam reipublicæ nostræ graviori probro fuerit, & majorem nobis apud exterarum nationes infamiam inusserit, quàm violata cum sociis gentibus, & conjuncta cum Gallo amicitia. Pudendum sane est quod nos qui Normanniā, Aquitaniā, Vasconiā, Andegaviā, aliisque vastis provinciis in Galliis olim potiebamur, plurimāsque victorias ab illis reportavimus, in deforme illorum obsequium nosmet traderemus, nec aliud crederemus magis gloriosum quàm ut illorum furoris satellites facti, auxilio illis adessemus, ad nostram & aliorum ruinam accelerandam. Qualiter hoc factum sit plenius referendum est, quoniam fœderis & amicitiae istius relatio populum Anglicanum omni statim invidia levabit, cum non penes populum culpa esse deprehendatur, verum illos qui rerum gubernacula tenuerunt, in quorum animis priscum Anglorum decus & studium reipublicæ plane exoleverat.

Haud difficile est temporis primordium investigare, quo principatus noster istis imbutus esse moribus cœpit,

diatrib. de consiliis Gal-
lor. in tract. polit. par. II.
pag. 66.

† Vid. Domini Holli-
sii epist. ad Van Beu-
ning. & colloq. de præ-
senti Angl. statu, anno
1668. Edit. pag. 20, &
60.—

§. I. Fœdus Gallicum
initio exponitur.

quo latum *ocean*i imperium *Sequanæ* permisit, & abdicato rerum *Europæ* *Arbitrio* communem plurimum gentium Salutem Galli ambitioni postposuit.

Haud obscurum est, quod Scriptor luculenter ait, *Regem Galliarum tunc temporis, cum Populus Angli-*

* Anno 1660.

† Vid. Characterem ambidextri [*a Trimmer*] cuius author Marchio Hallifaxæ erat.

canus REGIAM PROGENI-EM * de exilio domum reduxit, illorum favore haud mediocriter imbutum fuisse t. Gratia tamen ista (qualis qualis inter Gallum & Ducem Eboracen-

sem tunc clanculum conciliata erat) nondum publice satis esse facta videbatur. Gallus etenim, quemadmodum paulo post reditum regis familiaris, *frigidam utri-que genti suffundendo*, incendia lachrymosi belli inter nos & Batavos aperte confluxit, ut mutuis vulneribus nosmet invicem attereremus. Ita cum uno atque al-

* Anno 1665, 1666.

tavorum res suis viribus ideo refecit, ut de manibus nostris victoriam præriperet.

Post facinus illud Dynastiæ nostri visi sunt similitudines cum Gallo gerere, & junctis cum aliis foederibus speciem præ se tulerunt, quasi vim & furorem ejus à sociorum cervicibus depellere vellent. Id brevi post videre erat, cum Gallus immemor Sacramenti sui, & violatâ *Pyrenæi tractatus* religione, Belgicas provincias quarum juri hæreditario Galliarum Regina inter pacta connubialia renunciaverat, post Hispaniarum Regis mortem iniquissimo bello in possessionem suam vendicavit. *Baro de Isola* vir ingeniosissimus incursionis tunc Gallicæ consilium propriis coloribus adeo depinxit, ut æquo lectori ubique gentium justa odia in Gallum concitaret, ipsumque studia sua in Hispanum conferre subigeret. Inter Aulicos nostros magna tunc contentione actum erat utri genti nos opem ferre oporteret,

oporteret, tandemque ea comprobata erat sententia quam in isto rerum articulo author eximius scriptis tradidit, *Majores nempe nostros id pro dogmate sue politiae semper habuisse, quo reipublicae salus fundatur, TENENDUM ESSE Aequilibrium inter Hispaniarum et Galliarum Regna, quoniam, inquit, si Hispaniae devictae fuerint, similis nos, quae funambulos, fortuna versabit, quibus librammentum perditum inter singulos gressus casus periculum continuo minatur.* Re-

rum itaque nostrarum rectores, victi ratione, popularibus suis & peregrinis aequos se tunc praeberunt, atque pro prisce nostrae necessitudinis causis Hi-

spanum tunc fide & benevolentia complexi turpes Galli victorias in Belgio interpellaverunt. In medio quippe hostilis istius impetus ardore, dum omnia in Belgicis *Hispani* provinciis Galli viribus prona cedebant, nos recentium belli offensionum visi immemores foedus repentinum cum Bata-

vis percussimus †. Sexto post mense *Triplici* foedus inter Reges *Angliae Sueciae* & *federatos Belgas* pacifcebatur. Eodem anno || alia pactione inita *Aquis Sextiis* pax expotata inter Hispanum &

Gallum conventa erat. Pacis istius coagmentatione Rex Britanniae, indubitata peregrinorum omnium confessione unicus istius conciliator, ut immortalem sibi gloriam ab exteris principibus reportavit, ita orbis Christiani tranquillitatis haud dubius arbiter factus erat. Et quemadmodum vir

clarissimus refert, * *Penes illum fuit, vicinarum gentium robur & insolentiam non mi-*

* Vid. Emolumentum Angliae cum respectu ad confilia Gallica, anno 1663, edit. pag. 20, 21.

† Anno 1667.

|| Januar. anno 1668.

* Vid. haec omnia in Gul Temple *speculo* foederatarum Belg. provinciar. pag. 302, 303.

ius refrænare, quam impotentiorum res adversas suble-
vare.

Hactenus itaque studia nostra Orbi Christiano pro-
palam salutaria esse visa sunt, & æquitatis, utilita-
tisque communis lance res Europæ trutinare. Indol-
les verò longe diversa, & quam ego, nisi ad levandam
populi infamiam, neutiquam vulgarem, mōx in Au-
lâ nostrâ emicuit. Rex Galliarum etenim, quampri-
mum vidit *Regis Britannici* fœdera luisse omnia il-
lius bellica incepta, & frustraneum sibi fuisse, qui
pacem modo hostibus dare coactus erat, summum im-
perium moliri studio armorum deposito, clandestinis
colloquijs (quemadmodum vir rerum nostrarum peri-
tissimus pridem observavit) & blandis artibus negotia

* Vid. Gul. Temple
prospect. constitit. &
commoditatum Germa-
niæ, Sueciæ, &c. cum re-
spectu ad Angliam an-
no 1671. pag. 36. —

† Vid. character am-
bidextri.

tractare inceptit *. Primum
consiliorum omnium illud sta-
tim sibi, post pactas inter con-
fœderatos amicitias, constituit
*TRIPLICIS FŒDERIS no-
dum solvere* †. Eo in vinculo
nostrî omnium salutem, haud
secus quam Gordiano olim in

nodo Phrygii imperii stabilitatem, positam fuisse no-
vit. Gratuitâ populi in Regem benevolentia id effi-
ciendi haud mediocre incitamentum extitit. Post
Triplcis quippe fœderis sanctionem, quod non ruen-
tibus tantummodo Hispani rebus, verum nobis atque

|| Vid. Angliæ provo-
cat. ab albæ Aulæ con-
ciliabulo tract. polit.
par. I. pag. 18.

orbi Christiano securitatem
præstitisse crediderunt ||, ordi-
nes regni adeo *inaestimabili* gau-
dio cumulati erant, ut quam
primum ab *oratore regio* in
purpuratorum senaculo fœderis istius mentio esset
facta, varia statim & gravia tributa populo impera-
runt. Verebantur mehercule ne non illustri saris
gratitudine tam immensum Principis beneficium exci-
perent,

perent, quapropter plus pecuniarum * illi tunc indixerunt post belli Belgici sumptus recentes, quam unquam ferme

* Duo nimirum miliones librarum cum semisse.

prius Regibus tribuerant. Quid ergo superfuit, nisi (quemadmodum diligens rerum tunc gestarum speculator observavit) ut viri contra libertatem nostram conjurati aucti pecuniis & tempus opportunum inde nacti, fœdus violantes, spectatissimæ erga Gallum fidei documentum exhiberent †.

Id illorum consilium fuisse eventus statim comprobavit, quam primum etenim ingens ista pecunia Senatus consulto

† Vid. Andræ Marveli increment. Papif. in tractat. polit. Par. I. pag. 78.

Regi erat decreta comitia regni in longum tempus prorogata erant ||, ut intervalum par cœptis destinatis interponeretur, quo servitutis

|| Usque ad Febr. 4. anno 1672.

nostræ machinatores, & Gallicæ libidinis administri negotia sua procul ab animadversione & censurâ Senatus gererent *. Et sane pluri-

* Vid. Andr. Marvelum. Ibid.

ma sunt quæ me subigunt credere non aliam tunc Aulicis nostris paciscendorum fœderum causam fuisse, quam ut illa fataliter postea rescinderent, ut civibus suis atque aliis gentibus palpum obtruderent, & nos omnes securi à metu facti dulci veterno obrueremur, atque ita insidiosis eorum Gallorumque machinationibus magis redderemur obnoxii. Thomas etenim Cliffordus, vir equestri loco nobilis, eadem die quâ Senatus universus summâ lætitiâ exultavit, amplissimamque pecuniam Regi decrevit propter percussa cum Sociis fœdera, inter exeundum è Senatu dixit, istam comitiorum exultationem haud impedimento fore quo minus paulo post Batavos bello peteremus †. Non

† Hoc refertur à Gul. Temple in commentar. rempublicam

ille conjurationis tunc contra

p. 162. Ibidem dicit Colbertum Legat Gallic. in Anglia, anno 1668. belli insequentis fundamentum jecisse. —

republicam facta particeps tantum erat, verum caput etiam privati istius *conciliabuli* * quod principatus libidini in omnibus serviebat, tam-

* The Cabal.

que officiosam voluntatem singulis illorum inceptis accommodavit, ut non solum propterea in Procerum Anglicorum numerum, verum opulentissimum etiam

† Supremus nimirum Angliæ Quaestor factus erat.

regni munus † cooptaretur.

Ilius itaque verba plurimum mihi illud persuadent aulicos nostros in feriendis istis fœderibus, quibus & popularibus suis, & generi humano summum antiquitatis humanitatisque documentum constituisse gloriati sunt, Galli studio correptos nostræ omnium libertati insidias clanculum instruxisse. Si ista me conjectura fallit, attamen certissimum est ab isto ferme temporis articulo Gallum in animos & amicitias illorum clanculum irrepsisse. Extemplo etenim Rex Britanniae qui Principes externos in societatem fœderis *Aquis Sextiis* concepti sedulus sollicitaverat; illorum fidem & astipulationem non orare modo desit, verum quosdam in amicitiae istius conjunctionem se ultro offerentes penitus rejecit. Sic nimirum *Imperatoris Germanici* precibus sponte suâ in ista societate partes sibi concedit orantis, aures præclusit. Ducem etiam Lotharingiae amicum & pernecessarium suum non ab istius confœderationis communione tantum aspernatus est, verum patienter etiam tulit calamitatem ejus quem Galliarum Rex proximo post fœ-

|| Anno 1669.

duus anno || incautum & improvidum insidiarum ditione suâ expulit. In eo facinore illud

notatu dignum est, quod sicut Gallus non aliâ de causâ in imperium clarissimi *Principis* involavit quam quod ille

ille cum aliis principibus patrociniū *triplicis fœderis* in quo salus Europæ consistebat, suscipere cum animo suo statuit: ita aulici nostri ob eandem rationem, causam & tutelam ejus deseruerunt *.

* Vid. Andr. Marveli increm. Papif. in tract. polit. par. I. pag. 78.

Ex quibus videre est rerum nostrarum eversores eodem tempore quo se Galli adversarios palam jactitabant, partes ejus clanculūm fovisse. Exinde fatalis ista amicitia, & quod huic consequens est infamia nostra apud peregrinos, indies magis gliscebat in sequenti anno necessitudo illorum quæ palam in ore atque oculis omnium variis simultatibus prius notata & inter puncta erat, jam maturam hæc diem clanculūm, in fœderis religionem coaluit. Tunc etenim tempo-

ris † *Aurelia Ducissa* soror Regis nostri è Gallis Dubrim †

† Anno 1670.

‡ Dover.

pervenit, specie quidem blandâ, & fratrum ibi visendi gratiâ, revera autem ut conjuncta inter illos & Gallum interiori societate, primum ac facile iter ad hujus gloriam pateret. Abhorrebat Aulicorum nostrorum vestitus tunc à more Gallico, illa itaque in primo congressu non sine mordacibus facetiis cultum nostrum risu excepit: author nobis est vir cum primis ingeniosus & nobilis etiam, id ipsam in mandatis habuisse à Rege Galliarum qui nimirum satis compertum habuit, genus humanum eò facilius aliorum consuetudinem & imperium pati quo mores & cultum illorum in majori admiratione habeant. * At-

* Vid. charact. ambidextri.

que hoc de industriâ notavi, acri etenim ac vehementi incitatione inflammatur animus, cum pudendi & degeneris Anglorum ingenii venit in mentem, quibus nihil prius habetur pro cultioris vitæ honestamento quam Gallicè vestiri & loqui. Dedeet nobilem gentem consuetudo ista, & tanquam opprobrium seculi, & primum ferre instrumentum

tum & lenocinium servitutis repudianda est. Sed quid istis diutius immoror? nostri Dynastæ disteriis Ducissæ Aurelianae pudefacti non vestimenta tantum, verum fœderum religionem omnem statim abjecerunt.

Clandestinum fœdus
paciscitur.

In eo quippe colloquio constans omnium opinio est, clandestinum fœdus, sacrosanctis aliorum fœderum vinculis solutis ab ipsis cum Gallo conceptum fuisse. De singulis istius fœderis articulis memorare non possum, illi etenim, qui, remotis arbitris, in tenebris pacti erant, inter alia dominationis nostræ arcana adhuc latent. Abbas *Primi* scriptor Gallicus in historiâ quam de *bello Belgico* condidit, & non sine Regis Gallici privilegio in lucem misit, non solum fœderis istius inter Aureliæ Ducissam & Regem Britannia, fidem confirmat, verum inter

 reliquas astipulationes dicit, *Gallum Regi Britannico pactum fuisse se sacrosanctam senatus Anglicani auctoritatem in arbitrii libidinisque ejus plenum obsequium traditurum. Dicit insuper, Ipsam Regem nostrum Gallici Regis verbis admonuisse, vires Batavorum prius fuisse convellendas, quàm inceptum illud perfici posset* *.

* Vid. Clandest. fœder. probat. in 12. chart. coll.

Nos itaque quibus statutum erat summa obstinatione fidei Galli servire libidini, nihil jam reliqui habuimus, nisi ut, temeratis sanctissimis necessitudinibus, Batavos incautos, & propter junctas nobiscum amicitias cujusvis impetûs improvidos dolo adoriremur,

† Ineunte anno 1672. paulo itaque post †, haud secus quam Cliffordus statim post triplicis fœderis sanctionem prædixerat consociatis cum Gallo viribus bello eos lacessivimus. Ex eo bello cujus prætextus & causas fusius in sequenti capite memoraturus sum, facile erat initas cum Gallo amicitias conjectura consequi. Præter enim quod rerum nostrarum

rum gubernatores *triplici violato fœdere*. Bellum istud in favorem Galli concitarunt, ita deinceps in bello patrandò & postquam inter nos & Batavos pax convenerat, in publicâ pace conciliandâ, Galli studio & cupiditati morem gerentes necessitudinis istius indicia patefecerunt. Pro cujus illustri & distinctâ explicatione, prius lector monendus est, Regem Britanniae ante biennium postquam illud bellum geri cœptum est, causâ Galli publicè desertâ, seorsim ab illo cum Batavis pacem pepigisse. Fecit illud non propter odium aliquod aut simultatem quæ inter illos intercessit, verum quia tempori obedire & ingratas amicitias colere necessum habuit. “ Utraque etenim gens
 “ (prout vir clarissimus refert) bellum istud, quod
 “ Dynastarum magis quam civium studiis conflatum
 “ arbitrabantur absque iracundiâ gesserunt; pecunia
 “ Gallica nobis in subsidia bel-
 “ li missa * classis sumptibus
 “ valde impar erat, classarii
 “ nostri milites, qui amicos magis quam hostem me-
 “ tuerunt, sine aliquo animorum robore præliati sunt,
 “ ordines regni quorum offensiones periculosas bellum
 “ istud accenderat, se nihil pecuniarum Regi decre-
 “ tuos nisi ad pacem cum Batavis faciendam palam
 “ professi sunt; &, quod apud Regem Britanniae ma-
 “ ximum pondus habebat, videbat sibi, si modo in
 “ isto bello perseveraret cum Hispaniarum Rege bel-
 “ ligerandum fuisse †, atque
 “ eo pacto maris Mediterræ-
 “ nei, haud secus quam per
 “ bellum Belgicum Baltici
 “ maris commercia interclu-
 “ sa fore; Tandem itaque ur-
 “ gente rerum suarum necessi-
 “ tate, querelis civium, & se-
 “ natûs instigatione subactus,
 pacem cum Batavis fecit ‖. Post

* Hinc videre est nos
pro Gallo militasse.

† Ille etenim una
cum imperatore Germa-
niæ & Duce Brande-
burgensi cum Batavis
contra Gallos robur jam
consociaverant.

‖ Vid. Hæc omnia in
Gul. Temple, commen-
tariis, pag. 2, 3, 4.—

sancitas

fancitas cum *federatis ordinibus* pacis istius conditiones, perspicuum illud omnibus erat *principatum nostrum in obsequium Galli se penitus addixisse*. Etenim pirati-
cæ illorum naves Regis Gallici jussu statim maria nostra infesta habuere, pro portubus nostris ubique in oris
maritimis excubârunt, & non solum negotiatores mer-
cibus opulentis, verum plurimos etiam visâ indies spo-

* Vid. Increm. Pa-
pism. in tract. polit. par.
I. pag. 91. Ubi author
innuit commissis princi-
pat. nostrum annuisse.
Vid. numerum navium
à nobis captar. ibid. p.
128, 129, 130, 131, 132,
133, 134, 135.

erat cum ex armamentario Regio omnia ad usum bel-

† Vid. Increm. Pa-
pism. ubi numerus re-
rum initur. pag. 92.

rum, non *Germani* solum, verum ipsi etiam *Galli* tri-

|| Vid. Gul. Temple
comment. pag. 64, 65.
& scriptoris Gallici rela-
tionem rer. inter duos
exercitus gestar. anno
1675, 1676, 1677. —

lo militârunt, quò nos *Batavis* hostibus ejus inter pa-
cis conditiones auxilia contra illum paciscebamur. Id
insuper fidei illorum obstinationem in partibus Galli
tutandis abundè testatur, quod Anglorum cohortes,
quorum plurimi in Galliis, præsertim *Augustis Trevi-*

* Treves.

liarunt *; nihilominus tamen
fides nostra in Gallum cum
summâ alacritate conspicua
erat. Postquam etenim nesa-
rium illud bellum atque omni
imbutum odio, composuimus,
rectores nostri animos Gallo-
rum incerta belli metuentium
enixe recreârunt. Id videre

li necessaria clanculum ad
Gallum mitterentur †; cum
cohortes nostræ (quibus rerum
gloria à *Turenno* feliciter gesta-
rum, non *Germani* solum, verum ipsi etiam *Galli* tri-
buendam censuerunt ||; & quæ
tutam Gallorum fugam, cum
post *Turenni* mortem *De Lorgius*
receptui cecinerat, in omni-
um opinione moliti sunt) eo-
dem temporis articulo pro Gal-

lo militârunt, quò nos *Batavis* hostibus ejus inter pa-
cis conditiones auxilia contra illum paciscebamur. Id
insuper fidei illorum obstinationem in partibus Galli
tutandis abundè testatur, quod Anglorum cohortes,
quorum plurimi in Galliis, præsertim *Augustis Trevi-*
rorum * in priscâ gentis suæ
famâ, & *Ducis Cresquii* acie
labante sustinendâ fortiter oc-
cubuerunt,

cubuerunt *, novis militibus indices ex Angliâ supplerent †. Etſi partium Gallicarum ſtudia iſta aulicis noſtris culpanda erant, Rex etenim in ſeptimo pacis articulo contrarium Batavis pepererat, & *media diſceptationum arbitria* illis permittebantur, methodus tamen, quâ in ſubſidiis comparandis uſi ſunt illorum officia plurimum infamavit. Haud contenti etenim auxilia voluntaria illuc ſubmittere multos profectionem iſtam detrectantes in carcerem conjeſtos malâ manſione diu afflixaerunt ‡; in Scotia plurimi vinculis impediti proditorum

ritu per vim in naves abrepti erant, quorum nonnulli propter odium Galli ſummopere renitentes in mare præcipitabantur *. Præterea etiam in incredibili iſtâ perti-

naciâ & ſtudio cauſa Gallicæ tot iudiciis patefacto, illud hominibus admirationem movere debet, quod favore Galli charitatem patriæ & civium benevolentiam commutavit nec cum ordinibus regni inimicitias ſuſcipere reſpuerint. Illi etenim per continuum belli curſum non ſine acri vocis & animorum contentione cum Rege, in ſenaculo, pro cauſâ confœderatorum contra Gallum tanquam aris & focis ſuis contenderunt. Et ſane ſi ſenatus tanta apud aulicos authoritate & gratiâ, quantâ factio Gallica, tunc valuiſſet felicior longè fortuna, quam in præſentiâ utitur, Europam verſatet. At ſecus ſe res habuit, atque in aulâ noſtrâ res in favorem Galli & ex ejus conſilio gerebantur. Ex eo contigit, quod ordines regni, (quemadmodum à gravi authore animadverſum eſt) qui vehementer Regi inſtabant, ut pacem cum

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 118.

† Vid. Increm. Papiſ. in tract. polit. par. I. pag. 87.

Vid. Etiam ſuppl. libel. ab inferiori ſenaculo regi datum Novem. 29, 1680.

‡ Vid. Increm. Papiſ. pag. 92.

* Vid. Ibid. p. 96—

Batavis

Batavis, cum *Gallis* bellum susceperet, sæpius erant

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 58.—

prorogata *. Inde evenit, quod postea Regem suppliciter orantes ut auxilia sua domum è

Galliis revocaret, similem offensionem apud illum incurrerunt †; “ id in causa erat

† Vid. Gul. Temple commentar. pag. 109.

“ (viri ejusdem ornatissimi “ verbis utor) quod eundem

“ senatum penitus dissolvit, qui per annos octodecim

“ duraverant, quique summæ fidelitatis & obsequii

“ documenta in Regem semper præstiterant, donec

|| Temple comment. pag. 388.—

“ tandem Gallicâ necessitudine “ incensi similitates cum illo “ gesserunt ||.

Longum est sigilla im commemorare, quoties dolore affecti irâ incitati propter aliorum pericula & *Galli* successus, non sine pertinaci verborum contentione, & minis fermè interpositis, Regem in illorum pellerere auxilia, & ab illius avertere amicitia conati sint. Tantum illorum dissidia ab aulicorum studiis valuerunt, ut comes *Shaftsburiensis* sententiam suam publicè in senatu ferret, *Sartam tunc duobus annis cum Batavis pacem, & auxilii nostri à Gallo dissociationem rixis istis tribuenda fuisse* *. “ Anno in-

* Vid. Orat. comitis *Shaftsbur.* in procerum senaculo Octob. 30. 1675.

“ sequenti plura ejusdem indo-

“ lis præclara specimina dede-

“ re, Regem etenim in sup-

† Martii die 6. anno 1676.

“ plici libello periculorum ad-

“ monuerunt † ipsi imminen-

“ tium à *Galli* victoriis in *Belgicis Hispani* provin-

“ ciis, quarum in tranquillitate Regis & rerum *Ang-*

“ glicarum positum esse columnen dixerunt; quapro-

“ pter humillimè obsecrarunt, ut illas suo dignaretur

“ patrocinio, & cum talibus Sociis fœdera feriret

“ per quorum amicitiam *Angliæ & provinciis* istis

“ securitatem præstare potis esset, atque ita suorum

“ invidiam deinceps declinaret, Paulo

Paulo post * non modo eandem petitionem renovârunt, * Martii die 26.

" *Verum fidem etiam Regi san-*

" *ctissime obstrinxerunt se cum summâ animorum alacri-*

" *tate, si Gallo bellum indicere vellet, pecuniam &*

" *necessaria omnia, quibus prosperos successus spera-*

" *ret, illi statim subministra-*

" *turos †, Non alia re, in- † Vid. Ibid.*

" *quiebant, in magnâ istâ va-*

" *rietate & dissentione consiliorum quâ respublica no-*

" *stra agitur sententiarum & studiorum nostrorum*

" *summa consensus cernitur quam ut bellum cum*

" *Gallis geramus ||. Palàm*

" *igitur, aiebant, similitates of- || Vid. Ibid. pag. 104.*

" *fensionesque nostras faciamus;*

" *ingens & præclarum facinus Rex forti statim animo*

" *completeatur; immisceat se consiliis Senatûs sui in causâ*

" *hac nobilissimâ quâ Angliâ gloria & decus agitur; cele-*

" *rem nuncium Parisios statim mittat, Regemque Gallia-*

" *rum certiore faciat se bello la-*

" *cessiturum ipsum atque extremas * Vid. Ibid. pag. 106.*

" *eius vires tentaturum *.*

Tali ardore studiorum ordines regni existimationi-publicæ, & peregrinorum incolumitatis studiosissimis animum Regis contra Gallum erigere nitebantur. Illi, speciem atque opinionem voluntatis obsequentis illie paulisper præbuit, donec pollicitationibus ejus delinisti ingentem ipsi pecuniam ad fœdera paciscenda senatusconsulto decreverunt. Post indicatas pecunias prorogatio comitiorum statim insecuta est, tantumque ab Hispanorum & Belgarum amicitia colenda aberat ut contra firmiori nunc vinculo se Gallo sociaret. Statim etenim post Senatûs comperendinationem, Dux Crecquius, Archiepiscopus Rhemensis & Barillonius cum longo agmine comitum in Angliam appulerunt; illi apud Regem Britannicæ Neofori † † Newmarket.

ali-

aliquandiu, dein Londini commorantes, ut formam *Parlamenti* exhibuerunt, ita ardua regni negotia ad illorum nutum regebantur : & quæ clam *comitiis parlamentiariis* fiebant, cum illis

* Vid. Tract. polit. par. I. pag. 111 —

communicata erant *. Proximo comitiorum convectu se-

natus in eadem sententia & studio perseveravit. Nihil illis perinde cordi erat ac robur suum post fœderum religiones cum fœderatis gentibus contra Gallum sociare. In eâ verò re multam operam frustra consumpserunt : Rex etenim Britannia, qui (ut à viro fide digno scriptis traditur) *Nem prius cum Batavis pacem pro seipso pepigerat, quam studium interposuit ut inter GALLUM & CONFOEDERATAS GEN-*

† Vid. Gul. Temple commentar. p. 12.

TES arbiter factus omnia voluntati ejus grata faceret †, ob-

stinatè in illius fide ad extremum permansit. Id in conciliandâ pace omnibus perspicuum fecit, etsi etenim *arbitrium ejus penes ipsum relinquebatur, Movet tamen suspicionem hominibus* (ut vir observantiâ dignus ait) *quasi reliquis haud satis æ-*

‖ Vid. character. ambidextri.

quus Galli utilitati & gloriæ nimis studeret ‖. Princeps Au-

* Nunc Rex Britannia.

riacus * nimii istius studii ipsum plusquam suspectum ha-

buit, quando etenim propositas à Rege Britannico pacis conditiones *Gulielmus Temple* equestri loco nobilis, & Regis in *tractatu Noviomagensi* Delegatus cum ipso communicavit ; ille non sine sollicitudine ac stomacho dixit, *Articulos istos, in quibus componendis Rex legatum Gallicum procul omni dubio sui participem consilii fecerat, graviores longe fuisse, quam si è Gallis provenissent, atque adeo iniquas, ut mortem sibi præ istis*

† Vid. Gul. Temple comment. p. 235, 236.

pacis legibus eligendam esse diceret †. Partium Gallicarum studium illud in principatu no-

stro

sive usque ad extremum belli exitum (ut in sequenti capite fufius demonstrabitur) adeo manifestum erat, ut paulo post pacis sanctionem, cum ex Galli ambitione & vi repentinâ lites super Luxemburgi ditione contigerant, Gentes confœderatæ rerum arbitrium penes Regem Britannicum relinquere abnu-
runt*.

Vid. charac. ambidextri.

Ex his igitur à me commemoratis Principatûs nostri cum Gallo amicitiam veterem, omnes, arbitror, dubio procul habebunt. Plura quidem sunt quæ fidem istius rei firmant. *Colmani* Epistolæ, de quibus mentio statim incidet, omnem de ea controversiam tollunt. Atque idem ex indubitata ejusdem confessione arguitur. Quando etenim sceleratam istam cum Gallo contra patriam conjurationem, pro quâ vitam postea in patibulo finivit, *selectus Senatorum Cætus* † in disquisitionem vocavit, ille satis aperte confitebatur, *Regem eorundem consiliorum participem fuisse* ‡. Sed ut Argumentis hisce moras abrumpam, narrationem hanc authoris à me superius memorati verbis concludam. “Manifestum est, inquit, Angliam, quæ

† A Committee of Parliament.

‡ Vid. Doctoris Burnetii chartas octodecim, pag. 203.

“prosperos Galli successus æquo patitur animo, nec
“victorias unquam ex ejus manibus præripere conatur, iisdem nunc gubernari consiliis, quæ initio
“belli, ipsam in Galli societatem pellexerunt, atque
“omnes istius molitiones & negotia in exteris gentibus eo tendere, ut eo pacto plus momenti ad ejus
“facinora perficienda conferat, quam vis armorum
“aperta efficere possit. Et quidem *gravi*, inquit,
“& *certissimo argumento* compertum est, omnes suis
“rebus turpiter studentes, & GALLICAM FA-
“CTIONEM in Angliâ, in eam curam pertinaci-

“ter

“ ter incumbere; quando etenim magnus Moscoviæ
 “ Dux Sueciæ comminatus est Regi, se Livoniam bel-
 “ lo aggressurum, Turcarum Imperator Gallo solici-
 “ tatus Moscovitæ incursionem atque impetum armo-
 “ rum minitavit, si modo Sueciæ Regi vim aliquam
 “ inferret; eodem insuper tempore Gallica in An-

“ glia factio * Moscoviæ Duci
 * Principatum Angliæ “ intentavit se ingentem clas-
 intelligit. — “ sem in Mare Balticum con-

“ tra illum missuros, si modo arma hostilia contra
 “ Suecum capefferent. *Atque hinc liquido, inquit,*
 “ *patet* non solum Angliam, Galli servire ambitioni,
 “ verum etiam Gallum, Turcam, & Libidinis Gallicæ
 “ administratos in Angliâ, eadem pectoribus consilia
 “ versantes, tali fœdere inter se devinciri quale Chri-
 “ stianum orbem periculorum admonere debet, ipsis
 “ à Christianissimi Regis inceptis imminentium, qui-
 “ bus multi cum illo sociati, aut insidiarum ejus in-
 “ cauti, aut immodico & tur-
 “ pi rerum suarum studio ab-
 “ reпти, robur & auxilia sub-
 “ ministrant †.

† Europa captiva ni-
 si, &c. pag. 49, 50.

Ex hisce luculenti scriptoris verbis videre est *Prin-*
cipatum nostrum priscae necessitudinis cum Galliarum
 Rege manifestum fuisse.

§. II. Ducem Eborac.
 priscae istius necessitudi-
 nis caput & conciliato-
 rem fuisse demonstra-
 tur.

Facili lector conjecturâ pro-
 spiciet cur veterem Britannia
 Galliarumque Regum societa-
 tem, atque istum inter illos
 clandestinum fœdus, data sine
 dubio ultro citroque fide, *Se-*
rosdem amicos inimicosque habituros, tam sedulus me-
 moraverim: ut nimirum ostenderem, viros libertati
 nostræ insidiantes in istas injurias, quæ Jacobi Regis
 imperium dehonestarunt, jampridem conspirasse, at-
 que ita rei à Senatu gestæ in Regis diminutione justio-
 rem

rem excusationem afferrem. Viri cordati, scio, iniquam istam criminationem gravioribus verbis insectabuntur, haud æquo etenim animo passuri sunt, ut Jacobi Regis diminutionis causa in fratris delictum conjiciatur. Nè igitur immerenti injuriam asferre videar, monstrandum est, tempus illud, quod fuit antequam ad supremum magistratum, remque pub. accessit, non ab istis illius incœptis sterile & vacuum fuisse, verum præcipuam necessitudinis causam in eo constitisse. Mobili Anglorum vulgo notissimum est quod quidam ait, *Carolus Secundus tam singulari amore, & patriæ suæ pernicioso fratrem amplexum fuisse, ut verè dici posset hunc imperasse dum ille regnavit* *. Et sane

* Ducem Eboracens.

rerum nostrarum penitus ignarus est, qui nescit summæ rei regimen penes Ducem Eboracensem olim fuisse. Ille præcipue Princeps erat factionis res ad Gallum trahentium. Hujus rei varia argumenta clarissima nobis indicia faciunt. Colmani Epistolæ, quas in auribus multorum suâ ipsius manu scriptas fuisse agnovit, plurimam huic sententiæ fidem afferunt; Ducis etenim Eboracensis cum Gallo societas & conjunctio unicum illorum argumentum est. In hanc sententiam loquitur in Epistolâ quam ad Gulielmum Throgmortonum † virum equestri loco nobilem, atque omnium

† Febr. 1. 1673.

consiliorum participem, in Gallias misit. *Tibi, inquit, compertum est, Ducem Eboracensem, quam primum rerum summâ apud nos potitus fuerit, Galliarum Regis voluntati omnia cum summo obsequio grata facturum* ||. In eâ etiam epistolâ quam ad Jesuitam scripsit qui Gallo à conscientia erat *, dicit *Regem Christianissimum, & Ducem Eboracensem*

|| Vid. clandest. foder. probat. in duodecima chart. collect —

* Monsieur Le Chese.

censem patronum suum adeo indissolubili amicitiae vinculo colligatos esse ut impossibile sit unum ab altero sine utriusque ruinâ dissociare. Paulo post in istius rei mentionem incidit, cujus à Domino Ferriero pristino Gallici Regis Confessario se per literas monitum fuisse dicit, Regem nimirum Gallicum de Ducis Eboracensis erga se voluntate non dubitare, verum in eâ esse sententiâ utriusque commoda in iisdem contineri studiis atque ipsum animo paratissimo esse Ducis Eboracensis voluntati in omnibus obsequi. Postea dicit, Eboracensem Gallici Regis beneficia gratâ memoriâ proseguere, omnique officiorum genere operam navare, ut tam singularem amicitiam emereatur, ipsumque id persuasissimum habere mutuas ipsorum utilitates se invicem communi amicitiae & cha-

* Vid. Colmani Epist. ad Dominum Le Chese in tractat. polit. par. I. pag. 138, 139.

† Anno 1675.

|| Monsieur Le Chese.

omnibus obsecutum fuisse. Quo fides hujusce rei melius confirmetur quædam ab illo scripta totidem verbis recitabo. Quarto, inquit,

* Junii die 2°.

nonarum Junii * jam proxime lapsi Rex christianissimus non sine summo indolis generosæ documento amicitiae suæ, pecuniarumque copiam mihi potestatemque obtulit, ut earum adminiculo inimicorum meorum insidiis obviam ire possem; affirmavit insuper res utriusque nostrum tam firmiter inter se connexas esse, ut si quis uni insense adversetur bellum alteri indicare necessario tenebitur, &c.

† Galliar. Regem.

Postea ita loquitur, Certiorem ipsum † feci & fidenter affirmavi nihil Regem fratrem meum in rerum nostrarum studium æque pellecturum quam pecunias ab ipso oblatas, nullus dubitavi quin illarum ope & illecebris

illecebris fretus comitiorum dissolutionem procurarem, &c.*

Ex hisce lector pristinum Jacobi Regis animum erga Gallum perspectum, & judicatum

habebit, nec deinceps cuipiam illud erit dubium, utrum *factionis Gallicæ* quæ nobis & Europæ servitutem destinavit, autoritate & studio Princeps extiterit necne, qui patriæ libertatem Gallo venalem habuit, atque illius gratiâ animum fratris sui pecuniarum lenociniis sollicitavit. Unus iste prudentiorum omnium sensus erat. Senatus etenim, cum malorum præfagi in rempublicam sub imperio ejus irruentium, *legem rogarunt* †, quâ aditus illi ad

imperium intercluderetur, In procæmio *rogationis* || inter reliquas consilii istius rationes

causam istam attulerunt, *Quod nimirum perduelles Ducis Eboracensis opera & procuratione, Gallici imperii magnitudinem potestatemque in tantum auxerint, ut regna nostra in maxima pericula, & extremum penè discrimen inde adducta sint.*

Hujus rei fides atque mutua illorum conjunctio, & quasi quædam societas & communicatio utilitatum ex eo etiam patet, quodd quando Dux Eboracensis propter gliscentes civium similitates à summo gratiæ & dignitatis gradu cedere, atque iracundiæ illorum fascēs submittere coactus esset, *Ruvignius* Galli tunc in Angliâ legatus, vir omni observantiâ dignissimus si alteri domino serviisset, dixit, *Dominum suum ingentes pecunias libenter erogaturum ut Dux Eboracensis classis præfecturam obtineret, & in pristinam honoris & dignationis sedem ascenderet* *; tantam liberalitatem in Principe nundinari præmiarique solito, quique nihil quod sit quæstuosam turpe existimet, verum omnia pecuniâ expugnare

* Vid. Epistol. Ducis Eboracens. ad Dominum Le Chese in tract. polit. par. I. pag. 147.

† Maii 11. 1679.
|| Sive libelli exclusionis ut dicitur.

* Vid. tractat. polit. par. I. pag. 142, 143.

pugnare consuevit, nemo gratuitam arbitrabitur Certo certius est, *Galum*, qui Duci Eboracensi honores & munia in republicâ ingenti pretio redempturus erat, gratiâ ejus fretum magnam in illius amplitudine sibi spem propositam habuisse. Id Gallo satis erat perspectum quod vir nobilis pridem affirmavit, *Plura nimirum mala reipublicæ à Duce Eboracensi quatenus primarius Regis consiliarius erat, quam quâ successor ejus in regno, pertimescenda fuisse* *.

* Vid. viri nobilis Epistol. ad amicum de Regis declaratione in tract. pol. par. I. p. 190.

† Vid. Orat. ejus in tract. pol. par. II. p. 89. initio. —

Nihil ipsi ex insidiis in Angliâ sperandum erat, si Dux Eboracensis (quem omnium consiliorum participem fuisse, vir nobilis palàm in Senatu dixit †) Regii favoris & muniorem in republicâ exors esset factus.

Pyladeæ etenim illius amicitie imputandum est quod comitia regni sæpe sæpius prorogata erant; Quod suffragia publica à multis, in supremo regni senaculo, pactâ pecuniâ, non sine insigni Anglici nominis probro Gallo tradebantur ||. Ille

|| Vid. respons. ad libellum cui titulus, *The Desertion discuss'd*.

* Vid. alterius viri nobilis orationem in senac. in tract. pol. par. II. pag. 90. init. —

etiam auro corruptus in causâ erat quod Gallici Regis oratores facilem sibi aditum in Albam Aulam reperirent *. Et quod insigne benevolentie documentum extitit atque Europæ valde perniciosum illius studio

tribuendum est quod Gallus superius bellum Belgicum feliciter confecerit, confœderatasque gentes iniquiores pacis conditiones accipere coegerit. Quo pacto hoc contigerit viri ornatissimi scripta nos certiores faciunt. Cum bellum istud aliquandiu contra nostram & Europæ libertatem gestum populus Anglicanus ægerrime tulisset, atque propterea in principatum odia & dissidia illis nascerentur, nuptias tandem nobis atque

que Europæ faustissimas supremi numinis clementia inter *Auriacum Principem & Mariam Ducis Eboracensis* maximam natu filiam conciliavit. Statim post nuptiarum Solennia, Arausionensis, qui communem Sociarum Gentium utilitatem

ante sua commoda habuit *, commodissimas pacis conditiones cum *Carolo Secundo & Duce Eboracensi* pro confœderatis gentibus paciscebatur †. Rex Britanniae fidem Arausionensi obligavit, Regem Galliarum

ad conventa *pacis* accessurum, se legatum ad illum missurum pollicebatur, qui conditiones illas isti proponeret, & nisi intra biduum illis assentiretur, bellum ipsi denunciaret. Inter illos tunc conventum erat, ut *Gulielmus Temple* vir nobilis, atque intemeratæ in patriam fidei, pacificam istam legationem obiret. Dux vero Eboracensis, qui curam religiose semper adhibuit, ut ingrata omnia à Gallo prohiberet consilium istud facili negotio elusit: Regis etenim inflexit animum, ut virum nobilem è famulatu suo, quique natalibus erat Gallicis ‖, Legatum Gallias de pace mitteret.

Ille, qui juxta præcepta Domini sui * negotia sine dubio

gessit, irritus legationis domum rediit, neque etenim Galliarum Regem pactas cum Arausionensi pacis conditiones sancire coegit, neque, prout conventum erat repentinum ipsi bellum indixit. Contrà principatus noster deinceps non minus obstinatè quam prius in obsequio Galli perseveravit, atque partes ejus enixè fovit ad extremum temporis articulum, quo pacis conditiones, Noviomagi tandem conclusæ erant †. Unicum

* Vid. quanto animi ardore se rerum Hispanici Regis studium comprobavit. Gul. Temple commentar. p. 299.

† Vid. conditiones pacis, ibid. pag. 298, 299, 300.

‖ Lord Duras.

* Ducis Eboracens.

† Vid. hæc omnia in Gul. Temple commentar.

pag. 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303.

E 3

illud

illud beneficium pristinam fatalemque amicitiam quæ inter Gallum & Ducem Eboracensem intercessit satis apertè indicat.

§. III. Idem consilium & fœdus sub Jacobi Regis imperio manifestum fuisse demonstratur.

† Vid. Erasmi adag. pag. 341.

rum potitus, rerum omnium, quarum antea reus postulabatur, indicia manifestissima ostendit. Quod ad fœdus illud amicitie cum Gallo spectat, omnes, arbitror, qui res ex veritate æstimare solent, absque plurium testimoniorum fide, id persuasissimum habebunt, qui in animo secum cogitent, qualiter ad Galliarum Regem, tanquam malorum omnium perfugium, se recepit, antequam res illius in loco valde difficili essent; atque ex illo tempore non solum in Galliis hospitio & clientelâ ejus, verum in Hiberniâ etiam auxiliis usus est, ad regnum Angliæ ab hostibus recuperandum. At in hoc argumento non est immeritum ne ex post factis prius commissa defendere videar. Abunde satis aliorum argumentorum rem istam nobis luculenter demonstrant.

|| *Count d'Avaux.*

provinciarum ordinibus tunc exhibuit, cum Princeps

* Septemb. 9. anno 1688.

los initum fuisse quo eosdem amicos inimicosque habere obstricti tenebantur †.

† Vid. supplicis libelli verba in primo capite secundi libelli.

Quæ de veteri Jacobi Regis cum Gallo Societate dicta sunt, ab iis fidem ulteriorem merentur quæ sub ejus imperio gesta fuere. Quod in proverbio etenim dicitur, *Magistratus virum indicat* †, tunc omnibus innouit cum ille, rerum Anglica-

Legatus Gallicus || in libello memoriali, quem fœderatarum

Auriacus professionem in Angliam adornabat * palam & dilucidè ostendit, fœdus inter illos eosdem amicos inimicosque habere obstricti tenebantur †. Cum hac autoritate, cui fidem abrogare prorsus impossibile

bile est, alterius verba congruunt, qui scriptis tradidit, *Jacobum Regem periculosiorem cum Gallo societatem junxisse, quam* * *principatus noster olim cum illo conflavit;*

* Anno 1672.

ipsumque pactiorem egisse se junctis cum illo viribus vicinas gentes bello persecuturum. Dicit insuper, Pecunias ingentes ad ipsam à Galliarum Rege fuisse missas, ut omnia compararet quæ necessaria essent ad bellum contra

Batavos instruendum †. Idem ex rebus gestis post Jacobi Regis aditum ad imperium ulterius convincitur. Illorum ego sententiis non possum

† Vid. periculos. offensionum exit. in tract. pol. par. II. p. 379.

non astipulari qui pertinaci Jacobi Regis erga ipsum studio Galli facinora in popularibus suis male tractandis vertenda esse arbitrantur. Carolo imperante, licet familiari suo, non ausus est Gallus, inquit Conditiensis edicti religionem violare, ne Senatus Anglicanus fremeret, atque ferociter instaret, ut Rex injuriam & maleficia ista vindicaret. Quoniam vero novit se Jacobum Regem fideli, officiosâ & stabili amicitia implicatum tenuisse, ideo crudeliter in suos & injuste consulere haudquaquam dubitavit ||. Hujus verò conjurationis illud clarius indicium fuit, quod Rex Britannia non solum imperio & auspicio Galli rempublicam

|| Vid. vindic. hujus imperii. pag. 14 — Vid. libel. memor. ad Princip. Auriac. missum, pag. 7.

gessit, verum injurias etiam populo Anglicano ab illo latas patienter tulit? Est locus in Septentrionali Americae parte qui Hudsoni Sinus * appellatur, ibi mercatores Londinenses, institorum opera usi, non sine insigni rerum Anglicarum emolumento, quatuor in locis cum Indigenis bonorum mercaturam facere consueverunt: huc Canada Gubernator Gallicus magna militum manu si-

* Hudson's Bay.

patus.

patus in medio pacis tempore repentinum impetum fecit; in tribus e quatuor emporiis mercatorum bona omnia diripuit *; negotiatores omnes in parvam insulam exposuit, ubi herbis agrestibus,

* Ad valorem 60000 librar. Anglicanarum.

pluribus septimanis, vitam tolerare necessum habuerunt. De injuriâ istâ mercatores apud Regem questi sunt, is verò facinus illud, haud secus quam reliquas temporum querelas, obseratis auribus accepit, nihil etenim civium damnis postea pensatum erat. Tempestiva ista Regis Britannici indulgentia in Gallum, & facilis injuriæ tolerantia, nemini admiratio- nem movere debet; haud mirum est etenim ipsum bonorum populi Anglicani diripiendi potestatem illi fecisse, cujus auxilia sibi mox adjuncturus erat ad illorum libertatem evertendam; in unico isto negotio haud leve mihi videtur esse momentum ad illorum infidias detegendas. At si neque hoc neque aliud quodvis argumentum suppeteret, incitatum illud studium atque violentus impetus animi quo Jacobus Rex immunitates civium, leges & repagula juris perfregit, atque omnia cupiditate prostravit; nos in necessitudinis Gallicæ cognitionem adduceret. In hanc sententiam quidam plane loquitur, cujus verba haud dubiam apud me fidem reperiunt. *Incredibile esse, dicit, Jacobum Regem tam temeraria armatum fore audaciâ, ut post Ducis Monumethensis calamitatem viros municipiorum reipub. exsortes, contra senatûs voluntatem, militiæ præficeret, ut Anglos rerum in Hiberniâ Dominos militiâ exautoraret & Hibernicos post plurimas rebelliones sapius devictos in illorum locum cooptaret; ut contra quàm lex permittit, perennem in Angliâ exercitum conscriberet †; nemo etenim mentis sanus rem factu impossibilem unquam aggreditur, at impossibile erat ut Ja-*

† Vid. Clandestine fecit cum Galliâ in decima chartar. collect.

cobus

cobus Rex destinata sua perficeret, cujus à partibus, non ultra ducentessimam civium partem in Anglià & Scotià steterunt. Hoc igitur pro re compertà & manifestà habeatur ipsum summam necessitudinem cum Gallo conjunxisse. Ut fidem istius necessitudinis dubio procul habeamus aliud clarissimum indicium admonet; cum ornatissimus & nobilis vir Gulielmus Trumballus legatino munere Constantinopoli apud Turcarum Imperatorem sub Jacobo Regeungebatur, Gallici Regis ibidem Legatus lætabundus illum adivit, atque hac eum oratione excepit. *Nunc*, inquiebat, nostrum est nosmet invicem mutuà benevolentia & amicitia complecti: Literæ etenim mihi allatæ sunt à Domino *Croissio* qui Regi meo à secretis est epistolis, in quibus me certiore facit, fœdus firmissimum inter Galliarum & Britannia Reges clanculum esse ictum. Sæmonis istius quem à Trumballo, qui adhuc in vivis est, se accepisse dixit, vir magni nominis, & fide dignissimus me participem fecit.

Credibile non est Regem Gallicum, virum sui studiosissimum, nec aliorum fidem amicitiamque nisi ob emolu-

§. IV. Ex istà necessitudine Gallus, iter sibi ad summum Europæ imperium stravit.

menta petentem memoratam superius societatem coluisse, Jacobi aut religionis causâ, verum amplificandi regni sui studio correptum. Ille jampridem impotentis ambitionis manifestus erat, atque claris indiciis omnibus ostendit se imperium Europæ sibi devictis aliis gentibus, animo destinasse. In hunc finem omnes temporum captavit articulos, & vicinas gentes ferro & flammis diu pervastavit; & sane ex iis quæ per instantis belli curriculum patrata sunt, haud absurdum est conjicere, ipsum votorum fore potentem, atque sub uno diademate multarum gentium imperium retenturum, nisi Princeps Auriacus summam rerum in Anglià obtinisset, atque robur Anglorum, qui Jaco-

bo imperante, sub Galli signis militaturi erant, in aciem contra illum eduxisset. *Philippus Secundus* Hispaniarum Rex, cujus potentia vicinis gentibus latè terrorem iniecit, in eâ erat sententiâ, *Cuius frustra esse ad Europæ Principatum aspirare, quoniam eo pacto omnium arma in se concitaret.* Magni istius viri sensus successorum ejus animis penitus insedisse videtur, tantum etenim illi à *summi imperii* cupiditate abfuerunt ut *Malherbius* scriptor Gallicus in Epistolis in lucem editis, non sine scenicâ dicacitate falsè dixerit, *Se Hispaniarum Regi authorem fore, ut, si modo summum Europæ imperium affectaret, in humiles apud Deum se preces demittere, ut ultra destinatum tempus rerum omnium consummationem prorogaret.* Iter vero illud ad summum Imperium quod *Malherbius* Hispaniarum Regi, & magnus Hispaniarum Rex Regibus omnibus impervium existimavit, posteriore hoc sæculo Gallus, non virtute, verum dolis & insidiis primum ac facile sibi reddidit. *Baro de Isolâ* vir clarissimus qui propter operam in consiliis Galli aperiendis enixe collocatam, veneno interemptus fuisse creditur, verbis disertissimis ostendit, quibus Machinationibus & consiliis, quam longa insidiarum serie contigerit ut Gallorum magis quam Austriacæ Gentis Principatus orbi Christiano metuendus sit. *Carolus Quintus*, dicit, veræ fuisse gloriæ cupidum, tam expertem verò ambitionis, ut Imperium Germaniæ fratri suo, & reliqua regna filio sponte tradiderit. *Philippum Secundum*, vel ex ipsâ *Ducis Roani* confessione, eo fuisse ingenio, dicit, ut nunquam ad laceffendum, semper ad repellendum bellum arma sumeret. Popu-

* i. e. Hispaniæ.

li, inquit *, sunt tranquillitatis studiosi, & à rerum novarum

studio abhorrent. *Axiomata politica* quibus magni isti reges res suas gubernârunt longe diversâ sunt ab *usitatis victorum* institutis; pro statis etenim ejus
politix

politix * dogmatibus ista habuere; *Non temerare fœderum*

* Hispanicæ.

religiones, res religiosas ante civiles habere; non convertere suas aut sociorum victorias in propriam utilitatem; juxta legum præscripta rempublicam administrare & civibus suarum immunitatum copiam facere; & tandem nullum fœdus aut commercium cum communi Christiani nominis hoste inire †. Dicit

verò Gallos, quorum indoles longè diversa est, & in quibus ignea vis animi conspicitur, rerum novarum, bellorum, &

† Vid. Baronis de I. sola scutum politix & justit. pag. 279, 380, 381, 382, 383, 384, 385.

victoriarum appetens dispari longè aphorismorum genere politiam suam moderari; illorum ista præcipua esse dogmata, ait. 1. Foris bella commovere. 2. A-

lienens se negotiis immiscere, ac per omne fas ac nefas se arbitros illis constituere quorum res in controversiâ versantur. 3. Commoda politix suæ primariò respi-

cere, & præ ejus emolumento fœderum religiones, religionis utilitatem, consanguinitatis & amicitix vincula negligere. 4. Intestina odia & discordias ubique

gentium concitare, aut populorum animos incendere ut in externa bella præcipientes ruant. Omnia hæc axiomata, inquit ille, victorum sunt propria, quorum

adminiculo facile est Gallo qui gliscentes domi discordias penitus dissipavit, qui subditis pro arbitrio suo imperat, & peregrinis gentibus ubique dissentiones fa-

cit, summam rerum in Europâ obtinere || Gulielmus Temple nobilis Hiberno-Anglus in eadem est opinione, dicit ille,

|| Vid. scutum politix & justit. pag. 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294—

Galliam sibi videri parem esse

grandioribus cæptis ipsamque probabiliter latius imperium esse adepturum quàm quis post Caroli magni tempora in Europâ conspexerit *. Atque

* Vid. Gul. Temple prospect. constit. & emol. Ger. Suec. Cimb. &c. cum resp. ad Angl. p. 32.

alio

alio in loco ex ejusdem verbis certiores facti sumus
cuiam nimia ista Galli potentia vitio sit vertenda,
dicit, *Ipsam ad immodicum illud rerum fastigium nun-*
quam attingere potuisse, nisi ingenium Regis nostri in
gloriam & laude recte factorum minime imbutum ad
turpe sui obsequium flexisset *.

* Vid. Gul. Temple
comment. p. 274, 275.--

Id Galliarum Rex comper-
tissimum habuit, ideoque ut
quidam scriptis tradidit, *Fædus cum Jacobo Rege*
percussit & in eo tanquam unico gloriæ suæ adminiculo
summi imperii fundamentum je-
cit †. Societas ista inter Re-
ges ambiciosos juncta, non vi-
ris tantum inter nostrates per-

† Vid libel. cui titu-
lus Europæ vincula so-
luta, pag. 45.—

spicacissimis, verum peregrinis etiam diutinum terro-
rem incussit. Comes Shaftsburiensis pridem, cum
senatus conjurationum Galli & Ducis Eboracensis me-
tu instinctus, legem rogabat, quâ ipsi haud licitum
esset in fraternum imperium succedere in auribus pur-
puratorum in senaculo dixit, *Nascentem Imperii Gal-*
lici amplitudinem justis limitibus haud facile coercendam
fuisse, atque non aliâ ratione id effici potuisse, nisi Rex

‖ Vid Orat. ejus in
tractat. polit. par. I.

Anglicus senatui valde assentire-
tur ‖. Ad ejus sensum ordi-
nes regni circa idem tempus

locuti sunt, illi etenim cum acriores instabant, *Ut*
Rex cum sociis gentibus contra Gallum fædus conjunge-
ret, dixerunt res Gallicas tam ingens incrementum ex
nostro vitio cepisse, ex eo quod

* Dunkirk.

Dunquercam * Gallo vendidi-
mus, quod Batavis intulimus
bellum †, atque in causâ fuimus,

† Anno 1665.

quod Galli, qui vires tunc cum illis consociarunt, amplam
exinde occasionem nacti plurimas ingentes naves pretio ab
illis mercati sunt, atque ita robur classis suæ mirum in
modum auxerint; quoniam insuper TRIPPLICIS FOE-
DERIS

DERIS religionem violavimus, & societate Gallis conjuncti Batavis tunc * bellum conflagravimus quod Gallus etiam-

* Anno 1672.

num feliciter gerit †. Ex his videre est senatum nostrum magnopere censuisse, Gallum a-

† Vid. Increm. Papism. in tract. polit. par. I. pag. 104.

amicitiâ & obsequio principatûs nostri pro primario usum fuisse adminiculo quo summum Imperium obtineret. Eadem opinio, sine dubio totam Europam opplevit. Imperator Germaniæ in epistola quam ad Jacobum Regem ex Anglia profugum exaravit, dicit, *Omnes Christiani orbis calamitates ex amicitiae conjunctionisque ejus necessitudine cum*

|| Vid. Imperat. Germanici epist. in 12 chartar. collect. —

Gallo originem duxisse ||; atque si res ita se habeat, perigrini illius diminutionem haud in-

digne ferent qui animis secum mala æstimârunt, quibus Gallus latum sibi in Europâ imperium moliri conatus est. Nemo est nisi sit omnis humanitatis expers, qui-que gravissimis Christianorum injuriis & incommodis humani generis dolere nequit, quin miserandâ Christianorum strage, quam Galli ambitio latè in Europâ ediderit, qui nonnullarum gentium expilatione, vexatione plurimarum, aliarum squalore & lachrymis concitetur. Notum est omnibus quàm injuste olim in Flandriam impetum fecerit *; at-

* Anno 1668.

que eo armorum impetu *publicam fidem* Hispanorum Regi non sine altaris sacramento datam violaverit; quo pacto in Lotharingiam, Burgundiam, Alsatiam, Principatum Arausionis, Argentoratum, Lucemburgum, Avenionem, Philippopolim, totum Palatinatum, Archiepiscopatum Moguntiacum, Trevirensen, Coloniensem, atque alia loca involaverit, atque de illis inique occupandis arma injustissima sumpserit. Hæc omnia ad summam rerum

in

in Europâ adipsendam crudeliter & injuriose patra-
vit. Dicet fortasse lector humanior, cui moris est
omnia in partem mitiorem interpretari, Jacobum Re-
gem, qui societatem cum Gallo inivit, ambitionis e-
jus, quâ Europam in Servitutem missurus erat, pror-
sus ignarum fuisse. At impossibile est tali excusatione
infcitiæ, summæ injuriæ odium ab ipso deprecari,
quoniam pridem cum Dux Eboracensis erat, palàm
& apertè dixit, *Gallum summum in Europâ imperium*
affectedasse, & penes fuisse neminem, rebus Europæ sic
stantibus, præter Regem Britannicum, palmam istam è

* Vid. Gul. Temple
commentar. pag. 329.

manibus ejus præripere *. Cum
ex suo igitur indicio & con-
fessione patefactum sit Galli

insidias Jacobo Regi fuisse cognitatas, superest ut con-
cludamus, commercium quoddam utilitatum ipsos
conciliâsse atque Regem Britannicum, æque rerum sua-
rum Galli amicitiam petiisse, ac Gallus hujus necessi-
tudinem tanquam gloriæ suæ instrumentum ambivit.

§. V. Regis nostri con-
siliium erat ex eo fœde-
re leges evertere nostras
atque servitutem in An-
gliam inferre.

* Tacit. Annal.

Quod Segestes olim Roma-
nis dicebat, *Se amicos inimi-*
cosque ex illorum utilitatibus
delegisse *, Principes civibus
suis religiosè profiteri debent.

Si quando vero quis secus fece-
rit, si contra quam civium optimi & prudentissimi ve-
lint, funestam cujusvis amicitiam amplectatur, mani-
festum est ipsum verum iter gloriæ sponte deferere,
& gloriosum putare, plus unum posse quam omnes ;
ipsumque metui à civibus suis quam diligere malle.
Dubio procul est Jacobum Regem istam sibi fortunam
& talem rerum statum ex Gallico fœdere aucupatum
fuisse, ipsumque non nisi ut subsidium dominationis
suæ Galliarum Regem extulisse. Plurima quippe
sunt quæ ipsum à Galli societate absterritura videren-
tur, nisi dominationis immodicæ cupiditas, & utilita-

tum

tum communicatio ipsos conciliasset. In eo etenim fœdere feriendo aliis gentibus amicitiam clanculùm renunciavit, atque ità à prisco & perenni majorum glorià degenerans, impotentiorum patrociniùm, atque istud rerum in Europà arbitriùm abdicavit, cujus glorià Reges Britannici maximè duci consueverunt. Et quod nobis mirum videtur in eà necessitudine *Oliverii Cromwelli* Tyranni vestigiis insitit. Ille priscæ Anglorum gloriæ Securus, res Europæ in *aquilíbrio* retinendi studium neglexit; contrà etenim quam utilitas nostra postulavit, inimicitiam cum Hispano, cum Gallo amicitiam gessit*, atque ita primus in causâ fuit, quod imperium Gallicum in tantam amplitudinem adoleverit.

* Vid Epistol ejus ad Cardinal. Mazarin. mense Maii, anno 1658, in Miltoni epist. p. 200.

Quis vero crederet Regem Britannix exemplar ab illo propositum imitaturum, præsertim cum Galliarum Rex non solum funestæ istius calamitatis, quæ *Carolo Primo* contigit, author inter alios erat, verum pro virili etiam conatus est, ne *Regia familia* de exilio domum reverteretur. Harum rerum quoties cogitationibus immoror, quoties etiam memoria complector quam diuturnis studiis quam Acri animorum contentione, ordines regni in Parliamentariis comitiis operam interposuerunt, ut Principatûs nostri amicitias cum Gallo diffuerunt, necessario adducor ut credam, Regem nostrum fœdus illud tanquam dominationis suæ & servitutis nostræ instrumentum concepisse. Obsequii istius incitamentum superius ex *Abbatis Primi* historiâ memoratum est, Gallus nimirum Regi Britannico fidem dedit, *Se Senatus auctoritatem ad arbitrium ejus adducturum*. Quæ fuerint hujusce sponsionis illecebræ, & quibus utilitatum blanditiis deliniti ad fœderis pactionem accesserint, gravis authoris verba, de quo prius mentionem feci, nos clariùs commonefaciunt. “ Pacto, in-

“ quit, .

“quit, convenit inter Britannæ Regem & Gallum,
 “ut si Britannæ Rex Gallo auxilio adesset ad Flan-
 “driam in illius potestatem redigendam, tunc Gallus
 “occidentalis Indiæ provincias armis subigere & in
 “Britannici Regis ditionem redigere teneretur; *Eo*,
 “inquiunt, *pacto libidinis* Gallicæ in Angliâ admini-
 “stri adeo erunt auro opulenti, ut nunquam in po-
 “sterum aut senatus timere minas, aut illorum sub-
 “sidia flagitare necessum habituri sint. *Illud esse vin-*

* Vid. Europ. captiv.
 nisi Anglia vincula sol-
 verit, pag. 54. 55.

“culum, dicit, *quo Angli &*
 “*Galli in unum coaluerunt* *.

Ex hoc scriptore liquidò disci-
 mus, Principes nostros eo con-
 filio Galli amicitiam sibimet adjunxisse, ut de civibus
 suis & *legibus terræ* gloriose triumpharent. Non solâ
 etenim immensarum & reconditarum opum spe im-
 pulsî partium illius studium secuti sunt, verum ut pec-
 uniarum ope, quæ malis omnibus materiam suppe-
 ditant, populares suos sub jugum mitterent.

Cum igitur hæc ita se habeant, cum amicitia ista
 quam nos studio & operâ *Ducis Eboracensis* cum Gallia-
 rum Rege olim suscepimus, & cujus indicia clarissima
 sub imperio ejus apparuerunt, à Gallo ideo conciliata
 erat ut Europam, à Jacobo vero Rege ut Gentem &
 clientelam suam, in servitutem accerseret: idcirco æ-
 qui rerum æstimatores haud inficias ibunt, unicam istam
 necessitudinem tantum in se momenti continere, cujus
 ergo cives optimi imperium à Jacobo Rege dereli-
 ctum, in potestatem Principis Auriaci, nostræ omni-
 um libertatis vindicis acerrimi, jure optimo trade-
 rent.

CAP. III.

Complectens offensiones populi in Regem propter inimicitias cum Batavis susceptas.

Superius demonstratum est quibus de causis Aulici nostri, majorum moribus abhorrentes, contra quam nostra & Europæ utilitas postulavit, Galliarum Regis partibus promiores esse cœperunt. Post vulgata ista amicitiarum dehonestamenta, pudet ulterius Aulicorum probra referre. Horret animus palàm orbi Christiano facere, quas injurias Belgarum genti contra jus gentium & sœderum religiones intulerint. Quoniam verò magnum illud sœculo dedecus, magnum reipublicæ vulnus impressum est, & Primores nonnulli Sanctissimas necessitudines scindendo, Anglicum nomen foris infame fecerunt; ideo ad eluendam istam maculam, officii mei duxi memoriæ tradere, quo pacto Batavis injurii, non solum salutis nostræ, verum fidei etiam vincula, & fas gentium ruperunt. Atque hoc eò magis faciendum est, quòd inimicitia hæc cum Batavis suscepta potissimam partem consiliorum complectatur, quas Reges nimis Ambiriosi nostræ omnium libertati struxerunt. Sicut etenim apprimè necessarium erat Gallo ad *Summum Imperium* enitenti, Batavorum Rempublicam quasi præcipua Europæ claustra convellere; atque in eum finem socia Britannici Regis arma sibi contra illos pellexit: ita Aulicorum nostrorum, qui in leges & jura civium involaturi erant, plurimum interfuit, ut Belgium ferro exscinderetur. Haud ignorabant, florente Batavorum republica, & vivo Principe Auriaco, (quem noster & Galliarum Rex, præmiis ingentibus & regni pollicitatione, in temporum & conjurationum suarum commu-

F

nionem

* Vid. libel. memor.
ad Principem Auriac. ex
Anglia missum p. 7.—

lud habebant quod *Georgius Trebeius* vir inter *Equites* Anglicanos nobilis & *Capitalis* nunc Angliæ *Iustitarius* in communium placitorum tribunali dixit, *Batavorum* nempe *Amicitiam faustam semper gratamque*

† Vid. Orat. Georgii
Trebeii Decemb. 20.
1688.

non ita pridem, in vulgus ediderunt, quod nimirum *illorum Reipublicæ utilissimum esset ut Anglia libertatem suam incolumem retineret* ||.

|| Vid. Resolut. Ordinum
Fœderator. Octob.
28. 1688.

Videbant itaque quàm parùm sibi tutum esset, Stante Batavorum Republicâ, priscâ libertatis vindice, & ad sua in alieno regno pericula perspicienda sagaci, in Anglorum libertates impetum facere. Sicut igitur ad Galli societatem confugerunt, ipsumque officiis omnibus complexi sunt, ut paucitatem amicorum qui in verba Principatûs jurârunt, atque omnia illorum libidini daturi erant, exterorum viribus firmarent: itâ Batavorum Rempublicam eversum iverunt; ut nulla gens nobis Auxilio adesset, quandocunque gravissimis injuriis Oppressi aliorum efflagitare opem necessario cogeremur. Inde evenit quod Jacobi Regis menti inexpressibile Batavorum odium jam pridem iniustum erat. *Insita, fateor, mortalibus est natura recentem aliorum felicitatem ægris oculis intrespicere* *, & sane Batavorum fortuna, qui à parvis

* Ut Tacitus ait.

initiiis ad tantam amplitudinem creverunt, Regem nostrum diu anxium habebat. Non tamen ea causa erat cur illos odio inexpressibili, longo tempore, exerceret,

ret, verum ut *populum*, qui, corpore opposito, illius & Gallici Regis vim & furorem à nostris & Europæ cervicibus depulsuri erant, armis opprimeret.

Scriptor luculentus, qui malorum nobis imminetium sub Jacobi Regis imperio haud irrita pridem præsentia cœpit, ex prudentiorum omnium sententiâ dixit, *Quod sicut Philippus secundus Hispaniarum Rex nullam methodum sibi, ad recuperandum in Batavos imperium, tam compendiosam opinatus est, quàm si Anglos, qui illis præsidio fuerunt, devinceret; atque in eum finem, formidatam ATQUE ARMATAM CLASSEM INSTRUEBAT* *, ita

* Armada, anno 1588.

Rex Britannia non aliam expeditiorem viam arbitratur ad impotentem in suos dominationem adipiscendam, quàm si Batavos sub jugum mittere possit †. Id animo vol-

† Vid. Repræsent. malor. nobis imminet. in tractat. polit. par. II. pag. 405.

vens reipublicæ illorum se jampridem inimicissimum gessit: sicuti etenim, ut paulo antè memoravi, necessitudinis cum Gallo conciliatæ, ita primarius ille artifex erat insidiarum omnium Batavis structarum, quæ non aliter è fœdere Gallico, quam herbæ è seminibus suis pullulârunt.

Proximo post anno quam Aulici nostri ab exilio domum redierunt belli prætextum quæsiwere, tunc etenim temporis || in altâ pace,

|| Anno 1661.

Robertus Holmesius, qui unus erat à servitiis Ducis Eboracensis, impetum fecit in novum Belgium, Caput Viride*, atque alia quam plurima *Ordinum Fœderatorum* propugnacula in maritimis oris Guinææ †,

* Cap. Verd.

† Vid. Increm. Papif. in tract polit. par. I. p. 79.

postea classis Anglicæ subpræfectus Alanus, Smyrnensem Belgarum classem in freto Gaditano aggressus est, & non levi fugientium clade, merisque aliquot navibus, & cæso classis ductore *Brachellio*, quatuor

* Anno 1665.

& Batavos erupit; cuius uti Gallus ideo concitor erat, ut, *bellicosos gentibus mutuis se vulneribus concidentibus,*

† Vid. Scut. polit. & iustit. pag. 294.

naves captivas abduxit. Postea* bellum inter nos, Episcopi Monasteriensis auxiliis adjutos, *faciliorem mox victoriam de Belgio reportaret †; ita Dux Eboracensis, qui totus erat*

in obsequio Galli, se apicem istius belli præbuit. Ille illustrissimum Principem *Rupertum*, & *Sandvici* comitem, qui binos classis ordines post illum administrarunt, cæptorum socios adeptus, in prælio maritimo, quo utriusque fermè gentis fata commissa fuere, superiore evasit †. Percussos ex nu-

|| Tertio die Junii.

perrimâ clade Belgarum animos Ludovicus Galliarum

Rex, ostenso classis suæ subsidio permulsi. Ille autem postea non adhibitis in consilium sociis, pacis fœ-

* Vid. Scut. polit. & iustit. pag. 294, 296, 297.

dera cum Rege Britannico clanculum sancivit *. Haud gratis illud factum erat, verum

ut Regis nostri benevolentiam, quo subsidio dominationis suæ in Batavis devincendis uti decrevit, per illud officium sibi met adjungeret. Et sane Humanitas ista erat Regis Britannici temporibus accommodatissima: gravis etenim ista pestilentia, quâ cives Londi-

† Anno 1665.

|| Anno 1666.

nenses † per annum fermè conflictati sunt, horribile etiam incendium illud †, quod mise-

rum in modum in civitate Londini grassabatur, & calamitas, quam anno insequenti

* Anno 1667.

* accepimus, cum Belgæ classem nostram in navali lacessive-

runt, res nostras in locum valde difficilem adduxerant. Nos itaque tot incommodis circumdati debilitatique, etsi post duo prælia iusta de Belgis triumphavimus, vi-

ctoria

etoriâ tamen, quæ naturâ insolens est & superba, clementer uti ex necessitate & iracundiâ numinis coacti fuimus. Et tunc quidem Regi nostro gratissimum erat, quod Galliarum & Suecorum Reges ipsum & Belgarum *Ordines* ad pacis conditiones invitarunt. Misit *Hollisium Baronem*, & *Henricum Coventracum*, qui Regi aliquandiu è *secretis* erat, agendæ pacis arbitros; & Belgarum Legatis Bredam convenientibus, de pace tandem conveniebant *.

Anno insequenti, Rex Britanniæ speciem præ se tulit, quasi pacem istam firmaturus, & bene de humano genere meriturus videretur. Tunc etenim

* Julii 9. die, anno 1677.

temporis † *Gulielmum Temple* †. Januar. 1668.

simili legatione in Bataviam misit, ut sædus unum cum Batavis feriret, quo eodem amicos inimicosque habere obstricti tenerentur; alterum, quo mutua paciscebantur auxilia, quibus Galli, Hispanorum in Flandriâ prosternentis acies, victorias moraretur. Ille quinque dierum spatio tres pacificationes cum illis confecit, atque in illis *tractationis*

Aquæ Sextiensis †, & *Fæderis*

† *Treaty of Aix.*

Triplicis, quæ mox insecuta

* Vid. Gul. Temple specul. fœderat. Belgii provinc. p. 137, 138, 139.

sunt, fundamenta jecit *. Post

Triplis Fæderis sanctionem,

pro se quisque voce, manibus, publicam lætitiâ significabant; beatam gentem Anglicanam & invictam eâ concordia, satisque Christiani orbis salutis, contra Galli machinationes, prospectum fuisse, dicebant. Contrarium vero mox eventu deprehensum erat, & ex illo temporis vestigio, quo, post novas necessitudines, in fide Regis nostri, atque aliorum amicitia, spem salutis habere incepimus, facile est excidium Batavis fabricatum, & collocatas in eâ libertati nostræ insidias investigare. Eodem etenim anno, quo, post societatem adhuc dubiam, & variis reconciliationibus non-

dum satis focillatam, Rex Britannæ, sancito *Fœdere Triplici*, firmissimæ pacis gratiam cum *Batavis Suecis*que conciliavit, atque eo pacto mirificam summæ tranquillitatis expectationem Europæ fecit, fundamenta calamitatis nostræ jaci cœpta sunt. Tunc etenim *Colbertus* Gallici Regis legatus in Angliâ, adeo in societatem Aulicorum nostrorum, qui bella non causis ini-erunt, sed prout eorum merces erat, seipsum insinuavit,

* Anno 1668. vid. Gul. Temple commentar. pag. 162.

ut illi recentibus amicitiiis nuncium nunc clanculùm remittentes, insequentis belli Belgici concilia struerent *.

Si funesti istius belli, & contra fœdera initi, quod operâ Ducis Eboracensis natum, conflatum, susceptum erat, originem, prætextus, causas, progressum atque exitum cum animis nostris contemplemur, luce clarius erit, bellum illud contra Batavos ideo fuisse commotum, ut ab extremo reipublicæ eorum fato, viri ambiciosi certissima nostræ omnium servitutis primordia ducerent. Id nemini dubium esse potest qui primò originem & causam istius belli, quod dissimulatum aliquandiu contra aras & focos, contra vitam fortunasque gentis innocuæ subito exarsit, attentius animadvertat.

Crediderunt Dynastæ nostri, qui *ut fidem Gallo datam liberarent omnes capeffendi contra Batavos belli occasiones captârunt* †, Belgas tot

† Vid provocat Angliæ ab Albæ Aulæ conciliab. in tractat. polit. par. I. pag. 22.

fœderibus quasi carminibus sopitos, satis ludibriis & periculis omnibus obnoxios fuisse redditos. Haud multò pòst i-

taque quàm Belgas novis lussissent amicitiiis, ceperunt belli causas & prætextus quærere, & frequentes de injuriis illorum querelas excitare; clanculùm verò id fecerunt, ne consilium Batavis suboleret, atque illi copiis & classe maturiùs instructi, calamitatem à semetipsis prohibere possent. Longum esset fri-
vola

vola recensere crimina, quæ apud infimæ plebis homines, tanquam semina belli contra Batavos ferebant. Carnificina & crudelitas, quæ superiore ætate, & non nisi patrum nostrorum memoria*, cujusque pœnas *Oliverus*

* Anno 1622.—

Cromwellus Angliæ Tyrannicus *Protektor* duo de triginta post annis ||, à Batavis exegit, mi-

† Anno 1650. vid. Miltoni Epistolas.

feras tunc Londini tragedias excitavit. Questum est insuper de arrogantia Gentis piscatorum, & reipublicæ nomine Regibus infenso. Multæ etiam *Belgarum* injuriæ in mercatores Anglicos ingentem querelarum molem excitarunt; quàm parum vero sincerè id egerunt, inde videre est, quòd, quando primores nostri belli prætextum aucupantes, *programmata* in oculis omnium publicè præfigerent, edicerentque mercatoribus Londinensibus, ut, Siqui in orientalis Indiæ emporiis detrimenta à Belgis accepissent, venirent coràm, ipsosque injuriarum agerent; responderunt mercatores, idque chirographis suis confirmarunt, se, post pactas apud *Bredam* pacis conditiones, non damnum aliquod ab ipsis passos fuisse*. Questum est insuper de famosis libellis, de pictis expositisque passim figuris deridiculis, de numismatibus,

* Vid. provocat. ab Albæ Aulæ conciliab. in tractat. polit. par. I. pag. 21.

& columnis in dedecus & opprobrium Regis editis, *Etiam*si, ut quidam refert, nulla ex istis figuris, aut libellis, ad cujuspiam unquam conspectum venerit, nec columnæ istæ alibi locum obtinuerint quàm in illorum phantasiâ, qui in istud studium unice incubuerunt, ut mutuas simultates & invidiam utrique genti conflarent, atque bellorum incendiis Europam miscerent. †.

† Vid. Ibid.

Credet lector apertorum dissidiorum justos illis de fuisse prætextus, qui pictorum privatorum opera, qui-

bus quidlibet audendi semper erat concessa potestas, in tanti belli causam commenti sunt. Haud justior erat illa querela, quæ propter res *Surinami* olim gestas cum *Angli* illud in Batavorum ditionem concesserint, populum in illos incenderunt *.

* Vid. provocat. Angliæ ab Albæ Aulæ conciliab. tract. pol. par. I. pag. 21. & increm. Papii. ibid. pag. 87. & Gul. Temple epist. ad Ormonia Ducem, anno 1673. inter Miscel. ejus.

Nobis licitum est hæc omnia ludibrio habere, & tanquam frivola nimis à belli teterrimi periculosissimiq; causis inter Christianos, si non aliâ ratione, at ideo saltem funditus repudiare, quoniam *Henricus Stubbius*, cujus gnævum in malitiâ ingenium, omnia, quæ excogitare potuit, probra in Batavos jactavit, ipsosque levissimis de causis opprimi violentiæ impetu voluit; non multum ad bella movenda momenti in illis positum esse affirmavit. Petulans etenim iste & famosus libellio, qui calamo venali injustissimi istius belli patrociniū suscepit, dicit summam querelarum omnium, totamque belli causam in eo consistere, *quod Belgæ nobis haud dubiis maris arbitris,*

† Vid. Henrici Stubbi vindic. ultiores belli contra Belgas suscepti, pag. 67.—

vexilla submittere aspernati sint †. Quid hoc sibi velit, ut lectori clariùs notescat, animadvertendum est, Reges Angliæ è vetere memoriâ, per maria ista, quæ *Angusta* appellantur, dominium sibimet vindicare, nec oceani ibi communionem, & navigationem liberam aliis gentibus permittere, nisi qui Regi nostro debitum honorem persolverint. Honor iste in eo consistit, quod naves peregrinæ, quandocunque Regis Britannici navibus obviam fiant, vexillis demissis obsequii illis officia deferant. Batavi dignationem istam quam paulò antè in decimo *tractationis Bredensis* articulo recens ab illis paciscebamur, religiose nobis ab illo tempore semper præstiterant. Aulici nostri, qui

qui omni diligenter, ad bellum gerendum, occasione imminuerunt, ab isto articulo simultatum sibi met arsam arripuerunt; compluribus etenim mensibus *, antequam fatale illud bellum erupit, Belgæ, prout in *Triplici Fœderis* sanctione sociis fidem dederant, bellica classe non procul à suis littoribus mare tenebant. Dynastæ nostri, fidei illorum periculum facturi parvam *celocem*, Regium insigne & quatuor bombardulas gerentem, in mediam illorum classem ideo miserunt, ut, si forte Belgæ præ incuriâ aut inscitâ debitum Regiis insignibus honorem detrectarent, hostilis impetûs ansam exinde quærerent. Illa per mediam classem rectâ ad *pratorium* usque navim penetrans, ipsam, officii incuriosam, bombardulæ explosione bis lacessivit. Novitas rei toti Belgarum Classi stuporem injecit. Classiarcha Belgicus, doli prorsus ignarus, ut officii erga *Britannicum Regem*, qui dudum se ad *Batavorum* amicitiam aggregaverat, documentum constitueret, ivit salutatum parvæ istius ratis Ducem, & scitatum tam novi consilii causam; cumque certior esset factus, ipsum bombardulis suis ideo crepitum in mari dedisse, quoniam Classis *Belgica* vexilli submittendi officium neglexisset; Classis *Belgica* Præfectus eâ usus est excusatione, se de re istâ, quæ superiorum temporum exemplo caruit, nullis mandatis instructum esse potuisse; quapropter, inquit, par est, ut lis ista à supremis rerum nostrarum arbitris dirimatur †. Injuriam

istius indignitatem Rex *Britanniæ* mensibus aliquot patienter tulit, nec apud *Fœderatos Ordines* querelas aliquandiu de istâ publicè interposuit, ne illi tempestivè moniti necessaria quæque ad bellum comparantes quasi ad arma conclamarent. Postea vero cum omnia bello maturissima erant, misit *Georgium Downingum*, virum equestrem, postu-

* Mense Aug. an. 1671.

† Vid. hujus rei gestæ histor. in Papis. increm. tract. polit. par. I. pag. 78, 79.

latum

latum à *Fæderatis Ordinibus*, ut de acceptâ injuriâ Regis Britannici animo statim satisfacerent. Ille à Rege in mandatis habuit, ut intra dies præfinitos responsum ab illis auferret; quemadmodum igitur M. Popilius Lænas, Antiochum Epiphanem deliberandi spatium flagitantem, circumscripsit virgulâ, jussitque prius responsum reddere, quam egrederetur finito a-

renæ circulo *, ita *Downingus* *Præpotentes Ordines* in nimias

temporis angustias conclusit; flagitavitque ut postulata omnia citius animo Regis gratificarentur, quam par erat responsum à tanto hominum conventu, & tam dissita loca incolentium, elicere. Aliud vero erat in eâ ligatione majori reprehensione dignum, quod Rex Britannix iniquiores ipsis conditiones proponeret, & novum quoddam obsequium & dominium in mare sibi posceret, quod in prioribus articulis & pactionibus eâ super re habitis haudquaquam contineretur.

† *De Wit*:

Johannes De Vitus † qui à maximâ parte *Ordinum Fæderatorum* in eâ re dissensit, in causâ erat quod durioribus istis conditionibus assensus *Ordinum* denegaretur. Atque exinde apud quosdam in suspicionem cecidit quasi Galli partibus studeret. Post *Downingi* discessum infedit *Fæderatis Ordinibus* suspicio, Regem Britannix graviora

|| Consilium istud ex epistolâ à Rege ad *Downingum* scripta quæ nunc extat, compertissimum est.

consilia animo suo erga ipsos meditatam fuisse ||; periculosas itaque offensiones ejus veriti, memorialem libellum latino sermone scriptum *Boreelo* tradiderunt, ipsumque miserunt in

Angliam ut controversiis finem imponerent. Aulici nostri, quibus statutum erat amicitias cum Batavis, nunc dissolvere, de articulorum obscuritate questi sunt. Post tergiversationem istam consilia nostra *Fæderatis Ordinibus* palâm fiebant, *extraordinario* itaque *able-*

gato

gato suo potestatem fecerunt dilucidandi omnia quæ in articulis istis obscura essent & ambigua. Ille rerum nostrarum gubernatores oravit, ut quæ in iis conditionibus improbarent, non indigarent tantummodo, verum emendarent etiam, aut novum quemvis articulum excogitarent, quæ tollendis istiusmodi altercationibus in posterum inserviret. Sermonis ista facilitas & blandum obsequium, Dynastas nostros, ad curas & studia belli intentos, anxios habuere. Iracundè itaque responderunt, *Fæderatos Ordines & ministros illorum maxime idoneos esse qui sua ipsorum munia obirent, se nequitiam ministerium illud gratum illis facturos.* Oratores Belgici, rerum suarum haud incuriosi, specimen articuli controversias omnes super vexillo dirimentis, statim cum illis communicarunt rogâruntque utrum idoneis conceptum esset verbis necne, atque illorum votis responderet. Illi iracunde responderunt se sententiam suam eâ super re non prius aperturos, quam pactionem istam sigillo firmatam ipsis in manus traderent. Oratores Belgici ad istam etiam conditionem accesserunt. Quid multis? horam præstitueret, quâ disceptationi isti finem tandem aliquando constituerent. Die finiendis litibus statutâ, nostri Dynastæ verentes ne contentiones componerentur, atque illi datam commitendi belli occasionem amitterent, *Sanctioris concilii* indixere conventum, ibique ante tempus præfinitum apertâ clarigatione Bellum Batavis denunciârunt, postquam id gestum erat, ad horam statutam Oratores Belgarum adfuere, atque illud tulere responsum, se post tempus statutum nimis serò venisse. Haud mirum equidem, *Consiliarii* etenim nostri, illorum ante occuparunt consilium, moto etenim antrorsum horologii indice, horam præfinitam anticiparunt *. Atque hæc

* Vid. hæc omnia in provocat. Angliæ ab Albæ Aulæ conciliab. tractat. polit. par. I. pag. 21, 22. Henr. Stubbii ulter. defens. belli Belg. pag. 12. Increm. Papis. in tractat. polit. par. I. pag. 78, 79.

ideo

ideo fufius commemoravi, ut lectori clarè indicarem qualiter Aulici noſtri, violatâ ſanctiſſimorum fœderum religione, belli prætextum ſibimet arripuerunt. Alia tunc temporis ante bellum commiſſum, fuere patrata, quæ, indicant inſidias quas in eo bello libertati noſtræ moliti ſunt. Huiuſce conſilii impetus iſte improviſus in Smyrnensẽ Belgarum claſſem factus, quo vix ſceleratorioſior unquam viſ Neptunia intra regna conſpiciebatur, famoſum orbi Chriſtiano documentum conſtituit. Qualiter hoc geſtum fuerit, lectori paucioribus verbis expediam. Fortè evenit quod eodem tempore quo nos anſam Batavos bello laceſſendi captavimus ingens illorum mercatoria Claſſis mercibus opulentiffimis onuſta, velis pleniffimis domum è *Smyrnâ* navigabat. Aulici in occaſionem claſſis iſtius occupandæ imminentes, diutius, quam aliter feciſſent, bellum diſtulerunt; crediderunt etenim tam opima tot navium ſpolia paria fore ſumptibus belli, ſequè ſine tributa irrogatione, quod ab inſenſo ſenatu, inſidioſo in bello, non erat ſperandum, *Belgarum* gentem ſuis ipſorum opibus facile debellaturos. Miſerunt itaque *Robertum Holmeſium*; virum ſimili facinore antea notum, amplâ ſatis, ut arbitrabantur, claſſe inſtructum, quâ Belgas, longinquâ navigatione fatigatos, & non niſi quinque vel ſex præſidariis navibus ſtipatos, prædas in Angliam conveheret. Ille Aulicorum noſtrorum mandatis fungens, quibus nunc omnes fœderum religiones violare obſtinatum erat, ſecundo Iduum Martii * quatrídium ante publicam belli denunciationem † impetum in Batavos, media in pace nihil tale opinantes, prope inſulam *Vectim* fecit ‖. Ecce vero ut ſupremus mundi Rector ambitioſorum expectationem fruſtrabatur. Holmeſius, etſi in eo congreſſu

* Martii die 13.

† Belli etenim clari-
gatio Martii 17. facta
erat.

‖ *Iſte of Weight.*

gressu plusquam virum se gessit. non speratam tamen Duci Eboracensi Domino suo operam dedit, *non etenim è certamine isto, ut vir ingeniosus observavit, tantum reportavit prædæ, quanta laceris navibus reficiendis, & curandis classiariorum vulneribus sufficeret* *. Ex incœpto isto facile erat conjectare,

* Vid. increm Papistæ tract. polit. par. I. p. 80.

Aulicos nostros nunc suorum benevolentia nuncium remisisse, atque in eventu istius belli spem concepisse, se, subversis legibus, plenam sibi ac novam dominationem domi comparaturos: id ex aliis etiam quam plurimis indicîis haud dubiâ conjecturâ facile colligi potuerat, omnia etenim nunc perinde gerebantur, quasi res & consilia illorum *ad triarios venissent*, & illis nunc esset statutum omnia in ultimum discrimen mittere. Eadem etenim die, quo vim Belgis in mari tulerunt, ut egregiam domi moderationis specimen præberent, *Secularis* omnibus, contra legum sanctionem, *libertatem conscientia*, ut dicitur, edicto constituerunt. Fecerunt illud non ex benevolentia, verum (sicuti paulo post pleniùs demonstraturus sum) ut secundo illorum favore, in bello contra bonorum omnium voluntatem suscepto, uterentur. Atque ut consilia ista manifestiora essent, bellum indixerunt: tempore, quo comitia regni à conventu publico vacabant †. Id insuper (ut vir ingeniosus ait) satis

† Vid. Declarat. à Colmano scriptam.

gravi argumento esse debet, Aulicorum cœpta à salute publicâ fuisse aliena, quod viros natalibus & virtute clarissimos, quosque fautores cœptorum haudquaquam futuros sperabant, à consiliorum communione arcuerint. Principi etenim *Ruperto*, quem, propter optimos mores, & studia libertatis Anglicæ, Populus Anglicanus certatim amârunt; Duci Ormonia, viro exempli rectissimi, summoque lumini & Ornamento Gentis Hibernicæ; Domino Honorificentissimo magni

gni Sigilli custodi, & Johanni Trevor viro cum primis honesto, quique Regi à *Secretis* erat, cœtu isto

* *Committee for Foreign Affairs.*

consiliariorum, in quo negotia peregrina * tractantur, ideo interdixerunt, quoniam mini-

me expedire arbitrati sunt, tam spectatos viros, tamque integræ existimationis, istius participes fore consilii, quod illi modis omnibus corrumpere conati sunt. Atque in Johannis Trevor exclusione, singulare illud animadvertendum est, quod nemo Regi ab *epistolis*

* Vid. provoc. Angl. ab Albæ Aulæ conciliab. in tract. polit. par. I. pag. 23.

à tam arduis consiliis antè prohibitus erat †. Eodem tempore *Gulielmus Coventraus*, eques Anglicanus, vir Gallo infensissimus atque omnibus or-

namentis præditus, à quæstuosissimâ, amplissimâque dignitate quæstoriâ semotus erat, ut *Dominus Cliffordus* in ejus locum cooptaretur, atque illi facilius insi-

|| Vid. Gul. Temple commentar. pag. 389.

dias suas molirentur ||. *Cliffordus* iste studio & diligentia, in eo bello conflando, aliis

omnibus prævit, atque eo quidem nomine belli istius gerendi consilium consideratis omnibus suspectum

* Vid. Temple commentar. pag. 1.—

erat, quodd ejus hortatu gerebatur *. Auxerunt suspicionem istam honores in illum &

reliquos istius consilii Principes, tunc temporis non aliâ de causâ congesti, quam quodd concitores suaforesque istius belli extitissent; aut saltem ut se non ab eo ostenderent. Thomas etenim Cliffordus in collegium & ordinem Procerum Anglicorum, & quæstoriâ amplitudinem cooptatus erat; *Anthomius Ashleius* quem à viro fide dignissimo à Gallico fœdere abhorruisse accepi, supremi regni *Cancellarii* & *Comitis*

† Comes Shaftsburiensis factus erat.

insuper dignitatem obtinuit †; *Arlingtonius* non tantum in

Comitum

Comitum Anglicorum verum equitum *Auratae periscelidis* Album, quo honore principes exteri à Rege nostro insigniri gestiunt, adscriptus erat; *Lauderdalia* Comiti, viro natalibus Scoticis, & domi pravis facinoribus famoso, honor Ducatus & *periscelidis* etiam tribuebatur *. *Buckinghamia*

Dux, compos & particeps antea honorum omnium, qui penes erant Regem, non alia sibi comparavit. Quinqueviri isti †, quorum *Cliffordus* Princeps & *Coryphaeus* erat, *principatus* nostri votis in eo bello suscipiendo annuerunt. Bellum tamen istud non tam

ex illorum hortatu quam principum nostrorum votis & rogatu gestum fuisse ex eo patet, quod propter solas assensiones datas consiliis, honoribus amplissimis cumulati fuerint ‖. Atque hoc

ideo memoro ut videant homines penes quos nostrarum calamitatum culpa resideat. Consiliarii etenim *currentes*, ut in proverbio dicitur, *stimularunt*; id manifestò comperimus ex iis, quæ in ore atque oculis omnium postea palam erant gesta. Nonnulli etenim illorum, qui studio tunc accensi videbantur omnia principatui gratificandi, se belli hortatores præbuere, cum consiliorum certiores facti, & cum reliquis popularibus commune periculum miserati, paci publicè consuluerunt, graves offensiones & magna odia in se concitarunt. Comes etenim *Shaftsburiensis*, postea in manifestissimis periculis commoda patriæ propugnaturus, acrem pro pace se oratorem gessit. Eo pacto gravem sibi invidiam movit, tandemque in ultimum vitæ discrimen adductus *Belgarum* gentem petivit portum & perfugium miseræ fortunæ. Simile studium, atque animus à Regis consiliis alienus Regem à *Buckinghamia* Duce non alienavit tantum

* Vid. Gul. Temple commentar. p. 4.

† Qui vocabulo Anglicis notissimo, *The Cabal*, appellati erant.

‖ Vid. Gul. Temple comment. pag. 11.—

tantum verum in causâ erat quod in *Arcis Londinensis* custodiam includeretur.

De consiliis Aulicorum in eo bello (quæ indicibus & confessionibus Regis patefacta sunt *) si nihil aliud, at illud certè quod paulò ante belli indictionem circa ærarium accidit, dubitationem omnem nobis eximere deberet,

fortè accidit quod virorum societas argentariam Londini facientium, & ad eorum exemplum plurimi mercatores opulenti pecuniam Regi fœnori collocassent, cujus in solutionem publicam fisci fidem obligavit.

Duobus mensibus † ante belli indictionem, cum pecunia ingentem in summam excreverat ‖, Rex, inopiam causatus ex *Cliffordi* consilio fiscum occlusit, atque ita obligatam ærario fidem fefellit. Hujus rei non alia reddenda est causa, quàm quod Aulici pecuniam, ad belli sumptus suppeditandos, ante civium benevolentiam haberent, quorum amicitia, post leges per illud bellum everfas, tergum penitus daturi erant *.

* Vid hujus rei relat. in increm. papism. in tractat. polit. par. I. p. 79. & Gul. Temple prospect. anno 1671. inter miscel. pag. 152.

† Martii die 17. initium belli.

apertâ clarigatione Batavis bellum indiximus *Ex eo temporis articulo, Nos, inquit scriptor insignis, priores partes habuimus in ruinis omnibus, incendiis, direptionibus & cladibus quæ ad hanc usque tempestatem contigerunt* ‖. Post indictum bellum, nos, instructâ classe, in campum maritimum contra Batavos sub ductu & auspiciis

‖ Vid. Increm. Papif. in tract. polit. par. I. pag. 81.

Ducis

Ducis *Eboracensis* omni festinatione properavimus. Illi nervos firmè omnes reipub. adhibuere ut nostris conatibus obviam irent. Eodem tempore Gallus, prout inter ipsum & Regem Britanniae prius convenerat, terrestres copias in aciem eduxit, tantusque à repentinà armorum ejus incursione urbes illorum terror circumvasit, ut locorum omnium munimentorumque difficultates facillimè vinceret.

Spatio duorum mensium quinque è septem provinciis in ejus ditionem venerunt*.

Tam facilis urbium expugnatione ex eo contigit, quod Batavi bello, quod cum Anglis in mari gessere, unice intenti, provincias terrestribus praesidiis haud satis confirmarent.

Intestina insuper civium mala haud mediocre victori, ad res facile gerendas, telum extiterunt. Animis & voluntatibus Belgae tunc inter se dissidebant propter afflictam Principis Auriaci fortunam. Ille jure nascenti

Princeps † erat *senatus*, atque imperator exercitus ‖. Vesana autem Johannis De-Viti factio *, qui foederatorum ordinum *advocatus* erat *generalis*,

ipsum, prolem posthumam, post praematura patris facta, ex altissimo isto amplissimoque honoris gradu dejecerat. Res ista ingentem animi aegritudinem viris nobilibus, civiumque optimatibus effecerat; nunc verò praecipue in extremo reipublicae tempore aegre ferebant Duce sibi carendum, qui propter vigorem juventae, propter generis virtutumque claritudinem, interpellandis hostium victoriis idoneus videbatur. Tenuit nunc plurimos opinio, incommoda reipub. ex eo provenisse quod Princeps Auriacus, majorum amplitudine spoliatus, bellum istud non administraret, inde praiceps & indomita rabies vulgi, & furialis ista

* Belgae angustiis urgentur in bello. Vid. Gul. Temple specul. Belgii.

† *Stadtholder.*

‖ *Captain General.*

* De-Vitorum factio contra Principem Auriacum.

De Vitorum cædes.

Princeps Auriacus patriis honoribus redditur.

nimis fovissent, Batavi Principem Auriacum, fortem atq; animosum juvenem, penatibus reddidere patriis, ipsumq; mutilati & labantis exercitus Ducem creârunt.

Difficillimum illud erat reipub. tempus, Gallus etenim haud facilius pedibus, quàm victoriis omnia loca peragravit. Et nisi apud *Ultrajectum* moram fecisset diutinam, sive quod victoriis fortunæ indulgentiam fatigare noluerat, sive quodd aliam vim à Batavis metuerat, quibus haud difficile est irruentes hostium

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 19, 20.

Arausionensis statorei publicæ.

devinci, è tenebris nunc in lucem vocatus, excelsæ indolis manifestissima proferre indicia cœpit. Blandiebatur cœptis ejus fortuna, in ultimo etenim vulnere reipublicæ, quùm *Belgii* haud aliter quàm Romæ olim, post cladem Cannensem, trepidatum esset, felicem se gentis *statorem* comprobavit. Ille, Scipionem imitatus, qui in Africâ prælio laceffendum Hannibalem monuit, neglectis prope hostibus, *Bonnam* subitâ obsidione expugnavit; atque ita in fines inimicorum penetrare decrevit. Post cœptum illud, Galli, priori mutato consilio, victoriis in Belgas non tantum finem imposuere, verum oppidis munimentisque, quæ semet illorum ditioni permisissent, præter Trajectum ad Mosam † & Gravam ‡, ubique desertis, omne robur exercitus in aciem contra Arausionensem

† *Maastricht.*

‡ *Grave.*

De-Vitorum cædes, cujus fama omnes Europæ gentes jampridem peragravit.

Post necem *De-Vitis* atrociter allatam, qui in suspicionem cecidere quasi Galli partes

copias aquis obruere *, totam illorum gentem in potestatem suam rede gisset.

Arausionensis ægrè ferens gentem suam uno velut impetu

gentem suam uno velut impetu

rausionensem eduxerunt. Exinde Batavorum respublica, interiori vehementique metu libera, respirare cœpit; exinde spretam antè Arausionensis pueritiam supra virtutem veterum Ducum evexit: tam præclare etenim se gessit, ut ubi Princeps Auriacus erat, ibi caput atque arcem istius belli fuisse putarent. In singulis præliis, quorum plurima per curriculum belli gessit, adeo imperatorem commilitonemque miscuit, ut imperator titulo, labore & vigilantia gregarius miles videretur. Tanta erat tunc famæ ejus celebritas, tam gloriosa cœptorum claritudo, ut, consentiente adversario, *Facile maximus haberetur, nisi in LUDOVICI MAGNI tempora incidisset, cujus intra virtutis splendorem, haud secus quam syderum minorum fulgor, cum in solis radios incurrunt, reliquorum omnium mortalium astimatio omnis obscuratur* *.

Dolendum sane illud erat in ejus fortunâ, quod paucioribus copiis instructus, iisque ex variis regionibus con-

* Vid. Memoirs de Monf. Aubery pour servir à l'histoire de Hollande, pag. 300.

scriptis, nec unius satis parentibus imperio, cum Rege potentissimo, omnia nunc & arbitrio suo gubernante, belligerare necessum habuit; in eo tamen infortunio singulare illud erat, quod tot difficultatibus confictatus, uberiolem nactus est gloriam, atque eo major emicuit. *Secunda*, inquit Plinius, *felices, adversa magnos probant*. Et sane si quem alium iniquioris fortunæ tolerantia verâ laude cumulaverit, si magnæ sit indolis signum post varias calamitates sperare semper, nescio quis Principe Auriaco sempiternæ hominum memoriæ eo nomine commendatior esse debeat. Ut nihil etenim dicam de æquanimitate & silentio isto quo De-Vitorum injurias & superba fastidia tulit, mirum est quantâ magnitudine animi ad præliandum semper obstinatus mansit, post varias calamitates ab hostibus in eo bello acceptas, in quo Impera-

toris

toris Germanici auxiliares copiae dolo Jesuitarum pugnam detrectavere *, in quo Hispani, cogente rerum necessitate, expectationem ejus saepius frustabantur, atque ipsi Batavi frequentes ultrò citroque

* Vid. Quomodo fuisse hoc refertur in libro cui titulus, *Imperator & imper. prodit.*

querimonias jactitarunt. Illud vero prae aliis invitam illius fortitudinem & incredibilem patientiam commendat, quod à principibus nostris, studia sua singularia illi pollicentibus, diu ludificatus, in eo bello constanter tamen perseveraret.

In superiori capite causas, praetextus, initia, progressus, & eventum istius belli, necnon & Aulæ Britannicæ consilia in eo gerendo ex parte indicavi. Nimum lectori tedium parerem si particulatim ista referrem, si diversos animorum motus, gravesque similitudines sigillatim explicarem, quæ inter Aulicos & Senatum intercesserunt. Aulicorum ea erat pertinacia & studium belligerandi vincendique hostem, ut quamvis classiarios milites, aversos è prælio cernerent. Caduceatores tamen Batavorum, qui pacis petendæ oratores venerunt, aditu in *Aulam Regiam* prohibere †. E contra *Comitia*

† Vid. Provoc. Ang. ab Albæ Aulæ conciliab. in tract. polit. par. I. p. 10.

Parlamentaria operam enixè dabant, ut, bello composito, nos in gratiam cum Batavis rediremus; vota quoque illorum pro pace apud Regem indefinenter effusa, tantopere stomachum ipsi moverunt, ut saepius propterea finem *comitiis* iracundè imponeret ‡. Eò usque tamen

‡ Vid. Vindic. hujus imperii pag. 58. increm. Papif. tract. polit. par. I. p. 84, 85. Colmani epist. in tract. polit. par. I. p. 138.

studia eorum profecerunt, ut quod animis destinârunt ad illud Regem adigerent. Ex eo etenim quod *comitiis Regni* haud facilibus sibi atque benignis in eo usus est bello, pacem cum hostibus coag-

mentare

mentare cogeatur *.

* Gul. Temple com-
mentar. pag. 47.

Post diffociatas à Gallo, pa-
cis istius † interventa, vires
Anglorum, *Princeps Auriacus*,
ad spem magnam erectus, Gal-
los propriis in finibus bello la-
cessere decrevit, nec dubitavit
Casar Germanicus quin ad *Pyrenæi tractatus* conditio-
nes nunc Galliarum Regem
perducerent ||. Senatus An-
glicanus, si consilia illorum a-
pud eos valuissent qui rerum gubernacula tenuere, Im-
peratorem Germaniæ voti istius compotem fecissent,
Nihil ipsis æque cordi esse vi-
debatur ac Galli ambitionimo-
dum præscribere ejusque mo-
rari victorias quibus gentes devinctas in servitutem
addicere nitebatur. Illi etenim, post confirmatam
cum Batavis pacem, per continuum belli curriculum,
utin superiori capite ostendi, precibus Regem solici-
tabant, ut cum foederatis gentibus arma contra Gal-
los consociaret, importunæ istæ preces Regem adeo
anxium habuere, ut ipsemet fateretur se senatum
commodum sibi ac facilem haud prius reperturum,
quam pax inter Gallum &
Confoederatas Gentes conven-
ta esset *.

† Quæ mense Febr.
anno 1673. facta erat.

Arausionensis profe-
ctionem in Gallias cum
copiis cogitat.

|| Vid. Gul. Temple
comment. pag. 28, 29.

Senatus Anglicanus
Gallo adversantur.

* Vid. Gul. Temple
comment. pag. 277.

Videbant viri perspicacissimi, Regi Britannico, qui
qualemcumque pacem vellet sociis gentibus reddere
potuisset, vitio id vertendum fuisse, quod Galliarum
Rex, pluribus, durante bello, expugnatis urbibus, ad
majoris amplitudinis fastigium indies assurgeret. Res
ista plurimos contra Regem adeo vehementer accendit,
ut prope seditionem ventum esset. Ipsemet Princeps
Auriacus agnovit, se à viris *primoribus* pro communi

plurimarum gentium salute conspirantibus, auxilio tunc temporis fuisse vocatum ut se caput istius defe-

* Vid. Gul. Temple
comm pag 71. & pag. 151.

ctionis præberet *. Illud Re-
gi satis erat perspectum, novit
popularibus suis nihil gratius

futurum, quàm si inimicitias cum Gallo, cum aliis
amicitias susciperet. Vidit oculos & ora illorum om-
nium, qui bellum sociale contra Gallum gerebant, in
illum fuisse conversa. *Fœderati Ordines* sæpius ipsi
per Legatum suum significarant solum ipsum pacis ar-
bitria in potestate suâ tenuisse †.

† Vid. Gul. Temple
comment.

‖ Gul. Temple com-
ment. pag. 69.

Princeps Auriacus in eandem
locutus est sententiam ‖. Et
Fagelus Fœderatarum Provin-
ciarum advocatus generalis

Gulielmum Temple, virum nobilem & pacis arbitrum
monuit, quod si Belgæ seorsim à sociis pacis inire con-
silia cogerentur, culpa in Regem Britannicum conji-
cienda esset, cui in manu fuit ut Gallum ad pacem
compelleret propinquis suis gloriosam ac saluta-

* Vid. Gul. Temple
comment. pag. 219.

rem *. Ille nihilominus perti-
naciter in proposito mansit,
neque tantopere suorum grati-

am, Anglicæ Gentis decus & gloriam, communis hu-
manitatis vincula, & plurimarum gentium salutem mo-
rabatur ut horum retinendi gratiâ Galli obsequium de-
fereret. Sæpius quidem, parlamenti clamore instigatus,
speciem Batavis dedit quasi arma contra Gallos capeffere
vellet. Illi, quotiescunque inanibus istis promissis eos
ludificaret, erri multoties spe destituti animis ferme
desecissent, atq; pacem necessariò cogitassent, Anglorum

† Vid. Gul. Temple
comment. pag. 314, 317,
332, 344, 367, 368, 370.

tamen subnixi viribus, ultimam
belli fortunam armisj semper
experiri decreverunt †.

- Haudquaquam illi, sine sociorum assensionibus pa-
cis fœdera pro seipsis privatim pepigissent, nisi nos
datam

datam ipsis sæpius promissorum fidem pecuniâ Gallicâ commutavissimus. *Beverningus* etenim Batavorum delegatus in *tractatu Noviomagensi*, se necessitate coactum pacem istam cum Gallis egisse dixit, quoniam *Aula Britannica* spem sociorum diu sefellisset *. Regis Britannici studio & rationibus

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 269.

non aliud quippiam magis alienum erat, quam Gallo calamitatis aliquid moliri aut arma seriò intentare. In exitu quidem fatalis istius belli, plures cohortes in Flandriam misit sub specie amicitiae, ut *Hispani* urbes periculis obsidionis liberarent, & victorias Gallo extorquerent. Palam vero est id ipsum fecisse, non quia gravem aliorum casum miserabatur, verum quia non aliud consilium tempori, cui nunc servire necessarium erat, adeo commodum existimabat. Tunc etenim temporis famosa ista & nefaria conspiratio, à Jesuitis in favorem Galli ad nostram & Europæ libertatem evertendam conflata, inventa primùm & in senatu detecta erat. Dux Eboracensis conjurationis istius primarius erat author & artifex, ut hujusce igitur necessitudinis invidiam, & imminentem ex illâ temporis procellam devitarent, utque nimii in Gallum studii suspicionem effugerent, exercitum festinanter conscripserunt, eumque contra Gallum in Flandriam transtulerunt †. Officium illud non animorum conciliorumve, sed temporis mutationi tribuendum fuisse, ad liquidum explorata veritas nos certiores

† Hoc factum erat ad vitandam procellam domi. Vid. Gul. Temple comment. p. 366.

fecit; tantum etenim absuit ab eo ut Rex Angliæ Gallo hostilem in modum irasceretur, ut è contra pacis conditiones inter Gallum & Fœderatos Ordines, & è quibus fata Europæ pendebant, pretio ipsi venales haberet ‖. Quale insuper ingenium studiumque erga ipsum

‖ Vid. Gul. Temple comment. pag. 319.

habebat indicio fuit secretus iste nuncius, quo Batavos pacem cum Gallo facere coegit, atque ita Gallum necessarium suum periculis omnibus liberavit. Eodem etenim tempore, quo Batavis promisit se societatem salutis & periculi cum iis coiturum, bellumque Gallo facturum, occulta mandata Albæ Aulæ, in

* *Dutchess of Portsmouth.*

Portus magni Ducissæ * cubiculo, composita, remotis aliis arbitris præter Gallicam istam

Ducissam & Barillonium Galli Legatum, *De Clofio* cuidam tradidit, viro natalibus Gallicis quique Monachi cucullum maritali capistro mutaverat, ad Gulielmum Temple in Bataviam perferenda homunculus iste, qui non alio in numero fuit, præterquam quod perferendis istiusmodi mandatis ob vasrum ingenium Davus idoneus videretur, adductos in spem nostræ clientelæ Batavos omni spe auxilii frustrabatur. Orator etenim Regius in *Tractatu Noviomagensi*, qui studio & voluntate à Gallo abhorruit, à Rege tunc præceptum accepit, ut pacem confestim inter Batavos

† Vid. Gul. Temple comment p. 335, 336.

& Gallum conficeret †. Et cum de pace ista hic mentio inciderit, non illud mihi prætereundum videtur, quod à viro fide digno scriptis traditum reperio, *Jesuitas nimirum pacem istam omni festinatione ideo conciliaffe, ut, si fortè conjurationes illorum ex sententiis in*

Angliâ succederent, Rex Galliarum tempus à militiâ vacuum haberet, quo causam ejus ibi propugnantibus auxilia submitte-

|| Vid. Imperator. & Imper. prodit. quomodo & per quos, pag. 77, 78--

ret ||

Hæc omnia fusiùs quam pro destinato operis compendio ideo retuli, ut perspicuum omnibus facerem, quibus artificiis viri dominationis immodicæ nimis cupidi, leges perfringere nostras, atque libertatem obruere conati sint. Batavorum Rempub. quæ moram

&

& impedimentum cœptis istis inferret, evertendam fuisse magnopere censuerunt. Florentissima ista respublica Gallo in itinere ad gloriam obstitit, videlicet ne summum illud imperium quod ingenti spe jam pridem devoravit in Europâ obtineret. Quid igitur superfuit, nisi ut libidinis ejus administri illam exscindere niterentur, Jacobus Rex princeps in isto numero fuit, quapropter consiliorum omnium & cœptorum semper particeps erat, quæ ad Gallici Regis emolumentum spectarunt. Suâ insuper plurimum interfuit qui Anglis servitutem moliebatur, ut Respublica, quæ nos à tanto libidinis impetu vindicatura esset, bello deleteretur. Quemadmodum igitur pridem, sub fratris dominatu, consilio, studio, labore, gratiâ maximè nitebatur, ut immeritæ Genti calamitatem inferret ||; ita dudum cum

ipsemet imperii clavum solus teneret, apertas cum illis inimicitias suscepit, & quid brevi post hostilibus armis tentaturus esset, haud obscuris indiciis patefecit.

|| Vid. repræsentat. calamitat. Mag. Britanniae imminent. in tract. pol. par. II. p. 404, 405.

Biennium jam, inquit diligens rerum nostrarum observator, *Prædones Juliae Cæsareæ* *,

* Algerines.

gentem navigiorum spoliis quaestuosam, in Batavorum naves mercatorias involare non permisit tantum, verum ipsos ideo ad illud accendit, ut illi, opibus ita paulatim exhaustis, injuriis ejus magis opportuni, & victoriis obnoxii redderentur, quandocunque bellum ipsis commoveret †. Belli istius consilium quidam illorum haudquaquam, inquit, dissimulant cum inter majora pocula vino fervidius incallescunt.

† Vid. repræsent. periculor. nobis imminent. in tract. polit. par. II. pag. 405.

Atque inde est, inquit, quod unus è primoribus conjuratorum, cum largiore vino usi fuissent, generoso compotatori suo dixit, SE NEGOTIIS IN ANGLIA TUNC

OCCU-

OCCUPATOS FUISSE, QUÆ ILLORUM
COEPTIS MORAM ALIQUAM FACTURA
ESSET, QUIBUS PERACTIS, SE EFFECTU-
ROS STATIM, UT BATAVI SE IN FUGAM
CONFICERENT, ET IN EXTREMIS MUNDI
ORIS PERFUGIUM ET PRÆSIDIUM SALU-
TIS SUÆ PETERENT ॥

॥ *Ibidem.*

Tempus huic operi præstitu-
tum prope tunc aderat, cum

Arausionensis, Optimatibus Anglorum exoratus, clas-
sem ad litora nostra appulerit. Vere etenim infe-
quenti, si fortuna Arausionensem ab Angliâ abstinu-
isset, Regis Britannici odia haud satis occulta ad eo-
rum perniciem erupissent. Continuis etenim mensi-
bus, antequam Auriacæ expeditionis consilia in An-
gliâ notescerent, bellici apparatus Londini facti, &
fama ingentis classis instruendæ statim, & in mare de-

ducendæ, multiplicem terrorem
Batavis injecere *. De appa-
ratibus nostris & consiliis in
Belgas initis Jesuitæ Leodi-
censis epistola nos certiores fe-

* Vid. epist. Jesuitæ
Leodici ad Jesuit. Fri-
burgens. Febr. 2. 1678.
in tertia chartat. collect.

cit. Epistolam istam, haud commentitiam fuisse, vir
magnus idemque de populo Anglicano optimè meri-
tus, se in Helvetiâ didicisse mihi dixit. De eâ cum

Fœderatorum Ordinum tunc
in Angliâ Legatus †, quere-
lam ad Jacobum Regem detu-

† Monsieur Dickvelt.

lisset; ostende mihi epistolam, inquit Rex, & tibi
monstrabo utrùm vera sit necne. Acceptam epistolam
Rex apud se retinuit, nec Legatus eâ super re respon-
sum aliquod auferre ab illo potuit. Eodem tempore,
cum bello necessaria maturefcere incipiebant, machina-
tores omnium consiliorum pro more veteri, impensam
dedere operam, ut apud Anglos Belgicæ crudelitatis
& injustitiæ iterum invidia glisceret. In hunc finem

Novellis

Novellis Literis * tunc traditum erat, Belgas eo superbia & arrogantia devenisse, ut illorum insolentia ulterius non esset ferenda. In quotidianis etiam colloquiis, apud infimæ plebis homines, crimina in Belgas serebant; neque è *Muslipitano* nunc minorem belli prætextum quærebant, quam è *Surinamo* olim. *Fœderatos Ordines* haud ista consilia latuere, id ipsis manifestò erat compertum, quod paulò pòst Orbi Christiano palàm fecerunt, *Galliarum* nimirum, & *Britannia Reges cum animis suis statuisse, extremum Reipub. illorum fatum accersere* †. Cum igitur hæc ita se habuerint, cum Reges potentissimi furiali nimis ambitionis æstro perculsi florenti reipublicæ malorum extrema machinati fuerint, ut eo pacto nostram & Europæ libertatem funditus everterent; nullus dubito, quin cordati homines nobis æquè ac Batavis ea condonaverint, quæ, nostræ omnium libertatis retinendæ gratiâ, in ultimâ rerum necessitate necessario patrata fuerint.

* *News Letters.*

† Vid. Resolut. Ordin. Fœderator. Octob. 28. an. 1688. in prima chartar. collect.

C A P. IV.

Complectens offensiones populi in Regem propter usurpatam dispensandi potestatem.

HActenus negotia foris suscepta, quibus viri contra libertatem nostram conjurati servitutem nobis, vicinis gentibus calamitatem moliti sunt, summâ qua potui fide retuli. Nunc molitiones domesticæ ordine memorandæ subeunt. Atque jam antea dixi me non omnia Regis incepta ad libertatem nostram everten-

dam

dam patrata sigillatim enumeraturum, sed electurum ea quæ maximè excellerent, & rerum capita in brevi quasi tabellâ complexurum.

Ante reliqua id genus cœpta, mihi, rationem ordinis & rerum disponendarum quærenti, vis illata *pœnalibus legibus*, quæ propugnacula erant murique tranquillitatis, & otii nostri, & vendicata tunc potestas contra leges *dispensandi*, primò recensenda videntur.

Unicum illud ausum quo pœnalibus senatûs consultis fraudem fecit, ejusmodi est, ut in eo omnia ferme contineantur. Quemadmodum etenim labefactandarum omnium legum causâ effectum erat, ita in eo leges omni modo abdicavit, nexus & necessitudines illarum dissolvit, & consequenter è vita vitæ societatem sustulit.

Ut factum illud lectori dilucidâ narratione innotescat, velim ut animadvertat, Angliam eandem tenere consuetudinem quæ in Belgio, atque aliis nationibus cernitur, in quibus Christiani dispares religionis sectas sequuntur. Nusquam non terrarum etenim moris est, munia reipublicæ iis solis committere, qui religionis institutum illud, quod legibus sancitum est, publicè profitentur; idque ad publicam salutem tuendam, ne inferiores nempe Sectæ honorum communione animis nimis confirmati, perniciem tandem reipub. machinarentur. Si vero in aliis regionibus, spectatissimis atque honestissimis legislatoribus, qui oculos à republicâ non dejecerunt, haud visum est, honores, sive magistratus cum omnibus communicare, ne civilis communitas interiret; major erat ratio cur viri sanctissimi atque ornatissimi nostræ gentis, plurimos à curâ & vigiliis reipublicæ arcerent. In Angliâ etenim præter ingentem istam turbam dissentium, qui reipublicæ multum periculi facessunt, plurimi Romano-Catholici etiam reperiuntur, quos Jesuitæ, Galliarum

rum Regis studio & cupiditati morem ubique terrarum gerentes in temporum ejus communionem trahere conantur : atque exteros è Gallia atque Hiberniâ invehere haud difficile est. Quemadmodum igitur jampridem, cum Elizabetha rerum gubernacula tenuit, frequentes & nefariæ conjurationes illorum, in causâ fuere quod viri communi salutis invigilantes ad eorum audaciam reprimendam leges asperiores excogitarunt : ita posteriori hoc seculo, providè cautum erat, nequa calamitas reipublicæ ab illorum machinationibus oriretur. Inde evenit quod anno vicesimo quinto * *Caroli Secundi* quo tempore *Jesuitarum* insidiæ in

* Anno 1673.

Angliâ claruere, atque omnia domi militiæque Galli consilio gubernata erant, *Comitia Parliamentaria* senatus-consulto sanxerunt, nequîs civili aliquo, aut militari munere, in republicâ fungeretur, nisi qui verbis usitatis, atque à lege conceptis, *jusjurandum fidelitatis & regii suprematûs* † juraret ; nisi qui *Eucharistiâ juxta Ecclesiæ Anglicanæ instituta* susciperet ; & aperte etiam declararet *Transsubstantiationis doctrinam fidem apud Christianos non mereri* ||.

† Oath of Allegiance and Supremacy.

|| Vid. Statut. Angl. anno 25 Car. II. cap.2.--

Romano-Catholici, scio, Jesuitarum vocibus instincti, foris plerumque opinantur, Senatus consultum illud, quod recentis memoriæ est, & leges reliquas, contra *recusantes* in hoc regno antehac latas à religionis Romano-Catholicæ odio ortum habuisse. Ego mehercule haud dubiam spem concepi, me pravam istam opinionem, quam de populo *Anglicano* animis imbibebunt, dilucidâ rerum gestarum narratione, peregrinorum mentibus evulsurum. Id me assecuturum nullus dubito, quamprimum ostendero, qualiter materia istius legis è superiori memoria originem duxerit, .

duxerit, & Pontificios, qui olim hisce legibus poenas dedere, eo tantum nomine supplicio affectos fuisse, quod in proditionis crimen inciderint. Ut igitur nobilem populum, quorum ingenio crudelitas omnis aliena est, tantâ simul infamiâ levem, & patefaciam insuper dolos & machinas, à Rege in istius legis dispensatione, libertati nostræ fabrefactas.

Primò, causam poenaliū legum ferendarum à capite arcessam.

Secundò, ostendam qualiter Jacobus Rex isti Senatus-consulto vim fecerit, & potestatem contra leges dispensandi usurpaverit.

Tertiò, ostendam Regem contra jus fasque istiusmodi dispensationis potestatem usurpasse.

Quartò, consilium libertatis nostræ obruendæ, quod Rex sibi in eo facinore propositum haberet, clarè patefaciam. —

§. I. Causa poenaliū legum ferendarum à capite arcessitur.

Peregrini isti rerum nostrarum penitus ignari sunt, apud quos Jesuitarum convitia alumnis Ecclesiæ Anglicanæ propterea invidiam conslarunt, quod supremam auctoritatem Papæ per recens illud Senatus consultum abrogarunt: in superiori etenim majorum nostrorum memoriâ, priusquam Christiana religio contrarias sententiâs in Angliâ obtinuit, legibus sæpius cautum erat, ne Anglia detrimentum aliquod à Romano Pontifice, & Ecclesiâ Romanâ acciperet *. Atque illud omnibus est notum, *Henricum Octavum*, quem Papa, propter operam & studium Ecclesiæ contra Lutherum scriptis navata, *Fidei Defensoris* titulo insignivit, Papæ principatui nuncium remisisse. Res insuper vel imæ plebis sermonibus celebrata est, ipsum, eodem tempore quo protestantibus vitam ademit, propterea quod Ecclesiâ

* Vid. Statuta 35 Ed. I. 25 Edv. III. 27 Edv. III. 16 Rich. II.

tifice, & Ecclesiâ Romanâ acciperet *. Atque illud omnibus est notum, *Henricum Octavum*, quem Papa, propter o-

peram & studium Ecclesiæ contra Lutherum scriptis navata, *Fidei Defensoris* titulo insignivit, Papæ principatui nuncium remisisse. Res insuper vel imæ plebis sermonibus celebrata est, ipsum, eodem tempore quo protestantibus vitam ademit, propterea quod Ecclesiâ

clésiæ Romanæ dogmata non amplecterentur, *Thomam Morum* supremum Angliæ Cancellarium, aliosque crudeli morti ideo tradidisse, quod Papæ suprematum ejurare recusarent. Ex illo tempore miseri tumultus Angliam infestarunt, Jesuitæ, seditionum omnium faces, horum concitores fuere. Illi etenim, olim *Hispaniarum Regis*, nuper *Galli* favore imbuti, religionem quidem causati, revera autem, ut suis temporibus turpiter inservirent Romano-Catholicos in Angliâ à Regis obsequio in illorum partes trahere modis omnibus conati sunt. Inde evenit quod sicuti *Comitia Parlamentaria* pœnale illud statutum à me jam memoratum, in memoriâ nostrâ tulerunt, ut Jesuitarum insidiis obviâ irent: ita jampridem leges huic cognatas sapius sanxerunt. *Elizabethâ* regnante gravius in Pontificios consultum erat; tunc etenim *Sanguinarias Leges* (ut appellantur) quibus sub pœnâ capitis Jesuitis aquâ & igni in Angliâ interdicebatur, gravatè quidem composuerunt. Si transmarinis Romano-Catholicis compertum esset, quàm durâ necessitate subacti, Angli leges istas jusserunt, desinerent nobis ea propter succensere. Haud illi etenim antè graviorebus Senatuf-consultis in Romano-Catholicos animadverterunt, quàm Jesuitarum insidiæ necessariò effecerunt, ut commodando severitatem sceleratissimis conjurationibus, communi saluti consulerent.

Ait Cokus ante annum Elizabethæ vicesimum tertium nullam in *recusantes* legem datam*. In primordio regni ejus idem refert Romano-Catholicos Ecclesias & preces nostras haud repugnantes adiisse; cujus verbis Garnetius & Sanderus Jesuitæ astipulati sunt†. Quæret itaque lector, quid inimicitiiis subsecutis & durioribus legibus materiam postea præbuerit?

* Vid. Abbot. Antilog. cap. 6. pag. 88.

† Vid. Sander. de Schism. Anglic. p. 185. & Abbot. Antil. c. 6.—

Facilis & prompta responsio est, Jesuitæ nimirum, paci graves homines, reipub. nostræ turbatores, seditionum faces, ferendi leges istas senatus necessitatem imposuere. Illi in causâ fuere quod *Pius Quintus* bullam in Angliam miserat, & obedientiam Elizabethæ præstandam, de quâ, per undecim annos Regina, paucissima inter Pontificios quæstio erat, vinculo anathematis interdixerat. Illis tribuendum est, quod à bullâ istâ motus Borealis sub *Northumbriæ* Duce non ita multò post infecutus est; & confœderatio sceleratorum sub prætextu religionis in apertam rebellionem erupit. Postea etiam cum Pontifex, Je-

* Vid. libel. à Pontificio script. cui titulus, *Important Considerations*, pag. 56.

suitarum mendaciis instigatus *, spe suâ ceciderat, illorum operâ inductus *Hispaniæ Rex* duram provinciam *Elizabethæ* de regno deturbandæ,

gentisque nostræ subjugandæ, hostili manu obeundam suscepit. Longum est commemorare quàm infandis proditiõibus, *Hispano* prosperam expeditionem in Angliam aperire, & *Reginæ* vitam eripere nitebantur. Cardinalis *Alanus*, Patris *Parsonii* Jesuitæ rogatu, librum scripserat; teste *Watsono* è seminario sacerdote, quem perductâ in portum classe Hispanicâ, & copiis in terram expositis evulgandum statuerat, cujus pars altera *Declaratio Sententiæ Pii Quinti*, &c. Altera verò *Admonitio ad nobilitatem & populum Angliæ*, inscripta est. Initium facit, inquit *Watsonus*, ab odiosissimâ in Regiam Majestatem declamatione, & omni contumeliarum genere refertissimâ, id agens ut eam apud subditos in contemptum adduceret, efficeretque quantum posset ut exosa Deo omnique hominum generi videretur, ut nec *Lucifer* quidem ipse, ingeniosissimus inferni Dæmon, quicquam malitiosius excogitare possit. Deinde inquit, Nobilitati totique populo hujus regni indigenæ gravissimâ denunciatione bonorum

bonorum omnium & terrarum jacturam, vitæque ipsius adeo damnationem interminatur nisi mox in Hispanorum adventu vires suas omnes illis adjungant, &c. *

* Vid. Watsoni quodlibet. 8. art. 7. vid. etiam Alani admonit. pag. 51, 52, &c.—

Haud opus erat ut *Parsonius* alium exquireret qui virus acerbissimæ suæ in Reginam evomeret, ad omnia etenim istiusmodi scelera summum ipsius excellensque ingenium satis ipsummet armavit. Ille, teste eodem Watsono, varios libellos scripsit, non aliam materiam complectentes quam conjurationes † in Reginam, scelera in Æ republicam, fraudes in stirpem * Regiam, & pravas molitiones in politiam † Anglicanam. Præter hos alii fuere, qui, Hispani studio correpti, & rebus hujus sæculi turpiter inhiantes †, quantum poterant, voce & argumentis contendebant, ut populum Anglicanum à Reginæ obsequio dederent. In hunc finem Sanderus Jesuita scriptis tradidit, Elizabetham, quæ tunc rerum potiebatur, Hæreticam fuisse, ob eamque causam omni dominio & potestate, quam in Catholicos usurpabat, jure excidisse, impunèque ab illis velut Ethnicam & publicanam haberi posse, nec eos illius legibus aut mandatis deinceps obedire teneri *. Ex hisce prodicionibus quibus vitam fortunæque Reginæ in extremum periculum adduxere, leges istæ, quas Jesuitæ tantopere calumniantur, & *Sanguinarias* appellant, originem duxere; ad illarum odium diluendum satis est dicere, neminem propter illas vitam perdidisse. Ait etenim Cokus, quinquen-

† Ut argument. *Philopatriæ*.

‡ Quod argumentum est *Dolmanis*.

* Quod argumentum est *Appendicis*.

† Quod est argumentum *Machiavelis Oeconomicorum*.

‡ Jesuitæ nimirum beneficia omnia Ecclesiæ penes ordinem suum retinere statuerant.

* Vid. Sander. visib. Monarch. Eccles. l. 7.

nio Mariano, trecentos solà religionis causà occidisse,

* Vid. Abbot. Anti-
log cap. 6. p 95.

sub Elizabethâ vero per annos
quadraginta quatuor pro merâ
religione planè nullum *.

Illud insuper omnem crudelitatis invidiam à popu-
lo Anglicano remove debet, quòd leges istæ non vo-
luntate sancitæ erant in religionem Romano-Catho-
licam, sed importunâ necessitate, & ferè per vim ex-
pressæ atque extortæ.

Testes sunt innocentia nostræ, in hac parte scripto-
res Romano-Catholici, non alios impræsentiarum pro-
ducam, qui Anglorum lenitatem & clementiam pere-
grinis gentibus vindicent.

Dicit quidam ex isto numero, insigniter eos men-
tiri qui scriptis tradiderunt, viros capitali supplicio
affectos, pro religione morte occubuisse, aut quia Pa-
pæ potestatem non ejerarent. Perduellionis, inquit,

† Circa annum 1330.

|| Vid. execut. justi-
tiæ in Angl. p. 7.

pœnas dederunt legibus jam-
pridem † sub *Eduardo Tertio*
latis ||. Jesuitas ait in eam cu-
ram & cogitationem incum-

bere, ut Angligenis persuadeant cum peregrinis in
rempub. invadentibus arma

* Ibid. pag. 8.

consociare *. Dicit neminem
ad supplicium ob religionem

rapi qui hostilia adversus Reginam induentium impe-
tum repellant †; verum eos

† Ibid. pag. 10.

solummodo capite plecti, qui
inficias eunt *Elizabetham* An-
glia reginam esse ||.

|| Ibid. pag. 13.

Seculares Sacerdotes libro ab ipsis in lucem olim
edito plurima in hanc sententiam loquuntur. *Papa*
Pater Sanctissimus, inquiunt, Jesuitarum dolis &
mendaciis lusus, author erat Hispaniarum Regi, ut
cohortes omnes, quas in Belgicis provinciis haberet,
sub *Duce Albani* auspiciis in Angliam mitteret, sub-

scilio

fidio Norfolciæ Duci, qui arma contra Reginam capesseret *. Nobis, inquiunt †, animis contemplantibus, quam multa Jesuitæ in Reginam factis scriptisque commiserint; mirum potius videtur tot utriusque generis Catholicis vivendi copiam indulgeri. quàm quod ordines regni taliter nos tractaverint †. In solis Jesuitis, inquiunt, constat causa calamitatum omnium quas sub Elizabethæ imperio perpeffi sumus *. Fatendum sane est leges æquissimâ ratione, in nos sancitas fuisse, nec rerum nostrarum gubernatores ab illis ferendis abstinere poterant, nisi communis salutis curam omnem prorsus abjecissent †.

* Vid. libel. cui titulus *Important Considerations*, pag. 57, 58.

† E seminario sacerdotes.

|| Vid. *Important Considerations*, pag. 52.

* Ibid. pag. 62.

† Ibid. pag. 59.

Alter etiam Alumnus Ecclesiæ Romanæ juxta bonorum omnium sensum dicit, insigne studium *Patris Parsonii* erga Hispaniarum Regem in causâ fuisse, quod *Leges Sanguinariæ* excogitatæ essent ||. Inde est quod Watsonus è seminario sacerdos supra memoratus Parsonio Jesuitæ ita loquitur, *Nulla hic lex facta est ad Sacerdotum Sanguinem fundendum, donec tu & proditorum genus tuum conjurationibus vestris omnes pariter in suspicionem adduxistis* *. Et alibi quod agnoscit, patrata à Jesuitis flagitia actiones & leges contra ipsos acerbius constitutas, justissimas comprobasse: nemo tamen illorum, inquit, dictum illud Jonæ adhuc totidem verbis recitavit, *Si orta sit hæc tempestas propter me projicite me in mare* †.

|| Vid. Jesuitar. rationes irrationales, p. 102.

* Quodlibet. 4. art. 7.

† Quodlibet. 5. art. 4.

Ex hisce Romano-Catholicorum testimoniis videre est leges, *Elizabetha* regnante, contra *Recusantes*, necessario in *Reginae* & regni incolumitatem fuisse sanctas, & culpam illarum in Jesuitis residere.

Eadem gens virorum, Orbi Christiano supra quam dici potest exitiosa, quibus in voto & expedito est, sub obtentu pietatis & fidei, quâ nulla cogitari potest major iniquitas, miscere summa imis, prophana sacris, motus & turbas excitare, conflare rerum publicarum incendia, Reges & subditos eorum inter se committere, perjuria, proditioes, parricidia, subornare; statim, postquam *Elizabetha* fato concessit, clandestina scelerataque consilia iterum fruuere inceperunt. Inter initia etenim Principatus *Jacobi Primi*, Garnetus Jesuitarum in Anglia Principalis (prodigium est quod narro) inceptum horrendum, quo post homines natos nihil atrocius unquam audiebatur, meditatus est, uno nimirum momento majestatem simul & stirpem Regiam, augustum purpuratorum Coetum, lectissimos ex toto regno plebeiorum delegatos, & per illos totam simul rempublicam, tanquam unam Cervicem ex Caligulae voto succidendam, incendii unius impetu penitus è medio tolerare.

Ex inhumano isto scelere, *juramentum fidelitatis* *, & quaecunque in Catholicos gravius consulta fuere, Teste Romano-Catholico, causam & originem accipere; *Jacobus* etenim Rex, inquit ille, professus est ipsos proditiois tantum non religionis poenas ipsi persoluturos †.

* Quod in pœnali etiam lege à *Jacobo* secundo violatâ continetur.

† Vid Jesuitar. rationes irrational. p. 102.

Mora esset si sigillatim memorarem scelera omnia quæ perdit iſti & proſtigati alaſtores, miro apparatu & choragio crudelitatis contra rempublicam noſtram poſt *Jacobi Primi* etiam tempora perpetraverint. Jesuitis præcipuè tribuendum est quod Cives furibundi

Carolus

Carolus Jacobi filium & successorem in regno, infortunio primum, deinde morte macularunt; illi etenim *Olivieri Cromwelli* Tyranni Regicidæ colloquio & consiliis se immiscuerunt *.

Mirum est etiam quàm numerosâ prodigionum serie eos, post reditum *Regiæ Familiæ*, nobis infestos experti sumus.

Ipsis tanquam primariis incendiariis horribile illud incendium imputandum est, quod anno sexto post ingressum *Regiæ Familiæ* †, in

urbe Londini grassabatur ‖.

Illorum industria & conatu funestum illud bellum, cujus in superiori capite mentionem feci, quodque exitus nobis &

Europæ exitialis habiturum sperabant non sine insigni perfidiâ in Batavos erupit *.

Facinus illud Senatui nostro compertum erat, atque ex eo

contigit, quòd, cum viderent auctoritatem Jesuitarum indies in Anglia gliscere omnia propemodum vesanis illorum consiliis gubernari, rem fortunamque Batavorum sub Gallorum armis semper in pejus inclinare, Regem supplici libello

comprecati sunt †, ut regno

Angliæ Jesuitis interdiceret ‖.

Atque intra ejusdem anni curriculum, ut obviam irent insidiis omnibus, rempublicamque ab imminentibus calamitatibus incolumem retinerent, memoratum superius Senatus-consultum sanxerunt, cujus relaxatio inter prima consiliorum ad evertendam nostram libertatem à Rege inventorum merito recensenda est. Atque hæc ego fusiùs quam pro destinato operis compendio retuli, ut patefacerem diutinas Jesuitarum molitiones, quæ Anglis necessitudinem fecere, ut istius-

* Vid. Jesuitar. rationes irrational. pag. 103.

† i. e. Anno 1666.

‖ Vid. exempl. epist. ab Heidelb. missæ Septemb. 29. 1666. in tract. pol. par. II. p. 33.

* Vid. Imperator. & Imper. prodit. p. 39 43.

† Martii die 7. 1672.

‖ Vid. supplic. istum libel. in tract. pol. par. I. p. 29.

modi legum sanctione, communi salutis prospicerent ; atque ita legum istarum invidiam omnem dissolverem. Superest ut ostendam qualiter Rex isti senatusconsulto vim fecerit, & potestatem contra leges dispensandi usurpaverit.

§. II. Quo pacto Jacobus potestatem contra leges dispensandi usurpaverit, ostenditur.

* *Penal Law.*

† *Test Law.*

Celebre illud statutum, quod à multâ *recusantibus* ob susceptum reipublicæ munus irrogatâ, *pœnalis legis* *, ab inquisitione vero in candidatorum *fidelitatem & religionem* factâ, legis *scrutini* sive *examen* †, nomen obtinuit ; in

difficillimo reipublicæ tempore ideo latum erat, ut ab ingruentibus periculis, à Gallici Regis, Ducis Eboracensis, & Jesuitarum insidiis, Anglorum genti securitatem pareret. Sanctio istius tam singulari beneficio reipub. affecit, ut Comes Shaftsburiensis, inventor & hortator legis, etsi in aliis peccasset, propterea tamen dignus erat qui ab omnium seculorum posteritate gratiam iniret. Jacobi Regis, servitutem patriæ molientis, maximè interfuit, ut lex ista, reliquarum omnium legum robur ac columen penitus everteretur.

Initio itaque regni, cum videret sibi aut de consiliis destinatis desistendum fuisse, aut aliquid contra legis istius sanctimoniam audendum, viros militiæ præfecit haud istius muneris legitimè compotes. Atque intra paucos menses postquam rerum potitus est, cum devicto sublatoque æmulo suo *Monumetbexsi Duce*, fortuna se animo ejus infuderat, atque orientem eam, moderate & prudenter ferre nesciverat, rogavit se-

natum *, ut non ægrè illud

* Octob. 9 anno 1685.

paterentur, quod citra *scrutinium lege indictum*, quosdam

muneris istius exortes militia præfecerat : dixitque animose quasi legibus & senatui bellum nunc indictu-

rus

rus videretur, *Se meritis illorum gratiam non tribuendo, haud commissurum, ut illorum studio & operâ deinceps indigeret.* Ordines Regni oratione istâ certiores facti Regem nunc obstinâsse animo omnia juris repagula perfringere, atque Anglorum evertere libertatem, responderunt, se delinquentibus delictorum hactenus commissorum eâ lege gratiam facturos, ut nihil in posterum contra istam legem committeretur. Ex eâ tempestate simultates & discordiâ partim obscurâ partim apertâ inter Regem & populum gliscere cœperunt. Omnia Regis incœpta postea populo suspecta erant, atque ille nonnullis augendi potius, quam fugiendi suspicionem cupidus videbatur. Nullum etenim postea senatui conventum indixit, tantumque aberat à religione officii in legum & salutis publicæ custodiâ, ut omnia pro cæcâ animi libidine contra legum auctoritatem civiûmque salutem indies auderet. *Pœnale statutum* illud, quo salus publicâ nitebatur, ne hilum quidem morabatur, verum plurimos pessimâ fortunâ dignos, militiæ & rei civilis honoribus contra legis sanctionem, ornavit. Ne verò vis ista legi indefinenter adhibita odia civium acerba nimis incenderet; & ne post Regis mortem pœna & multâ violatæ legis à *recusantibus* exigeretur, dolorum artifices concilium excogitârunt, quo non solum vim senatusconsulti istius luserunt, verum statutis omnibus fraudem fecere, atque legis auctoritatem voluntate Principis posteriorem habuere: qualiter hoc fecerunt paucis expediam.

Lex ista jussit, ut, siquis munere aliquo publico perfungeretur, qui juramenta suscipere & reliquis legis mandatis stare recusaret, is reus peractus damnaretur in summâ quingentarum librarum quæ præmio illi cederent qui delinquentem primus in jus vocaret. Jacobus Rex, eodem anno quo regnum ingressus est, *Edvardum Halesium* virum in equestri Ordine nobilem, atque legibus obnoxium, tribunum militum creavit.

Honor iste Halesio traditus, atque orta super eâ requæstio materiam Regi præbuere impotentioris captandæ dominationis. Id iudicium & iuriconsultorum quorundam, culpâ accidit, qui Principis cupiditati & studio morem gerentes, iudicio ac legibus, atque officii dignitate ad quæstum atque libidinem abusi sunt. Illorum consilio fretus *Arthurus Goddennus*, Halesii servus, heri iussu, in curiâ quæ *Bancus Regius* appellatur, domino suo litem intendit. Actor dicam scripsit, inque eâ iudices rectè monuit, *Edwardum Halesium* virum nobilem quarto

* Novemb. 28. anno
1685.

Calendar. Decembris * annoque primo *Jacobi Secundi* pedefris cohortis præfecturâ à Rege ornatum, legi non satisfecisse: quapropter oravit ut juxta legis præscriptum curia pecuniam sibi decerneret *recusanti* pœnæ nomine indictam. Reus ad contrariam partem attulit, Regem ipsi, intra trimestre spatium post acceptam tribunitiam potestatem, & ante litis contestationem, per diploma suum magno Angliæ sigillo munitum, gratiam fecisse juramentorum & reliquorum omnium, quæ legis sanctione necessariò præstanda essent, ut quis minorum reipub. potens haberetur. Lite ita contesta-

† Halesius.

tâ & statu causæ penitus cognito, reus † oravit iudices, quorum sententias satis ante intellexit, ut iudicium inter litigantes pronunciarent. Illi, nullâ legum aut salutis publicæ ratione habitâ, verùm ut ostenderent quam alacribus studiis omnia Regis libidini gratificaturi essent, secundum Halesium decreverunt. Erat quidem illud in eo iudicio singulare (quo tamen juris æquabilitas haudquaquam commendatur) quòd qui causam amisit aequè ac victor exultavit, minimè id mirum est litigantes etenim collusoriè actionem fictam instituerunt, causamque partis querelantis

querelantis jurisconsulti frigide atque intermortuis argumentis ex industria egerunt. ut legibus publice in judicio devictis (quod ferme semper nisi sub bono principe fieri solet) omnia in posterum ad nutum arbitri-umque Regis regerentur, id judicium consilium fuisse uti ex abis omnibus ita ex eo præsertim apparet, quod *Wallepium* virum libertatis Anglicæ studiosum & juris consultissimum, à legis & actionis patrocinio prohibuerint. Neque est quod nos miremur profligatam istam in judiciis fidem, & iniquam sententiam latam à publicæ justitiæ præfectis, qui compertum habemus, quibus artificis Rex corruptelam judiciorum prius moliebatur.

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 10.

Illi, ut suis inservirent temporibus, ut è judicium albo non eraderentur, verum honorem istum incolumem retinerent, quem *Carolus Primus*, durante vitâ impertiri antea solitum, judicibus quamdiu ipsi libitum esset, concessit; non solum fas patriæ, legum sanctimoniam, jura populi Regis libidini prostituerunt, verum & suam ipsorum dignitatem projectissimam habuere. Magnum hoc & piacularè nefas audire debet, præsertim cum à Deo ipso tantus honos judicium Ordini habeatur, ut eos non modo Reges, sed etiam Deos vocet. Suamque quoad fieri potest, dignitatem cum illis communicet. Ut facinus illud quod contra leges patrauerit clariùs notescat, judicium illorum ad juris examen breviter & strictim revocandum est.

|| Vid. Salmassii defens. Regiam, pag. 309.

Verulamius noster, vir ingenio præstanti & eruditione perfectâ, dicit, *Eam legem præstantissimam esse quæ minimam licentiam judicis permittit, eumque optimum esse ju-*

§. III. Rex potestatem dispensandi contra jus & fas usurpavit.

dicem,

* Vid. Verulamii aphorism. 46.

judicis esse voluntatem

† Cicero pro A. Cæcinâ.

dicem, qui minimum sibi licere vult *. Romanæ etiam eloquentiæ Princeps dicit, Boni legislatoris auctoritatemque defendere †. At certo certius est judices nostros qui ex Regis sententiâ contra senatusconsultum

judicarunt, ut se ad legislatorum voluntatem non conformârunt, ita licentiam sibi à legibus indultam in judicio ferendo longè prætergressos fuisse, juris etenim antistitem illud oraculum erat, Regi licitum esse, jure prærogativæ suæ, legum relaxare vincula, & contra illarum decreta dispensare. Si res ita se habeat, tunc majores nostri, qui rempublicam hanc legibus fundârunt, frustra sacrosancti senatûs indixere conventus, frustra statuerunt, ut penes solummodo *trinos Regni Ordines* esset legum sanctione civium salutis prospicere. Nescio etenim quid communis salutis intersit, leges ferri ab omnibus regni ordinibus, si penes unum erit illas postea pro arbitrio suo rescindere.

Neminem existimare velim me hæc perinde loqui, quasi piaculum id censërem, ut Rex vel tantillum contra legis præcepta peccaret. Mihi semper intolerabiles eorum vitæ sunt quiritationes, quibus moris est omnia à Regibus in reipublicæ gubernatione gesta ad leges atque instituta regni acerbius exigere. Hoc nihil aliud est, quàm vexillum ad seditiones & tumultus in omnibus regnis erigere, omnia turbis miscere, & totum terrarum orbem cladibus & calamitatibus implere. Impossibile est ut rempub. administrantes, qui præsumt civitatibus, quæ ex diversis & quodammodo pugnantibus hominum generibus, ordinibus, conditionibus, naturisque coeant, quique rerum & temporum occasiones captare necessum habent, ad acerrimam legis normam omnia efficerent, ad præsentia & præterita legislator leges accommodare non possent.

rest. Præterea est in legum imperio aliud incommo-
dum, lex etenim quasi pertinax & imperitus quispi-
am officii exactor, nihil rectum putat nisi quod ipsa
jubet. Lex surda inhumana inexorabilis est, quapro-
pter haud iniquum videtur, ut Rex aliquid de legum
severitate aliquando remittat: ut apud illum infirmi-
tatis & temeritatis sit excusatio, & veniæ in errore
deprehensio locus. Æquum est illi, aut saltem non
iniquum, Mennii ad instar, multa sapius jubere, *bo-
no magis exemplo, quam concessio* * Tacit. Annal. p. 27.
jure *, si modo provida ista re-
laxatio utilitate seu necessitate pensetur.

Et si verò ne materiam seditioni consilare videar con-
tendere velim, Regi haud nefas esse lineas aliquando
transire legis, nolim tamen perinde intelligi, quasi in-
finitam ipsi licentiam, leges, commodi sui causâ, ve-
lut Lesbiam regulam inflectendi, indulturus essem.

Mihi quidem nihil legum naturæ in genere aut mu-
nicipali Angliæ juri, æquè oppositum esse videtur, ac
vaga ista potestas dispensandi quam legum interpretes
Regi permiserant, præterquam enim quod juris an-
tistites, re tunc judicatâ, commiserunt, ut omnia le-
gum omnium vincula à Regis arbitrio penderent, ea
etiam erat legis tunc violatæ materies, quæ ipsam ab
omni dispensationis injuriâ vindicare deberet. Sed ut
de culpâ istius judicii plane constet, paulo fusius de-
monstrandum est, usurpatam in leges dispensandi po-
testatem istam naturæ legum è diametro oppositam
esse, & nostræ etiam politiæ maximè repugnare. *Dis-
pensare, hoc est, lege solvere is solus potest*, inquit Gro-
tius, *qui ferendæ abrogandæque*
legis potestatem habet †. Dicit
Vasquez potestatem dispensan-
di penes illum esse *qui habet potestatem condendi & ab-
rogandi legem* ||. Puffendorfi-
us ex eadem sententiâ loqui-

† Grot. de æquit. in-
dulg. & facilit. c. 2. n. 10.

|| Vasquez 1, 2. disp.
178. c. 2.

tur.

* Sam. Passend. de
jure nat. & gentium lib.
1. cap. 6. n. 17.

† Suarez de legib. lib.
6. c. 14. n. 2.

tas aliquid in se momenti contineat, tunc fatendum est iudices nostros legibus injurios fuisse, qui dispensandi copiam ita Regi fecerunt, qui, sine reliquorum Ordinum assensionibus, legem nullam sancire potest.

Edvardus Herbertus, quem fides pretio addicta equitem Anglicanum, & capitalem justitiarum in *communium placitorum* tribunali fecerat, iudicii tunc a se lati, cum famosa isti quaestioni praesuit, & potestatis Regiae in dispensando contra leges, defensionem scriptis suscepit. Ille sicut *ingavia hominum ad se am*

|| Liv. lib. 28. p. 752.

plus facunda sunt ||; quaedam tradidit, quae primo intuitu illis speciosa videri possunt, qui non omni acie ingenii res contemplantur. Dicit ille mala omnia, aut in se mala esse, aut quia *prohibita*. Cum iis quae in se mala sunt, fatetur Regem dispensare non posse, cum omnibus vero malis *prohibitis* posse. Fallacia istius assertionis à Roberto Atkins viro nobili ornatissimoque, & Regii fisci Barone capitali, uti & alia ejus

* Vid. Roberti Atkins inquit. in potestat. dispens. pag. 51.

† Edvard. Stillingfleet à quo liber iste scriptus fuisse dicitur.

|| Vid. Tractat. de Eccles. commiss. pag. 35.

tur*. Suaretius etiam cum numerosa scriptorum catervâ tradit, illius esse jus dispensationis, qui legem tulit, *Quia ab ejus voluntate & potentia pendet* †. Si horum auctori-

argumenta, satis refutatur & convincitur*. Episcopus Wigorniensis †, vir omnimodâ eruditione repletissimus, dicit Regem cum omnibus legibus justis dispensare posse, si mala omnia *prohibita* sint dispensabilia, Quoniam, inquit, lex nulla justa esse potest, quae jubet ea quae in se mala sunt ||. Suareti

reii verba maximi quidem ponderis esse debent ad illud refellendum quod *Herbertus* de malo *prohibito* asserit. Si Rex, inquit, haud æquissimis rationibus adductus cum lege dispensaverit pro bono civilis communitatis sanctità, eo facto *malum facit, non quia prohibitum tantum, sed ex se, & naturā rei & semper malum* *. Et si, inquit, Princeps gratiam istam

* Suarez de legibus cap. 18. n. 26.

facit cum injuriā & damno alterius, tunc dispensatio ejus ex se in irritum cadit, quia contra æquitatem pugnat †. Ex his videre est quid de ista Regis nostri dispensatione censendum sit, quā

† Suarez de legib. cap. 18. n. 10.

non solum legem abrogavit factam à senatu in maximis reipub. temporibus ad salutem populi tuendam, verum etiam cum injuriā & damno alterius illud commisit. Præter etenim insigne illud detrimentum quod tam salutaris legis dissolutio reipublicæ attulit, haud levis ista injuriā erat civem ingenti pecuniā fraudare, quam lex violatæ legis indicium facienti in *multam* numerari præceperat. Quapropter fatendum est, eos contra leges omnes, contra generis etiam humani salutem graviter peccare, qui infinitam istam licentiam Principi dent: nempe, ut quod volet ille, dicat lex: quod nolit, non dicat. Ubicunque id semel receptum sit, nihil proderit bonas leges condere, quæ Principem bonum officii sui admoneant, malum circumscribant. Quid, inquit celeberrimus noster Wiggorniensis Episcopus, id reipublica interest eam legibus fundari, si ipsa ratio legum ferendarum ita invertatur? Hoc modo, inquit, jura & instituta nostræ politiæ eluduntur, juxta cujus præscriptum assentiones populi ad legum sanctionem necessario requiruntur ‖. Verulamius itaque noster haud ignarus incommodorum, quæ respublica acceptura esset, si viri insidiosi

‖ Vid. Tractat. de commiss. Eccles. p. 45.

insidiosæ legibus ad libidinem & quæstum abuterentur, id caveri voluit, *Ne sub prætextu justitiæ* foris litigiosis liceret contra expressa statutorum verba jus decernere: si etenim viris forensibus id liberum permittatur, tunc, inquit, legis interpretes fiet legislatores, atque omnia consequenter ab unius arbitrio pendebunt.

Quod vir ille magnus de nimia judicum licentiâ cavendum admonet legibus nostris satis cautum est. Sicut etenim in jure civili *rescripta principum* contra jus vel utilitatem publicam elicitæ, à judicibus improbari eti-

* Vid. Vinnii comment. in. constit. imperial. fol. 16.

am ipsorum imperatorum constitutionibus jubentur*: ita judices Anglici sacramenti religionem tenentur, Regis exuere jussæ quoties diplomate ejus magno Angliæ sigillo firmato æquo legitimoque jure abire jubentur. Atque illud omnibus in annalium nostrorum monumentis mediocriter versatis notissimum est, Thorpium, Tresilianum, Empsonum, Dudleium, atque alios judices propter juris nundinationem, corruptelam judicii, vel quia palpum Regi obtrudentes, leges abrogatum iverunt, patibulo vitam finivisse. Inde factum est quod, Elizabethâ regnante, judices Angliæ in judicio ferendo Reginæ jussæ recusarunt, etsi viri primores acriter instarent ut diplomati regio sub magno sigillo Angliæ morem gererent. Et cum ita detrectati imperii rationem rogati essent, responderunt, *Reginam ipsam & judices etiam in leges jurasse; quapropter se Reginæ imperata facientes legibus obnoxios fore, manifestos perjurii, atque ita Dei & popularium suorum offensam gravem meritueros: atque inquebant illi, si numinis metus nobis haudquaquam ante oculos obversaretur, attamen exempla, & tristitia aliorum fata nos à similibus delictis revocare deberent* †.

† Vid. Andersoni rerum judicatar. relat. p. 152, 155.

Ex isto Judicum responso palam est, leges quas Bractonius

Stonus noster *Communem Regni sponſionem* vocat, eam vim à conjunctis omnium *Ordinum Suffragiis* obtinere, quam neque *Legum interpretes*, neque principes ipsi eludere possunt. Salmaſius ipſe, Anglorum *juri* cæteroquin haud ſatis æquus, idem agnoſcit. *Fatendum eſt*, inquit ille, *neque Regem poſſe in Senatu novas leges ſtatuerе, aut veteres abolere, niſi conſentiente utraque domo* †. Idem

Statutis Angliæ, & *jure communi* regni, quæ ſummam legum Anglicarum complectuntur, planè convincitur.

† Vid. Salmaſ Defenſ. Regiam, pag. 291.

Extat ſtatutum Henrico Octavo imperante latum, quo non alius quiſpiam Regiæ prærogativæ acrior vindex & cuſtos erat, quod nos commonefacit, *Furi naturali, & rectæ rationi conſentaneum eſſe, ut facultas leges relaxandi intra hoc regnum latas, pertineat ad Regem & utramque gentem Senatorum, qui ordines regni componunt* ‖. Iſti Senatus-conſulto viri nobilis, & rerum noſtrarum peritiſſimi, qui

‖ Vid. Statut. diſpenſat. 25 Hen. VIII. c. 21.

Reginæ Elizabethæ ab epiſtolis erat, ſcripta conſentiunt: *In Comitiiſ Parliamentariis*, inquit ille, *poſita eſt omnis auguſtæ abſolutæque poteſtatis vis, veteres leges jubent eſſe irritas, novas inducunt, PRÆSENTI-BUS MODUM CONSTITU-*

UNT *, *incerti juris controverſias dirimunt* †. Huic cauſæ plurimam iſta fidem afferunt, quæ lapſis jam pluſquam

* Ea eſt vera diſpenſandi poteſtas.

viginti annis in comitiis Parliamentariis geſta fuere ‖. Ineunte bello Belgico, Rex, quemadmodum ſuperiùs memoravi, ut ſectariorum benevolentiam ſibi conciliaret, illis omnibus contra *pænaliū legum præſcriptum, conſcientiæ libertatem* indulſit. Senatus, quorum fidelitas ſupra omnia temporum ſuperiorum co-

† Thomas Smith de repub. & adminiſtratione Anglor. lib II. c. 2. fol. 50.

‖ Anno 1672.

mitia nota & explorata erat, id ægrè tulerunt; atque audacter & libere apud Regem dixerunt, *Licentiam istam ab isto usurpatam ad Leges Angliæ jure non pertinuisse; istam legis lationem fuisse & legum omnium dissolutionem, atque neminem è Regibus*

* Idem Finchius jurisc. dixit cum septem Episcoporum causam peroravit.

† Vid. Ephemerid. Domus communium, die Mercurii 26. Febr. anno 1672.

Regi respondit, *Officiales istos præter legis sortem in munia militiæ cooptatos, non nisi Senatus autoritate munerum istorum capaces reddi*

|| Vid. Ephemerid. Parlam. die Lunæ 16. Novemb. anno 1685.

* Anno 1688.

potuisse || Triennium post etiam *, cum septem Episcopi, propter operam Deo & religioni Christianæ fideliter navatam, in grave judicium, maximamque periculum vocati erant, viri juris Anglicani peritissimi, qui causam eorum perorarunt, gravissimis argumentis,

† Hæc late tractantur in cognitione causæ episcoporum de quâ in sequenti capite fusiùs.

quæ neque judices, neque advocati regii refellere poterant, docuerunt, haud penes regem fuisse, leges ita dissolvere †.

Mora esset, si statuta omnia res ante judicatas jurisperitorum responsa, atque argumenta omnia memorarem, quæ Episcopus Wigorniensis, Robertus Atkins, atque alii recensuerunt, quibus dubitationem omnem nobis exemerunt, utrum Regi licitum esset leges ita relaxare necne. Hæc impræsentiarum satis in re facient, quæ omnibus propemodum in confesso est, præsertim cum in capite sequenti iterum in disceptationem & controversiam necessario vocanda sit.

Peregrini

Peregrini omnes quotquot communis humanitatis non sunt expertes, populo Anglicano meritò quidem succenserent, si Regiæ Majestatis aut Romano-Catholicorum odio accensi labefactatam legem &

§. IV. Regis consilium erat in istâ legis relaxatione libertatem nostram evertere.

communicata cum recusantibus reipub. munera gravatè tulissent. Aliud vero nobilem populum & tali ingenio prorsus alienum, anxium habuit. Videbant enim mirum Regem eo consilio pœnalis statuti vincula sibi vixisse, ut facili mox negotio politiam nostram dissolveret, & jam pridem designatam clientelæ suæ servitutem imponeret: Id Regis consilium fuisse in eâ lege rescindendâ, & licentiâ istâ in alias leges jure prærogativæ suæ vendicandâ, pluribus argumentis planè colligi potest.

Primò si legem istam ex naturâ suâ simpliciter, & rationem istius ferendæ consideremus, insidias manifestò deprehendemus libertati nostræ in ejus abrogatione instructas.

Viri prudentissimi in manifestissimo rerum nostrarum discrimine in eum finem legem istam rogarunt, ut ab ejus tutelâ respublica libertatem, religio incolumitatem retineret. Tunc etenim temporis Reges potentissimi * furiale bellum à pravâ ambitione ortum, sce-

* Britannia & Galliarum Reges, anno 1673.

ratîs Jesuitarum instigationibus constatum, feliciter contra Batavos gesserunt. Haud ignorabant primores nostri, summo ingenio, summâ prudentiâ, summâ auctoritate præditi, bellum istud à Regibus Potentissimis non aliâ ratione susceptum fuisse, quam ut Gallus Europæ, Anglus Angliæ libertatem obrueret. Ut igitur Regis Britannici expectationem frustrarentur, legem istam sanxerunt, quâ recusantes, quos solos cœptorum contra rempublicam socios habituri erant, à publicis muneribus aspernari

I
jubebatur.

jubebatur. Legem istam ita in periclitantis reipublicæ præsidium latam fuisse summi viri confessione patet factum est. Quinto etenim post anno quàm ista

lex sanciebatur *, cùm cœpta contra rempublicam atque adulta jam conjuratio deprehen-

sa esset, timor populum incescit, ad quem delinientum Senatus haud gratum malorum remedium à Rege poscebant. Supremus tunc Angliæ Cancellarius, Regius Orator in Procerum Senaculo, ut civium similitudines dilueret, majorum minorumque gentium

Senatores ita regio nomine allocutus est †. *Annon, inquie-*

† Die Maii 23. anno 1678.

|| Pœnale Statut. intelligit anno 1673. factum.

bat, *nupero Senatus consulto ||, ita saluti nostræ consultum erat, ut impossibile sit occultissimum quemvis pontificium in munia*

reipublicæ irrepere? an alia quæpiam lex post reformatam religionem tantam securitatem rebus nostris præstitit *? Nihil Regi suorum

* Vid. Roberti Atkins inquit. in potest. dispensandi, p. 27.

libertati insidias molienti magis in rem esse poterat, quàm si statutum illud, quod in præsi-

dium reipublicæ inventum erat, penitus abrogaret. Quamdiu etenim lex suam auctoritatem retineret, haud illi licitum erat, è Gallorum & Hibernicorum delectibus, quibus administris & satellitibus cupiditatum uti decreverat, exercitum conscribere: neque integrum illi erat idoneos artifices, quibuscum patriæ libertatem everteret, in alia civilis politiæ munia cooptare. Salutari itaque legi vacationem fecit, ut homines ad ipsius libidines factos, sædos servitutis conciliatores, cœptorum socios sibi asciscere posset.

Idem Regis consilium in istâ lege abolendâ ulterius ex tempore convincitur quo imperium illud in leges usurpavit.

Illud

Illud statim commisit post reportatam ab hostibus victoriam. Postquam etenim, periculosâ quorundam conjuratione oppressâ in Duce Monumethensi totum partium nomen sustulisset, atque itâ ad perpetuæ pacis stabilitatem profecerat; ex successu statim animum sumpsit. Atque ex impotentis fortunæ specie videre erat, qualiter res secundæ acrioribus stimulis mortalium animos explorant. Tunc etenim è suggestu regio istam orationem in Senatu habuit, quæ ordines regni vehementer accendit, cujusque invidia nusquam deinceps satis soporata, usque ad exitum imperii ejus recruduit. In eâ etenim non indicavit tantum, quantâ obstinatione animi, *Recusantes*, contra legis præscriptum, militiæ præesse voluit, verum temporis etiam usus est excusatione, quodd cohortium numerum auxisset, & postulavit ut senatus pecuniam sibi, sumptibus tanti exercitus parem decerneret *. Ista Regis oratio

* Vid. Orat. Regis in Senat. Octob. 9. 1685.

senatoribus dubitationem omnem de Regiis consiliis sustulit; notum erat illis, Regi tunc haud firmiori præsidio ad oblitterandas seditiones opus fuisse, postquam omnes qui *Presbyterianâ Conjuratione* (ut vulgò dicitur) animos altius crexerant clade Monumethensi ad summam desperationem adducti fuissent. Non ille majores sibi copias in eum finem comparavit, aut *recusantes* in præfecturam militiæ cooptavit, ut illorum, præsidio fretus insidiis omnibus obviam iret in posterum; verum sicut de Druso dicitur, quodd *sublatis seditionis authoribus promptum illi ad asperiora ingenium erat* †

Itâ Regi nostro ad libertatem nostram evertendam jampridem obstinato, devictis hostibus, destinata sua perficiendi jam prima occasio affulsit. Ex illâ victoriâ, quemadmodum vir cum primis ingeniosus observavit †, imperii, p. 32.

† Tacit. Annal. lib. I.

¶ Vid. vindic. hujus imperii, p. 32.

Rex admotam sibi leges abdicandi atque omnia pro arbitrio suo gubernandi ansam arripuit. Atque inde evenit quod in eo temporis articulo potestatem sibi in statuta regni usurpavit.

Præter temporis opportunitatem, artes etiam, quibus victoriam in leges adeptus est, nobis indicio sunt, qualiter Regi statutum erat, legibus abrogatis, ad suum unius nutum omnia revocare. Judices etenim, qui se justitiæ sacerdotes, legum interpretes, haberi volunt, in sua ipsius verba, contra legum sanctimoniam, jura populi, reipub. dignitatem, facili negotio adegit. Postquam etenim omnibus notum fecisset unumquemque ab isto ordine motum iri, qui non libertatem avitam à populo Anglicano, autoritatẽque à legibus abjudicaret, atque omnia Regis voluntati gratificaretur; rogavit, ut quod de Regiâ potestate sentirent, palàm exponerent, utrùm nimirum penes illum esset cum legibus dispensare necne? Illi universim, unico tantum aut altero excepto fortunarum privatarum dimicatione, magis quam communi periculo moti, sententiam pro Rege tulerunt, atque suffragiis suis legum sanctimoniam ejus libidini prostituere. Utinam memoriâ tenuissent axiomata juris nostri, quorum alterum dicit, *Maledictam esse interpretationem quæ corrumpit textum*: Alterum, *Neminem oportere esse sapientiores legibus*. Omnium horarum homines isti qui in id ipsum Judices à Rege creati erant contrâ censuerunt, & quasi ignari essent, è lege Judici, non è Judice legi auctoritatem esse; & Judicum Sententias secundum leges pronunciatas ratas esse, si secus rescindi; Anglicanum imperium ab omni memoriâ legibus fundatum, velut aliquid ex privatorum instrumento quasi Sectores vendere, & unius voluntati permittere non dubitarunt. Ex illis perspicuum erat illud quod Plinius dicit, *Pramia bonorum malorumque bonos ac malos facere*. Illi etenim lucri, honoris, aulicæque potentiz

tiæ spe elati, communem salutem projectam habuere. Et quidem certissimum est ipsos ad eam sententiam ferendam ideo à Rege pellectos fuisse, ut illorum suffragiis legum autoritate abrogatâ, licitum illi in posterum esset, omnia perpetrare, quæ vel ipse vellet, aut viri inquietes ignoti, & conjurationis in nostram rempub. manifesti, fieri concupiscerent.

Sed quid ego Regis illud consilium in eâ lege dissolvendâ pluribus argumentis demonstrarem, cum ex rebus ab illo postea gestis id manifestò comparuit. Ex illo etenim tempore, quo *legibus pœnalibus* *, fraudem istam fecit, atq; illorum suffragiis, qui se judiciorum dominos dici volebant, potestatem in regni statuta adeptus est, omnia

* Erant enim plura Statuta pœnalia ante illud lata.

effrænata libidine gubernavit; viros muniorum reipub. incapaces, non militiæ solùm, verùm civilibus etiam negotiis ubique præfecit; in jura civium contra legum sanctionem involavit; & teterrimis belluis conjuratorum perditissimis, qui non in ejus tantummodò, verum Galli etiam verba jurarunt, cupiditatum administris usus, pro virili operam dedit, ut clientelam suam vexaret; & vicinis gentibus servitutem accerseret. Cùm igitur hæc ita se habuere ut in sequentibus capitibus fusiùs demonstrabitur, peregrini, nullus dubito, id nobis condonabunt, quod abrogatam pœnaliū statutorum auctoritatem †, quæ in ultimâ rerum necessitate in præsidium reipublicæ sancitæ erant, inter Anglorum querelas recensamus. —

† Talis dispensatio etenim legis abrogatio est.

C A P. V.

*Complectens similtates populi in Regem propter
authoritatem iudicibus Ecclesiasticis concessam.*

PRincipum interest, quibus obstinatum est subver-
sis legibus, impotentem dominationem sibi com-
parare, non solum amicorum, domi forisque auxilia
& suppetias sibi met adjungere, verum illorum etiam
vires labefactare, qui quovis modo ausis eorum officere
atque obstarè possunt.

Inde factum est quod Rex noster, postquam in sub-
sidium dominationis suæ Galli amicitiam sibi foris
conciliavit, animo statim agitavit quo pacto Batavo-
rum rempub. dirueret; cumque laxatis legum pœna-
lium vinculis ministrorum sibi copiam fecisset, quo-
rum auxilio votorum potens redderetur; proxime in
eam curam & cogitationem incubuit, ut ingentes
illorum animos domi debilitaret, qui odio & invidiæ
eius se pro patriæ salute opposituri essent.

Imprimis videbat se maximis difficultatibus con-
flictatum iri ab alumniis Ecclesiæ Anglicanæ quos blan-
ditis haud elicere poterat, ut diruendæ reipublicæ par-
ticipes essent. Ut igitur Ecclesiæ Anglicanæ nervos,
atque ita vires Anglorum concideret, *forensium* quo-
rundam usus consilio, *commissarios* quosdam *Ecclesiasti-*
cos instituit, specie quidem corrigendis moribus dele-
ctos, & ut rerum Ecclesiasticarum procurationem ha-
berent, reverà autem ut Anglorum sacra profanaque
omnia illorum iudicio opprimeret.

§ I. Res gestæ à Rege
in Regiis commissariis
constituendis.

Ut summæ istius, & plus-
quam Regiæ potestatis *iudici-*
bis extraordinariis præter legis
authoritatem à Rege delegatæ,
& quam boni omnes invidiose criminantur lector per-
spiciam

spicuum cognitionem attingat, altiùs ordiri par erit, atque ipsius originem & progressionem persequi.

Notum est omnibus, quæ vicissitudines Ecclesiam sub *Henrico Octavo*, & post illum, multos per annos in Angliâ versaverint. Ille Primatum *Papæ* abrogavit, Monachorum cœnobiaz gazis ingentibus, & feudis istis Ecclesiasticis, quæ superiorum temporum aut pietas aut iniquitas propria & peculiaria illorum fecerat, furenti ac violento impetu spoliavit. Rex & senatus providè tunc videbant, nudam Regis potestatem imparem fuisse grandibus incœptis, quæ in reformandis Ecclesiasticis ipse animo destinaverat. *Magnâ Chartâ* etenim, & legibus aliis sanctissimis satis erat cautum ut sacra Ecclesiasticorum peculia libera à prædonibus & direptoribus essent: sacrorum etiam antistitibus satis legibus prospectum erat, ut iniuriis immunes viverent. Anno itaque vicesimo sexto *Henrici Octavi* Comitiaz regni, ut Regiam Majestatem ingenti auctoritate pro temporis necessitate armarent, legem sanxerunt, quâ potestatem Regi fecerunt *inspiciendi, corrigendi, emendandi errores omnes, hærefes, abusus, contemptus, & singula flagitia, quæ ad jurisdictionis Ecclesiasticæ cognitionem, aut iudicium quovis modo spectarent* *.

* Vid Stat. anni 26.
Henr. Octavi, cap. 1.

Virtute istius statuti Thomas

Cromwellus Eques Anglicanus, *Vice Regiâ* fungebatur, & *Vicarius generalis* creatus erat. Illi Rex sub regio diplomate omnem & omnimodam jurisdictionem, auctoritatem sive potestatem Ecclesiasticam concessit [verba diplomatis sunt] *quæ nobis tanquam supremo capiti competit*. Ea erat prima commissio Ecclesiastica, (ut vocatur) quæ quantas tragœdias in statu spirituali excitavit, res notior ac testator est, quàm ut declaratione aliquâ indigeat. Postquam *Henricus Octavus* fato concessit atque *Edvardus Sextus*, insignis religionis reformator post paucorum mensium imperium interiit; *Maria*

Henrici filia in paternas & fraternas opes successit. Illa patris ingenio moribusque contraria ardebat cupiditate Pontifici Romano usurpatum antea Principatum, Ecclesiasticis dignationem priscam, atque Ecclesiarum jura sua restituendi, quoniam itaque in politiâ nostrâ, *unumquodque facilius dissolvitur eo ligamine quo ligatur*, opus erat Reginae senatus consulti autoritate, quâ, patris ritu, summâ potestate prædita esset *Ecclesiasticos commissarios* constituendi, qui clerum propriis muneribus orbatum, ad pristinam fortunam revocarent. Cùm brevi postea Maria morti occubuisset, Elizabetha, haud uterina soror ejus, rerum potita est, de illa spem Angli cepere, ipsam à sororis ingenio declinaturam, rempublicamque sub illius auspiciis in similem statum perventuram, quo quinquennium ante, imperante *Edvardo Sexto*, usâ est. Ut igitur Regina omnem Anglorum expectationem explere potis esset, eodem anno quo regnum adivit, *Comitia Parliamentaria* legem sanxerunt iisdem fermè verbis cum supra memorato *Henrici Octavi* statuto conceptam, in quâ similiter jusserunt ut penes Reginam esset *commissarios* ad mores Ecclesiasticorum corrigendos deligere.

Commissarii isti, quibus regium diploma, solâ senatus autoritate fultum munitumque immensam licentiam indulserat, per nimiam savitiam & libidinem jus illud exercuere. Quosdam etenim contra morem consuetudinemque civilem, grandi pecuniâ multarunt, alios in carcerem incluserunt, atque inde evenit quod jurisdictio ista gravissimam querelam haberet. Postea igitur queremoniarum populi in causâ fuere, quod *comitia* regni, duobus statutis, quorum alterum imperante

* An. 17°. Caroli Primi.

Carolo * Primo, alterum sub

† Anno 13°. Caroli Secundi.

Caroli † Secundi imperio latum erat, statutum Primo Elizabethæ conditum, atque omnem potestatem talium

commissariorum in Angliâ, Cambriâque in posterum

rum creandorum, Regibus nostris abrogarunt.

Leges istæ haud *Jacobo* Regi obstiterunt, quo minus temporis compendium sequeretur, atque talium auxiliariorum auctoritate & potentia nixus, omnes cupiditatibus ejus obvlam euntes facili negotio opprimeret: nihil non sibi impavidè nunc audendum censuit, cujus arbitrio legum auctoritatem juris antiquitates submisissent. Ineunte

itaque Autumno ||, qui æstatem illam proximè secutus est, || Mense Septemb.
anno 1686.

quâ *judices* suffragiis corruptissimis potestatem leges relaxandi Regi tribuerant, *Curiam Ecclesiasticam*, ut vulgò dicitur, instituit Huic Curie Archiepiscopum Cantuariensem, Præsulem Dunelmensem, Episcopum Roffensem, Supremum Angliæ Cancellarium, honorificentissimum Ærarii præfectum, sanctioris consiliiis Præsidem, Herbertum Capitem Angliæ Justitiarium, aut tres illorum, quorum è numero Cancellarius semper unus esse tenebatur, *judices* præfecit. Archiepiscopus Cantuariensis, Regii Ærarii Præfectus, atque alii ex illis, qui Anglici imperii & legum reverentiam non exuissent, munus istud à Rege sibi delegatum detrectarunt. Roffensis Episcopus in officii memoriam etiam rediit. Ille cum ex injuriâ septem Ecclesiæ Præsulibus latâ, de quâ mox mentio fiet, Regis consilia perspecta haberet, missâ ad reliquos *commissarios* epistolâ certiores illos fecit, se officia & partes judicis inter illos suscipere non potuisse, qui fratres ipsius in judicium rapturi essent. *Me*, inquit, *multò magis decet in tam bonorum virorum consortio extrema pati, quam cum reliquis judicium in ipsos constituere* *. Rex opinione prius augurabatur, quosdam ex iis honorem istum aspernari, & comitiis abstinere voluisse, eò libentius itaque ipsos in iudicum istorum albam misit,

* Vid. Episcopi Roffens. epist. in 4. chartar. collect.

fit, ut eo pacto rerum gestarum invidiam sibi detraheret; cum viderent homines, ipsum, non sine insigni humanitatis documento, Ecclesiasticorum censuram & correctionem ex suo numero iudicibus & viris reipub. studiosis permisisse. In

* Georgii Jefferies,
Baronis de Wem.

Supremi Cancellarii * fide &
audacia Rex maximam spem

collocavit, illi iudiciorum summam præcipuè credidit, hunc principem ad cives vexandos, & bonorum omnium fortunas evertendas esse voluit.

Ad iudicum istorum officium pertinuit, in mores Ecclesiasticorum penitus introspicere, & si quos delicti cujuscvis, aut insignioris cujuscpiam virtutis potius, quam in sequiorem partem interpretari possent, manifestos reperissent, non secundum juris nostri normam, & usitatas iudiciorum formulas, verùm ex suâ ipsorum libidine pœnas de illis exigere. Iudicium, quod fontes dare permittebantur inter extrema supplicia meritò quidem recenseri debet: quemcunque etenim virum Ecclesiasticum imaginarii cujuscvis criminis reum arguissent, illum dignitate & beneficio spoliare, aut ad extremum usque vitæ diem carcere coercere poterant.

Ea erat commissariorum Ecclesiasticorum auctoritas, cui qualiter Parlamentaria potestas sub imperio *Henrici Octavi* ortum præbuerit; qualiter etiam post varias rerum vices, eam, sub *Carolus* abolitam & abrogatam *Jacobus* restauraverit, brevissimè edocui; Superest nunc ut factum illud legum, & civium nomine, quàm paucissimis injuriarum agam.

§. II. Id contra leges
commissum erat.

Si iudices isti, quos rerum
Ecclesiasticarum cognitioni

Rex Angliæ præposuit, ex senatûs auctoritate ad illud munus cooptati essent, etsi mala plurima in subditos crudeliter libidinosèque consulissent, non tamen crudelitatis invidiam exinde Re-

gi concitassent. Quoniam etenim minorum gentium senatores *, ex municipiis regni passim, & plebeiorum numero ad ardua regni negotia

* *Domus Communium*
ut dicitur.

deliguntur, idcirco legem, quam, Rege & proceribus regni unâ suffragantibus, sanciant, cives universi quasi natam à semetipsis, ratam habere solent. Quibuscunque igitur incommodis à legibus conflantur, ea tanquam fatales eventus patienter tolerant. Si quando verò contra juris præscriptum ad libitum Principis gravius plectuntur, tunc, illius coarguere culpam, & querimonias ultrò citroque jactare solent. Eo quidem nomine commissariorum Ecclesiasticorum auctoritatem malaque ab illis viris sanctissimis illata gravari fas est. Rex etenim, cui leges juraque omnia evertere & patriæ servitutem moliri obstinatum erat, præpotentes istos cupiditatis suæ ministros in summæ istius potentiae fastigium contra legis præscriptum evexit. Res ista adeo manifesta est, ut in eà demonstrandà non opus sit lectorem longâ verborum ambage morari. Omnibus etenim notum est, qui juris Anglici studia levissime, & primoribus labris attigerint, leges nostras religionem, & propria Ecclesiasticorum prædia, tanquam Dei ipsius peculia, extra Regum injurias, & quævis periculi posuisse. Dicit Cocus Capitalis olim Angliæ justitiarius, & in jure municipali longè omnium Princeps, *Judices universos in forensi disceptatione sententias tradidisse Regem leges Ecclesiasticas novare non posse* †. In *magnæ Chartæ* sanctionibus etiam continetur,

† Hill. 4° Jac. 12.
Co. 19. 12. Co. 49.

ut, *Nemo feudum suum amittat nisi per leges terræ aut judicium parium*. Extant etiam statuta sub *Edvardo Tertio* atque aliis lata, quæ Dei sortem à potentiorum impetu & rapinis securam reddant. Ita nimirum in lege istâ, quæ *statutum pro Clero* dicitur Regi & hæredibus

redibus ejus prohibitum est Episcopis, aut alterius cuiusvis Clerici prædiis manum injicere, nisi modo quem

* Vid. Statut. pro Clero. 14. Edv. 3. cap. 3. vid. 25. Edv. 3. cap. 6.

leges terræ præscripserint *, palam vero est furoris Regii satellites, qui causis Ecclesiasticis præsuere, non fuisse legum

authoritate munitos, cum; ut statim ostendetur, non solum viros sanctissimos & magna reipublicæ lumina, opportunos injuriis haberent, verum in illorum possessiones hostilem in modum involarent: tunc etenim temporis cum summâ istâ potestate regio diplomate præditi essent, nullum statutum extitit, quod potestatem istiusmodi commissariorum constituendorum Regi deferret. Sine statuti vero authoritate & jussu haud Regi licitum fuisse jure prærogativæ suæ judices istos constituere, uti ex aliis quamplurimis, ita ex eo præsertim apparet, quod *Henricus Octavus*, summæ prærogativæ acerrimus propugnator & *Elizabetha*, juris etiam regii studiosissima vindex, non sine senatus rogatione potestatem istam usûrpaverint. Statuta vero ista, quæ multos per annos, usque ad *Caroli Primi* tempora viguere, senatus, multò ante *Jacobi* Regis imperium, resciderat. Decimo etenim septimo *Caroli Primi*, Comitibus regni, propter ingravescentes, sub sævâ commissariorum Regionum Tyrannide, civium querelas, lege sanxerunt, non solum ut statutum primo *Elizabethæ* conditum rescinderetur, verum ut potestas omnis istiusmodi *judicum* creandorum intra regnum Angliæ, Cambriæque dominium Regibus Angliæ

† Vid. Statut. 17. Car. Primi, cap. 11.—.

|| Vid. Statut. 13. Car. Secundi, cap. 12. sect. 2.—.

in posterum abrogaretur †. Statutum istud Comitibus Regni lege alterâ decimo tertio *Caroli Secundi* latâ iterum firmarunt ||. Ex his igitur perspi-

cuum est Regem suo ipsius animo obsequentem, nimis æque dominationis cupiditate flagrantem, non verò juxta

juxta legum præscriptum populos gubernantem, commissarios Ecclesiasticos instituisse.

At videor mihi videre malignos istos calumniatores, quibus nihil aliud perinde gratum est, quam faustissimum illud imperium, quo non sine summo numinis favore impræsentiarum utimur, contumeliis onerare, audacius exultantes, quasi ex nostris hisce dictis amplam contumeliæ ansam nacti essent. Si delegata à *Jacobo* Rege judicibus Ecclesiasticis immanis ista potestas inter querelas insigniores temporis recensenda erat, quid, inquit, obstarat quo minus idem *Wilhelmo* Regi vitio verteretur, qui talium commissariorum judicio Episcopum, & Clericos nonnullos in Hiberniâ beneficiis Ecclesiasticis spoliavit? ad illud quidem rogatum facile respondetur, causas longe dispares fuisse; in Angliâ etenim nonnulli rerum novandarum cupidi, factique ad Regis libidines, contra præcepta & instituta legum, contra bonorum omnium voluntatem, ad optimos cives cruciandos, & rempub. nostram obruendam judices creati erant. In Hiberniâ vero *Wilhelmus* Rex, lege illud permittente, religionis discrimine postulante, clericis laicisque plurimis enixe obsecrantibus, bonis omnibus lætitiâ propterea exultantibus, tres Ecclesiæ *Præsules*, viros existimationis integræ, & exempli rectissimi Præsides tali curiæ præposuit, ut Ecclesiam laborantem in meliorem statum restitueret, sed ut facti istius invidia penitus extinguatur, res gesta paucissimis referenda est.

Thomas Hacket, quem à primoribus annis, ut ego à fide dignis accepi, sæda avaritia infamem fecerat, lapsis jam pluribus annis in diœcesi Dunensi & Conno-
rensi episcopatum obtinuit. Ille per maximum longè temporis istius spatium, obsequii & indulgentiæ corporis sui, magis quam salutis animarum studiosus, neglectâ Ecclesiæ administratione, vitam molli inertia in Angliâ transegit. Plurimi è Clericis interea, quorum

rum pectora pietas verè christiana imbuerat, curæ rerum sacrarum diligenter insistere. Nonnulli, prout sæpius fieri solet, de *Præsule* ignavo exempla capientes, à religione officii turpiter declinarunt: Atque illorum culpâ factum est quod pars longè maxima hominum in septentrionali istâ parte Hiberniæ, ab Ecclesiæ Anglicanæ institutis in separata conventicula secesserunt. Miseranda ista Ecclesiæ fors, & iniquum scæminarum regimen, quæ ad Ecclesiæ gubernacula tanquam vicariæ Episcopi sedentes opima Ecclesiæ beneficia venalia habuere, quotidianas populi querimonia, & lugubres tragœdias excitarunt. Exinde factum est quod viri de causâ Dei solliciti seriò deliberarent, quo pacto ægram & labentem Ecclesiam remediis sanare & reficere possent. Ad Archiepiscopum *Armachanum*, provinciæ istius & totius Hiberniæ Metropolitanum, ordinariâ jurisdictione, clericorum delicta corrigere atque emendare pertinuit. Ille justissimam ætatis excusationem habens, missâ ad honorificentissimos

* Dominum Capelum
(nuper Hiberniæ Proregem)
Cyrillum Wych,
& Thom. Duncomb.

istos Triumviros * epistolâ, qui Hiberniam tunc *Vice-Regis*, non sine integritate, continentia, & innocentia singulari

administrarunt, rogavit ut è numero episcoporum viros idoneos deligerent, ad istas dioeceses reformandas, atque auctoritatem illorum diplomate regio sub magno Hiberniæ sigillo munitam, parem negotiis suscipiendis efficerent. Quid multis, summi isti Hiberniæ nostræ gubernatores, vicem Ecclesiæ miserati; Anthonium Episcopum Midensem, quem propter eruditionem præclaram, prudentiam singularem, summum consilium, suavissimos atque optimos mores, omnes Hiberno-Angli certatim amant; Capelum Episcopum Dromorensensem, hominem summâ integritate & innocentia, pauperibus summum & certissimum inediae perfugium, quemque, dum in vivis erat, vix ulla obtrectatio invidiæ

vidiæ laceravit ; & Gulielmum Episcopum Derensem, singularem Ecclesiæ Reformatorem & virum omnibus encomiis dignum huic judicio præposuerunt. Illi grandævum & emeritum episcopum, falsarium, simoniæ neglectæque per plures annos functionis & curæ episcopalis manifestum, clericum unum, atque alterum à testibus incontinentiæ convictos, alterum, qui, neglectâ prorsus animarum curâ, in litibus serendis operam unicè collocavit, atque opimorum sacerdotiorum proventus omnes in foro litigioso, non sine summo functionis sacerdotalis, & Christiani nominis opprobrio dilapidavit, dignitate & beneficiis privarunt.

Fecerunt illud non Anglicorum Commissariorum ad instar, contra statuti præscriptum, verum juxta legis sanctionem ; Statutum etenim primo *Elizabethæ* latum, quod Regi Ecclesiasticos Judices in Angliâ constituendi potestatem fecit, duobus, ut ostendi, senatus-consultis abrogatum erat ; statutum vero secundo *Elizabethæ* in Hiberniâ compositum, quo Regi, aut vicem ejus tenenti liberum relinquitur, quocunque tempore aut quovis in loco, *Judices Ecclesiasticos* creare, etiamnum in Hiberniâ viget. Id *jurisconsulti Regii* ; id in *communium placitorum* * tribunali Judices eruditi ; id Heylius Regii fisci Baro tunc capitalis †, spectatissimus atque honestissimus vir ; id Reynelus Capitalis Hiberniæ Justitiarius ‖, legumque peritissimus, & tandem vir ornatissimus supremus Hiberniæ Cancellarius * tam liquidò in curiâ Cancellariæ demonstrarunt, & Commissariorum Ecclesiasticorum sententias tot authoritatibus tunc confirmarunt, cum judicio obruti *interdicto* † possessiones suas defendere nitebantur, ut

* *Common-Pleas.*

† *Chief Baron.*

‖ *Lord Chief Justice.*

* *Lord Chancellor.*

† *A Prohibition.*

nemo,

nemo, qui studio partium procul, causarum actioni Dublini interesset, dubitationem ullam de *Commissariorum* legitimâ authoritate haberet. Ex his itaque perspicuum est, rerum & causarum dissimilitudines *Wilhelmum* Regem omni culpâ eximere, cujus *Jacobus* Rex, propter potestatem *Judicibus Ecclesiasticis* concessam, meritò arguendus est. Id manifestius apparebit ex injuriis, quas commissarii isti optimis sanctissimisque viris maximo cum gemitu reipublicâ intulerunt.

§ III. *Authoritas* Judicibus istis concessa inter primaria servitutis nostræ instrumenta recensenda est.

Jacobus Rex, qui in primordiis Imperii vergere in senium incepit, vidit maturato sibi opus fuisse, ut infinitum illud Imperium, quod animo jampridem destinaverat, ante fati diem adipisceretur. Ab artificibus itaque insidiarum omnium edoctus qualiter olim, sub *Henrici Octavi* & *Elizabethæ* imperio, *Commissarii Ecclesiastici* Principibus grandia incepta molientibus operæ compendium fecissent, similem *extraordinariam jurisdictionem* instituit, ut judicum operâ cupiditati ejus morem gerentium facili negotio quoscunque vellet judicio opprimeret. Illud etenim compertum habebat, se summæ istius immanisque potentiae, ad quam nervis omnibus nitebatur, non antè compotem fore, quam Ecclesiæ Anglicanæ propugnatorum, qui animos à consiliis ejus alienos haberent, spiritus ingentes domaret.

Ut illos igitur diriperet, & malis omnibus vexaret, & tandem terroribus exanimatos omni ludibriorum & injuriarum generi obnoxios haberet, summam istam authoritatem malefanis hominibus, artificibus perficiendis Regis jussis egregiis, contra legis præscriptum mandavit. Episcopum Londinensem virum natalibus clarissimum, primum in judicium

Episcopi Londinensis
causa agitur.

Episcopum Londinensem virum natalibus
clarissimum, primum in judicium
um

um adduxerunt. Ut lector animo penitus comprehendat, quàm in illum injurii fuere, ipsius crimen quod Jesuita * Gallicus verbis exaggerat, & pœnam isti à Judicibus Ecclesiasticis constitutam plane commemorabo.

* Pere d'Orleans.

Jacobus Rex, proximo pòst anno quàm regnare incepit †, haud procul ab urbe Londini in terrorem civium, ingenti in planitie || stativa habuit. Ibi vir clarissimus Jo-

† Anno 1686.

|| Hunsloe-Heath.

hannes Sharpius, concionator insignis, tunc parochus Londinensis & Theologiæ Doctor, nunc Archiepiscopus Eboracensis, apud exercitum concionem habuit. De eo nescio quis sycophanta Regi querebatur, ipsum inter concionandum quædam à regiâ majestate non ferenda locutum fuisse. Querelam verò istam Regi contra Sharpium sine causa & immeritò delatam fuisse, *ex eo*, ut vir ingeniosus observavit, *liquido constat, quod propter illud crimen haud in jus vocatus fueris* *.

Rex vero, qui odium inveteratum in Episcopum Londinensem mente concepisset, acerbius nunc & durius illum tractandi amplam, ut arbitrabatur, occasionem nactus, missâ ad illum epistola †, ipsi in mandatis dedit, ut Sharpium à sacro munere suspenderet.

* Vid. vindic. hujus Imperii, pag. 16.

† Julii die 14. 1686.

Episcopus offensibilis regiæ haud ignarus misit epistolam ad sanctioris concilii Præsidem; in eâ Regis jussa, quæ contraria erant legi, non sine summâ verecundiâ recusavit. Judex etenim, inquiebat ille, haud potis est quæpiam reum peragere donec causam ipsius exploratam habeat. Epistolam istam Sharpius ipse *Vindesorium* || perferebat, vir tamen venerabilis neque ad Dy-

|| Windsor.

naſtæ colloquium admitti, neque reſponſum ab illo ad Episcopum Londinenſem auferre poterat. Statim igitur *Sharpius*, compoſito ſupplice libello, Aulam Regis, iram ipſius ſtudio placandi, humiliter demitte- que adivit; fruſtrâ vero, Regi etenim non ſine inflexi- bili obſtinatione animi Episcopum indignum in mo- dum multare ſtatutum erat. Illum Commiſſarii Ec- cleſiaſtici Albam Aulam in *Sanctius Concilium* citarunt, ad cauſam dicendam cur *sacrum munus* Sharpio non abrogaret. Comparuit Episco- pus *, & diplomatis exemplar,

* Auguſt. 4.

batur ab iis poſtulavit; id *Judices* Episcopo abnue- runt. Proximâ vice † in eadem

† Auguſt. 9.

peritione perſtitit, & rationem poſtulati reddidit; quoniam fortasse, inquiebat, perleſto diplomate, conſtabit il- lud vobis haud authoritatem facere me Episcopum

|| *A Peer of the King- dom:*

& *Patritium* || regni, aut ſal- tem non in hac cauſâ, in judi- cium poſtulare. Cancellarius,

Episcopo dixit, ſe haudquaquam paſſurum ut diplo- matis regii & commiſſariorum authoritas in contro- verſiam vocaretur. Episcopus itaque videns ſe in iſtâ lite cecidiſſe, dixit jurisperitos, quorum conſilio in eâ cauſâ uſurus erat, tunc temporis ab urbe abuiſſe. *Judices* itaque ulteriorem diem ipſi ad cauſam perorandam indixerunt. Curia proximè habitâ, Episco- pus Commiſſariis impavidus dixit, ſe à viris juris con- ſultiſſimis monitum fuiſſe, uſurpatam à iudicibus po- teſtatem, ſtatutis regni planè repugnare, atque illud, inquiebat, ſe liquidò demonſtratuſos pollicentur, ſi modò cauſam iſtam perorandi copia ipſis permittatur. Reſpondit Cancellarius ſe neque Episcopo, neque Ju- ris-consultis ejus licentiam iſtam indulturos; inſtitit Episcopus, ſe Eccleſiæ Anglicanæ præſulem fuiſſe, ideo- que

que ad Metropolitanum & Suffraganeos ejus pertinuisse judicium in ipsum constituere. Postea, cum videret excusationem nullam ipsi contra judicium obstinationem profuisse, ut civis primum & legibus subditus, deinde ut Episcopus contra authoritatem illorum protestatus, responsum suum exhibuit, atque è Concilio secedens Sharpii supplicem libellum, quem Rex aspernabatur, coram illis supra mensam reliquit. Dixit Cancellarius se petitionem Sharpii nihil moraturos, Episcopi vero perlecturos responsum, si modo ipsi ita videretur. Annuit Episcopus, atque ulterius dixit se à Causidico suo accepisse, *Legi repugnare, ut quod jurisperiti consilio gestum fuerit, id tanquam obstinatè & malitiose factum quispiam interpretaretur.* Et si forte Princeps judici onus aliquod contra legis præscriptum injungeret, ipsius in eo casu officium fuisse *principi rescribere.* Illud, inquebat, à me factum erat in eâ epistolâ, quam ad *sanctioris concilii Præsidentem* misi; & quidem Regis jussa in effectu explevi; *Sharpium* enim monebam atque hortabar, ut intra meam diocesin concionari desineret: atque ille meo consilio juxta paruit. Post dicta ista adornata ab episcopo scriptisque tradita responsio perlecta erat, tunc juris utriusque peritis causam Episcopi perorare permittebatur. Oldisius argumentabatur, haud fas esse, ex nostri juris præscripto, Dei ministrum ita ab officio suo suspendere. *Ad suspensionem, inquebat, quatuor requiruntur, citatio, forma processus, judicium, & decretum; & qui secus faciunt illud committunt quod ab omni hominum memoriâ Dei naturaque legi, & juri gentium repugnare censebatur.*

* Doctor Hodges.

Alius legum Doctor * in eandem sententiam locutus est, dixit haud penes Episcopum fuisse Doctorem Sharpium ab officio suo suspendere, quoniam suspensio ista actus judicialis esset. Alter † opi-

† Dr. Price.

nionem istam aliis argumentis confirmavit. Newtonus ulterius dixit, Episcopum Londinensem Regis imperio satis obtemperasse: quoniam etenim, inquit ille, *Regi rescripsit*, nullumque de voluntate ejus responsum accepit, concludere fas erat ipsum satis animo Regis fecisse. Ad hæc episcopus addidit, se libenter à Rege veniam suppliciter & demisse oraturum, si modò præ inscitâ à religione officii in levissimâ quavis circumstantiâ declinaverit: Argumenta tamen omnia haud obstare poterant, quo minus *Judices Præsuli* episcopalis muneris functionem abrogarent. Haud ignorabant se gratiam Regis, cujus favori in omnibus velificati sunt, isto judicio merituos. Præter etenim quòd Regi pergratum perque jucundum erat inveteratum illud odium, cui patriæ charitas præsulem obnoxium reddiderat, vindictâ saturare; alia insuper ratio erat cur de Episcopo gravius consultum esse voluit. Rectè quidem augurabatur, se, tam fortem atque animosum virum malè mulctando, Anglis latè terrorem injecturum, atque ità paulatim effecturum ut reliqui, odio ipsius similiter impares, servile jugum patienter acciperent. Ut Regis itaque benevolentiam sibi met allicerent, Judices Præsulem propter crimen condemnarunt, qualis nemo antè, post hominum memoriam, reus peragebatur. Neque illud judicium solum, verum aliam insecutam postea injuriam Episcopus queritur; quando etenim post anni curriculum, exarato ad Regem supplice libello, suppliciter ac demisse oraret, ut decreto rescisso liceret sibi episcopalem iterum functionem exercere, non aliud responsum accepit, quàm quod supplex iste libellus nugatorius esset.

-Vice-cancellarii Cantabrigiæ causa agitur.

* Doctorem Peachil.

Nec minus quidem insigne oppressarum legum indicium postea exhibuere, cum Academiæ Cantabrigiæ Vice-cancellarium *, virum exempli rectissimi,

rectissimi, propter probitatem, & summum in tuendis legibus studium, dignitate suâ spoliarunt. Qualiter hoc gestum fuerit paucissimis referendum est. Lapsis aliquot mensibus post Episcopi Londinensis calamitatem, Rex admotam omnem occasionem cives vexandi, & legum resolvendi vincula nunc diligenter arripens, materiam simultatum contra Cantabrigienses hoc modo quæsit: Literas ad Academiam misit manuali sigillo obsignatas, præcipientes ut Albanum Francis, *Ordinis Benedictini* monachum, gradu magisterii in artibus insignirent, haud præstito prius quovis juramento per leges terræ aut regni statuta requisito *. Literis Regiis in venerabili virorum eruditissimorum *Senatu* perlectis, summis omnium assensibus statutum erat, ut non prius ipsum academico isto honore ornarent, quàm misso ad Regem supplice libello ipsum orarent, ut mandatum revocare dignaretur. Vice-cancellarius, missis ad Albemarlæ Ducem literis, ipsum oravit, ut intercessoris partes agens Academicos Regi in gratiam redigeret. Vir ille magnus, haud ignarus quam sibi difficile esset offensionem Regis lenire, author erat illis ut libellum supplicem ad Regem mitterent. Illi, ut à tumultûs & seditionis omnis suspicione abessent, per selectos nuncios causam omnem clariùs exposuere. Regem nimirum certiores fecerunt, quantum sibi à legibus periculum instaret, si sine usitatâ juramentorum religione honorem istum Academicum cuiquam impertirent. Supplices libelli, quibus per viros ornatissimos iracundiam Regis & mandatum illud bis demissè & suppliciter deprecati sunt ne hilum quidem ad iram ejus leniendum profuere. E contra vero Atherburius *accensus*

* Mandatum illud Cantabr. appulit, Feb. 9.

† regius paulò post Cantabrigiam missus erat citatum Vice-cancellarium, & Senatum Academicum seorsim ab illo, ut coram Commissariis Ecclesiasticis

sasticis se in iudicio sisterent. Quid multis? comparuere illi, & Vice-cancellarius moram unius septimanæ nactus ad causam suam perorandam, multa *Statura* recensuit *, quæ honoribus

* Unum 1°. Eliz. latum — alterum 5°. Eliz. — alterum 3°. Jacobi — alterum 9°. Jacobi.

habentes sententiam à non *Judice* latam non valere, dixerunt se in dubio fuisse, utrum causæ istius cognitio ad *Judices Ecclesiasticos* pertineret neque: Res temporales ad forum Ecclesiasticum non spectare argumentabantur, quoniam curiarum jura sint separata & limitata; omnia vero, inquiebant, quæ ad gradus Academicos attinent, temporalis sunt cognitionis; præter hanc allam etiam exceptionem contra forum & judicium instituere †; dixerunt

† Id *Bracton*. faciendum monet. Lib. II. c.8. n. 9. —

|| Vid. Statut. anno 17 Car. Primi.

etenim auctoritatem à iudicibus usurpata legi repugnare, imperante *Carolo Primo* lata †, quæ potestatem omnem istiusmodi *Judices Ecclesiasticos* cre-

andi Regi in posterum abrogabat. Magnifica verolista & præclara defensio frustra erat: Cancellarius etenim *Academix Vice-cancellarium*, non solum ab amplissimo isto dignitatis gradu deiecit, alterumque in illius locum suffecit, verum & officium etiam beneficiumque quod in *Mariæ Magdalensæ Collegio* possedit ubi præfecturam obtinuit, ipsi eodem tempore ademit. Supplicium istud vir ornatissimus, non propter maleficium aliquod, verum propter operam Deo & Legibus

* Maii 7. anno 1677. vid. vindic. hujus Imperii, pag. 23.

- Causa Collegii Mariæ Magdalensæ Oxoniensis.

fideliter navatam, sub Principe suorum libertati insidias molienti luebat *.

Allo insuper iudicio, mox in *Academia Oxoniensi*, palam omnibus

omnibus fecit, quàm inflexibili obstinatione leges evertere, & gloriæ suæ per fas nefasque servire apud animum suum statuit. Ille inimicitias cum Academicis gerendi occasione imminens, ut malè tractatos terrore in sui obsequium adigeret, ausisque suis haud repugnantes reperiret, simultatis ansam hoc modo arripuit.

Postquam Clerkius Collegii sanctæ Mariæ Magdalænæ Præses extremum diem morte confecisset, Rex turbarum ciendarum cupidus, contra legum sanctimoniam Farmerum quendam, virum moribus corruptissimis in dignitatem istam ascivit. Collegii istius *Socii*, quorum fama posteritatis memoriâ vigeat, audito Regem diploma suum homuncioni indignissimo indulgisse, composito supplice libello ipsum monuere, *Farmerum* istum per statuta collegii muneris istius haud compotem esse potuisse. Orarunt itaque ut vel jus electionis integrum ipsis permetteret, aut alium quempiam satis idoneum ipsis commendaret, interea temporis Farmerus Oxonium ivit, Regisque *mandatum* secum pertulit; *Socii* illud paulisper aspernati sunt, donec responsum à Rege accipientes, voluntatem ipsius perspectam haberent. Sanctioris concilii Præses missis literis certiores ipsos fecit Regem voluntatem suam immutare noluisse, verùm pertinaciter ab illis postulasse, ut imperata ipsius continuò facerent. *Socii* itaque, conscientiæ fide commoti, *Honghium* Theologiæ Doctorem, virum moribus priscis, innocentia & eruditione singulari præditum, juxta *Collegii* statuta Præsidem sibi cooptarunt. Sanctioris concilii Præses, postquam factum istud Albæ Aulæ nunciatum esset, literas ad *socios* misit, ipsosque admonuit Regem ad rem auditam stupuisse, & rei gestæ rationem ab ipsis expectasse. Illi literis Londinum missis causam omnem clarè exposuere. *Judices Ecclesiastici*, accepto sodalitatis Academicæ responso statim ipsos

judicio arcessebant. Illi decreverunt ut è sociorum numero sex delegarentur qui

* Aldworthus, Fairfaxius, Smithus, Hammondus, Dobsonus, & Fairerus.

* reliquorum nomine causam communem legis præsidio defenderent. Illi, rogati cur mandato Regis obtemperare

recusassent, responsum scriptis tradidere. Dixerunt Mariæ Magdalena Collegium liberum esse *municipium*, atque *Henricum Octavum* pro semetipso & successoribus ejus municipalia jura & statuta ab aliis Regibus sæpius confirmata isti concessisse; ea insuper statuta religiose jubere, ut de singulari illius integritate atque innocentia, solerti ingenio, atque aliis dotibus constet, qui in *Præsidio* locum cooptetur; se juramento insuper obstrictos teneri, ut neminem nisi ex suo, aut *Novi Collegii* sodalitis in locum istum eligerent. Præterea juravimus, inquit, nos diploma nullum quacunque autoritate proveniat, aut quibuscunque verbis conceptum sit, omnino moraturos. Quoniam itaque Farmero, sine crimine perjurii, &, propter leges violatas, fortunarum omnium periculo, honorem istum largiri nequivimus, idcirco Doctorem Houghium virum tanto muneri parem, Præsidem creavimus Fairfaxius, vir in extremo patriæ suæ discrimine fortis & intrepido animo, præter responsum illud ab universis simul traditum solus pro seipso, forsân ut sociis invidiam detraheret, argumentabatur, causæ istius cognitionem ad curiam istam non pertinuisse: interrogavit iudices quo jure jurisdictionem atque auctoritatem istam usurparent? non tulit sermonem istum Cancellarius, vir animo efferatissimo & repulsæ impatiens, verum ad dictum illud adeo erat in iram accensus, ut statim post quædam valde iracundè & intemperanter dicta, comitia in alium diem differret. Curiam proximè habitâ rationes exposuere, propter quas Farmero Collegii gubernaculo tradere aspernati sunt; totque

que criminibus ipsum onerârunt ut præ pudore Rex ipsum à muneris istius petitione rejicere necessum haberet. Farmero repudiato, superfuit ut dolorum artifices aliud commentum excogitarent. Rex paulò ante *Parkerum* Archidiaconum Cantuariensem, virum patriæ suæ infidum propter servile ingenium & deformè obsequium in ipsum Episcopum Oxoniensem fecerat; viri libertati nostræ insidiantes Regi authores erant, ut ipsum Præsidentem crearet, propterea quod scirent Collegii socios non inenso minùs atque inimico animo illi quam Farmero prius oppugnatuos. Rex itaque haud nescius Episcopum Oxoniensem à Collegii primoribus etiam repudiatum iri, diploma suum Oxonium misit, ipsosque jussit ut statim honorem istum ipsi impertirent. *Socii* Regis iracundiam & fortunas suas susceptis à se juramentis, Collegii statutis, & communi saluti posteriora ducentes, morem mandato Regis gerere respuerunt. Paulò post Rex Oxonium petens Collegii Optimates ad se accersivit, atque iracundè dixit, ipsos parum civiliter se gerentes à religione officii turpiter declinasse. Illi genibus provoluti supplicem libellum rerum ab ipsis gestarum causas complectentem Regi obtulerunt. Ille libellum istum atque excusationem omnem accipere recusavit, acerrimè illos increpuit, dixit se Regem esse & ab illis postulare, ut mandatis ejus obsequerentur. Minaces sermones, quibus temperare nequiverat, haud tantùm apud illos valere, ut Episcopum Oxoniensem Præsidentem sibimet eligerent. Constantia ista firmitasque animi, quâ in proposito permanserunt, iram Regis asperavit. Ut igitur tantæ pervicaciæ pœnas satis graves ab illis exigeret, novos judices huic causæ præposuit: extemplò etenim Episcopum * Cestriensem, labem atque perniciem reipublicæ, Ecclesiæ probrum; Robertum

* *Thomam* Carthwright Episcopum à Jacobo Rege creatum.

Wright

Wright Equitem Anglicanum Capitalémque tunc Angliæ justitiarium; & Thomam Jennerum virum etiam inter equites nobilem, & unum è Regii fisci quaestoribus, auctoritate novâ armavit, ipsosque Oxonium misit, ut viros de patriâ bene meritos gravi supplicio coercerent.

Minorum gentium *commissarii* isti *Houghium* rogârunt, utrùm auctoritatem ipsorum agnosceret necne. Respondit se haud ulterius eam comprobâsse quam quatenus legibus Angliæ & Collegii statutis consentanea esset. Vobis, inquiebat vir spectatissimus, regio diplomate permissum est, vetera abolere statuta, & nova sancire, nos verò solenni jurejurando nosmet obstrinximus, quod neque antiqua statuta resigi, neque nova unquam figi patiemur. Deinde *judices* ipsum interrogârunt utrùm superiorum commissariorum decretum istud ratum haberet, quo *Præsidis* munus ipsi abjudicârunt. Respondit ille, judicium illud nullum fuisse, atque ipso facto in irritum cecidisse, quoniam adversus ipsum pronunciâssent, antequam ipsi in curiam citato sui defendendi copiam fecissent. *Judices* ad hæc intemperantiùs accensî rogârunt, utrùm claves quæ ad Præsidis cubiculum pertinerent *Præsidi* à Rege creato tradere vellet? Ille forti & confirmato animo respondit, se nondum ratione aliqua adduci ut illud faciat. Extemplo itaque procurator Regius ipsum contumacem pronunciavit, atque Episcopus Cestrîensis ter ipsum admonuit ut è *Præsidis* cubiculo pedem confestim verteret, neque munere isto amplius fungeretur, Collegii etiam alumni in mandatis dedit, ut non in posterum Præsidis ipsi honorem deferrent, aut præceptis ejus morem gererent. Sed quid pluribus verbis in defesso hoc ac refrigerato judicio lectorem diutius moror? *Judices* tandem *Collegii socios* viritim interrogârunt utrùm amplexari vellent Episcopi Oxoniensis auctoritatem, quem Rex in Præsidem ip-

sis eligi jufferat ? omnes, uno tantum atque altero * excepto, animo nihil infracto responde-

* Thomà Smith & domino Charnoco.

runt, se Regis imperio eâ in re obsequi non potuisse, quoniam jurijurando, quod in statuta prius juraverant, manifestè repugnaret. Exinde crudele illud & inhumanum judicium insecutum est, quod cum primis & præcipuis querelis Jacobi Regis imperium dehonestavit. Socios etenim omnes prædiis Academicis & Collegio expulerunt, & decreto durissimo statuerunt, ut nemini illorum licitum esset in posterum, beneficio quovis Ecclesiastico frui, aut pueros publicè vel in privatorum aedibus instituere. Immitis ista sententia ex cujus rigore nihil à Rege postea mitigatum erat, non pristinis solummodo fortunis, verum futurâ etiam stipendiorum spe, quibus miseram famem solarentur, viros de literariâ & Anglicanâ republicâ bene meritos orbavit, inhumanum illud decretum, ut juris naturalis ita legum Anglicarum decretis maximè repugnavit. Immo MAGNA CHARTA Angliæ, cujus præcepta majores nostri semper sacrosancta habuere, religiosè præcipit, quemadmodum superius ostendi, ut *nemo feudum suum, nisi per leges terre, aut judicium parium amittat*. Rex verò noster cui patrias evertere leges, & servitutem popularibus suis imponere, instar omnium triumphorum erat, nihil legum sanctissimarum vincula morabatur, quæ conatibus ejus obstabant. Res alias à commissariis istis patratas, quos, contra legis præscriptum & virtute potestatis istius quam contra leges dispensandi usurpavit, Rex judicis præposuit, fusius in capite sequenti referemus.

C A P. VI.

Complectens fraudem sub libertate conscientiae legibus factam.

Regibus, qui in civium involare jura atque arbitria sua pro lege habere cum animis suis statuere, maximè utile est inter populares suos amicitia & charitate concordi se complectentes, discordias ferre, & fallaci beneficiorum venditione studium & favorem eorum emereri, quos ceteroquin partibus suis insensissimos haberent. Inde factum est, quod *Jacobus Rex* inter reliqua commenta & impotentis dominationis subsidia superius commemorata, libertatem omnibus sectis indulserit, non solum ut tanto beneficio ipsorum animos ad benevolentiam & sui studium alliceret; verum ut eo pacto etiam inter alumnos Ecclesiae Anglicanae & *Sectarios* odii & simultatis materiem constaret, atque ita ipse faciliori negotio voto potiretur.

Ut Regis consilium istud, & insidia libertati nostrae fabrefactae lectori innotescant, res aperte, ita ut sese habuit, pluribus referenda est.

Nemini non, arbitror, notum est, Angliam, aliarum nationum ritu, non sine summo Christiani nominis opprobrio plurimis scatere sectarum generibus. Dedecus & infortunium istud partim lymphatica Anglorum vecordia, partim Jesuitarum doli & machinationes Ecclesiae & reipublicae nostrae imprefferunt: Olim etenim, postquam Ecclesiae Anglicanae antistites, corruptelam pertæsi quam Pontificii, ut illi graviter querebantur, in Ecclesiam invexerant, religionem in saniora instituta formarunt; illico viri biliosi emicuere multis quidem Antyciris dignissimi, quibus defæcata religio & ab Ecclesiae Praesulibus reformata nimis ad-
huc

huc faculenta videbatur. Illi, etiamsi privati essent, majorum facta corripuere, & religionem sibi reformatam iterum & velut recoquendam fuisse dicebant. Hujusmodi virorum fervidus zelus in causâ fuit quod plurimi majorem præ se puritatem ferentes ab Ecclesiæ Anglicanæ communione facessentes, novos coetus celebrârunt. Malum illud dolo Jesuitarum latius paulatim serpebat, illi etenim, ut robur Ecclesiæ Anglicanæ labefactarent, ad malefanorum indolem sese accommodantes atque instinctum afflatumque divinum simulantes viros fanatico furore correptos artificioso & insolito eloquio in varias religionum formas & sectas finxerunt. Summi rerum nostrarum gubernatores, gnari periculorum quæ pullulantia indies tot religionum monstra non Ecclesiæ Christianæ tantummodo verum reipublicæ etiam facefferent, legum severitate tanto malo occurrendum censuerunt. Pœnalia itaque statuta ab Elizabethâ atque aliis Principibus sæpius lata fuere, quæ non solum alios omnes præter Ecclesiæ Anglicanæ alumnos à minorum reipublicæ communione arcuerint, verum aliorum etiam Conventiculorum usu ipsis interdixerint, & multam omnibus Ecclesiæ Anglicanæ sacra repudiantibus irrogaverint. Omnes istas leges multos per annos in salutem Ecclesiæ & reipublicæ factas Jacobus Rex decreto rescidit.

Quinto etenim Calendarum

Maii * quarto regni sui anno

in *sanctiori concilio* †, *conscientiæ libertatem*, ut dicitur,

subditis universis edicto suo indulgit.

Pridie Calendarum ejusdem mensis il declaracionem suam eâ super re imprimi & per totam Angliam publicari præcepit. Quarto Nonar. Maii * eandem declarationem in singulis Angliæ

Ecclesiis & capellis, non eodem pietatis documento

quo

* Apr. 27. 1688.

† Idem fecerat priori anno April. 4°. die.

|| April 30.

* Maii 4.

quo Edwardus Primus *magnam chartam*, publicè legi jussit. In eà profitetur, se semper in eà opinione fuisse, vim nullam conscientiæ inferendam esse, verum in rebus purè ad religionem spectantibus, æquam libertatem omnibus permitti debere. Quapropter per decretum illud vim omnem legibus istis abrogavit, quæ *sectariis* ritus & sacramenta Ecclesiæ Anglicanæ avversantibus multas indixerunt, illis omnibus copiam fecit sacros suos conventus quovis in loco, juxta sua ipsorum religionis instituta publicè aut privatim celebrandi. Omnibus subditis suis juramentorum & declarationum gratiam fecit quæ per statuta regni sub

* 25°. Carol. Secundi,
de quo supra, & 30°.
Car. Secundi.

Caroli Secundi imperio * condita, ab omnibus munia reipub. obeuntibus necessariò suscipienda sunt. Sæctariis eti-

am & *recusantibus* universis delictorum veniam dedit, quæ contra pœnaliū legum sanctimoniam quovis modo perpetrassent.

Ex edicto isto & infecutis injurijs actio nostra in Jacobum Regem impræsentiārum nascitur. Plurimis, scio, primo intuitu mirum videbitur, me illud Regi vitio vertere, quod in magnā potius laude ejus ponendum esse judicabunt. Maximum illud, inquit, clementiæ, mansuetudinis, & humanitatis in Rege documentum erat, se universis subditis suis in re religionis æquabilem præstare; nullius conscientiam legum nodis torquere; verum permittere, ut unicuique impunè liceret juxta sectæ suæ instituta Deum publicè colere. Ego mehercule liberè profiteor me ab eorum sententiā semper valde abhorruisse, quibus haud nefas esse viderur miseros mortales vulgi opinionibus in errorem seductos, ob meram religionis professionem ad vincula & supplicia rapere. Etiam si vero omnem ego crudelitatis querimoniam à religione Christianā deprecet detesterque, nequeo tamen illorum mansuetudinem

nem & clementiam vehementer laudare, qui omnibus sectis hæresium & schismatum, quibus nunc scatet Britannia, qui omnibus in regulâ lapsis, qui blasphemis, qui atheis, Christianismum oppugnandi, & Dei ipsius negandi potestatem edicto concedunt: id à Rege nostro factum erat, impiis etenim pariter & profanis conscientiæ libertatem indulgit.

Et quidem si benignitas erga sectarios Regis animus incendiasset, non vacasset tamen culpâ hæc indulgentia

* Vid. diatrib. cui titulus animadversiones æquæ in pœnales leges, &c.

ejus, quoniam contra legum sanctimoniam peccatum erat. In eâ indulgentiâ perinde facere visus est mihi ac latrones qui male parta commoda dividendo ex injuriâ justitiæ, & è rapinâ libertatis laudem quærunt; neque tamen quod petunt assequuntur. At ille facti istius odio omnem illam ostentatæ beneficentiæ gratiam meritò amisit, neque civilis animi civibus fidem fecit, quodd non eorum commodis sed dominatui suo id præstitit; ut nimirum securius libidine suâ frueretur. Inde est quodd Regis indulgentiâ ista apud nos querelam habeat, ægre etenim tulimus vim legibus pœnalibus latam, atque humanitatem istam quâ magistratus & munia reipublicæ civibus universis communicarit, & sectariis omnibus licentiam dederit impunitatēque libere cœtus suos tenendi; atque id præcipuè gravabamur quodd Rex fucatâ istâ humanitate pro primario dominationis suæ adminiculo uteretur. Ut res ista lectori clarè notescat,

Primò demonstrabo Regem non ex mansuetudine & humanitate *libertatem conscientie* Ecclesiæ Anglicanæ imperia detrectantibus per beneficium concessisse.

Dein ostendam dolorum artifices indulgentiam istam ante reliqua servitutis nostræ instrumenta semper habuisse.

Et

Et tandem ortas ab eâ injurias patefaciam.

§. I. Indulgentia ista non Regis benevolentiae erga sectatios tribuenda est.

Sublato Britannico, ut Tacitus refert, Nero potissimos amicorum ejus largitione auxit, & post eadem matris donativa, congiaria, ludos dedit frigerando rumori.

Principibus, quorum munera illitos cibis hamos, opertos prædâ laqueos amulantur, usitatum est, quoties angustiis urgentur, ad istiusmodi dolos se convertere, atque illos, quos fluctuare animo aut ipsis insensos esse suspicantur, beneficiis aut largitionibus sibi conciliare. Consilii istius plusquam abscondita suspicio in Jacobum Regem convenit. Cùm Princeps etenim, cujus liberalitas fermè inter prodigia seculi numeranda est, cujus erga inimicos delictorum gratiæ nedum summæ humanitatis & benevolentiae nulla sunt exempla, non liberum tantum magistratuum & religionis usum indulgere, sed pecuniâ etiam profunderè atque illis erogare dignetur quos maximè odit, tunc credendum est dona ista non carere dolis, sed istiusmodi beneficiis & congiariis, aut redimendam esse culpam, aut emendam esse venalem civium favorem. Ingenium & naturam Jacobi Regis nondum illi satis perspexerunt qui opinantur ipsum alio consilio se ad quorundam familiaritatem applicuisse, & concionatoribus, ritus Ecclesiæ Anglicanæ impugnantibus, annua stipendia persolvissè *, atque illis omnibus sacrarum Synaxium copiam fecissè, quam ut pretio coemptos, & beneficiis sibi devinctos ad causam suam propensos redderet. Nemo, arbitror, est tam rerum omnium planè imperitus, ut de ejus erga *Sectarios* Anglicos benevolentia benè existimet, quem adempta protestantibus Gallicis, per *Edicti Condivicensis* abrogationem, rerum sacrarum communio gaudio & lætitiâ ingenti extulerit.

* Vid. epistol. ad Secretarium pereleganter scriptam.

Anglicanæ impugnantibus, annua stipendia persolvissè *, atque illis omnibus sacrarum Synaxium copiam fecissè, quam ut pretio coemptos, & beneficiis sibi devinctos ad causam suam propensos redderet.

Nemo, arbitror, est tam rerum omnium planè imperitus, ut de ejus erga *Sectarios* Anglicos benevolentia benè existimet, quem adempta protestantibus Gallicis, per *Edicti Condivicensis* abrogationem, rerum sacrarum communio gaudio & lætitiâ ingenti extulerit.

Omnes

Omnes mehercule, qui vitæ prioris tenorem, & virus acerbitatis quod in *fanaticos*, ut dicuntur, semper evomuit, cognita habuere, circulatoriam istam moderationis jactationem, aut quasi gravissimum ostentum mirati sunt, aut in proverbii ludicrum, verterunt. Omnis etenim ista severitas quâ pridem, imperante Carolo Secundo, in illos animadversum erat, illi tanquam primario hortatori atque auctori imputanda est. Rigor tunc *Legum Pœnarium*, Ecclesiæ Anglicanæ, à cujus institutis crudelitas omnis aliena est, maximam invidiam apud homines rerum gestarum imperitos concitavit; revera autem odium istius ad Ducem Eboracensem pertinuit. Neminem existimare velim me hæc memorantem rumorem tantummodo authorem habere; certa & explorata scribo, novi etenim quinam olim studio & favore Ducis Eboracensis non aliâ de causâ in Eirenarcharum album ascripti fuerint, quàm ut juxta Pœnarium Legum summum jus Sectarios acerbius & durius tractarent; atque ita odia & dissidia inter illos & Ecclesiæ alumnos nascerentur. Quæ auditione certâ accepi, ea ab aliis memoriæ tradita reperio. Scriptores etenim luculenti nobis authores sunt culpam pœnarum omnium, quas propter contumaciam *Sectarii* olim sub Carolo Secundi imperio Ecclesiæ Anglicanæ dederunt, in Duce Eboracensi resedisse*. Quo pacto hoc gestum fuerit, vir Clarissimus scriptis in lucem editis nos breviter commonefecit.

“ Annon dura ista jussa, quæ
 “ in Sectarios supplicia consti-
 “ tuere, ex Albâ Aulâ, inquit ille, provenerunt? An non
 “ Justitiiarii itinerantes ubique in comitiis provinciali-
 “ bus, & Eirenarchæ in conventibus juridicis id elo-
 “ quentiâ suâ hominibus persuadere magnopere nite-
 “ bantur? Fides hujusce rei ulterius, inquit, constat

* Vid. vindic. hujus Imperii, pag. 6. — & representat. periculor. nobis imminent. in tract. par. II. pag. 386. —

“ ex mandatis iustitiariis & quæstoribus passim tradi-

* Georgius Jefferies.

“ tis, & ex eo etiã quod Le-

“ guleius † in nullo numero

“ aut existimatione antè ha-

“ bitus, non aliã quavis commendatione cognitus,

“ quàm quodd immani & importunã insanã in Fana-

“ ticos debaccharetur, maximam ex improvise grati-

“ am apud Regem invenerit, & in summum honoris

“ apicem inter jurisperitos e-

“ vectus fuerit †. Sed quid

istis diutius immoror quasi

quispiam esset qui non nôrit ho-

mines istos in suis civitatibus

& municipiis maximè apud il-

lum gratiosos fuisse, qui severi-

tate in Sectarios notescere stu-

debant. Crudele in ipsos &

† Vid. Doctor. Bur-
netii chart. 18. in resp.
ad chart. cui titulus,
Examen fidelitat. Eccle-
sie Anglic. pag. 48.—
Vid. etiam apolog. pro
Eccles. Anglic. contra
eos qui eam persecutio-
nis incusant.

quasi inustum menti ipsius odium adeo notum & per-
vulgatum apud omnes erat, ut *Saul inter Prophetas*
non Israelitis tantam admirationem olim, quantam
Jacobus inter Fanaticos Angligenis moveret. Sed ne
gratis hoc dictum videatur, uno atque altero exem-
plo ostendam quantã apud illum in offensã fuerint.
Facillimè quidem id perspicere potuit ex rebus quæ sub
fratris imperio palàm in ore atque oculis omnium ab
illo in Scotiã gesta fuere. Tunc temporis cum vice

|| Lord High Commis-
sioner.

* *The Test Law.*

† Vid. juram. ab o-
mnibus munia reipub.
obeuntibus suscipiend.
in tract. polit. par. II.
pag. 158.

|| Vid. vindic. hujus
imperii, pag. 6.

Regis *Princeps Senatus* || crea-
retur, lex scrutinii sive exami-
nis *, quã Scoti Sectariorum
omnium dogmata ejurare tene-
bantur †, solã ipsius acri insti-
gatione lata erat ||. Eodem e-
tiam tempore dum Comitiiis
præfuit, novo edicto, quodque
antea exemplo caruit, gravis
suæ in fanaticos iracundiæ cla-
rum

rum nobis indicium patefecit. Sanctius etenim Concilium Edicto tunc in Scotiâ sanxit ut unicuique militari officiali imperium in duodecim gregarios milites obtinenti licitum esset, duodenariam inquisitionem constituere; cives in iudicium accersere; & tandem illos omnes capitis condemnare, qui *primatum* à Rege noviter in Ecclesiam usurpatum repudiare auderent *. Præter ista sub imperio Caroli Secundi acerbe de *Fanaticis* ab illo consulta, recentiora etiam offensio- nis ejus erga ipsos vestigia remanent. Postquam etenim rerum potitus est, lege in Scotiâ latâ † jussit ut siqui in *Erronum Fanaticorum* campe- stribus conventibus inter sacra deprehen- si essent, propter crimen illud pœnas capite expenderent. Neque illud hoc loco mihi silentio dissimulandum videtur, quod Jacobus Rex, postquam per literas & edictum in Scotiam missâ æquam religionis libertatem omnibus indulisset, Sectarios nonnullos ad numerum viginti sex propter crimen religionis longe à tribulibus & populari- bus suis in Barbadam Insulam relegârit ‡.

* Vid. repræsent. pe- ricular. nobis imminent. in tract. polit. par. II. pag. 386.

† Maii die 8. 1685.

‡ Vid. animadvers. in diatrib. cui titulus *funestæ exitus dissidiorum.*—

Ex his itaque videre est quam fidem Regis verba ista apud nos mereantur, quibus in declaratione sua civi- bus universis proclamavit, *Se semper in eâ opinione fu- isse, nemini propter res purè ad religionem pertinentes vim inferri debere.* Eâ excusatione delictum suum de- fendit, atque idè se legum vincula duriora solvisse dixit, ut subditos suos æquâ benevolentia complecte- retur. Mihi quidem Principes isti se clientelæ suæ æ- quos potius præstare videntur, qui juris æquabilitatem in omnibus servant, hoc est, qui legum sanctimoniam agnoscunt, atque ad illarum normam & præscriptum,

jus suum unicuique æquabiliter & constanter dispartunt; qui secus faciunt, & singularem humanitatem præ se ferentes leges, in quibus salus populi unicè continetur, idèd perfringunt, ut moderatos & æquabiles erga subditos suos se gerere possint, dant locum suspicioni, se legibus insidias & popularibus suis servitutem moliri. Verba viri perspicacissimi super Jacobi Regis consilio habita plurimam huic sententiæ fidem faciunt. " Qui, *inquit ille,*

* Legibus scilicet.

" nos iis rebus *, quæ Anglo-

" rum & Scotorum propria

" sunt, spoliare nititur, super fraude aliquâ meritò

" suspectus esse debet iis in rebus, quæ nobis, quate-

" nus Christiani sumus, per beneficium concedit;

" nec possibile quidem est, ipsum, qui nos fortunaſque

" nostras tali impetu evertere conatur, aliud sibi in

" gratiâ istâ *Fanaticis* indultâ propositum habere quam

" ut ipsos eo pacto à reliquis

† Vid. repræsent. pe-

riculor. nobis imminet.

in tractat. polit. par. II.

pag. 418.

" civibus, & studio reipublicæ

" dissociare, & in partes suas

" pellicere possit †.

Ingeniosus iste rerum gestarum observator rem acutè tetigit. Atque ut paucissimis omnia completar summa consiliorum ita se habuit. Conjuratiōis Gallicæ participes servitutem nobis jampridem destinarent, quamprimum itaque Dux Eboracensis, rerum omnium primarius sub Gallo artifex, in fraterna regna successerat, sperabant consilia sua exitum, quem optabant, statim habitura. Videbant vero conatus suos frustra fore, nisi blanditiis agentes plurimos è civibus in partes suas traherent; initio itaque imperii Rex animos illorum, qui Ecclesiæ Anglicanæ ritus colunt, vocibus variis & promissis ingentibus sollicitavit. Postea verò cum certò comperisset ipsos voluntate obstinatâ pro patriis legibus & civium libertate contra conjuratorum studia stetisse, ad amicitiam & fidem

fidem eorum confugit qui Ecclesiæ jussa non capeffunt; utque beneficiis delinitos libidinis suæ administros haberet, *conscientiæ libertatem* modo superiùs memorato, illis omnibus contra legum præscripta indulfit *.

* Vid. Vindic. hujus imperii pag. 11. — & ingeniosam epistol. ad sectarium.

Qui in summo errore atque maxima rerum ignoratione versari nolunt, inter causas & prætextus rerum solerter, distinguere debent. Id in hac causâ cautissimè agendum est, alioquin res à Rege contra legem gestæ fucum nobis factura sunt. Cum tabula ista libertatis publicè ab illo figebatur, unumerat prætextum exterarum gentes omnes commercio cum Anglis miscere: alterum & præcipuum erat benignitas & mitis indulgentia erga sectarios. Simulabat se credidisse Deum conscientiæ jus inviolabile, ac potestatem penes se unum esse voluisse. Ut igitur rem gratam Deo, & in genus Humanum acceptum agere videretur sectis omnibus licentiam & impunitatem concessit liberè cœtus suos tenendi, & præterea ad magistratum etiam aspirandi, certo certius autem est ipsum pietatem & clementiam istam insidiis suis prætendisse præter speciosum etenim prætextum istum alia erat vera & abdita causa cur æquam istam libertatem omnibus faceret, ut nimirum eo pacto popularibus suis servitutem imponeret. Dolum istum jampridem comperit habuimus, olim etenim, postquam insidiæ contra libertatem nostram cœptæ sunt fieri, architecti & machinatores omnium insidiarum indulgentiâ in istâ, in quâ instar omnium artificiorum esse putabant, maximam spem successûs * collocabant. Cliffordus, Princeps eorum qui sub *Carolo Secundo* & *Duce Eboracenfi* de legibus

§. II. Dolorum artifices indulgentiam istam ante reliqua servitutis nostræ instrumenta habuere.

* Vid. Imperat. & imper. prodit. pag. 52. & 59.

nostris evertendis consultarunt, bellum Belgicum ideo conflavit, ut occasionem sibi ad indulgentiam istam introducendam, eo pacto aperiret. Sunderlandiæ Comes vir solertissimus, & in multorum opinione, consiliorum & rerum ab Aulicis hac posteriori memoriâ gestarum omnium qui in Angliâ sunt peritissimus, in epistolâ post nuperam rerum conversionem in lucem editâ, dicit, *CONJURANTES spem omnem in LIBERTATE CONSCIENTIÆ habuisse, nec dubitabant, inquit ille, quin Cliffordus inter procures nobilis, primarius istius author, capta sua peregisset, nisi Caroli Secundi & consiliariorum ejus ignavia & timiditas spem istam ipsis eripuissent* *.

* Vid. Epist. istam in histor. abdicationis, p. 29.

Colmanus etiam superiùs à me memoratus, quem Dux Ebo-

racensis servum utpote fidissimum suum omnis istius consilii participavit, quod ad nostram & Europæ libertatem evertendam cum Gallo struebat, in Epistolâ suâ Gallici Regis confessionarium admonuit, *nihil Galli & Ducis Eboracensis rebus utilius fore, quàm si efficere possent, ut lege in illud latâ, copia esset omni-*

bus religionis suæ usu publicè frui †. Postea etiam cum in capitis judicium vocaretur, haud ivit inficias se in eâ sen-

† Vid. Colmani epist. in tractat. polit. par. I. pag. 143.

tentiâ fuisse, consilia sua secundos exitus habitura, si modo æquam istam sacrorum libertatem sancire pos-

sent ‖. Hæc itaque testimonia palam faciunt fraudem, quam insidiarum artifices libertati nostræ per indulgentiam

‖ Vid. Inquisit. super Colmani capite habit. in fine.

istam machinati sunt.

Quæret vero lector, unde ea indulgentia vim tantam haberet, ut delendæ libertatis nostræ primum instrumentum esset? Variis quidem modis Rex iter ad impotentem dominatum istius adminiculo moliebatur.

Primò

Primò, ut superius retuli, inveteravit in conjuratorum mentibus opinio, *Impossibile fuisse mala servitutis in Angliam invehere, nisi Pontificia religio, legum subsidio fulta, in visceribus regni altiores radices ageret.* Sine Romano-Catholicorum operâ haud sperandum erat ut cives suos injuriis opportunos haberet, & de legibus Angliæ triumpharet. Ut igitur Pontificios summo officio & beneficiis sibi devinciret, ut ipsos muniorum reipub. & militiæ compotes faceret, atque ita operâ illorum uteretur in fortunis civium vexandis & diruendâ republicâ, pœnalia statuta in eorum favorem decreto suo refixit.

Altera ratio propter quam Rex indulgentiæ istius adminiculo ad dominatum immodicum nitebatur, ita se habuit. Jacobo Regi & calamitatum nostrarum machinatoribus persuasum erat, leges, firmamenta reipublicæ nostræ, non priùs everti potuisse quam Batavorum rempublicam funditus everterent. Haud ignorabant etenim Anglos, quamprimum salutem suam ad extremum discrimen adductam viderent, ad Belgas confugientes capiti fortunis suis auxilia ab ipsis petituros: nec erant nescii Belgas in eo casu omnibus viribus elaboraturos, ut conjuratorum inquietarent victorias, qui populi Anglicani nervos incidere, & libertatem obruere niterentur. Delenda itaque Carthago erat ut res Anglorum faciliori mox negotio delerentur. Regi vero haud tutum videbatur Batavis navare bellum donec fidei & constantiæ popularium suorum confidere auderet. Ut igitur sectariorum benevolentiam sibi adjungeret & in isto bello quod *Fœderatis Ordinibus* illaturus erat, ope & auxilio eorum frueretur, leges edicto suo abrogavit, quæ muniorum reipublicæ, & sacrarum synaxium usum ipsis interdicebant *.

Eadem de causâ mag. pag. 406. Vid. Etiam Stubbii vindic. belli Belg. pag. 29, 30.

* Vid. Represent. periculor. nobis imminent. in tract. polit. par. II. nifetium

* Vid. declarat. à Colmano script. ration. complectent. cur comitia parlam. dissolverentur, item Stubbium ubi supra.

† Vid. Apol. pro Ecclef. Anglic. contra illos qui crudelitatis illam incusant, inter 18. chartas Doctor. Burnetii.

nifestum est ipsum gratiam eandem illis initio superioris belli Belgici indulgisse *. Calidum illud Regis consilium comitiis tunc Parlamentariis manifestò compertum erat illi necessitatem imposuere Regi per sumptus belli in summas ærarii angustias adducto, ut edictum illud statim rescinderet, quo, contra legum poenaliū sanctionem, tantum in Sectarios beneficium contulisset, nec illud mihi tacendum est, quod vir clarissimus memoriæ tradidit, senatores nimirum *separatistas*, aut saltem fautores illorum, cum Aulicorum dolos exploratos haberent, suffragia alumnorum Ecclesiæ Anglicanæ suis assensionibus confirmasse †.

Tertia insuper ratio erat cur Rex æquam istam libertatem omnibus indulserit, ut eo pacto nimirum inter cives discordias fereret, atque ita ipsos injuriis magis obnoxios redderet. Ratio in promptu est, populus Anglicanus, doleo referens, in varias religionum factiones scinditur, è quibus sicuti olim intestina facinora & luctuosa prælia ad perniciem ferè reipub. eruperunt ita odia occulta & simultates civibus, multò magis Christi cultoribus indigna etiamnum nascuntur. Diffidia ista quæ inter Evangelicos, ut dicuntur, non sine summo Christianæ reipublicæ malo statim post religionis reformationem gliscere in Angliâ cœperunt, insidiatorum animos magnopere accenderunt ad ea quæ jam pridem contra libertatem nostram facere decreverant, fidenter patranda. Non dubitabant etenim quin in tantis Ecclesiæ Anglicanæ & Sectariorum dissensionibus, aut hos, aut illos, prout beneficiis ipsos complecterentur in suis partibus semper haberent. *Divide & impera* vetus erat & contritum Jesuitarum præceptum,

præceptum, id religiosè in Angliâ semper observarunt*; atque inde evenit quod cum *parlamentaria comitia* molibus remediis reformatorum dissipare discordias, & separatistas ad Ecclesiæ ritus conciliare niterentur, Aulici conatibus eorum obstarent †. Haud ignorabant, sublato religionum funesto discrimine, materiam nullam insidiis suis postea reliquam fore.

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 11 —.

† Vid. Relat. rerum in parlam. gestar. tract. polit. par. I. pag. 34.

Dicit vir clarissimus de quo mentio superius facta erat, omnes eos qui conciliandæ inter Ecclesiam & Sectarios concordia hortatores extitere, Ecclesiæ proditores fuisse appellatos; & viros libertati nostra insidiantes iniquiores gratia & concordia reconciliandæ conditiones ex industriâ proposuisse, ut aucto, eo pacto, Sectariorum numero, darent occasionem introducendæ mox conscientia libertati, cujus adminiculo ea omnia, quæ animis destinaverant, facili negotio patrarent ||. *Jacobus Rex* oblatam sibi occasionem istam lætus arripuit, & aquam istam libertatem sectis

|| Vid. Doctor. Burnetii animadversion. in libel. cui titulus, *Parlam. pacificum*.

omnibus concessit, non solum ut amicitiiis novis indulgeret, verum ut exinde etiam similtates inter populares suos intercederent, in hoc studium maxime semper incubuit, inde est, quod, cum edicto suo in Scotiam misso Sectariis ab Ecclesiæ Scoticæ institutis dissidentibus sacrorum suorum copiam publicè fecisset, mandata addidit, ut omnes sacros conventus in campis celebrantes, ad gravia supplicia raperent. Quorsum isthuc? quia nimirum sperabat quod Campestris isti fanatici male à popularibus suis propter religionem multati, capitali odio ab illis dissiderent, & mox intestina mala exinde orirentur. Fraudem istam antea sub *Caroli Secundi* imperio excogitatam fuisse manifestum

nifestum est; Comes etenim Shaftsburiensis oratione suâ in purpuratorum senaculo

* Martii die 25°. 1679. habitâ*, audacter & libere dixit, cupiditatum Regis administratos Scotorum vexatione, feracissimorum & ditissimorum agrorum populatione pro virili contendisse ut populi rebellionem ibi cœptarent. Ex eâdem officinâ Regis nostri indulgentia prodiit. Putavit se in eâ internecinis odiis alendis materiam præbuisse: non erat in dubio, quin Sectarii, qui desiderio libertatis istius diu exarserunt, contra Ecclesiæ alumnos, authores (ut illi falsò opinati sunt) calamitatum suarum, in iram vehementer statim accenderentur; & non solum suffragia sua in comitiis parlamentariis cum Rege ad abrogandas leges pœnales, verum arma etiam si opus esset consociarent ad cultores Ecclesiæ Anglicanæ debellandos putavit insuper Ecclesiæ natos malevolentia & istius regiae largitionis invidia accensos, incepturos nunc *fanaticis* propalam implacabilius irasci, atque ita in causâ fore, ut illi operam & studium pertinacius Regi navarent. Ex his itaque dissidiis tandem se voti fore compotem & impotentèr regnatum speravit. Quapropter ut discordiæ istæ indies magis gliscerent, atque ipse res in vulgus Sectariorum gratissimas efficiendo firmiores amicitias cum illis jungeret, ex istâ indulgentiâ periculosæ offensionis occasionem captans in maxima Ecclesiæ Anglicanæ lumina furenti & violento impetu ferebatur.

§. III. Ortæ ab istâ indulgentiâ injuriæ patet.

Dubium nemini est, arbitrator, qui seriem rerum hactenus à me scriptis traditarum æquo animo attenderit, utrum Jacobus Rex & administrati ejus per longum tempus libertatis nostræ evertendæ obstinatum tenuere consilium necne. Nullus insuper dubito quin res à me novissime memoratæ cordatis omnibus fidem facient libertati

ti nostræ insidiantes Regis *indulgentiam* istam ante reliqua omnia consilia & instrumenta servitutis nostræ habuisse. Ut res istæ fidem majorem habeant, injuriæ statim ab eâ inscutæ paucis recensendæ sunt. Et si fama inopinata, quæ in exitu æstatis istius de Principis Auriaci bellicis apparatusibus ex Belgio advolavit, & adventus mox ipsius in causâ fuere quod Rex non eâ, quam animo destinaverat, nos calamitate affecerit; res tamen ab eo patrata inter insigniores formidolosissimi temporis querelas meritò numerandæ sunt. Veritas hujusce rei ex sequentibus constabit.

Postquam Rex decreto statuit * ut sectarii omnes æquâ libertate fruerentur, alio mox edicto † sancivit ut declaratio ipsius eâ super *indulgentiâ* in singulis totius regni Ecclesiis, cum divinam rem facerent, publicè legeretur. Episcopis etiam omnibus datum in mandatis erat ut Clericis ubique per provincias suas munus illud imperarent. Viri cordati, præter iniquitatem istius *declarationis*, illud etiam ægrè ferebant, quod in ædibus sacris, & non in Kuppipoliis || potius, seu foris mercatoriis, aut regni compitis eam promulgari jussisset *. Id plurimis plus quam suspicionem movit Regem in occasionem imminuisse, similitates cum Ecclesiæ Præsulibus, atque aliis clericis gerendi. Eventus quidem conjecturæ isti fidem plurimam fecit; Illi ut navigium ingruente tempestate semtemoderantes lenire animum Regis summo studio nitentur. Mox etenim Gulielmus Archiepiscopus Cantuariensis, Gulielmus Episcopus Asaphensis, Franciscus Episcopus Eliensis, Johannes Episcopus Cicestriensis, Thomas Episcopus Bathonensis & Wellensis, Thomas Episcopus Petriburgensis, & Jonathanus Episcopus

* April. 27. 1688.

† Maii 4. 1688.

|| *Coffee-houses.*

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 19. & epist. à clerico scriptam.

piscopus Bristollensis, ut calamitati obviam irent, quam per istam declarationem Regem Ecclesiæ importare decrevisse clarè perspiciebant, suis ipsorum & aliorum omnium Episcoporum & Clericorum nominibus *Albam Aulam* supplices ad Regem ibant munus ipsis ab eo injunctum deprecaturi. Tradito Regi supplice libello certiores ipsum fecere, *Se non à religione istius officii declinantes quod à sanctissimâ matre ipsorum ECCLESIA ANGLICANA, erga majestatem Regiam sanctissimè esse servandam edocti fuerint, imperium ejus de promulgandâ in Ecclesiis declaratione detrectare; nec quia humanitate erga eos qui Ecclesiæ jussa non capebant, non satis sint imbuti, quibuscum, inquit, in gratiam & concordiam reconciliari nitentur, cum res ista sub senatûs & synodi disceptationem venerit. Inter alias rationes eâ potissimum de causâ se Regi morem in eâ re gerere non potuisse, dicebant, quia declarationis istius auctoritas à potestate contra leges dispensandi manaverit, quam comitia Parlamentaria sæpius, præsertim verò anno*

* Anno 1685.

1662, anno 1672, & initio ejus imperii*, illicitam esse pro-

nunciaverint; tantumque, inquit, res ista non ad rempub. solùm, verum Ecclesiam etiam pertinet, ut non solum non prudentiæ existimationem, & dignitatem nostram tueri, verum à rectâ etiam conscientia discedere, videremur, si nobis auctoribus ea per regnum promulgata esset. Supplicem istum libellum venerandi Præsules, semotis omnibus arbitris, clanculum Regi tradiderunt; caverunt etiam ne quis rumor de isto ab illis in vulgus emanaret. Haudquaquam tamen illud obstitit quo minùs infensus Rex, & ad omnes nunc occasiones intentus, quibus optimatum suppliciiis viam sibi ad impotentem dominatum muniret, in factum illud, tanquam in maleficii aut prodicionis crimen animadverteret. Octavo Iduum

† Junii 8. 1688.

Junii † venerabiles antistites in
arcis

arcis Londinensis custodiam includi jussit. Post indignitatem istius facti plurimis perspicacibus viris haud dubium erat quin Regi & Judicibus statutum esset gravissimum quod possent supplicium in **Præsules** constituere. Contra Proceres etenim regni, quorum privilegia ad Episcopos pertinere nemo inficiabitur, nisi ob *proditionis* aut *pacis violatæ* crimen *Corporis captione* non proceditur †. Quoniam itaque

Ecclesiæ lumina proditorum ritu in custodiam ita con-

† Vid. Fitz. Herb. natur. brevium 247.

didit, viri sapientes dubio procul habebant, ipsum, si modo possit gravissimā proditionis pœnā illos afficere voluisse. Petrei Jesuitæ, qui Regis consiliorum & conjurationum omnium particeps erat, inquinata & crudelia verba clarè nobis ostendunt qualiter in eos favire decrevit. Ille etenim impurissimo ore Rabschakis crudele dictum evomens

dixit ||, Episcopos *excrementa* sua *comesuros* *. Urebat Ecclesiam Anglicanam indigna ista Episcoporum fortuna, & è Sectariis etiam saniores ægrè rem

|| 2 Regum c. 18. v. 27.
* Vid. respons. ad Epist. Clerici in Urbe. in tractat. polit. par. II. pag. 314.—

istam ferebant: illis persuasissimum erat, Regem haud sincerā fide agere decrevisse, cum vidissent, ipsum, eodem tempore quo *Sectis* omnibus *declaratione* suā libertatem conscientiae indulgisset, in Episcopos propterea favisse, quod declarationis istius promulgandæ, contra stimulos & vim conscientiae, authores esse nolissent. Alii alio etiam nomine immite Regis ingenium ob istam favitiam arguendum fuisse dicebant. Omnibus etenim, quibus notum erat quæ documenta fidei erga ipsum Episcopi pridem tradidere, quàm obstinatè in illius obsequio duraverant, cum alii spem successionis illi præripere modis omnibus nitebantur, dixerunt, delictum illud, si modò maleficium esset, ob singularia ista officia, impunè haberi debuisse. Cre-

do

do equidem pro gratiâ odium sapius reddi cum in conciliandâ infensorum gratiâ & promerendo amore, virorum studium collocatur. Quæ etenim apud bonos principes vincula sunt charitatis, nonnunquam apud infensos irarum sunt incitamenta. Id Regis nostri ingenium fuisse omnibus in confesso erit, qui quam multa infontibus periculosa aggerebantur, & in quantum discrimen adducti fuerint, animis contemplabuntur,

* Junii die 15. 1688.

Decimo septimo Calendar.

Julii * Edvardus Halesius eques

Anglicanus, Arcis Londinensis Custos, per breve illud quod *Habeas Corpus* dicitur, Præsules Ecclesiæ in curiam adduxit, quæ *Bancus Regius* appellatur, ut Judices Regii de crimine illorum judicium facerent. Ibi Thomas Powisius miles, Regis Advocatus iste qui in foro Anglico *Attornatus Generalis* appellatur, *dedit curiæ intelligi & informari* (verba libelli sunt) *quod prædicti Episcopi inter se consuluerunt, & conspiraverunt ad diminuendam Regis auctoritatem, regalem prerogativam & potestatem, & regimen ejusdem domini Regis, ac in prosecutione & in executione conspirationis prædictæ, illicitè, malitiosè, seditiosè, & scandalosè, quoddam falsum, fictum, perniciosum, & seditiosum libellum in scriptis de eodem domino Rege, & Regali declaratione & ordine prædictis (prætextu petitionis) fabricaverunt, composuerunt, & scripserunt, & fabricari, componi, & scribi causaverunt, & eundem in præsentia dicti domini Regis nunc vi & armis publicaverunt, &*

† Vid. libel. istum in judicio super Episcopos habito, pag. 19, 20, &c.

men Episcoporum complectebatur. Illud Advocatus

|| Gul. Williams, Miles, Solicitor. General.

publicari causaverunt †. Libellus iste, gravioribus quam par erat, quoniam sic forma postulat, verbis conceptus crimen Episcoporum complectebatur. Illud Advocatus ille, & post eum procurator Regius ||, vir truci eloquentiâ, & promptus adversus infontes, quantum

quantum poterant, facundiâ suâ exaggerârunt. E contra Sawyerus, Finchius, Pembertonus, Levinus, Pollexfenus, Summerus, Trebeius, viri ornatissimi, & Legum Anglicarum pertissimi, causam Episcoporum tam forti simul & pereleganti facundiâ defenderunt, ut pœnâ & discrimine judiciorum innocentiam illorum liberarent. Ostenderunt Regis *Declarationem* istam, quâ sacrorum suorum copiam omnibus fecisset, non illicitam solummodo, verum impiam etiam fuisse; atque Episcopos morem ipsi gerere recusantes, non debitum solummodo patriæ, & legibus regni, verum Deo & religioni officium persolvissse. Sawyerus etenim imprimis clarè demonstravit ex verbis declarationis istius, Regem per eam non legum tantummodo vincula solvisse, quæ reformatæ nostræ religionis munita sunt, verum illarum etiam omnium, quæ Christianæ religionis sanctimoniam

tuentur & conservant *. Atque Episcopi, inquiebat ille, reli-

* Vid. Judicium Episcoporum. pag. 100.

gione officii obstricti tenebantur contra Regis mandatum illud facere. Præterea enim quod cura Ecclesiæ in genere Episcopis ex officio suo mandata est, statutum etiam regni primo Elizabethæ latum †, *Acti Uniformitatis*, atque alterius legis sub

† Vid. Stat. 1. Eliz. cap. 2.

nuperi Regis imperio latæ, in quâ clausulæ omnes Statuti primo Elizabethæ conditi vim novam obtinere, tutelam ipsis injunxit. Quàm religiose vero Elizabethæ Statutum illud Episcopis præcepit, ut *Uniformitatis Actum* haud violari paterentur, ipse in eadem oratione patefecit ||. Mo-

ra esset si carptim breviterque

|| Ibid. pag. 101.

argumenta perstringerem, quibus viri clarissimi & juris Anglicani consultissimi, in maximâ celebritate, quæ in curiâ *Westmonasteriensi* unquam ferme cernebatur, usurpatam à Rege potestatem

tem contra leges dispensandi refutarunt. Rem istam illi verborum ponderibus adeo perspicuam fecerunt, ut non Regiis solummodo advocatis, verum Judicibus etiam ora occluderent. Et tunc quidem primum, aut secundo saltem post Jabobi Regis imperium innocentia de Regis libidine amplissimè & honestissimè triumphavit. Judices etenim præeunte duodecimviratus Judicio necessariò ducti Præsules venerabiles judicio absolverunt. Absolutionis sententiam, cives, in exitum istius judicii tremulis & iratis cordibus intenti, læto & ingenti clamore exceperunt. Vulgo fertur clamorem istum continuis & multiplicibus plausibus ad *Nigram* (quam vocant) *Planitiem*; ubi exercitus stativa habuit ad decimum ab urbe lapidem penetravisse, militesque Anglicanos vocibus istis non minus hilari plausu respondisse, quam inimicorum bombis & insultibus respondere solent. Urebat Regem insperatum illud judicium, & ut publicæ justitiæ præfectos certiores faceret, ipsum in altissimo dignitatis gradu ideo eos collocasse ut rempub. pro nihilo haberent, ille statim judicem unum * & alterum †, Judicum albo erasit, quia Episcopos innocentes damnare noluerunt ‖.

* Powellum qui Episcoporum causæ valde æquus fuit.

† Qui in multis etiam æquus fuit.

‖ Vid. libel. memorial. pag. 2.—

Nemo, arbitror, inficiabitur, Regem nostrum Præsules ita affligendo, ipsa quasi fundamenta subruere, & florentissimæ Ecclesiæ ruinam, quantum in ipso erat, accelerare navasse operam, quam Regis Angliæ officii & juramenti vinculo & religione, pro virili susculcire & sustinere tenentur. Huic rei illud quod insectum est mox fidem fecit. Postquam etenim supremi numinis clementia magnas accusatorum minas magnamque Regis in isto judicio expectationem elusisset, tantum abfuit ut devictorum ritu, à proposito suo deterreretur, utè contra iracundiâ affirmatori in eo perseverares.

perseveraret. Illico etenim
 imperavit iudicibus Ecclesiasti-
 cis, quorum fidem minùs quàm
 aliorum suspectam habebat, à vicariis generalibus pas-
 sim per singulas diocèses eam operam exigere, ut Cle-
 ricorum omnium nomina in Acta referrent qui Regis
Declarationem in Ecclesiis promulgare detrectassent.
 Ille omnibus qui se *Edicto* ejus non audientes præsstitis-
 sent, sacrum munus abrogare decrevit, & nisi Populi
 Anglicani fortuna Principem Arausionensem ad litus
 nostrum statim appulisset, Ecclesiam sanè Anglicanam
 penitus eo pacto labefactasset. In unicà etenim dioe-
 cesi Dunelmensi ducenti ferme sacri muneris usu mul-
 tati erant †. Et si aliis in lo-
 cis ad exemplum illud in Cle-
 rum animadvertisset, haud mi-
 nus quinque millia Clericorum integram & illibatam
 fidem suam erga Deum & patriam haud secus luis-
 sent, quam alii scelera apud mitiores
 principes luere solent ‖. Cle-
 rum nostrum nemo propter de-
 trectatum illud obsequium pervicacem censebit, qui,
 inter multa alia, hoc unum consideraverit, quod ex
 statutis, vel consuetudinibus plerarumque Ecclesiarum
 soleat ab omnibus earundem membris in primà sui ad-
 missione juramentum præstari corporale, *Ut honorem,*
immunitates, libertates, & proficua Ecclesiæ suæ con-
servare, & quoad vixerint commodum ejus procurare
studeant; nec quicquam libenter & scienter faciant, quod
ei detrimento & præjudicio fiet,
 &c. *. At video quàm super-
 vacaneum sit crimen illud à vi-
 ris sanctissimis ità deprecari, satis est excusatione tem-
 poris uti; nemo etenim ægrè potest illud ferre quod
 in ultimo rerum discrimine, cum leges obrutæ jace-
 rent, reformatæ nostræ & Christianæ religioni etiam

* Julii 12.

† Vid. libel. memor.
pag. 2.‖ Vid. vindic. hujus
imperii, pag. 22.* Vid. Sanderfoni Ju-
dicium Oxoniens. p. 18.

vis illata esset, viri optimi obsequium Deo & Patriæ debitum Regi denegarent. Rempubicam vero nostram talia circumstetisse pericula, satis credo, in hoc capite manifestum feci. Restant adhuc res aliæ in sequenti capite in apertum proferendæ.

C A P. VII.

Complectens fraudem Senatoriæ auctoritati & legislativæ potestati factam.

REges, qui leges dissolvere patrias, qui populares suos fortunis omnibus evertere, & superbissimum sibi captare dominatum cum animis suis statuunt, virtutis simulatione, & legum adminiculo, si modo id fieri possit, ad immodicum illud rerum fastigium nituntur. Haud ignorant quàm in præcipientem aut libricum saltem locum se conjiciunt, qui, omni vi legum in se translatâ, contra earum sanctimoniam, in suos impotenter dominantur, & regno non tanquam procuratione à Deo creditâ, sed prædâ potius sibi oblata utuntur. Quoniam itaque diuturnitatis imperii vim malam custodem esse, & fundatam legibus rempublicam legibus facillime everti posse arbitrantur, ideoque legislatorum animos blanditiis aut largitionibus sollicitare solent, ut res alioquin nefariæ eorum suffragatione licitæ & honestæ esse videantur. Rex noster ad hujusmodi dolos se convertit, atque ut impotentem dominatum suum contra seditionum omnium fluctus velut anchoris stabiliret, factas legibus nostris injurias legum sanctimoniâ contegere nitebatur. Gnarus etenim quàm difficile esset subditos in officio retinere, quos per summam vim & injuriam libertate fraudasset, postquam legum ad nostræ reipublicæ stabilimen

bilimen factarum, usurpatâ dispensandi potestate, vincula relaxasset, in id maximopere studuit, ut Senatum cooptaret, qui non solum leges prius ab ipso relaxatas senatus-consulto penitus abrogaret, atque ita rerum ab illo contra leges gestarum invidiam extingueret, verum novis etiam statutis Anglorum libertatem libidini ejus gratificaretur. Ut hujus injuriæ atrocitatem, & insidias affabrè hoc pacto libertati nostræ factas lector nostrarum rerum imperitus perspecta habeat, de nostrâ legum ferendarum ratione ante omnia paucis admonendus est. Leges istæ, quarum ad præscripta respublica nostra gubernatur, non ex Principum placitis, verum ex Comitibus Parlamentariis, *In quibus omnis Augustæ absolutæque potestatis vis posita est* *, autoritatem suam mu-

tuantur. Comitibus ista majores nostri, qui Anglorum Rempublicam condidere, ex tribus

* Vid. Thom. Smithum de repub. Anglic. Lib. I. c. 2.

regni ordinibus consilari voluerunt. Principem locum Rex obtinet, cujus suffragatio Animam & Colophonem quasi decretis addit. Proximus est Dynastarum trabeatorum ordo, quorum augustissima concio à majorem gentium Nobilibus, & Ecclesiæ Præsulibus coagmentatur. Tertius ordo est *Plebeiorum*, qui in Senaculo inferiori, sive *Communium domo*, ut vocatur, in quo maximarum rerum advocaciones fiunt, libera suffragia ferunt. Inferius hoc senaculum, *Equites Provinciales* †, & Senatores *Municipales* || componunt. Equites *provinciales*, quorum duo in singulis Angliæ provinciis, causas provinciarum procurant, à Nobilibus & Plebeis designantur. Plebeios * vo-

† *Knights of the Shire.*
|| *Burgesses of Parliament.*

co, quos leges nostræ homines *legales* voce in formulis & inquisitionibus tritissimâ appellant, qui statim ut nascun-

* *Freeholders.*

tur ingenui sunt, quique ex fundis suis quotannis summam 40 solidorum sterlingorum possunt erogare. Senatores municipales sunt quibus oppida urbesque singulæ, quæ antiquitus *Municipes* ad Parlamentum emittebant, Senatorium munus delegant. In comitiis hisce Parlamentariis suprema potestas consistit, quod ab illis gestum est per utriusque Senaculi calculum & Regis assensum, principis & universi regni factum interpretamur: hos penes est veteres leges abolere, & novas condere; jus in regno succedendi præscribere; censum agere; capitationes & vectigalia inducere; delictorum gratiam facere; afflictas & majorum sceleribus perditas familias erigere; vitæ necisque potestatem in eos exercere quos ad hujusmodi disquisitiones Princeps avocaverit; atque ut Thomæ Smithi nobilis Angli verbis concludam, quicquid in *Centuriatis Comitiis* aut in *Tribunitiis* populus Romanus efficere potuisset id omne in Comitiis Anglicanis, tanquam in cætu principem populumque repræsentante, com-

* Thom. Smith. de
repub. Angl. lib. I. c. 2.

mode transigitur *. Ut augustissimi hujusce senatûs decreta
authoritatem apud populum

obtineant, ratio politiæ Anglicanæ postulat ut *plebeiorum* delegati liberis provinciarum & municipiorum assensionibus in Senatorum numerum cooptentur. Si quando verò rerum nostrarum gubernatores contra consuetudinem istam peccant, &, extortis per vim aut pretium populi suffragiis, aut aliâ quavis fraude adhibitâ, sine pleno electorum omnium consensu viros in senatum legendos curant; tunc municipale vulgus, pronum semper ad suspiciones, atque ipsimet Senatores, ordinem hunc prava electione Senatûs deformatum esse clamitant, neque, si modo metus abest, legibus ab ipsis latis reverentiam deberi fatentur.

Longum est referre quàm multiplici insidiarum ambage authoritas hujus ordinis à Rege nostro afflictâ erat.

erat. Tot ille machinationibus senatorum delectum in provinciarum & municipiorum conventu liberè fieri consuetum invertere nitebatur, ut nemini non manifestò compertum esset, ipsum non orbis terræ sanctissimum gravissimumque concilium tantum, verum leges & libertatem Anglorum evertere statuisse. Statuisse dixi? imo ex querelis quæ nunc prolaturus sum, manifestum est ipsum politiam nostram reipsà evertisse: quo pacto hoc factum erat paucissimis expediam.

Apud me quidem fidem illud obtinet quod ab auctore ingenioso scriptis traditum reperio, eam primariam & fundamentalem legem positivam esse in omni republicâ quæ legislativam potestatem sancit*. Atque illud etiam ipsi valde assentior *potestatem legislativam immutari.*

* Vid. Diatrib. de orig. civilis regim. cujus author Lockius vir ingeniosissimus vulgo perhibetur, c. 11. p. 353.

Primò, cùm unus quispiam postulat, ut voluntas sua pro lege habeatur quæ universitatis voluntatem complectitur.

Secundò, cum Princeps haud temporibus à lege statutis conventus suos celebrandi legislatoribus copiam facit.

Tertiò, cum electoribus haud liberum relinquitur pro more & instituto majorum legislatorum delectum agere †.

† Vid. Diatrib. de civili regim. c. 19. p. 440.

Atqui si hæc ita se habeant tunc res omnibus confessa & manifesta erit, Regem nostrum pro virili, & quantum temporis angustia patiebantur, liberæ nostræ reipublicæ formam in alienum statum, & imperium plane tyrannicum convertisse. Ille etenim tribus hisce rationibus vim politiæ Anglicanæ fecit.

Primò ex silentio legibus indicto palam est ipsum arbitrium suum pro lege habuisse.

Secundò etiam constat senatorum conventus non ab illo celebratos fuisse, prout forma politix nostræ postulat. Erant statuta sub Im-

* Vid. 4 Edv. 3. cap. 14— 36 Edv. 3. c. 10.

perio *Edwardi Terti* lata *, quæ jubent ut comitia parlamentaria quotannis convocentur. Robertus Atkins vir nobilis, Regis fisci Baro capitalis, rationem priùs à Chillingwortho subtili theologo notatam, iterandi sæpius comitia parlamentaria reddit, *Ut si difficiliorem legis nodum expedire opus fuerit ad legislatorum sententias facilis habeatur recursus, & legum interpretatio pe-*

† Vid. Roberti Atkins examen potest. dispens. pag. 18.

nes sit idoneos interpretes †. Alter luculentus scriptor, & diligens rerum nostrarum observator dicit, *politiam nostram pessime constitutam fore si soluta Principi esset eligendi optio utrum senatum vocaret necne* †.

‡ Vid. Just. & modest. vindic. rerum à duob. parlam. gestar. in tract. polit. par. I. pag. 165.

Majores nostri qui longe futuros casus prospexerunt, ut periculum omne hujusmodi à nobis amolirentur in singulos annos augustissimum illud concilium indixerunt. Jacobus Rex, qui omnia commoda, beneficia, jura, senatus populi que Anglicani post libidinem suam habuit, patrum nostrorum consulta & modum habendi senatus invertit. Ille jampridem sub fratris imperio à comitiis parlamentariis aversus destinendi senatus author continuus erat. Et posteaquam rerum potitus est, nunquam post primum imperii sui annum clarissimorum regni *Ordinum* conventui diem indixit. Consilium illud à Petreio Jesuita inter reliquos cepit, ille Regi hortator erat ut non antea senatum cogeret quam senatorum omnium studia explorata haberet, veritus nimirum ne, si Regis expectationem semel deciperent, impossibile ipsi in posterum esset ea perficere, quæ animo destinaverat. Inde est quod Rex & ministri ejus arti-

artificiose operam dedere civium primores è studio rei-publicæ meretriciis quasi artibus, & lenociniis ad partes suas trahere; ut quasunque vellent leges veteres irritas esse juberent, & novas inducerent. Ex hisce dolis gravissima in Regem querela nascitur.

Nos istam proferentes tertio demonstrabimus, Regem nostrum haud pro more & instituto majorum senatorum electoribus jus electionis liberum reliquisse.

Longum est particulatim referre quibus modis, quam illicitis quidem & Magnæ Britanniae Rege prorsus indignis, in jura Anglorum involaverit, quæ ad senatorum delectus faciendos spectant.

Caput hujusce consilii quod in impetu isto delendi nostri imperii astruebat, erat vis municipiis nostris illata. *Municipia*, quorum nunc mentionem necessariam facio, maximæ sunt civitates & oppida Britanniae in quibus fertilitas soli aut situs loci, aut alia commoditas aliqua utilitasve communis majorem hominum frequentiam conciliavit: Oppida & municipia ista sunt collegia civium, quibus vetera diplomata, seu *chartæ*, ut vocantur, privilegiis multis seorsim à vagâ multitudine cumulaverint. Inter alia privilegia corporum hujusmodi politicorum proprium est duos è municipibus suis, aut alios si fortè maluerint, in senatorum numerum referre; horum municipiorum delegati totum fermè senatum componunt, reliqua etenim membra non ultra quintam senatorum partem habenda sunt. Regi nostro difficillimum erat tantam virorum multitudinem pretio aut blanditiis in studia sua trahere. Illi verò nunc obstinatum erat senatum in sui obsequium flectere, atque illorum ope efficere ut Angli nunquam in posterum ad aram legum, præsidiumque senatus, publico consilio confugerent. Quo pacto verò hoc effectum daret, cui tot senatores, tam præclara reipublicæ lumina iter ad inanem istam gloriam obsepere? methodum in promptu habuit, Gordianum.

dianum nimirum nodum cujus lora singula quarendo investigare atque ita diffuere nequiverat, Alexandri magni ad instar uno grandi ictu discindere statuit. Ille municipia regni, quorum è collegio, haud secus quàm flumina è fontibus suis, senatores prodeunt, uno delere impetu, atque in illorum locum perditissimorum civium numerum selectum, & in illius verba juratorum, sufficere decrevit. In hunc finem litem municipiis intendit per breve illud quod, vocabulo tribunali-
bus Anglicis notissimo, *Quo Warranto* dicitur. De
judicum sententiis haudquaquam dubitavit, qui ingenium, laborem, fidem suam ipsi promptam expositamque satis præbuerant. Illi Oxonium, & *ventam*

* *Winchester.*

† *Totnes.*

Belgarum * claras antiquasque civitates, & cum his *Totonesium* † antiquum oppidum non aliâ sanè ratione quàm quod

Regis voluntati obsecundare, & delegatos in parlamentum mittere recusarent, qui omnia voluptati ipsius gratificarentur municipiorum jure & privilegiis

|| Vid. Libel. memor. pag. 2.

omnibus excidisse pronunciarunt ||. Fecerunt illud in terrorem aliorum municipiorum,

atque ut terror iste latius serperet, misit qui magistratus passim monerent, quantam invidiam atque offensionem apud ipsum suscepturi essent, si fori experiri aleam, & litem cum illo pro immunitatum chartis

* Vid. Libel. memor. pag. 3.

contestari vellent*. Quidam itaque municipes pretio corrupti aut pellecti dolis, alii

minis pavefacti municipalia sua jura, quæ per vim ipsum extorquere velle certò sciebant, Regi submiserunt. Videbant quam obstinatus in eo consilio esset, atque veniebant in mentem superioris temporis, cum sub Caroli Secundi imperio civitati Londinensi immunitatum *charta*, & privilegia omnia, quæ à *Magnâ*

Chartâ

Charta Angliæ, & jure communi indulta mille per annos integra & illibata retinuerant, iniquissimo judicio abrepta erant. Dux Eboracensis, cujus in nutu auctoritas omnis residebat, perimendæ tunc Londinensium libertatis primarius auctor erat *. Atque isto facinore ministri ejus fraudibus proluserunt quæ sub imperio ejus maturitatem assecutæ sunt, quibus nimirum effecit, ut paucissimis corporibus politicis vetus forma constaret, atque municipiorum & oppidorum res eò redactæ erant ut magistratus & officiales omnes ab arbitrio & voluntate ejus penderent †. Illud pridem, inquam, in vi privilegiis Londinensium factâ propositum habuit, & cum in mediis

tunc civium lamentis comes Shaftsburiensis, atque alii, qui post fraudem istam de Anglorum libertate conclamatum fuisse putabant ‖, de conservandâ repub. consilium cepissent, in conjurationem, quæ *fanatica* vulgo audit, incidisse arguebantur; Rex lætitiâ inde exortam apertè tulit, & dixit se gaudium ex istâ conjuratione propterea cepisse quod illa in causâ fuerit quod plurimæ civitates & politica corpora jura sua municipalia ipsi in manus tradidissent *.

Dissolutis municipiis, quod meticulosi legum antistites Regi gratum fecere, ne illorum ritu qui *Chartam Londinensem* judicio condemnare aspernebantur, judicium albo statim eraderentur; proximè superfuit ut in locum priorum *municipum*, qui parere reipublicæ utilitatibus quàm Regis servire ambitioni maluerant, viros sufficerent, qui salutem communem post ejus libidinem habituri essent.

* Vid. Recensio. animadversionum factar. in declarat. principis Auriaci inter 18 chart. Doctor. Burnetii, p. 137.

† Vid. Libel. memor. pag. 3.

‖ Vid. Episc. Rossenf. histor. conjurationis, p. 8, 9, 31.

* Vid. Episc. Rossenf. histor. conjurat. pag. 164, 165.

In

In hunc finem Regi & intimioribus ejus ministris visum est nova *municipalium* Collegia instaurare, in ea, tanquam in novas civitates viros ascribere, qui, quodcumque Regis tempus posceret, libenter facerent. Beneficium quod à senatu in se præcipuè conferri voluit tale erat, quale nulli nisi qui patriæ charitatem omnem abjecissent concedere dignarentur. Postulavit nimirum ut rescinderent *penale statutum* vicesimo quin-

* Anno 1673.

† *Test Law.*

|| Anno 1678.

to * *Caroli Secundi*, & legem *scrutini* sive examinis † tricesimo regni ejusdem anno || latum, quorum illud militiæ &

rei civilis munia, hoc verò senatorium munus, illis præcipue interdixit, quos Anglicanum imperium perpetuâ libertate & gloriâ clarum unius libidini gratificaturos, legum nostrarum latores perspexerant. Abrogatis legibus istis, haud difficile erat Regi præter domesticos servitutis procuratores Gallicorum & Hibernicorum militum delectum agere, quibus, ad evitandas Anglorum fortunas sociis uteretur. Illum etiam penes erat, cum quibuscunque vellet supremæ

* Legis scrutini 30.
Caroli Secundi lata.

nobilitatis dignationem partiri, & post legis * abrogationem, quæ in extremo rerum

discrimine in præsidium reipublicæ lata erat, suffragiis illorum ad libertatem nostram perimendam in procerum senaculo uti.

In municipiis itaque instaurandis quorum è gremio senatorii ordines prodituri essent, aut è suffragiis saltem penderent Regi & Consultoribus ejus curæ erat neminem conscribere nisi cui religiosum esset voluntati Regis in omnibus obsequi. Quod melius id efficerent,

† *Sheriff.*

prætores & vicecomites †, quorum studium & favor in senatoribus eligendis plurimum

- pollet, nonnullis opidis imposuere, quos statuta regni muniorum

municipiorum reipub. exortes fecere *. Atque ut municipia ad officium illud faciliori negotio traheret *contra superiorum*

* Vid. Disquisit. in modum obsequii in 2. chartar. collect.

temporum exempla atque instituta omnia senatorum electiones intra paruum quendam & præfixitum numerum concluderunt. Præter fraudem istam legibus nostris factam in sodalitiis municipalibus innovandis haud desuere insidiatoribus doli alii degeneres, quibus in salutarium legum abolitionem allicere & excitare Anglorum studia nitebantur. Rex ipse primores Anglorum in conclave suum clam ab arbitris omnibus vocatos, circumire & prensare, & non orare solum precariam opem, sed pro debitâ petere coepit. Illos omnes vanâ spe lactavit, & quicumque ad abolendas leges fidem ipsi obstrinxere, his honores, his provincias obtulit: hi amicitiam ejus, hic judicio florere. Fidem *Eirenarcharum* & aliorum officialium in hac re per promissâ & colloquia tentavit. Præsides etiam provinciarum mandata à Rege exceperunt, ut viros Primores ubique convocarent, ipsosque cogerent vel promissorum illecebris delinitos, vel minis & terroribus exanimatos Regis potentiam libertatem suam gratificari. Præter artificia ista, aliud erat injuriæ malis coarguendum; Rex etenim noster non multò antequàm rerum habenas reliquit, cum consilia ejus maturitatem prope affecuta essent novos & inauditos antea legatos per totam Angliam emisit erubescendis quidem mandatis instructos. Illud ipsis munus injunctum erat ut *electores* passim spe largitionum palpantes, aut metu territantes, senatum cooptare subigerent, qui promitterent ac sponderent se in Regis gratiam pœnales omnes leges antiquare voluisse in quarum incolumitate salus reipublicæ unice fermè nitebatur †.

* Vid. Libel. memor. pag. 4.

Super-

Supervacaneum est arbitror clariora oppressi senatus, & contra libertatem nostram cœptæ simul & auctæ conjugationis indicia patefacere. Ut rei isti fides & veritas manifestior constaret, regia majestas, quarto Calendar. Maii *, edicto in

* April. 27. 1688.

populum secundâ vice misso proclamavit omnibus, se nemini honorem aut munus aliquod publicum accumulaturum, nisi qui consiliis ejus adesset, & viris ad senatum suffragaretur, qui rebus gloriôsè ab illo cœptis exitum quem ipse optaret, imponere vellet. Huic declarationi res ab illo gestas consonare dicit, in eo quod plurimos à summo, quem in militiâ aut re civili obtinuissent, dignitatis gradu

propterea amovisset †. Res mehercule ita se habuit, sicuti etenim plurimos, qui prius

neque in honore erant hominum, nec in ore famæ, non aliâ ratione festinatis honoribus amplificavit, quàm quòd in pœnalibus legibus rescindendis, singulare studium ipsi pollicerentur : ita viros antiquissimæ stirpis, quique provincias bene regendo generis claritatem virtute superârunt, cùm clanculum id officii ipsi renuntiassent, de gradu dejecit quem in repub. obtinuerunt. Nec maxima in regiam familiam merita quicquam profecerunt ad redimendam culpam & iram Regis leniendam. Ità nimirum comitem Oxoniensem, qui generis antiquitate in isto nobilium ordine classẽ confessione ducit, à satrapiâ, quam vir honore suo & re-

|| *Lo'd Lieutenant of Essex.*

publicâ dignissimus in Icenorũ || gentem obtinuit, ideo dimovit, quod cum reliquis mancipiis regiam fovere amentiam & pœnales leges abdicare recusasset *. Brucius Castri Caledony †, & Carnerosius Glascuensis Episcopus viri exempli rectissimi,

* Vid. *Hist. abdicat. pag. 24.*

† *Dunkel.*

fimi, Episcopatus suos in Scotiâ quos Lauder-
daliæ Ducis iniquitas à Regis arbitrio pendere
fecit, propter splendidum illud crimen amiserant.
Sed quid singulos confector & colligo? longum esset
omnium memorare nomina qui munia sua in repub.
perdiderunt, postquam tentatâ fide ipsorum per col-
loquia & promissâ à Conclavi
Regis non exorati recesserunt*.

Haud mirum sane est præcla-
ram istam obstinationem in tu-
endis legibus, reipub. nostræ
haud dubiis munimentis, An-

* Vid. vindic. hujus
imperii, pag. 28. Et dis-
quisit. de modo obse-
quii in 2 Chartar. Col-
lect.

glistenis calamitatem importasse, cum eadem in causâ
fuerit quod Rex noster in externos Principes jactaverit
minas, & pericula intenderit. Tunc etenim tempo-
ris Petrei Jesuitæ sententia erat mittendos ad Hagam
fuisse qui ex propinquo alloquio *Arausionis* Principum
animos tentarent. Cum illi in eandem, quam boni
omnes, sententiam locuti sunt, se de tollendis legibus
cum Rege consentire noluisse, pervulgatum est omni-
bus quantopere tunc fremuerit Rex, & iram mina-
cem in nobiles *Principes* evomuerit. Quorsum hæc
conamina? nempe ut Rex pro libitu suo imperaret,
atque ut fundata legibus respublica legibus everteretur.
Ego caput hoc scriptoris ingeniosi verbis concludam,
qui dicit Regem Jacobum jampridem, antequam re-
rum potitus est, dixisse, *Se maluisse uno die Gallici*
Regis ad instar liberum & absolutum dominatum,
quàm, fratris † sui ritu, impe-
ditum & constrictum legibus
imperium toto seculo obtinere.

† Caroli Secundi.

Atque inde, inquit, evenit, quòd, cum Principem
Auriacum & tori ejus consortem circumire & pren-
sare, & ad pœnales leges abolendas pellicere nite-
batur hoc argumento usus est, quod, si illud effe-
ctum darent, prerogativam & auctoritatem regi-

am

|| Vid. repræsent. pe- am magnopere amplificarent ||
 ricular. Mag. Brit. im-
 minent. in tractat. polit. par. II. pag. 397.

Ex his videre est regem non alio consilio, quàm ut impotenter dominaret, leges, ad tuendam nostram omnium salutem latas abrogatum ivisse, & variis modis senatum ad illud sollicitare operam navasse. Reliqua hujusce fraudis indicia in sequenti capite patefacta erunt.

C A P. VIII.

Carptim perstringens alias Anglorum querelas.

IN rebus apertissimis nimis forem longus si res omnes contra leges patratas, & machinationes, quibus *Rex Britannia* ad suum unius nutum omnia revocare conatus fuerit, sigillatim memorarem. Quibusdam inceptis, quæ omnium ferme in ore sunt, velum obducere, & tramittere illa silentio par erit, ne nimia Regiæ Majestati invidia consuetur.

Ego huic causæ & officio nostro satis impræsentiarum mihi facturus videor, si, malevolentia & livore procul, pluribus exemplis, & indiciis clarissimis ostendero, Regem nostrum, haud ferendæ nobis ambitionis manifestum, leges, quæ cupiditates omnium libidinesque moderari debent, pro nihilo habuisse; & tam sine ullo temperamento potestatem fortunamque ingentem moderatum fuisse, ut nobis impossibile esset fortunas nostras sub illius imperio à servitutis calamitate incolumes retinere. Plurima sunt quæ nobis clariorem adhuc hujusce rei fidem faciunt.

Primò non aliud oppressi per vim Senatûs, & ever-
 sarum legum apertius indicium esse potest, quàm si

Rex

Rex nullo jure aut legum authoritate, pecuniam è civitatibus in ærarium suum coegerit. Solis etenim *Ordinibus* regni pecuniæ imperandæ, quibus legum ferendarum, potestas permixta est. Rex autem noster census & patrimonium *Populi Anglicani* rapiendo regni sui auspicia polluebat. Laudat *Ammianus* Julianum quod *sub eo æquata fisci jurgia cum privatis essent*. Et dicit Trajano Plinius, *Vetustis exigi quod deberi non tuo seculo cæperat*. Rex vero Jacobus statim post fratris mortem, antequam ipse inauguraretur, publicanorum ministerio exigebat, quæ non nisi durante *Caroli Secundi* vitâ senatus-consulto Regi concedebantur *. In eo commisso tantopere contra jura civium peccatum erat, ut Regis *Ministri*, qui argentarias istas coactiones facitabant, bonorum omnium confiscatione multari deberent †. Nescio quæ gravior injuria aut libidinis immodicæ majus exemplum à Rege in cives constitui poterat. Sub illo etenim Principe quid sanctum, quid integrum & inviolabile sperandum erat qui in Subditorum fortunas contra legis præscriptum involavit?

Aliud legum everfarum & de introducenda servitute initi consilii clarum illud indicium videtur, cum Rex subditos suos, sine imperio & authoritate legum, juramentorum quorundam religione solus obstrinxerit, atque aliorum ipsis gratiam fecerit. Juramenta etenim, societatis humanæ fortissima vincula, haud secus quam leges publicæ vim suam à Senatûs authoritate mutuuntur. Horum itaque nexibus si quis alios oneraverit, liberaverit alios, perinde facit ac si ferendarum & abrogandarum legum potestatem solus usurparet †. Notum ex omnibus qualiter

* Vid. vindic. hujus imperii, pag. 41, 42.

† Vid. Rober. Atkins disquisit. de potestat. dispens. pag. 57.

‡ Vid. vindic. hujus imperii, pag. 3.

Rex .

Rex noster in hac parte peccaverit. Ille novissimo & inaudito prius exemplo, contra legis præscriptum Scotos Sacramento obligavit, *Ut summam auctoritatem & absolutam potestatem*, ipsi & hæredibus ejus,

* Vid repræsentat. periculor. nobis imminet. in tract. polit. par. II. pag. 400.— Et animadvers. in Regis declarat. Febr. 12. 1686 in Doctoris Burnetii chart. 18. pag. 16.

† *Test Oaths.*

præsidium reipub. à Senatu injuncta erant, vim omnem etiam dissolvit, & publicavit omnibus, *Scotos haud re-*

|| Vid. repræsent. periculor. nobis imminet. ubi supra, p. 402.

mentorum terriculo, è domesticis *perduellibus*, & exteris Anglici nominis hostibus, exercitum conscriberet, qui se cæptorum ejus socios in omnibus præstarent.

Sicut autem juramentorum abolitio, ita *pactorum* & datorum *communi saluti promissorum* violatio, inter querelas civium & certa designatæ nobis servitutis signa numeranda est. Reges etenim, qui omnia ad immortalitatem memoriæ gloriosa auspicari gestiunt, haud temere committunt, ut fraudis & perfidiæ labe apud genus humanum notentur. Si quando igitur *Charetis pollicitationes*, verbis nimirum speciosas, re inanes & subdolas, & quarum fidem mox fallere decreverunt, populo venditent, manifestum est eos fraudes insigniores & mala servitutis civibus in eo casu moliri. Tiberius, qui *nullam ex virtutibus suis æquè*

contra vim omnium mortalium propugnarent *. Hæc juramentorum exactione, quod *Staffordicæ* olim *Comiti*, inter alia, capitale erat, vix aliud gravius piaculum contra legem & rempub. committi potest. Rex autem noster *juramenti fidelitatis, primatûs Regii, & testimonialium sacramentorum* †, quæ in

religione eorum amplius fore obligatos ||. Quorsum hoc, nisi, quemadmodum superius animadversum est, ut sublato jura-

de dissimulationem amavit *, fidem huic rei magnopere firmavit; Initio imperii præclarum se moderationis exemplum præstitit. *Nomen Patris patriæ à populo sapius ingestum repudiavit †. Et talem se præbuit, qualem Principes optimi haud imitari dedignerentur* ||. Promisitque similem se sui semper futurum: nec unquam mutaturum mores suos

* Tacit.

† Tacit. Annal. lib. i.

|| Vid. multa præclara de eo apud Suetonium in vitâ Tiberii.

quamdiu mentis sanæ fuisset. Haud dubium, arbitror, illis erat, qui vitam ejus & importunam postea crudelitatem perspexere, quæ insidiæ in istâ moderationis & virtutis simulatione laterent: grandibus nempe promissis ideo civēs oneravit, ut eò facilius servile jugum credulis mox imponeret. Simili artificio Jacobus Rex gentem Anglorum ludit; cum primum etenim regnum adivit, eadem nempe horâ qua Carolus Secundus frater ejus, è vitâ migravit, vocatis Proceribus qui Regi erant à *Sanctioribus Conciliis*, Ecclesiæ Anglicanæ optimam & spectatissimam in Regem fidem laudibus coram illis extulit: leges Angliæ tales fuisse dixit, quarum adminiculo Rex amplissimum, quod optaret, gloriæ fastigium obtinere posset: Sanctissimè itaque promisit se legibus aut Ecclesiæ nullam unquam injuriam illaturum, nec in privati cujuscpiam fortunas unquam invasurum ||. Fraudem in istis blanditiis populo innexam cernere haud difficile erat; eò nimirum spectabant, ut Angli, Regis pollicitationibus inflati, in verborum ejus fide requiescerent, atque ipse eos promissis & vanâ spe lactatos injuriis in posterum opportunos haberet. Continua ista malorum series quibus clientelam suam vexavit, dolum in eâ, atque alia † blandissimâ mox oratione

* Vid. Regis Orat. tunc temporis habitum in quadrien. Jacobi.

† In Comitibus Parlam. mense Maii anno 1685.

N

Anglorum

Anglorum libertati structum, mihi apertè indicare videtur. Cum hæc igitur ita se haberent, atque Rex noster eo simulandi artificio imbutus fuerit, quibus moribus haud bene cum titulo isto *Fidei Defensore* convenit, pessima & gravissima quæque sub illius imperio, si modo diutinum fuisset, nobis metuenda erant. Princeps etenim, qui populum non aliâ de causâ promissis ingentibus onerat, quam ut fidem promissorum mox fallere possit, gravissimorum malefactorum suis in istâ fraude designatorum meritò suspectus esse debet. Auxit insuper istam suspicionem conscriptus exercitus, & armorum nimia in Rege fiducia; haud ignoravit Rex noster malum diuturnitatis custodem esse metum, & fidissimam Principis custodiam esse ipsius innocentiam; hanc arcem inaccessam, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egere: ipsum frustra se terrore succingere qui septus charitate non fuerit. Si ambitione itaque vacuus ad rempub. accessisset, & prout optimum Principem decebat, non aliud sibi præter commodum & salutem suorum in imperio suo propositum habuisset, non à robore militum, verum civium benevolentia præsidium sibi petuisset. Ille verò in summâ pace post Ducis Monumethensis calamitatem, cum nullum sibi à quovis periculum immineret, imminuendas jam potius militum copias non tantum contra

* Vid. Orat. ejus in Comitiiis Parlam. Octob. 9. 1685.

† Apud Hunslo-heath anno 1686, 1687.

riaci adventum, cives

|| Vid. Histor. Deser-tionis, p. 7.

nam libertatem, neque

Senatûs voluntatem auxit *, verum ut civibus terrorem incuteret, exercitum in castris continuit †: atque eò usque militum libido iniquitasque pervasit, ut, ante Principis Aude insolentia eorum graves ubique querimonias excitarent ||. At neque permissam militibus, pro licentia temporis, effra-nam libertatem, neque auctiorem illorum numerum
populus

populus Anglicanus tam ægris aspexisset oculis, nisi conscriptorum etiam militum genus invisum animos illorum graviter incendisset: Ille etenim non solum contra legis præscriptum, mediâ in pace, copias militares auxit, verum, quod certissimum conjurationis & designatæ nobis servitutis indicium erat, cohortes Anglicas de legionibus Hibernicis supplevit. Et cum vir fortissimus Johannes Beaumontius, Tribunus militum atque alii militiæ Præfecti, imperii Anglicani & legum reverentiam haud exuere dignati Hibernicorum supplementum à cohorte istâ rejecissent, quam illi propriis sumptibus pridem, durante Monumethensis impetus ardore, in Regis præsidium conscripserant, notum est omnibus qualiter illi confestim in jus castrense abrepti fuerint. Et quidem probabile est ipsos, propterea quod Hibernicos à militiâ aspernati fuissent patibulis vitam finire coactos fore, nisi Princeps Auriacus tempore non illis solum verum nobis omnibus opportuno, in Angli-

* Vid. Hist. Abdic. p. 7.

Sed quoniam in Hibernicorum mentionem hic casu inciderim, gravissimæ injuriæ, quarum exinde in memoriam redeo, & in quibus instar ferme omnium querelarum erat, inter reliquas populi querimonias memorandæ mihi videntur. Si Jacobus Rex nihil in Angliâ contra civium libertatem & publica commoda peccasset, res tamen in Hiberniâ gestæ, & collata in devictam, in infidam, & rebellem gentem beneficia satis erant quæ populum Anglicanum de Regis consiliis certos facerent. Ut injuriæ hujus atrocitas clarè lectori notescat res in *Hiberniâ* gestæ perquam breviter perstringendæ sunt.

Hiberniam opimam & fertilem insulam, ubertate agrorum, magnitudine passionis, & copiâ earum rerum quæ exportantur multis Europæ regnis excellentem, Angli, lapsis jam plusquam quingentis annis,

imperante Henrico Secundo, devictam bello sub imperium ditionemque suam rede gere. Profuit Hibernicis belli calamitas, nec, si suis prospexissent commodis Anglorum inquietare victoriam, aut jugum illorum excutere operam unquam navassent. Angli etenim immanem olim & barbaram gentem, omnium bonarum artium pœnè rudem, in tuguriis sine legibus habitantem, aut palantem sine certis sedibus, & continuis lanienis cædibusque se mutuo, ferarum ritu, conficientem, agrorum cultum edocuere. Communitati hominum leges, privatis familiis convictus lautioris atque ædificiorum usum tradidere. Non mediocre insuper illud ipsis emolumentum erat, quod Anglorum communionem nacti, quibuscum legibus & muniis reipublicæ ex æquo fruebantur, non solum commercium utilius cum aliis miscere gentibus, verum fundos etiam, antea in alendis clientibus consumptos, infructuosa prædia convertere didicere.

Nihil vero ingens iste beneficiorum cumulus ex Anglorum consortio lucrifactus agreste hominum genus ad gratitudinem commovit. Insitum est illis maximæ ex parte erga Britannicos odium, & quandocunque inolescere incipiunt, nihil insultatione illorum est intolerantius, nihil crudelius; nullum misericordiæ relinquunt locum, nec illos imbecillitas sexûs, aut ætatis innocentia reprimere solent. Simultatis illorum in Anglos id magno satis argumento esse debet, quod quidam cum rapinis omnia complerunt, armenta Anglorum, ex inveterato Anglici nominis odio, telis transfixerunt. Odium illud in causâ etiam fuit, quodd, imperante Elizabethâ, nobiles Hibernicæ stirpis, non, nisi inviti, nec, sine magno fastidio, eandem cum Proceribus Anglicis trabeam & purpuram in Comitibus Parlamentariis induere dignati fuerint. Et non solum Indigenæ Hibernici inenso isto atque inimico animo ire in Anglos solent, verum Anglico etiam stemmate

stemma orti, qui pridem ad Hibernienses sicarios domandos & extinguentes rebellionum faces ex Angliâ missi erant, partim connubio sociante, partim vitæ consortio alliciente prælongâ consuetudine commercioque primævæ originis obliti, in gentilitios mores vestitu, animo, & corpore transferunt.

Dictu incredibile est quot rebelliones viri in pace nunquam fidi, quique timent bella, sed tamen provocant, post primum Anglorum adventum in Hiberniam, contra populum Anglicanum concitarunt. Partæ de illis innumeræ victoriæ tot fortium virorum sanguine, tamque grandi auri argentique pondere steterunt, ut summa Anglorum clementia, qui per tot secula tam gravem & infructuosam militiam gessere, quique subactos sæpius Hibernos nondum durioribus conditionibus & satis firmâ pace devinxerunt, peregrinis gentibus stuporem injecerit. Hibernicorum innumeræ conjurationes, qui pacem *Angligenis*, captis, necatis, dissipatis, fame, morbo, ferro, vastitate consumptis, sæpius eripuerunt; quique multis victoriis erant tam diu & triumphis pacati, in causâ fuere quod olim sub *Henrici Septimi* imperio *comitia Parliamentaria* latâ lege jubebant ut omnes *perduellionis* manifesti haberentur, qui authores erant *Hibernicis* ut seditio- nes contra Anglos concitarent*.

Exinde etiam evenit quod vir nobilis † pridem *Proregis* Hiberniæ amplissimo honore decoratus, inter cætera mandata illud etiam excepit, ut diligenter exquireret quinam ex Anglis, quibus coloniæ in Hiberniâ assignatæ erant, contra pactorum fidem, fundos Hibernicis colonis locaverant ‡. Qui turbulentas seditionum tempestates sæpe sæpius ab Hibernicis constatas, atque assiduitatem & diligentiam, quibus majores no-

* Statut. Henr. Septimi cap. 13.

† *Thomas Lord Burrough.*

‡ Vid. Coxii histor. Hiberniæ vol. I. 413.

firi impiis eorum conatibus, vi legum & armorum, obviam semper ivere, in animo secum consideraverit, haud opinabitur Jacobum Regem eâ, quam mox memoraturus sum, benevolentia Hibernicos complecti voluisse, nisi certo scisset ipsos fore ministros cupiditatum ejus in iis cœptis quibus iter ad infinitum imperium moliebatur. Sine tali consilio cur perfida devictaque gentis libidini omnia gratificarerur qui prae malevolentia & Anglorum invidia, ut ipsi compertum erat, Hiberniam, Anglica ditione jampridem sub-

* Vid. Vindic. Hiberno-Anglic. pag. 35.

† Vid. Increm. Papism. in. tract. polit. par I. pag. 73.

actam Principibus exteris ultro obtulerunt *, & quibus, tanquam primariis authoribus, patris ejus præmatura mors vicio erat vertenda †? Communis conjuratorum opinio est, Galliarum Regi, qui summum Europæ imperium jampridem sitivit, Hiberniæ regnum prius occupandum esse,

|| Vid. Imperator. & imper. prodit. pag. 78.

quam absolutum maris dominium obtinere possit ||. An credibile itaque est, quod Hibernici, fida Galli mancipia, à Rege nostro licentiam cupiditatum suarum, atque ipsum regnum obtinerent, nisi inter nostrum & Galliarum Regem pacto convenisset, ut nostram omnium libertatem everterent? facile quidem erat clara consilii hujusce vestigia odorari singulis in rebus ab ipso in Hibernia gestis. Per totum etenim imperii curriculum, à superiorum omnium Regum studiis discrepans, nisi qui Hibernicorum ope Anglorum libertatem eversum ibant, ita ex eorum sententia omnia gerebat planè quasi regnum, quod jure belli majores ejus potiebantur, devictis eâ conditione traditurus esset, ut ad arma secum venirent quandocunque ad debellandos populares suos vires illorum desideraret.

- Quale consilium strueret imprimis indicio fuit vir ille

ille cui rerum summam in Hiberniâ tradidit. Nemi-
ni non notum est *Richardi Talboti* nomen de effrena-
tâ istâ audaciâ quâ vir moribus iniquis, & à *Jacobo*
Rege ad perdendam nostram gentem velut fataliter e-
lectus, in gentem Angligenam perbacchatus est, nihil
fatis dici potest. Ille quasi contra gentem Anglorum
naturale odium gereret, in primâ adolescentiâ *Hiber-*
nici se socium præbuit in scelerato isto bello, quod,
lâpis jam plus quam quinquaginta annis, contra Hi-
berno-Anglos à perfida rebellione & inauditis lanienis
auspicati sunt. Ille etiam, Ducis Eboracensis consi-
liis omnibus semper intimus, in conjuratione pridem
contra libertatem Anglorum inita, primarum parti-
um adedò manifestò erat ut comitia parlamentaria
supplice libello Regem orarent non solum ut *Tal-*
bottum muniis omnibus, quibus fruebatur, statim
orbaret, verum ut Regis etiam *edicto* aditus ipsi in
Albam Aulam intercludere-

tur *. Non tamen populi An-
glicani gravis ista offensio Re-
gi obstitit quo minùs in sinum
ejus omnia congereret. Paulò etenim post quàm re-
rum potitus est, ipsum, *comitis Tyrconnelli* honore
decoratum, exercitui Hiber-
nico imperatorem dedit †, id-
que non aliâ de causa quàm

* Vid. Relat. rerum
in senatu gestar. in tract.
polit. par. I. pag. 32.

† Mense Decembr.
anno 1685.

ut exercitui veteri stipendiis, fidei in Regem & mo-
destiæ militaris servantissimo, & nullius perfidiæ com-
perto, missionem daret; atque illorum loco ex arga-
stulis passim & aratris legiones *Hibernigenis* suppleret,
quorum studia expectationi ejus haud defore non igno-
ravit. Novus imperator, ut viros ad hanc rem ido-
neos conscriberet, mirâ celeritate milites Anglicos re-
cinxit ac vestibus militaribus nudos demisit, planè
quasi violato in Principem jurejurando, ac manibus ci-
vili & imperatorio sanguine pollutis proditæque fide,

custodiæque, non exauctorari solum, verum capite etiam pœnas dare meriti essent. At non gregarios solum milites injuriose ita tractavit, verum optimates etiam militiæ, & in iis nonnullos qui paulo antè strenuè pro Rege contra *Ducem Monumethensem* pugna-

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 15.

verant *, honoribus militari-
bus spoliavit, planè quasi pal-
mæ & trophæa in rebus con-

tra hostem gestis inter scelera essent. Non multò post idem *Tyrconnelliæ Comes*, ut potestate auctior par destinatis incœptis redderetur, in *sanctius concilium* co-

optabatur †. Mox ut omnes
auctoritatis numeros obtineret,
utque omnia patrare potis es-

† Febr. 15. 1686.

set ad Angligenarum fortunas evertendas, *Clarendonia Comite* domum ab *Hiberniâ* revocato, Rex *Proregis* ipsum honore affecit, ex illo tempore quo *custodem ovium*, ut aiunt, *lupum* nacti fuimus, res Anglorum in *Hiberniâ* in pejorem indies statum vergebant. Deinceps etenim haud cautè & pedetentim, verum furenti & violento impetu immania sua cœpta maturavit. Milites Anglicos catervatim nunc citra commoda emeritorum præmiorum exauctoravit. Atque inde factum est quod plurimi amplissimis familiis nati, qui bona patria in munia militaria erogaverant in summam paupertatem fuere redacti. Horum in locum *ficarios* istos *Hibernicos*, aut progeniem illorum suffecit, qui multo Britannorum sanguine innocuo *Juvernæ* olim infecerant, quique propter inexpiabile illud scelus patrimonii jure optimo spoliati erant.

Phylarchæ nunc haud in minora scelera intenti ergastula ubique armant, adcurritur ab universis, & carcere effracto solvunt vincula, & obæratos clientesque & rerum capitalium damnatos sibi miscent. Quo impurior quispiam erat & sceleribus notior eò promptius in subitarium exercitum scribebatur, *Brennani* *ficarii*

ficarii perditissimi, qui saltus & itinera frequentioribus latrociniiis diu infesta habuere, qui perfractis ædibus familias ditissimas expilaverant, quique cædes etiam perpetraverant, inter *primores* in militiam cooptati erant. Sed quid unicam hanc latronum *familiam* memorem cum in unâ *coborte* viginti infesti sicarii ad minimum supra gregariorum militum fortunam evehebantur.

*Erubuit mavors, aversa que risit Enyo
Dedecus Anglorum.*

Novitas hujusce rei terrorem Angligenis omnibus, admirationem nemini movit. Cum viri etenim in scelus conjurati bonorum omnium fortunis & legibus insidias moliuntur, haud mirum est si partem vilissimam hominum, qui legibus & virtuti nuncium remissere, coëptorum sibi socios asciscant. Ut Regi suorum libertati insidias struenti necessarium erat hujusmodi auxilia sibi comparare, ita conscriptus novus exercitus & subitarius istiusmodi delectus insidiarum certissimum mihi indicium esse videtur. Rem istam si nihil aliud at Comitum Tyrconnellenis verba perspicuam nobis faciunt. Ille, postquam ad Hibernicorum voluntatem exercitum reformasset, Angliam aditurus ut *Jacobum* Regem apud *Cestriam* conveniret, hac oratione *sanctiores* quosdam *consiliarios* & militiæ *primores* excepit. *Ego gladium vobis in manus tradidi quem si vobis eripi unquam patiemini, precor ut vos cacodemon sempiternis cruciatibus agat* *.

* Vid. Vindic. Hiberno-Anglor. pag. 35.

Prorex iste noster non novos solummodo *Duces* militiæ, verum *judices* etiam tribunalibus imposuit. Quemadmodum etenim, cum rempublicam rectè administraturus est, *Imperatorem*, ut *Justinianus* ait, non solum armis decoratum, sed etiam legibus oportet esse armatum,

matum, ut utrumque tempus & bellorum & pacis recte

* Vid. Justin. instit.
procemium de confir-
mat. institut.

gubernare possit*: ita cum re-
rum gubernacula soluturus est
ipsum oportet non rei tantum
militari, verum civili etiam po-

litia vim inferre. Inde est, quod viri libertati nostræ
insidiantes, *Alexandrum Fittonum* virum haud legum
peritum, criminis falsarii non in Westmonasteriensi &
Cestriensi foro tantum, verum coram proceribus eti-
am Regni in comitiis *Parlamentariis* convictum, è car-
cere scelerum vindice, in amplissimam *summi Cancellarii*
Hiberniæ dignitatem evexerunt. Eadem de causâ,
utque similes haberent labra lactucas, *Staffordum*, virum
legum nostrarum & literarum rudem; & *Felicium*

† Turlaco O Neale.

|| Anno 1641.

O Neale, patre natum † qui
in superiori rebellionem || Bri-
tannorum cadibus infamis e-

rat, Cancellariæ magistros fecere. Simili studio *Tho-*
mam Nugentium capitalem *Justitiarum* regio impo-

suere tribunali*. Pater ejus
propter perduellionis crimen, &
conflatum contra gentem An-

* Banco regio ut di-
citur.

glorum iniquissimum bellum patrimonio & honori-
bus spoliatus erat: illius itaque filium, primarium,
post *Cancellarium*, publicæ justitiæ fecere præfectum,
quoniam haud ignorabant ipsum Angligenarum per-
nicioli odio flagrantem pessima quæque in illos consul-
turum. Eadem de causâ *Brianum O Neale* virum in-
ter jurisperitos nullius pretii, cujusque virus in An-
glos caput commendationis erat, assessorem *Nugentio*
in eodem tribunali constituere. Propter eandem ra-

tionem *Stephano Riccio* prima-
rii *Quæstoris* †, & *Richardo*
Naglio Procuratoris Regii ||
honos tradebatur. Illis insigni-

† Lord Chief Baron.

|| Attorney General.

ne Britannici nominis odium tantam inter populares
suos

suos existimationem peperit, ut in omnium opinione idonei essent qui ad evertendas Anglorum fortunas Principes eligerentur. Non isti Hibernicorum expectationem fefellerere, illorum libidini omnia fecere grata, atque illis primario tribuendum est, quod Britannorum fortunæ legibus everterentur. Eorum etenim artificio omnia regni *municipia*, ad quæ senatorum eligendorum jus pertinet, penitus convulsa erant, atque soli Hibernici novi *municipes* creabantur. Inde factum est quod legum ferendarum potestas eos solos penes esset, atque Angli fortunis omnibus, per multa secula jure belli aut emptione comparatis, iniquissimâ lege spoliati essent.

Mora esset si illorum omnium nomina memorarem quibus summa regni officia eâ potissimum de causâ communicata erant, quod capitali odio ab Anglis dissiderent. Et quidem voluminis hujusce moles supra modum cresceret si atrociora facinora ab iis contra Hiberno-Anglos patrata leviter tantummodo attingerem. Postquam etenim ab arâtris passim & ergastulis accersebantur, quos viri primores in subitarium exercitum scripsere, non pecuniâ publicâ, non comiteatu præparato, sed ex populatione agrorum rapto in diem frumento, & bonis Anglorum militem aluere. Fides, credo, apud peregrinos me deficeret, si furta, rapinas, & omnia doli gênera singulatim memorarem quibus Anglorum tunc fortunas vexabant. Non solum viri primores, citra legis præscriptum, in domos & hæreditates Anglorum irruerunt; neque milites novi tantum pro libitu invaserunt in illorum opes tantum jure belli captas, verum reliqua etiam paganorum turba latè populi Anglorum armenta prædas multi domum egerunt. Infanda ista rapina non in locis desertioribus tantummodo verum per omnia regni viscera grassabantur. Eò usque vis istius pervasit ut incolæ Britannici per rus amœnissimum à frequentioribus

ribus oppidis parum remotius vix uspiam reperiendi essent. Siqui verò reliquis paulò animosiores in ruri se continere auderent, *scariorum* impetus, pecoribus & reliquis omnibus ad victum & valetudinem necessariis ablatis, nihil ipsis præter calamitatem reliquit. *Anglorum* populationem istam, cui similem non alibi terrarum post natos homines accidisse arbitror, *mobile vulgus* ex *primorum* consilio patrâsse, *Nugentii* capitalis Hiberniæ Justitiarîi verba nos certiores faciunt: ille etenim direptionem istam & foedam vastitatem in agros Hiberno-Anglorum inductam, tanquam facinus gloriosum, & sine quo *Hibernicos* votorum potentes fieri nequivisse dixit, summis laudibus evexit &

* *Affizes.*

† Vid. Vindic. Hiberno-Anglor. pag. 127.

Corcagiæ, in comitiis *provinci- alibus* *, omnes istas prædationes *mala necessaria* vocavit †: Ferendum quidem aliquatenus

esset immanitas ista, si soli milites Hibernici novissime conscripti & jam contagione quadam raptò gaudentes, tempore quo nihil instituto ac disciplinâ militari gerebatur, omnia rapinis complevissent. Serpebat latius malum istud post Regis adventum in Hiberniam. Helluones etenim, quibus nulla charibdis est voracior, tunc, quasi novi Ducis adventu, novâ insolentiâ elevati circumjecta vagi populabantur. Et quod nostrarum miseriarum molem & cumulum auxit, Rex pessimi exempli facinora, libidine militum ac plebis licentia patrata patienter inspexit: & quoniam, ut Nugentius dicebat, ea *mala necessaria* essent, nihil eorum correxit, neque grassatores ad jus vocabat. Hoc quidem nemini mirum esse debet, cum eadem essent Regis quæ Hibernicorum consilia; atque ærarium regium, haud minùs quam direptorum tuguria, spoliarium esset civium, & conquæsitæ rapinæ prædarum receptaculum. Anglorum in Hiberniâ vexationem Regi cordi fuisse, si nihil aliud, nefarium illud Senatusconsultum a-

bundè

bundè testatur quo Anglos *bonæ fidei* possessores patrimonii spoliavit, eaque Hibernicis *perduellionis* manifestis possidenda tradidit. Quid hoc sibi velit, ut lectori notescat, res gesta paucissimis referenda est. Hibernicorum gens, ut superius innui, præter varias conjurationes ante patrum nostrorum memoriam initas, lapsis jam plus quam quinquaginta annis *, trulentam rebellionem excitaverunt.

* Anno 1641.

In occultâ istâ insurrectione Hibernienses sicarii plus quam centum & quinquaginta millia Britannicæ stirpis in brevi spatio improvisâ & inopinatâ cæde peremerunt. Tandem post aliquot annos, & varia præliorum discrimina Angli superiores extitere. Quemadmodum itaque jus Cæsareum rebellium hæreditates non ipsis solum, verum hæredibus, etiam abripi, & in regium fiscum deportari præcipit, idque ne bonorum patriorum ope penes sit filios patres ulcisci: ita Angli victoriam in subditos rebelles adepti Hibernicos *perduellionis* plane convictos hæreditatibus spoliaverunt, easque proprias fecere militum Anglicorum, qui pro miseris Hiberno-Anglis capitis adiere pericula, atque aliorum divitum Anglorum, qui in sumptus belli atque incertam ejus aleam pecunias erogaverant, Fundorum istorum possessionem perpetuam Senatus Hibernicus duobus statutis validissimis victoribus Anglicis confirmavit. Quamprimum verò Hibernici, subversis sub Jacobo Rege antiquis municipiis, & mutato rerum statu, Parlamentaria habuere *comitia*, legem rogare, quâ, pulsus Angligenis, paternas iterum possessiones recuperarent. Frustraneum erat in eo Senatu, quem *Tyrconnellensis* comitis industria, ex veteribus *possessoribus*, aut eorum filiis aut consanguineis totum ferme constare fecit, in contrariam partem aliquid afferre, atque *rogationi* isti oppugnatum ire. Episcopus nihilominus Midensis, venerabilis iste

Præsul,

Præsul, cujus nomen suos inter Hiberno-Anglos diu celebrabitur, comptâ & miti pro more suo, forti tamen oratione Regi è regione in senaculo sedenti audacter ostendit, ipsum non contra privatam justitiam tantum, verum *bonum* etiam *publicum*, & suum ipsius commodum peccaturum, si, prioribus legibus abrogatis, latâ novâ lege committeret, ut Hibernici in Anglorum possessiones irruerent *.

* Vid. Episc. Mideps.
Orat. istam in vindic.
Hiberno-Anglor. pag.
389.

Non tamen sanctissimi viri & aliorum quorundam orationes quod debuere, pondus apud Regem habebant.

Ille etenim non statuta tantum sub fratris ejus imperio, post quinque annorum maturam deliberationem lata, verum aliud etiam sub patris ejus regno conditum, in Hibernicorum gratiam rescidit; atque perduellium natis paternos fundos in tanti temporis curriculo sapius à pluribus emptos iterum injuriose restituit. Hoc statuto atque alio isto quo non solum forminis, verum infantulis etiam, à lanienz Hibernienis periculo in Angliam abreptis fortunæ omnes abjudicatæ erant; nescio an crudelior aliqua & injustior lex, post natos homines, sancita fuerit. Singula quæ passi sumus, neque ego exsequi possim nec lectori operæ est audire, communiter omnia complectar. Nemo domum ullam Hiberno-Anglis, nego quemquam hominem expertem injuriæ fuisse, nisi qui Hibernicorum partes fovebant: nego ullum genus sceleris, libidinis, avaritiæ, superfuisse, quod in ullo, qui pati potuerit, prætermisum fuerit. Omnia, quæ captæ urbes patiuntur, passi sumus. Episcopus Drensis (ut vulgo fertur) vir propter impensam curam animarum, gentis Britannicæ studium, & in reformandâ Christi Ecclesiâ zelum fervidissimum, encomiis omnibus dignissimus, querimonias Hiberno-Anglorum, resque contra illos in Hiberniâ gestas libro grandiusculo

grandiusculo complexus est. Librum istum sermone Anglico conscriptum, quem nescio quis famosus libellio frustra refutare conatus est, si quis perlegerit, fabricatas libertati nostræ insidias clarè perspiciet. Inter Regem & Hibernicos etenim, quemadmodum ille refert & vulgò notum est, pacto conveniebat, *Ut amissa per rebellionem patrimonia Rex ipsis in integrum restitueret, ipsi vero fida regis mancipia essent, & cupiditati ejus in omnibus servirent* *.

* Hiberno-Angl. vindic. pag. 34.

Post mentionem rerum in Hiberniâ gestarum supervacaneum est recensere fraudes alias contra leges & salutem Anglorum factas. Ego, nisi scriptis compendium facere magnopere studerem, plurima alia indicia & vestigia servitutis nobis designatæ in rebus ab insidiatoribus gestis plane investigare possem. Res atrociores de quibus uno ferme ore consentiunt qui Jacobo Regi adversantur, silentio ex industria prætermisi, ne nimiam Regi calamitoso invidiam conflarem: nullæ etiam privatis illatæ injuriæ, nisi quæ ad reipublicæ interitum spectarunt, apud me querelam habent; illi etenim perpetuis seditioibus materiam mihi conflare videntur qui res omnes à Regibus gestas ad leges & instituta regni semper exigunt. Satis mihi visum est prima consiliorum & insidiarum elenchum aperire quibus dolorum artifices libertatem nostram eversum ibant. Nullus etenim dubitavi quin *Ordines* Angliæ rerum contra Regem in extremo reipublicæ tempore gestarum æquum apud lectorem veniam invenirent si multis clarissimis indiciis ostenderem, Regem obstinasse animo convellere politiam nostram, & miserrimam servitutem in Angliam invehere. Id omnia à Rege gesta adeo fecere perspicuum, ut populo Anglicano libertatis sub imperio ejus retinendæ non minima quidem spes effulserit. Ille contra suorum studia cum Gallo Societatem inivit ut illius amicitia

amicitiâ & auxilio fretus vexaret clientelam suam & quamcunque vellet vim legibus inferret. Eadem de causâ contra superiorum temporum & exterarum gentium exempla *Hibernicos* rerum in Hiberniâ potentes fecit. *Tyrconnellie* etenim Comes fidem Regi obstrinxerat, se quadraginta millia militum in Angliam missurum qui omnia voluntati ejus grata facerent, si modo, deturbatis Anglis, munia reipublicæ & rerum summam penes *Hibernicos* esse permetteret. Eadem de causâ, ut superius retuli, cepit diutinum consilium Batavorum reipublicæ diruendæ, ut, quandoque nos injuriis omnibus opportunos esset habiturus, nulla gens esset quæ fortunam nostram miseraretur. Præter clarissima hæc designatæ nobis servitutis indicia ex iis quæ in ore atque oculis omnium gesta fuere, palàm est omnibus nos, ante *Arausionensis* exscensum, nullam fermè rempublicam reliquam habuisse. Istane etenim respublica habenda est in quâ, indicto legibus silentio, arbitrium principis pro lege habetur? Sub Jacobo Rege ita se res nostræ habuere: ille legum omnium vincula relaxandi jus sibi met usurpavit, & juris Antistites qui licentiam istam ipsi abjudicarunt, è judicum albo statim erasit. In edicto

 in *Scotiam* misso de *Regiâ Prerogativâ* & *absolutâ potestate*, stilo Regibus Angliæ non antea usurpato, mentionem fecit, dixitque plane se *legibus non obstantibus* voluntati suæ obsecundare velle. Quid hoc aliud est quàm legibus nuntium remittere atque ita plane politiæ formam invertere? hoc quandoque fit de jure & potestate regiâ actum esse quis inficiabitur? cum potestati insuper legislativæ ratio invertitur inverti omnia, nihil civibus integrum mihi relinqui videtur. Omnia quæ in hoc genere committi poterant à Rege nostro fuere patrata; factarum ad reipublicæ salutem vincula legum dissolvit, quod perinde erat ac si solus leges sanxisset; populo Angli-

cano non eam quam leges jubent, *Cemitorum Parliamentariorum* copiam fecit, &, quod gravissimas in Angliâ tragœdias excitavit, involavit in jura *Municipiorum & Senatorum* electoribus liberam ita suffragiorum potestatem ademit. Nescio quodnam jus sub illius imperio sanctum nobis atque integrum mansit. Projecta erat Senatûs autoritas; Jesuita *Sanctioris Concilii*, & quidem reipublicæ gubernacula tenuit; res & *consultos* religionis inimicorum insolentia injurijs omnibus affecit; militares copiae, contra legis præceptum, & quidem ex illorum numero conscribebantur, qui militare sacramentum detrectarunt; munia reipublicæ viris tradebantur quos leges regni ab honoribus istis aspernata sunt; justitiæ tribunalibus isti judices soli præficiebantur qui muniorem reipub. exortes erant, aut qui in Principis verba per fas nefasque jurabant. Quid singula confector? hæc atque alia hujusmodi prolusere tantum gravioribus istis malis, quæ, eversâ Batavorum republicâ & Regis nostri consiliis ad maturitatem ita perductis, mox à nobis ferenda erant, cum miseram servire servitutem necesse haberemus.

Ut res ita novata manerent constanter in statu suo, & nobis recuperandæ libertatis spes nulla relinqueretur, insidiarum Architecti aliam fraudem excogitarunt. Nemo rerum adeo est imperitus, qui non primo intuitu videat, nihil à viris contra nostram & Europæ libertatem conjuratis tunc utilius fieri potuisse, quam si populo Anglicano & Universis Europæ gentibus penitus persuaderent Reginam masculam prolem peperisse. Sine tali commento insidiarum omnium & futuri temporis exitus incertos fore haud ignorabant. Videbant etenim post *Jacobi* fatum *Mariam* filiam ejus, quam Princeps Auriacus matrimonio tenuit, heroinam in quâ omnia summa erant,

regnum

regnum jure successionis adituram. Jesuitæ etiam clare perspiciebant, in eo casu *Principem Auriacum*, virum imperatoris omnibus virtutibus instructissimum & Gallici Regis infestissimum hostem, statim viribus omnibus elaboraturum, ut Galli nervos incideret & labefactaret omnia, quæ Jacobus Rex in ipsorum & Galli favorem contra populi Anglicani & Europæ libertatem, patrasset. Ut exteri Principes igitur, *Arausionensis* imperio in Anglos desperato, desponderent animos, seque in Galli ditionem permitterent; utque viri Ecclesiæ Anglicanæ imperia detrectantes & cives *omnibus scenis servientes*, dubiâ mente inter incertos adhuc eventus labantes, in regias partes lubentes descenderent; Jesuitæ *supposititio* Cambriæ Principe, ex suo ipsorum cerebro prognato, *Principi Auriacæ* spem successionis præreptum ivere. Facinus istud, quod Jesuitæ non aliâ de causâ excogitarunt, quam ut cœpta sua nefanda stabilirent, ut inter Anglorum querelas meritò recensendum est, ita Principi Auriaco maximum incitamentum erat expeditionem in Angliam faciendi. Hujusmodi facinoribus & rebus à Jacobo Rege post Arausionis exscensum patris quæ mox infecuta est rerum mutatio tribuenda est. Jesuitæ linguis veneno suffusis summopere conati sunt ut res ista probro & crimini esset populo Anglicano. Contrarium mox innotescet, & videbit lector haud sacrilegas civium manus sacrosanctum diadema temporibus Regis diripuisse, verum ipsummet sponte suâ, aut saltem non coactum regnum deseruisse. Ille etenim postquam aciem in *planitiem Sarisburiensem* post *Arausionensis* exscensum, eduxerat, prælii committendi spe depositâ, & *Senatum*, cujus decreta toties luserat, convocare abnuens, fugam in Galliarum regnum non aliâ de causâ capefflavit quàm quia speravit, illo absente, cives mutuis discordiis rempublicam laceraturos, ipsum-

ipsumque in eo casu ansam obtenturum domum redeundi ad sedandos civium tumultus, & in suos prohibitu saviendi. Spem vero Regis populus fefellit, illi *extremo* rerum discrimine subacti præfecerunt regno *Arausjonis* Principem, unicum ruentis Angliæ, & pœne dixerim Europæ, subsidium. Qualiter hoc gestum fuerit in sequenti libello fuscè memoraturus sum.

Finis Prioris Libri.

The following is a list of the names of the persons who have been elected to the office of Justice of the Peace for the year 1900, in the several townships of the County of Franklin, New Hampshire:

Liber Secundus.

C A P. I.

*In quo Anglorum facinus in accersendo Principe
Auriaco continetur.*

Quis rerum Populi Anglicani fuerit status
quamquē atrocibus injuriis subacti cape-
ssendæ libertatis consilium ceperint,
dilucidè cuipiam innotescet, qui prio-
rem libellum æquo animo perlegerit.
Memoriæ etenim ibi proditum est, idque, ut spero,
sine ullâ simultatis vel gratiæ suspitione, in quæ dis-
crimina, res Anglorum, à viris contra fas patriæ,
& libertatem avitam conjuratis, adductæ fuere;
dum inscia veræ majestatis ambitio, animum Regis
incendit, altiùsque ad fastigium evexit, quàm vel
publica salus, vel æquabile imperii nostri tempera-
mentum ferret. Gravia quidem, & penè dixerim
infinita mala, popularis invidiæ & furoris irrita-
menta, latè per omnia Britannicæ ditionis regna graf-
fabantur, priusquam afflictis rebus & morienti li-
bertati suppetias orare animos induxerint. Vide-
runt omnia humana divinaque jura conculcata, &
Regem ad impotentem dominatum aspirantem.
Nullus apud illos legum honos mansit, nulla reve-
rentia æquitatis publicæ, nulla religio promissorum

pro imperii & religionis incolumitate populo datorum. Monarcha noster satis gloriæ suæ litatum iri

* Galliarum Regem. existimavit, si ^{* superbum domi-}
num Europæ imponendi Au-

thor esset; si vexare Gentem & Clientelam suam; si de legibus subditisque triumphos agere posset. Ea erat populi calamitas ante expeditionem Belgicam, serpebat in insulis nostris intolerabile malum, idque latius, gravescentibus indies injuriis, manabat: nullus erat locus querendi apud Senatum, nullus invocandi leges, quarum auxilia vi, ambitu, & iudicium perfidia turbata, prorsus invalida erant. Nulla mali facies deerat, nullus ordo metu & periculo vacuus, postquam viderunt regni Primores, nec cohortationes nec preces suas exaudiri, neque aliud subsidium miseris, intra regnorum viscera, quam misericordiam Principis fuisse.

Tunc igitur optimus quisque curâ reipublicæ mœrebat, nec amplius ignaviâ, & torpore vetere cessaverunt, neque terror & metus, & misera illa ex

periculis non ita pridem facta prudentiâ amplius monebat, ut à republicâ (erat au-

Post cladem Ducis Mon-

mutheensis. bat, ut à republicâ (erat autem ferme nulla respublica) oculos, aures, animos averterent.

In tot igitur tantisque rerum angustiis optimates regni, summi discriminis non incuriosi, opportunum ingruentibus malis remedium exposcebant; & visum est tandem omnia clam consilia circumspectantibus, ad Principem Arausionensem, virum militari peritiâ virtuteque clarum, & funesto quondam in bello Batavorum reipublicæ Statorem, confugere, & illius suppetias orare.

Hoc capite rerum seriem mihi propositum est exponere, à primis molitionibus, ad illud usque tempus, quo non sine gemitu maris & ventorum labore,

re,

re, *Belgica classis Arausjonis* Principem litori Britan-
nico incolumem dedit.

Primo, rerum novarum studii deferuntur Angli,
atque illud omnium insequentium coëptorum auspi-
cium illis vitio vertitur, quod contra morem obse-
quii vim meditantes, exteros in caput salutemque
Regis concitaverint, quale sit illud populi factum
summâ, quâ potero, fide, hic referam, de atroci-
tate facinoris penes lectorem iudicium mox esto.

In extremâ rerum Britannicarum calamitate,
quam superius recensui, Angligenæ, legum bene-
ficio, & verâ administratione regiâ fraudati, con-
cidisse rempublicam, & conclamatum de Angliâ
putantes, in *Principis Auriaci* sinum, unicum in ur-
gentibus malis Asylum, & ruentis imperii columen,
confugerunt, codicillos ad illum exararunt, pericula
& querelas Anglorum commemorantes. Supplices
istos libellos, quibus demissis precibus auxilia Prin-
cipem orabant, composuere non vitâ probrosi & in-
famiâ operti, non homines humanitatis & vitæ
communis expertes, non alienarum fortunarum hel-
lucnes, non qui bona patria manu aut ventre lace-
raverant, atque ideo quæstus spem in turbato re-
rum statu haberent: verum (ut Princeps ipse in
edicto suo, causam protectionis in Angliam com-
plectenti, propalavit) *multi ex Ecclesiæ Prasulibus,*
et majorum gentium nobilibus, & civibus melioris notæ
opem illius invocarunt.

Fatemur itaque Principem Auriacum, populo
exoratum, in Angliam cum militari manu venisse.
At quorsum accersitus est? non ad abrogandum
Regi imperium, sed ad compescendam indomitam
illius licentiam, ad restaurandas leges, Regemque
ad ordinem redigendum. Quæ omnia ex supplici An-
glorum libello, innotescunt.

Arausjonensium igitur Princeps, calamitatibus

Anglorum & querelis motus, certior etiam factus, Jesuitas suppositio Principe *Wallia*, Serenissimæ *Maria*, tori ejus consortis, suumque ipsius hæditarium in regno jus, elusum ivisse, tot facibus admotis tantæ causæ non amplius indormivit, aurem supplicibus Anglis facilem præbuit, tandemque vir triumphalibus majoribus oriundus, & ipse etiam bellicis laudibus innutritus, miseris decrevit succurrere, & venire in Angliam, candidatus non regni, sed immortalitatis & gloriæ, & exempli quod sequerentur boni principes, mali mirarentur. Communicato itaque cum paucissimis intimiori consilio, Ordinibus fœderatis (ut nos accepimus) palam fecit, se præclarum facinus, quodque è commodo reipublicæ foret, animo concipere, dari ergo sibi classem, copiasque militares, ad cœptum illud auspiciandum, postulavit. Batavi, rerum utilium sagaces, & suis semper invigilantes commodis, votis Principis annuerunt. Summâ statim, quâ possunt, industriâ & festinatione, adornant classem, exercitum conscribunt, commeatus atque omnium generum *impedimenta* bellica conquirunt. Tenebat vicinas gentes & vulgus Batavorum opinio (quæ quidem vera erat) idque sedulò in illos sparsum est, tantos apparatus ideo fieri, ut subveniatur *Clementi Bavario*, in *Coloniensem Electorat* cooptrato, quem Galliarum Rex tanto fastigio prohibiturus erat ut in illius locum *Furstemburgi* Cardinalem suis infidum, & Gallo turpiter addictum, sufficeret. Hoc modo Principis *Arausionensis* consilium, cujus auspicia silentium semper commendare dicitur, omnes fefellit, donec tandem *Comiti d' Avaux* Legato Gallico plusquam suspectum esse cœpit. Vir ille erat rerum Belgicarum peritissimus, utpote qui Legati illic diu & *Delegati* etiam munere in *Tractatu* Neomagenfi diuungebatur; gnarus ille quæ pericula appa-

apparatus Belgici Galliarum Regi intentarent, *memorialem libellum* * foederatis

Ordinibus ad Hagam exhibuit, quo palàm illud Orbi

* Memor. libellus, Sept. 9. 1688.

Christiano factum erat, quod quibusdam antea in dubio erat, clandestinum nempe foedus Europæ mox exitiale futurum, inter Britannicæ Galliarumque Reges ictum fuisse, id expressis illius verbis li- quidò constat. *Plurimæ, inquit, sunt rationes, quæ Domino meo fidem faciunt, arma vestra in Angliam intendi: quapropter Regia majestas in mandatis mihi dedit ut vobis commemorarem, eas inter, illum & Magnæ Britannicæ Regem amicitiarum foederumque necessitudines intercedere quæ subigant illum, non opera tantum ferre, verum & primam vim, à cohortibus aut classe vestrà, Regi Britannico illatam, pro violatæ pacis, & rupti cum illo foederis crimine habere. In consultore hoc an callido consilio dictum fuerit illis in dubio erit, qui nôrunt Galliarum Regem, non uberiores gloriæ segetem, posteriori hoc seculo, è Regum nostrorum amicitia, quam ex Anglorum & Regum mutuis similitudinibus, sibi quæsisisse.*

Eodem tempore Marchio Albæ Villæ, Regis Britannici ad Hagam ablegatus extraordinarius, memoriali etiam codicillo foederatis ordinibus dato, à Domino Rege sibi præceptum fuisse dixit, consiliorum rationem exposcere, quibus tantos terræ marique bellorum apparatus, non sine Europæ stupore adornarent, idque incommodâ tempestate, vergente jam ad hyemem anno, quo tempore militares copię ad hiberna se recipere consuecunt. Illi sine verborum ambagibus responderunt, SE ARMA sumendo Britannicæ Regis & aliorum Principum exempla secutos. Se id agentes tempore, quo à reliquis omnibus principibus ad arma sit conclamatum, nullam offensionibus causam dedisse: se foederis à Domino illius & Gallo initi, cu-

Iusque mentionem Legatus Gallicus fecit, jam pridem fuisse monitos.

Ex hoc responso primum pro comperto habuere omnes Belgarum molitiones eò tendere, ut Anglorum Rempublicam à Jacobi Regis injuriis, & ingruente servitute vindicarent. Illos liberatores dedignatus est olim Germanicus. Neque enim *di sinant*,

inquietabat ille, ut Belgarum
 * Tacit. Annal. lib. 1. *quaquequam offerentium decus*
 Sect. 43. *istud & claritudo fit, subve-*

nisse Romano nomini compressisse Germaniae populos.

Talis verò non erat Anglorum fastus, nec pudebat nobilem gentem auxiliomorare, quod immitis Regis dominatio necessarium fecit. Reddidit Anglis grata Batavorum respublica humanitatis officium, quod in superioris belli procellâ, Senatus Anglicanus, in illis, contra vim potentissimorum Regum, conservandis, exhibuit. Hoc insuper cœpto, suis rebus, æquè ac salutì Anglorum provide consuluerunt. Ingens quippe in il-

† Const. rediviv. pag.
 110. & Epist. Jesuitæ
 Leodic.

los bellum † instruebat Rex
 Britanniae, cohortes, quos sub
 foederis religione illorum Rei-

publicae tutelae debuit, domum revocavit. Varia struebantur crimina, & pro more veteri, frivola bellorum praetexta, & dissidii causae in vulgus ferebantur, vitio illis vertebatur nimia in *Ducem Monmouthensem*, & *Angliae Comitem* humanitas: Mercatorum querelae struebantur, eratque Musilipitanum

|| i.e. belli praetextum.

num || nunc quod Surinamum olim — Ad hæc Britanniae & Galliarum Regibus, pro foedere inito, statutum erat, Batavorum rempublicam diruere, omnemque ipem successionis in Regno Angliae, Principibus Auriacis præripere. His malis ut occurrerent, & Anglorum querelis adessent, non vincendi

Re-

Regem illumque folio deijciendi studio incensū ador-
nari copias, Princeps Arau-
sionis & foederati † ordines
scriptis à se vulgaris declara-
runt.

† Vid. declar. Princ.
Araus & Resolut. foeder.
Ordin. die Jovis Octob.
28. 1688.

Interea temporis, dum hæc in Belgio geruntur,
Rex Britanniz, Gallici Legati indicio certior factus,
coactam apud Batavos belli tempestatem mox in
Angliam magno cum impetu transituram, terrore
instanti, amicos accersivit ad consultandum quo-
nam modo obviā irruentibus malis iretur. Sua-
debat alius aliud, prout cujusque affectus & libido
ferebant: *Quæ etenim volumus, inquit Cæsar, credi-
mus libenter, & quæ sentimus reliquos sentire putamus.*
Barillonius Galli in Angliā Legatus Author Regi
erat auxilia è Galliis repetendi, quoniam id è re do-
mini sui fore existimavit; alii è contrā, veriti ne auxi-
liares Galli odium populi in Regem traherent, illo-
rum opem declinandam esse arbitrabantur, qui ve-
ro Regis regnique rebus melius studebant, nihil
ipsum reliqui habere dicebant præter conversa ad
lenitatem studia, & repentinum à malis consitiis re-
ceptum. Angebant Jesuitas & libidinis regiz man-
cipia & Satellites, istæ cohortationes: nihil illi im-
mutandum censebant, verum omnia aut belli disci-
mini, aut futuris eventibus & fortunæ Regiz per-
mittenda esse.

Rex animi incertus, & infidis obnoxius consiliiis,
quid optimum factu esset, haud faciliè percepit.
Tandem vero, postquam omnia quæ in utramque
partem aut metus aut spes subjeceret, secretā æsti-
matione pensasset, consultissimum ratus est, & leni-
tibus consiliis popularium promereri benevolen-
tiam, & exercitum quam poterat maximum, ad su-
stinendos hostium impetus, comparare.

Nova igitur nunc rerum facies in Anglia cerni-
tur,

tur, nec erant ludibria rerum humanarum aliàs magis conspicua, quàm ubi Jacobi Regis ingenium, quod paulò ante sævum & inexorabile censebatur, tam subito mitescere cœpit, & benevolentiae speciem præ se ferre. Et sane inter prodigia seculi conversa jam Regis studia censenda sunt: nec major antea stupor incessit Anglos, qui inter insanabiles principis morbos obstinatam illius inceptis perseverantiam semper numeraverant, quàm cum viderent ipsum, Penelopes ad instar, priorum operum telam retexentem; cumque ingens ista cœptorum moles, quæ non sine improbo labore, & majore invidiâ auspiciatus erat, Sisyphii ad instar Saxi, magno & repentino cum impetu rueret. Quæ fuerint ista Regis in promerendo populo studia, quæ ferâ jam in poenitentia melioris indolis documenta, fidus referam, ne Regiis partibus parùm fortasse æquus videar.

Septem. 28.

Primum, in extremo rerum suarum articulo, in edicto isto, quo populo proclamavit se irruentis in Angliam è Bataviâ ingentis belli nuncium certissimum accepisse, professus est, *exterorum auxilia se respuisse, & elegisse potius, in popularium suorum, quibuscum vitæ discrimina toties adierat, verâ priscâque virtute, fide, obsequio, fiduciam collocare.*

† Octob. 3.

Paulo post † in Sanctiori concilio edixit se *Chartam immunitatum* Civitati Londino restituere voluisse. Inclinate igitur ad vesperem die, Prætoribus, Senatoribus, & Vicecomitibus civitatis coram Rege in Albâ Aulâ se sistentibus, hac oratione illos excepit: *Se animo secum statuisse, pro curâ quam incolumitatis civitatis illorum haberet, & pro Symbolo fiduciæ quam ingruentiam bello in ipsis collocaret, Chartam veterem & privilegia illis redintegrare, ut eo pacto meliori in sta-*

tu res illorum essent, isti que in illum officio facilius ad-
essent, cujus fidem, tum erga fratrem tum semetipsum,
sepius variis iudiciis fecerunt, & in quo ipsemet jam
fiduciam reponeret. Hujus sponisionis fidem religio-
sius quam pro more suo Rex confestim liberavit,
intra triduum etenim * præ-
claram istam chartam, summâ
cum injuriâ & pravo judicio direptam Londinensi-
bus in integrum restituit.

* Octob. 6.

Eodem ferme tempore †, co- † Septemb. 24.
gentē rerum necessitate, sti-
mulante metu, viciniorum provinciarum Episcopos
ad se vocavit, ut illorum, in re dubiâ, consilio u-
teretur. Ad hæc, stuporem hominibus fecerunt
variantis fortunæ mæandri, & abditæ mentis huma-
næ recessus, cum Regem nempe viderunt ad illos
tandem ad Asylum confugientem in quos paulo
ante, etsi nullius flagitii compertos, severius animad-
verterat. At hoc in rebus humanis usitatissimum est,
ut quos incolumes, propter solam fidem & virtu-
tem odimus, angustiis gravioribus inclusi, illorum
auxilia imploremus.

In primo illorum ad Re-
gem || aditu, nulli inter illos || Septemb. 28.
sermone serebantur, nisi qui communiora & mutua
officia, inculpatæ nimirum tutelæ, & obsequii Regi
debiri, continerent.

Non multò itaque post † o- † Octob. 3.
mnes simul Regem denuo pe-
tiere, & tunc Archiepiscopus Cantuariensis, impe-
trata prius à Rege veniâ, consilia illi suggerendi, quæ,
pro temporum vice, rebus ejus commoda cense-
rent, reliquorum nomine consilium Regi datum de-
cem capitibus breviter complexus est.

“ 1. Animis demississimis Authores Regi erant,
“ ut in singulis regni provinciis, rerum administra-
“ tionem

" tionem non aliis proceribus civibusve traderet,
 " quam quibus legitima autoritas competeret.

" 2. Ut Commissariorum regionum auctoritatem
 " aboleret, nec similicuriæ in posterum diplomata
 " indulgeret.

" 3. Ut *Dispensationis* gratiam, nemini faceret,
 " cujus beneficio Legum exsortes munia reipublicæ
 " obirent, verum ut Collegii *Sæ. Mariæ Magda-*
 " *lene* Oxoniensis Præses Socique postliminio ad
 " dignitates suas restituerentur.

" 4. Ut diplomata ista, quibus Jesuitis Scholares
 " publice instituendi copia data est, penitus rescin-
 " deret, neve alia in posterum concederet.

" 5. Ut iudicium de potestate dispensandi Parla-
 " mentariis comitiis permitteret.

" 6. Ut non amplius veniam indulgeret exteris
 " istis quatuor Episcopis, qui Vicarii Apostolici au-
 " diunt, in jurisdictionem Ecclesiasticam invaden-
 " di, quæ per Leges regni solos Ecclesiæ Antistites
 " penes est.

" 7. Ut in vacantes Episcopatus, & beneficia
 " Ecclesiastica, præsertim vero in Archiepiscopatum
 " Eboracensem, viros cooptaret, eruditione & pie-
 " tate insignes, &c.

" 8. Ut non amplius municipiis licem intenderet,
 " per breve illud quod nos *Quo Warranto* appella-
 " mus, verum *Chartarum Veterum*, & immunitatum
 " omnium, copiam illis ex templo faceret.

" 9. Ut Rescripta quam citissime emitteret, qui-
 " bus comitia Parliamentaria indicantur, ut Eccle-
 " siæ Anglicanæ incolumitati, & libertati civium,
 " quam opportune consultum sit—

" 10. Ut liceret illis Argumenta proferre quæ
 " subigerent Regem pedem retro ferre, & Ecclesiæ
 " Anglicanæ doctrinam rursus amplecti.

Tales erant Ecclesiæ Antistitum adhortationes, quæ Jesuitarum & ejus farinæ hominum non indignatione solum, verum & sinistram interpretationem exceptæ sunt. Fraudem etenim subesse consilio, nec aliud pravos consultores, & Regi insensos, sibi propositum habere, dicebant † quam suspiciones mentibus hominum ingerere, easque à Rege alienare. Contrarium verò eventus docuit, ubi nimis obstinata Archiepiscopi Cantuariensis & aliorum quorundam fides in illum emicuit —

† Anatom. expedit.
Belg. p. 29.

Angebat Regem istud Episcoporum consilium: ille vero, vultu tunc & sermone in omnes satis erat placato; concidit ferocia animi, & quoniam id rebus suis consultius arbitrabatur, illorum non aspernatus est consilia. Etsi enim eadem illa die variis cohortium præfectis diplomata concessit, quibus potestatem illis fecit novos milites conscribendi, tamen biduum * post professus est apud *Sanctioris Consilii* Senatū, se animo statuisse, pro tutelâ quam Ecclesiæ Anglicanæ præstiturus erat, potestatem commissariis Ecclesiasticis abrogare. Nec promissis fides defuit, supremo etenim regni Cancellario præcepit, ut istud sine morâ perficeretur. Hoc Regis factum etsi populo pergratum erat, Ansam tamen querelis dedit, quoniam neque contrâ jus curiæ istius Ecclesiasticæ pronunciatum est, neque Rex fidem sponsionemque interposuit, se istiusmodi curiæ auctoritatem in posterum non concessurum; quorum tamen utrumque Præfules demissis precibus obsecrarunt.

* Octob. 5.

Dum hæc in Anglia lentè geruntur, Belgarum molimina, utpote è longinquo acta, in majus ferebantur. Auxit fama non terrestres solum *Principis Auriaci* copias, verum & Classis etiam robur. Eadem retulit, Principem, quamprimum vento, marique

que secundo uteretur, cum cohortibus suis navim conscendere statuisse. Ad hæc optimi cives expectatione erectâ stabant: viros autem Legibus obnoxios non mediocris formido incessit. Rex ipse in tanto discrimine incertus trepidavit. Placuit igitur delectus raptim in urbe agrisque haberi, mittere ad vocanda Hibernicorum Scotorumque agmina, præsidio munire urbes, frumentum convehere, arma parare, instruere naves, & mittere Baronem Dartmuthiensem adversus *Belgicam Classem*. Nec major erat nunc ardor Regis in conquirendis subsidiiis bellicis, quam in conciliandis suorum studiis; & nunc primum in rebus angustis (quæ homines sapissime utilia docent) illud mihi viderur didicisse, quod Principes ignorare non debent, *Regem nempe benevolentiam civitum magis quam armis septum esse oportere*. Illorum etenim favori velificatus populo pro-

clamavit * se municipiis chartas, jura, & immunitates restituere. Præfectos provinciarum, ob reipublicæ studium & averfam à servitute mentem, Satrapiis summos, suis iterum præfecturis ornavit; Eirenarchas capite diminutos, eò quod Legum & Libertatum Angliæ custodes esse mallent, quam libidinis Regiæ mancipia, ad pristinum in regno gradum iterum promovit; Collegii Mariæ Magdalenz Oxoniensis Præsidem Sociosque, pro fidâ statutorum observantiâ proscriptos, ad suos iterum Lares & prædia revocare decrevit †.

Non omnem Populum prioribus injuriis graviter lacessitum conversa Regis studia lenibant, timori non benevolentia ea vertenda esse, nec dolo vacare tam gratuitam Principis Clementiam aiebant. Ferebantur in deterius omnia nunc Principis acta, & vagante per regnum Sinistra fama tot rumores in vul-

gus

* Vid. Proclamat.

Octob. 17.

† Octob. 24.

gus spargebantur, ut necesse haberent Aulici, ad obstruenda maledicorum ora, & premendos vulgi sermones, promulgare editum * & probrosa adversus Regem dictitantibus poenam indicere. * Vid Proclamat. Octob. 26.

Eo in Statu Res Anglorum erant isto intervallo, quo apparatus Belgici maturefcere jam, & ingentibus auspiciis satis expediti esse cœperunt. Videre ubique erat fluxam populi fidem, & averſa à rege studia, odia & minas, in voluntatis Regiæ adminiſtros, querelas in milites inſtituta militaria non ſervantes; Arrectam verò plurimorum in Principem Auriacum expectationem, votaquæ pro ſecundâ illius in Angliam proſeſione Deo maris & ventorum potenti nuncupata. Res peregrinæ etiam, propitio ita procurante Deo, ampliſſimum runccampum Principi Auriaco ad gloriam, Anglis ad libertatem, aperuere. Rex etenim Galliarum, ruptis turpiter viginti annorum induciis, omnia late in Palatinatu cæde, rapinis, incendiis miſcuerat, & *Philippopolim* ad Rhenum obſidione cinxerat. Eo facinore *Cæſaris Germanici* & Electoralium Imperii Principum odia ſibi concitavit. *Innocentius XI.* Pontifex ſane multis encomiis dignus, propter varias injurias Gallo erat inſenſiſſimus. Hiſpaniarum Rex omnibus infeſtior nihil æque concupiſcebat, ac injurias ulciſci. Hi igitur omnes non ignari Jacobum Regem Gallo fuiſſe amiciffimum, & illius ambitioni voluntatem ſuam in omnibus adſcripſiſſe, † Auriaci cœpris pluſquam annuerunt. Princeps igitur Auriacus, Anglorum votis expetiſus, & exterorum benevolentia animo confirmatus, idoneum naſtus ventum & portu || ſolvit; &

† Vid. Epist. Imperat. Germ. ad Jac. Reg.

|| Octob. 19.

pro-

professionem auspicatus est omnis ævi famâ illustrem, & posteris Anglorum memorandam. Militum numerus, si Britannicis copiis comparentur,

* 14352 numero.

contemnendus sane erat. At magna pars exercitus plurimorum stipendiorum milites, sub *Principe* in superiori bello militaverant. Illis optimâ disciplinâ institutis, peritissimi & exercitatissimi Duces præerant. Illorum Caput *Schombergus* erat, vir multâ militari peritiâ, & militarem coronam apud Gallias meritis, de quo idem fama refert, quod de Suetonio Paulino olim dictum erat, *Cunctator naturâ, & cui*

† Tacit. hist. lib. 2. sect. 25.

cauta potius consilia cum ratione, quam prospera ex casu † placerent. Batavi ex terrâ naves molientes, secundâ primûm navigatione ve-

hebantur, postea vero converso maris & ventorum munere, & difficilioribus usi tempestatibus, por-

|| Apud Helvoetsluys

tum || iterum tenere cogebantur. Nunc ad eludendum Britanniarum Regem, ad securitatem, & apparatus bellicorum remissionem illi ingerendam damna Batavorum in Literis * novellis

* Gazettes.

Harlemi & Amstelodami exa-

ratis supra verum ferebantur: nec caruit successu dolus. Jesuitæ etenim ubique ovantes dixerunt, Beatam virginem maris & ventorum arbitram illorum exoratum precibus, tam funestum hæreticis naufragium intulisse. Fama insuper amissæ classis ad spem veterem Jacobum Regem statim erexit: Miserat ille Oxonium Episcopum Wintoniensem Collegii Magdalene Curatorem honorificum, ut Præsidem & Socios Laribus suis non ita pridem à Rege expulsos, ad sua iterum munia in Collegio restitueret.

! Accepto verò naufragii nuncio, pedem illum retro ferre & domum re infecta reverti jussit. Vidit tam popu-

populus, & pro comperto habuit, quod si spatium ad sua, ut vellet, componenda, Regi daretur, nihil eum sincerâ fide cum popularibus suis acturum.

Tum quod Tacitus * refert

* Annal. l. 4. sect. 68.

apud Anglos fidem obtinuit,

(*Molles nimirum in calamitate esse mortalium animos*) illos cum metus abest, ad priorem indolem reverti.

Princeps, paucis diebus reficiendæ Classi insump-
tis, anchoram iterum solvit, & secundâ jam na-
vigatione vestus, tertia Novembris die quæ Geneth-
liacam Principis lucem immediate præcessit, jam
classe medium mare inter Dubrim & Caletum in-
sedit. Biduum post, positis anchoris & applicatis
ad Terram navibus, in Sinu *Torbaie*, peregrina
classis exoptatur Anglis, exercitum, in Agro Devo-
nienti, occiduâ Angliæ regione, non procul ab ista
arenâ, quæ Duci Monmuthensi fatalis erat, tan-
dem exposuit. Quæ contra Regem post in Angliâ
gesta sunt, sequentibus capitibus diceretur.

C A P. II.

*Complectens res contra Regem gestas à Principis
Auriaci in Angliam appulsu, usque ad tempus
illud quo Rex exercitum deseruit.*

IN superiori Capite Crimen illorum, ut dicitur, in
Regiam Majestatem à me commemoratum est,
qui in summâ libidine hominum nocentissimorum,
qui in populi Anglicani quotidianâ querimoniâ,
judiciorum infamiâ, & extremo religionis discrimi-
ne, ad Principis Auriaci fidem & misericordiam
con-

confugerunt; ipsumque defensorem calamitatum suarum, cognitorem juris sui, vindicem injuriarum, & ruentis reipublicæ Statorem adoptaverunt.

Novus nunc ordo rerum aperitur, & Regiæ causæ patronis uberior in ferendis criminibus campus patefcit, cum agente in regni visceribus peregrino exercitu Regis subditi, hic fidem & officium, illic vexilla deserentes, ad alienas partes ubique transfugiant. In hoc capite omnia ego in Regem patrata ab Arausionensis *excensu* ad tempus illud, quo Rex Britanniz, suis diffusus rebus, & sequiori usus

Salisbury.

consilio, pedem è *Sorbioduno* retro tulit, fidus referam, & veritati pro virili litans? Veritatis enim studium mihi ad hoc opus aggrediendum, ut solus stimulus ita & scopus unicus, *quam historiæ detrabere nihil*

† Vid. Polyb. lib. 1.
Sect. 4.

aliud est † quam pulcherrimo animanti oculos effodere, & pro salubri succo lectorum animis venenum propinare.

In recensendis igitur Regis querelis quæ popularium onerant crimina, ne minima rerum momenta pertransire videar, ab illo plebeculæ delicto mihi lubet exordiri, qui, ut primum Arausionensis ab alto in litus pervenit compleverunt portum & proxima maris, & latis exultantium studiis gratulationi ejus semet obtulerunt. Incitavit plebem ad festivos plausus, & prima hæc officii in Arausionensem libamina, præter spem libertatis recuperandæ, etiam temporis Articulus, quo libertatis Anglorum vindices litori semet applicuerunt: Nonis etenim no-

¶ Novemb. 5.

vembribus ¶ quas Anglia Deo Votas habet, pro incolumitate Regis & Augustissimi Senatûs, ab horrendâ olim *Jesuitarum* conjuratione, primum in terram & ratibus dissiluerunt, qui Angliam nunc petierunt ad

ad eludendas Jesuitarum insidias. Auxit insuper vulgi lætitiā aliud uberioris gaudii inciramentum, percubuerat fama, Regem in Occidentali tunc Angliæ plagâ Gallorum expectasse subsidia; quare cum è longinquo conspiciebantur naves, nonnullis haud dubio erat, quin Gallorum ea classis erat, contrarium verò postquàm deprehensum est, & viderunt Angli liberatores fuisse, quos hostes infestissimos metuerant, tum superfundenti se lætitiæ vix temperatum est. Nec rumor iste de Gallorum adventu inanis erat, & qualem, dubiis in rebus, metus quorundam, & aliorum vana spes, vulgare solent; verum optimā ratione nitebatur: Etsi etenim Rex Britannię popularibus suis proclamaverat (quemadmodum superius commemoravi) se Gallo auxilia offerenti nuncium remisisse; postea tamen, idque Arausionensis ante adventum, illorum imploratam fuisse opem, plusquam dubiis conjecturis deprendimus. Non ignoravit quàm suspecta esset Anglis Gallorum fides, ne Regi per amicitiam intra regnum recepti, violatâ fœderis fide ingentem imperum facerent, *Campanorum* olim & *Romanorum* ritu, quorum illi in Messianam, hi in Rhegium * auxilio

* Polyb. lib. 2.

vocati, urbium splendorem atque opulentiam admirati, cives alios depulerunt, interfecerunt alios. Ne igitur Gallos in subsidium accersendo, suorum odia sibimet arcefferet, summā quā poterat industriā consilium occultavit, attramen id ab eo factum fuisse procul omni dubio habemus. Novimus etenim apud quem † *Baro Dartmouthensis* tunc Classis præfectus in Prætoriâ nave infortunium suum hoc modo deploraverit: *Quocunque, inquebar, hujus belli fortuna inclinaverit, me calamitosum esse*

† Dominum Columbinum cohortis structorem.

neceſſe eſt, ſi *Arauſionenſis* etenim ſuperior evadat, tunc officii erga Regem pœnas illi daturus ſum; ſin Rex Principem devicerit, actum tum erit de Anglorum libertate, & meâ etiam ſalute, quod illi morem gerere, & exercitum Gallicum in Angliam invehere recuſaverim. His Dartmuthienſis verbis fidem apud me non dubiam conciliat, quod eodem tempore accidit. Eſt in conſpectu portûs, in quo claſſis Bel-

* Vide Epiſt. ab Exonia conſcriptam.

gica anchoras poſuit, Domini * *Carii* domus, equeſtris in Anglia Ordinis viri, & Romano-catholicæ religionis caremonis innutriti, ibi ſacrorum miniſter ex editiori ſpeculo perſpicilli operâ naves intuitus, conſpectis albis inſignibus feſtâ ſtatim acclamatione pronuntiavit Gallorum appuſiſſe claſſem: Ille ſine morâ concione ſacrâ vocatâ pro opportuno Gallorum adventu *Te Deum* in ſacello cecinit. Novit nimirum qui Jeſuitarum conſilii particeps erat, Regem decreviſſe Gallorum auxilia accerſere, quis verò Regis ſpem ſeſellit prorsus ignorare videbatur. Atque hæc ideo ego commemoro, ut videant homines quam juſtam exultandi cauſam tum Belgarum adventus Angliſ fecerat, quamque fiduciam in Gallorum ſubſidiis habuerant.

Sed ut majora rerum momenta ſequamur. Expoſitis in terram omnibus copiis, Princeps Auriacus intimiora in regni viſcera ſtatim penetrare decrevit. Primum iter *Exoniam* verſus illi ſuſcipiendum erat, Urbs illa eſt in *Devoniæ* provinciâ, inter celeberrimas Angliæ civitates meritò numeranda.

† Novem. 8.

Sexto Idus † Novembris *Arauſionenſis* magno Procerum globo comitatus, triumphali pompâ Urbem ingreſſus eſt. Poſtridie *Gilbertus Burnetius* pro authoritate iſta, quâ inter Eccleſiaſticos eſſe meritò cenſebatur, ad Eccleſiæ Cathedralis Curiones à Principe miſtus erat,

ut mopus illis à Rege injunctum pro *Cambriæ* Principe in precum formulis publice orandi, interdiceret.

Eadiem die*, post hymnum laudis & gratulationis *Arausionensis*

* Novem. 9.

DECLARATIO, ipso coram stante, vivâ voce in ecclesiâ publicè promulgata erat. Non omnis ista malorum *Ilías* in eâ continebatur, quæ Jacobi Regis quadriennium dehonestarunt, verùm insigniora tantum injuriarum capita, in brevi quasi tabellâ exarata erant. Post commemoratas in eâ populi Angliçani & Arausionensis querimonias, fides religiosè facta est, Principem Auriacum cum exercitu descendisse, non ut quenquam quietum violaret, Regémve devinceret, & regnum sibi peregrinum moliretur, verùm ut turbantes regni otium coerceret: Non ille cum barbaris olim Sexonibus, *Se in armis jus ferre, & omnia esse fortium virorum*, ferociter dixit †, verùm querelarum omnium cognitionem † Liv. lib. 5. sect. 36— ad *Senatum* retulit.

Post hanc alia Principis Auriaci Declaratio ad Hagam nonq̃ calendarum Novembris typis mandata, statim in vulgus edebatur. Hujus tam citò post aliam promulgandæ ratio hæc erat? Post acceptum apparatusum Belgicorum nunciûm, Rex Britannix (ut supra commemoravimus) ad concilianda civium studia, serâ quali poenitentiâ ductus, multa statim gravamina sustulit. Eodem insuper tempore, perduelles & mancipia Regia, scriptis in vulgus editis propalârant, *Principem Auriacum* perfectionem in Angliam adornasse, non libertatis & religionis Anglorum studio conservandæ, verùm ut devicto Rege ipsemet rerum in Anglia potiretur. Arausionensis igitur horum monitus, veritusque ne tetraacta Regis studia Anglorum delinirent animos,

& veneno reipublicæ pernicioso imbuerent, alteram istam declarationem in publicum misit. In eâ mutati Regis consilii dolum exposuit, *Omniaque pro tempore & re natâ & ad ludificandos homines mutata esse ex eo collegit, quod non Regis libidini in leges & impotenti dominatui renunciatum sit: quod nihil sit Anglorum votis postulatisque datum, quod vaga & insolens libido iterum non usurpare possit. Declaravit insuper ut in priori edicto, se non victoriam animo concessisse, cujus suspicionem, inquit, & impares tanto facinori copiae, & procerum Anglicorum multitudo, quos cæptorum hortatores & socios habeo, à me amoliri debent. Nihil aliud sibi in cæptis destinatum esse dicit, quàm sacra & civilia Anglorum jura eò stabilitatis perducere, ut gens in posterum sit extra omnium periculorum aleam. Tandemque coronidis loco addidit, Quoniam opportuna civium calamitatibus remedia, ex comitiis Parliamentariis, quorum violati subditorum juris cognitio est, non ex subitaneâ istâ regis gratiâ, quam timor exprimit, petenda sint; se omnium querelarum judicium frequenti Anglorum conventui in comitiis Parliamentariis permissurum.*

Ex his edictis ante omnia rerum auspicia promulgatis, fidem moderationis suæ animique ad pacis magis quam belli consilia propensi populo Anglicano fecit; nec tam potiundi imperii, quàm libertatis restaurandæ cupidus videbatur, cum abdicato belli discrimine ad Senatus & legum sententiam semper provocaret. Regis vero ingenium longe diversum emicuit, ille effrænâ suâ ipsius animi libidine, & Jesuitarum cohortationibus instinctus, quorum unicum illud studium erat Gallo omnia grata facere, & Britanniam tumultu & dissidiis miscere animum à pacificis consiliis & civili litium disceptatione procul habuit. Graves mihi videntur rationes istæ, quibus in rerum initio ad senatum convocandum.

candum urgebatur, antequam vis peregrina imperum in regnum fecit. Id Arausionensis, cujus editum Regi pridem communicatum erat, unice efflagitavit; Id Episcopi tanquam malorum omnium unicum remedium suaserunt; id nonnulli ex Regiis *assessoribus & conciliorum participibus* in sanctiori concilio, qui nondum Gallorum & Jesuitarum venena hauserant, sæpius adhortati sunt. Ille vero temporis importunitatem causatus, posthabita Senatûs autoritate prælii discrimen inire statuit. Ne tamen popularibus suis belli nimis appetens, & aversus à Senatûs autoritate videretur, eodem tempore quo Arausionensis copias suas in

littus * exposuit, populo pro- * Novem. 6. proclama-
clamarvit se supremo Regni Sena-
natui diem conveniendi edicturum, quamprimum Anglia exterarum copiarum hospitium esse desineret, justisque subditorum querelis se remedia adhibiturum; interea verò grassanti in regni visceribus hostili exercitu, Senatum non posse convocari dixit. Utinam in istâ tunc esset sententiâ cum Angliâ profugus Hibernicorum coëptis se patronum dedit; ibi etenim in medio belli ardore, cum Angli rerum in Hiberniâ Domini, maximâ ex parte, vel gravi obsidione urgentur vel malâ mansione premerentur, vel salutem in exteris gentibus, à famosis Hibernicorum insidiis peterent, regni senatum convocavit. Senatum dixi, date veniam catachresi quicumque per terrarum orbem senatorio munere fungimini, non senatus erat, verùm (si paucos excipias) ingens latronum coetus, qui, Rege unâ suffragante, atque acta calculo suo comprobante, iniquissimis decretis non solum publicum regni jus subverterunt, verùm infantes scœminasque bonis suis non aliâ de causâ spoliarunt, quam quod in Angliam ab inhumano illorum furore abrepti essent.

Angli Regis mentem fecius interpretati sunt; quam ille expressis verbis in edicto suo profitebatur, illumque temporis occasione & gliscenti in regno discordiâ pro praxtextu tantum, non verâ distinguendi Senatûs causâ usum fuisse crediderunt. Perspectum illi ingenium ejus diu habuerunt, nec dubium illis erat, quin si Auriaci copias debellarer, tyrannidem gravissimam, sibi met statim vendicaret, & per omnes ordines victoris crudelitas statim vagaretur. Quapropter cum in illo ingenium parum civile, animûmque ad dimicationem magis propensum quàm ad Senatûs judicium conspicati sunt, ex eo favor hominum in Arausionensem inclinavit, similitates in Regem gliscebant: Fons illud, æque origo erat insequentium omnium seditionum, & transitionum populi, quas ego non minori fide referam, quàm perfidiâ gestas fuisse, perfugæ & nefarii cives autumant.

Triduum Arausionensis Exoniæ egit, antequam melioris existimationis quisquam ad ejus partes se contulit, quod nonnihil stuporis exercitui iniecit, qui magis fiducia Britannorum amicitia, quàm potentia suæ in Angliam venerunt. Id verò plerisque mortalium, quorum cœpta supremum numen auspiciari gestit, sæpius contingere videmus, diversis animorum motibus aguntur, & dubiâ aliquandiu utuntur fortunâ, ut pavor iste insequentis felicitatis gratiam commendet. Dominus Burringtonius qui *centurio* audit, primus omnium fortunam & vexilla principis secutus est, cujus officium, tanquam melioris fortunæ primitiæ, comiter & benevolè erat exceptum; post illum alii generosi ex variis agri *Devonienfis* & aliarum provinciarum plagis, prout locorum intervalla paterentur, ad principem quasi ad tutelarem regni genium confluerunt.

Illorum

Illorum ex numero nonnulli erant è primoribus Angliæ, quos majorum gentium nobilitatis insignia decorant. Dominus Colce-

striensis * Henrico Whartono viro nobili profapia oriundo & parvâ voluntariorum manu comitatus ex agro Buckin-

* Antiquitus Camulodunensis.

gamiensi † per Oxonium iter dirigenis, nemine vim aut moram faciente, ad Araufionensis castra sospes pervenit. Idem charitatis in patriam documentum dedit ex agro Oxoniensi Abendonix Comes. Lovelacius, qui antea magnum antiquitatis specimen se comprobaverat, cum integris adhuc Jacobi rebus, *feudatariis* suis autor erat contra perduellium acta non legitima pronunciandi, nunc irritas leges & rempublicam in præcipiti cernens, maturior ferme reliquis Vindices libertatis secutus est. Is collecto popularium Manipulo, ad septuaginta ferme equitum numerum, ex agro etiam Oxoniensi, versus Auriaca castra proficiscens ei usus est fortunâ quæ non mediocrem illis mœrorem fecit, qui pro libertate jam votis & expectatione erectâ stabant: Ruris etenim militia, jussu Ducis Bellocastri ||, qui Satrapiam in illis plagis obtinuerat, impetum in illum fecit, apud Durocornovium *, quod Dobunorum oppidum est: Lovelacius, strenuâ prius navatâ operâ, interfectisque Loregio structore cohortis, Loregii filio, capitaneo uno, cum Pro-centurione & sex è plebe militibus, captus tandem cum tredecim aliis custodiæ traditus erat, & Claudiis Castris † in carcere detentus, donec gliscientibus paulò post Anglorum defectionibus, acer-

† Sive Neomagensi.

|| Beaufort.

* Cirencester.

† Gloucestria.

rimus

rimus Juvenis, & Gentilitiis insignis in ea regione conspicuus, sumptis, pro patriæ legibus & immunitatibus civium, armis, illum sui iterum juris fecit.

* Nov. 13.

Auditâ Love'acii Idibus Novembribus * calamitate, magna

in Albâ Aulâ Ovatio inter Jesuitas & illos omnes cernebatur, qui patriæ pietatem, & tempora reipublicæ, post sua commoda & regiam libidinem habuerunt.

† Saresberia, *Salisbury*.

Quod verò postridie è Sorbioduno † ad Regem perlatum erat

de *Cornburienfis* transitione, pridianam lætitiā non aliter sustulit, quam improvīsa & subitanea tempestas omnem prælucentis solis gratiam in momento temporis tollere consuevit. Dominus *Cornburienfis* Clarendoniæ Comitis filius est, & in patri-

|| *Dragoons*.

monium ejus honoremque unicū successor, Is *Dimacharum* ||

Prætorix cohortis in exercitu regio tribunus, ad *Arausionensem* hoc modo transivit. Simulato a Rege mandato imperavit suis *Dimachis*, & binis aliis cohortibus, quarum alia *Prætorianorum* equitum

erat, altera Ducis *Fani Sancti*

* Sive Salinarum, St. *Albani*.

Albani * sub *Langstano* Protribuno equestris cohors, ut

† Dunium olim.

sub illius auspiciis *Dorcestriam* * proficiscerentur. Illic aliquan-

tum temporis ad equos reficiendos commorati, alio itinere *Bridportum* versus ire jubentur: Ex eo facto *Cornburienfis* quibusdam ducibus doli cœpit esse suspectus, quapropter illi, contra morem militiæ, *Præfectum* *Phalangis* interrogarunt, quonam iter facturi essent, respondit *Cornburienfis* se *Honitonium* proficisci, ut hostes stativa illic habentes castris exueret. Paulò post *Cornburienfis*, cum *Prætorix* cohortis augeri suspicionem persensit consilium suum omnibus

nibus aperuit, & datâ equitibus qui regias partes deferere noluerant, revertendi veniâ, ipse cum reliquis ad Arausionensem transivit. *Langstonys* qui insidiarum particeps erat, cum totâ equitum cohorte, quam ipse duxit, ad hostes transfugit; Franciscus vero Comptonus, Episcopi Londinensis frater, Vir ingenio æque ac natalibus clarus, Equites Prætorianos quibus ipse præfuit, necessitate credo potius coactus, quam sponte suâ ad vexilla regia reduxit. Inito postridie apud *Sorbiadunum* illorum numero, non ultra decem inter transfugas abfuisse, plurimos etiam è Sclopetariis

* equitibus ad Regis castra rediisse literis novellis passim re-

* *Dragoons.*

latum erat. Ex quo videre erat, quam fida militibus in maximo adhuc periculo fides esset, cum tot Regii Satellites, in eo manserunt officio, quod reipublicæ exitio fore non ignorabant, si illorum Martis *Auriaci* exercitus interiisset. Id transfugientibus non dubium erat, quare illi charitate patriæ moti, magnitudinemque mali ferre non tolerantes, ad Auriacas partes non vincendi Regis studio, verum ad repetendam per Secessionem libertatem desciverunt. Eo *Cornburiensem* Principem defectionis, animo transfugisse, hodierna illius fortuna abunde mihi testari videtur. Angebat Regem fluxa Servitiorum militarium fides, atque eò magis quod verebatur ne matura illorum defectio populares dubios adhuc neque satis confirmatos, non exempli tantum contagione, verum & novi roboris fiduciâ ad simile facinus concitaret.

Rex, isti malo ut occurreret, Exoniensibus & vicinorum pagorum incolis, nundinarum usum edito publico † interdixit, ne coactâ in illis hominum frequenti multitudine, gregatim

† Vid. Proclam. Novem. 16.

ad

ad Arausionensis castra transirent. Nec fefellit Regem male ominantis animi augurium, plures etenim, quos timor & rerum suarum respectus à periculis revocavit, nunc facinoris præclari splendor & virtutis pulchritudo dejectos erexit: Et illorum animos ita *Milium* exemplum accendit, ut frequentes ad *Arausionensem* libertatum suarum propugnato-rem confluerent

Secuta est statim *Cornburienfis* transitionem, quorundam primæ Classis è Du-

* Viris Somersetiæ
Provinciæ & Dorsetiæ.

rottrigibus * & Somersettensibus generosorum defectio. Il-

lis, oratione habitâ, *Arausionensis* inter alia commemorat, Se illorum votis postulatum, pro pietate quâ Deo, & charitate quâ generi humano obstrictus tenebatur, religioni afflictæ, & oppressis legibus opem tulisse; Se illorum necessitudinem sociatam prius expectasse, quorum domicilia portui, in quo exercitum exposuit, adeo vicina erant; Se Dei favore, & causæ justitiæ, magis quam virorum robore fretum, capturn illud suscepisse: Quoniam vero, inquit, sic voluntas divina tulit, ut humanis viribus impresentiarum in recuperandâ felicitate uteremur, non miraculorum niteremur subsidio, idcirco rerum occasionem captantes, suscepta à nobis non sine gloriâ facinora fortiter statim & prudenter exequamur. Ad me quod attinet, gloriosius semper duxi pro bonâ causâ animam profundere, quam per dedecus vivere; novi etenim virtutem suam ipsius in se continere præmium, nec aliud nobis in hoc vitæ curriculo æque destinandum esse, ac humani Generis felicitatem.

Arausionensi facile jam negotium erat Anglos tot Regis injuriis lacessitos, verbis demereri. Illius amore perciti, & suadente jam novissimâ rerum necessitate, Primores Anglorum & Generosi ad Exoniam congregati, & coëptorum *Arausionensis* periculorumque

colorumque participes facti, cum eò robur ac fidelitatem suam religioso fœdere confociarunt. Quemadmodum hoc gestum sit, & quibus incitamentis, æquum est referre, quoniam insignis ista obsequii detrectatio, & in fraudem consensus & conjuratio (ut dicitur) ab illis facta, qui juramenti religione in Regem obstricti tenebantur, inter insigniora Anglorum crimina numeratur.

Viderunt nobiles isti, non libertatem solam agi, quæ virorum fortium tantum pectora acuit, sed res religionis periclitari, omnemque Europam sermè in magno versari discrimine; viderunt coeptum illud aut recuperandæ libertatis aut sempiternæ servitutis initium fore; viderunt Arausionensem, præclarum Ducem, & illis priscis & veteribus similem quibus *Imperatorum* nomen addebant coniecti cadibus campi, caput atque arcem tantorum auspiciorum fuisse, & in ejus salute non Britannix tantum, verum & Europæ salutem contineri, & ex ejus unius vitam pendere omnium; viderunt non casus duntaxat humanos, & incertos eventus valetudinis, & naturæ communis fragilitatem, verum & sceleris etiam insidiarumque consensionem fuisse extimescendam: Ut igitur omnem spem nefariis hominibus præriperent, quæ præmature ex fato Arausionensis elucescere videretur; ut improbos convincerent quam frustraneum esset aut venenum illi miscere, aut percussores in vitam illius subornare. Antè omnia, Proceres, Equites, & Generosi, solenne fœdus inierunt, fidemque Deo & Arausionensi sanctissime obligarunt, " Se

" causam istam non prius
" deserturos quam religio,
" leges regni, & civium immunitates id stabilimenti

" ex Senatus autoritate obtinerent, ut non am-

" plus

* Vid. *Confœder. procerum*, &c. apud Exoniam, in *tractat. polit.* part. II. pag. 434—

“ plius in aliquod discrimen adduci possent ; Et si
 “ forte *Arausionensis* sanguineis impiorum manibus
 “ dolo interirer, se non solum interfectores, verum
 “ & socios illorum, omnesque arma gerentes, ad
 “ ultimum supplicium interitumque postulatu-
 “ neque post tale facinus perpetratum se velle re-
 “ ceptui canere, verum acrius se coepta persecutu-
 “ ros, religiosissime professi sunt. Foedus illud ut
 pro rei praesentis necessitudine, & in sceleratorum
 terriculum conciliatum erat, ita effectum destina-
 tum mihi visum est quàm felicissime sortitum fuisse.
 Erant enim in Hiberniâ, qui vim sceleratam medi-
 tati sunt, nec suspicari parum humanum est, Jesui-
 ras, quibus *Arausionensis* longe optatior erat, quàm

* Vid. Thuan. hist. tom.
 4. pag. 71, 78, 79. ad an-
 num 1610.

Henrici quarti proavi ejus in-
 teritus * plures in Angliâ tunc
Revaillacos subornasse. Illis
 vero magnum à sceleribus a-

vocamentum erat conspiciere viros optimates tantâ
 animi obstinatione in legum vindictis & suppliciis
 proditorum conjuratos. Si cui tamen ista conjuratio
 durior quam par est, visa fuerit, velim ut tempora
 reipublicæ consideret, tunc enim boni omnes eadem
 oratione uti poterant, quâ in Latinorum Campa-
 norumque defectione *L. Annii Setinus* usus est ;

* Vide T. Liv. lib. 8.
 sect. 4.

*Si quando unquam consociandi
 imperii, † usurpandæ libertatis,
 tempus optastis : En hoc tempus
 adest, & virtute vestrâ, & Deum benignitate vobis
 datum. Quæ cum ita se habeant, quid est quod
 in istâ consociatione optimo civi vitio verti possit ?*

Quidni potius cum *Marco Tullio Cicerone* in simi-
 li causâ dicat ? In hujus con-
 silii † societatem, tanquam in
equum Trojanum, includi cum principibus non recusô—

‡ Contra M. Anton.

Dum hæc Exoniæ fiunt, & lætæ multorum acclamationes, & tumultuaria officia circa Araufionensem conspiciuntur, rari adhuc tumultus & seditiones erant in remotioribus Angliæ partibus, donec Rex *actum agens*, & recenti exemplo alienus à pace & Senatûs autoritate, avidus vero repetendæ è prælio tyrannidis compertus, atque ex eo majori in offensâ apud suos factus, in nova dissidia & defectiones populum irritavit.

Bathonix Comes, ut nomini ac familiæ suæ debitum præstaret reipublicæ patrociniûm, & sin ili virtute patriam nunc è Galli insidiis tutaretur, quâ *Richardus Greenvillus*, post res præclarè contra turcam gestas, in obruendâ Hispani classe sub Elizabethâ olim inclaruit; civilis militiæ robore instructus, illorum præfidiis *Plimutbum* occupavit. Munimenti istius Huntingtongiæ comes præfectus erat, eo, cum reliquis militum ducibus legibus obnoxiiis, custodiæ tradito, *Bathoniensis* edixit se non contra Regem verum pro legibus insurgere, & propugnaculum istud pignori accipere, quo Regem obligaret, pactam Angligenis fidem sanctius liberare. Occupato *Plimutbo* Maritima *Cornubiæ* oppida, quæ maximè occidentalis Angliæ regio est, Regis obsequium pro eâ vice detrectarunt, & exauctoratis militibus qui cum *Perduellibus* stabant nova præsidia castris imposuerunt. Notum erat defectionis istius autoribus, *Araufionensem* ideo classem suam ad occiduas oras Angliæ appulisse, ut præfidiariæ ejus naves pro portubus ibi excubantes Gallos ab omni in Angliam invadendi proposito deterrent: Eâdem de causâ & illi maritima propugnacula novo stationario milite complerunt, ut res illorum meliori in statu essent ad arcendam vim Gallorum.

Circa idem tempus quo *Damnonii* provido Gallorum metu concitati arma in occidente sumpserunt,

runt, *Delameras*, instigantibus Hibernicis, qui furoris Regli præcipui cum Gallis & Jesuitis erant incendiarii, in remoto regni *nomo* se alterius defectionis Auspicem præbuit. Unus ille erat è majorum gentium nobilibus in istà Angliæ regione quæ ad Hiberniam spectat; illic domicilium habens, videt *Hibernicos*, infesta Britannis nomina, qui Angligenas per totum Jacobi quadriennium omni furoris & rapinæ genere domi vexaverant, frequentes in Angliam ad vexilla Regis concurrentes, & miserima quæque Anglicis intentantes. Urebat nobilem virum gentis contemptæ insolentia, & indignè ferebat victori populo devictos Servitutem interminari. Ratus ille est, se tunc reipublicæ defuturum, ni in ultimo periculo moveret lacertos, & populares dubios adhuc & *Monumethensis* calamitatis memores admoneret, in re non maximâ tunc infortunium accidisse, quia incondita multitudo & subita-

neus exercitus esset. Collectâ igitur quinquaginta equitum manu*, *Mancunium*† primo itinere petiit. Ibi habitâ

* Novem. 16.

† Manchester.

toneione socios defectionis commonefecit, id quod nemini illorum ignotum fuisse, dixit, religionem & rempublicam in extremo versari discrimine, & quod tempus, inquiebat ille, vindicandæ libertatis opportunius illo potestis sperare quo ansam nacti estis vires cum *Arausionensi* consociandi; cujus ea in his captis consilia sunt, quæ omnium votis respondeant, qui religionis & libertatis desiderio tanguntur.

“ Nulla ego ad cœpta vel pericula vos vocabo quorum ipsemet non sim particeps, neque munus
 “ hoc vobis ut Clientibus & feuda à me tenentibus,
 “ verum tanquam amicis & Anglis injungo. Ne-
 “ minem esse arbitror qui dimicationem, solâ illius
 “ dulcedine captus, concupiscat, aut cui pericula
 “ voluptati

"voluptati sint. Facile credetis me, quod reliquum
 "mihi vitæ est libenter in otio transigere velle, cum
 "abundè calamitatum antea persenserim. Video
 "tamen omnia nunc agi, quæ civibus sunt charissi-
 "ma, atque ea tandem mihi optio datur, utro frui
 "malim eâ quâ nunc utor religione, unâ cum li-
 "bertate, an alienâ religione cum servitute mise-
 "râ. Cum igitur res ita se habeant reipublicæ me
 "defuturum credidi, si hâc tempestate procul à
 "reipublicæ curis otiosus domi manerem. In eâ
 "quidem ego sententiâ sum quandocunque gens
 "nostra in pristinam libertatem asseratur, id vi
 "apertâ, aut miraculi adminiculo effectum iri;
 "miraculis vero subniti nimix *arrogantiæ* esset;
 "quapropter vis adhibenda est: atque tempus
 "illud nunc adest summi numinis benignitate nobis
 "concessum, quod si periculorum securi præterire
 "sinemus, nobismet ipsis noster interitus imputa-
 "bitur & futuræ nostræ calamitates Deo erunt
 "ludibrio. Si victoria penes Regem sit actum
 "erit de libertate *conscientiæ*, cujus *indulgentiam*
 "non vestrî gratiâ vobis hætenus effecit. Videtis quid
 "vobis expectandum sit si modo superior evadat,
 "& nupero exemplo oppidi hujus incolas edocuit
 "quâ ratione copiis alimenta suppeditaturus est.
 "Sanctissimè ego unicuique vestrûm feuda à me
 "tenenti, interpositâ fidei & honoris sponsione,
 "promitto, quòd, siquis in acie ceciderit, feuda
 "familiaribus vestris manebunt in eodem statu quo tunc
 "erant cum nostris sub auspiciis domo proficiscere-
 "mini. Quod ego igitur comprecor, quod patria à
 "vobis flagitat, illud est; ut unusquisque vestrûm
 "cui equus suppetit idoneus, crastino die mihi
 "apud Bodeno dunum * præ-
 "sto sit, eò etenim loci co-   * Bodendowns.
 "piarum lustrum conditu-

“ rus sum; sin verò ætatis, aut alia excusatio vos
 “ vendicat à labore, tunc idoneo cuiquam equum
 “ & quinque libras suppeditare velitis.

Eà oratione in longius protractà confirmatis popularium animis, Delamerus patre ortus * qui Regiæ olim familiæ ab exilio domum revocandi cum primis autor erat, & ipse etiam veteribus comparandus, proximo die †

* Georgio Boothio in Cestriensi provincia.

† Nov. 17.

Bodeno dunum se contulit, ibi inito *voluntarium* numero, & copias suas ad centum & quinquaginta auctas esse persentiens, eorum robore fretus *Nottingamiam* proficiscebatur, ibi conspirantibus aliis postquam novis secessionibus (quemadmodum commemoraturi sumus) Rex causam dedit, majus incendium erupit, quod late per Septentrionales Angliæ plagas grassabatur. Inter has seditiones Episcopi & Proceres regni Londini tunc agentes, Salutis communis & dignitatis Regiæ juxta studiosi, à belli discrimine abhorrebant, cujus eventum aut Regi aut reipublicæ fatalem fore non ignorabant: nec fuit recusandum, in tanto bello, tantoque animorum ardore, & armorum, quin quassata respublica, quicumque belli eventus fuisset, multa perderet & ornamenta dignitatis, & præsidia stabilitatis suæ. Ut laboranti igitur patriæ & Cæsaris rebus simul consulerent, viri Optimates, quorum consilia semper pacis & togæ sociæ sunt, in eà erant sententiâ, quâ hactenus boni & Sapientes omnes, *ad Senatus nimirum auctoritatem, unicum jam patriæ ruentis & regis etiam columnen recurrendum esse.* Quapropter Archiepiscopus Cantuariensis, nominatus Archiepiscopus Eboracensis, cum Episcopo Eliensi, & Roffensi, rogati à Proceribus, & aliis Ecclesiæ Præsulibus, in quibus summa erat ratio reipublicæ, religio

Regio privati officii & studium retinendæ voluntatis
 bonorum omnium, supplicem hunc libellum, un-
 deviginti Nobilium & Episcoporum nominibus quo-
 rum omnium voluntates Regi erant addictissimæ,
 subscriptum, Regi in manus

* tradiderunt.

* Novem. 17.

Quod felix faustumque sit vestræ Majestati!
 “ Nos Majestatis vestræ subditi fidelissimi animis
 “ contemplantes belli calamitates nunc in gremio
 “ Regni erumpentis, & pericula in eo Sacrosanctæ
 “ vestræ Majestati subeunda, necnon & seditiones
 “ populi ex offensionibus in præsentia coortas, nos-
 “ met teneri arbitramur pro officio isto quod Deo,
 “ quod Religioni, quod vestræ Majestati & patriæ
 “ debemus humillimè apud Majestatem vestram
 “ profiteri persuasissimum nos habere, non aliam
 “ nobis expediendæ salutis publicæ & majestatis
 “ vestræ conservandæ rationem reliquam esse, quam
 “ è libero & frequenti Senatûs conventu.

“ Quapropter majestatem vestram enixe obtesta-
 “ mur, ut confestim ejusmodi senatum ad concili-
 “ andam populi gratiam convenire dignemini:
 “ in eo summa nos diligentia operam dabimus ea
 “ inire consilia in religionis & civilis politiæ stabi-
 “ litate procurandâ, quæ in majestatis vestræ decus
 “ & columen & ad sanandas civium mentes pluri-
 “ mum conducere arbitramur.

“ Humillime insuper majestatem vestram com-
 “ precamur, ut interea temporis ea uti methodo
 “ velitis in occurrendâ mutuâ Christianorum inter-
 “ necione, quæ vobis consultissima videbitur.

“ Etsi hac postulatione nihil dici poterat æquius,
 “ cesserat tamen Regis animum graviter incendit.
 “ Nihil aliud viri præstantissimi & eximia reipublicæ
 “ lumina, in eâ sibi propositum habebant, post civium
 “ salutem & reipublicæ firmitatem, nisi salutem &

decus Regis tueri : ita tamen animum illius inflammârunt ut conspirantium scelus & audaciam graviter increparet, quoniam verò è re suâ non visum est in illos eo tempore animadverti, abstinuit suppliciis & gravioris iracundiæ sensum ad ulciscendi tempora reservans verbis solum castigatos dimisit : tantùmque aberat ut illorum postulatis obsecundaret, ut eâ-

* Novem. 17.

dem istâ die * quâ Episcopi, interpositis supplicationibus pacis petendæ oratores se præbuerint, Rex plenus minarum & cædem anhelans è Londino iter auspicaretur Sorbiodunum versus eò etenim loci, præmissis infestis signis se castrametaturum dixit in planitie ingenti & copiis explicandis idoneâ.

Deflexerunt animum Regis à pacis consiliis & senatus autoritate, præter suam ipsius libidinem, etiam Jesuitæ & reliqua turba, quorum unica ferme religio est inservire suis commodis & imperantis cupiditati obsequi. Illi etenim in aurem ejus perpetuo insufurrabant supremum regni Senatum si conventum illorum ageret, illum durioribus legum nexibus implicitum ab iis cœptis pedem retrò ferre coacturum, quibus ad absolutum imperium & sempiternam gloriam assurgeret. Monebant igitur ut misso Senatûs indicendi studio tanquam suis rebus infestissimo, aut belli expectaret eventum, aut de fugâ in Galliam cogitaret : Si enim implorata militum fide & illorum robore subnixus hostes in fugam verteret, tunc se votorum omnium potentem fore : Sin verò fluxam militum fidem reperiret nec illis credere satis tutum arbitraretur, in eo casu si in Gallias transfugeret, insculturâs in Angliâ turbas dixerunt, ad quas sedandas paulo post imploratus popularium precibus & accitus foret ut duces olim magni in Romanorum & Græcorum republicâ à peregrinis gentibus ad opem patriz

patriæ ferendam revocari solebant. Id si contingeret, quod haud dubio populi consensu eventurum dicebant, tunc liceret illi pro arbitrio imperium tenere & vinacula subditis tanquam jure belli victis imponere.

Rex talibus verbis (*currentem*, ut aiunt, *Stimulantibus*, & palpum animo facile obtrudentibus, quem ambitio innata ad immodicum rerum fastigium prius evexerat,) ad majorem spem erectus, posthabita senatûs autoritate & judicio, manum cum hoste conferere statuit. Ut igitur spem & fiduciam amicis suis, adversariis vero & defectionem meditantibus terrorem injiceret, eadem die quâ Sorbiodunum versus profectionem cœpit, Auriaci copiarum numerum istum, quem ego in priori capite recensui, & suis plusquam dimidio minorem, in publicum misit.

Dato à Proceribus ad Regem supplici libello confestim plurimi ex illis, qui per omne fas ac nefas in summis Regis obsequiis erant, quique veniam *rescribendi principi*, quod natura vendicat, quod jus civile suis clientibus indulget, afflictis civibus denegant, secreto rumore sinistram famam de illo in vulgus diffeminabant.

Biduum itaque post * Proceres illi, ut crimen illud diluerent, & pravam de se opinionem eximerent omnium mentibus, Supplicem istum libellum expressis verbis quæ nos supra commemoravimus, in lucem ediderunt. Bilem commovit Jesuitis istud optimarium factum, non nescii etenim erant tam æquam postulationem, tam officio in Regem & in patriam pietate refertam novas offensiones in Cæsarem à senatûs autoritate penitus aversum Civium mentibus indituram. Huic malo ut tempestivo remedio obviam irent Jesui: & editis animadversionibus

* Novem. 19.

* Vide in histor. de-
sert. pag. 47, &c.

bus * in libellum supplicem
summo quo poterant artificio
Præsulum licentiam prosciun-
debant & adhibitis verborum præstigiis & inani fu-
co, prætexebant culpam Regis, cujus apud popu-
lum manifestus habebatur ob projectam comiti-
orum Parlamentariorum auctoritatem. “ Episco-
“ porum muneris esse, aiunt, nuperorum benefici-
“ orum gratiam Regi potius habere, quam ex in-
“ juriarum commemoratione irritatis civium ani-
“ mis subdere ignem & materiam seditioni. In
“ præsentia liberi & frequentis Senatûs conventum
“ agi non posse, inquiunt, propter varios populi
“ motus & partium studia. Addunt etiam, quod
“ si cupido ista, quam simulant Christianorum, cla-
“ des antevertendi, nobilium animos incessisset,
“ officii illorum magis fuisset, interpositâ istâ auto-
“ ritate quâ apud Arausionensem valebant, horta-
“ tores illi esse, ut domi cum exercitu maneret, &
“ illi remedium expectarent, quod Rex proximis
“ Comitibus Parlamentariis quiritationibus civium
“ sponte suâ adhibiturus erat. Illud quidem fecis-
sent, si induxissent animos Jesuitarum & Gallorum
magis quam suis rebus consulere. At ab hoste Je-
suitâ fas doceri non putabant, aut neglectâ rerum
occasione, tempus illud Regi permittere quod sibi
ad perficienda destinata sua, ad leges & immuni-
tates Civium subruendas exoptavit. Novimus e-
nim quid à Rege jactitatum sit, Si captis Anglicis
fortuna tres menses amplius Arausionensem abstinuisset,
res suas tunc extra omnia pericula fore.

Vana hæc verborum pigmenta, quibus Regis con-
silia, *tanquam pallio cadaver*, operire conantur, si-
milem apud Anglos sortiantur effectum, quem re-
liqua Jesuitarum cœpta, quorum omnia crassi inge-
nii molimina nihil aliud parturire solent, præter
majestatis

majestatis diminutionem Regibus, quorum gloriæ & ambitioni serviunt, infamiam religioni Catholicæ, legum severiorum poenas necessarias devotis ejus cultoribus, & sibi metipsis debitam sceleribus & conjurationibus nefariis perniciem. Nunc etenim vel imæ Anglorum plebi perspectum erat, supremum regni Senatum, ad cujus arbitrium *Arausionensis* & Anglorum Primores provocarunt, eâ de causâ diffideri, ut Rex, hostium viribus superior, de Auria-
co & legibus simul triumpharet.

Ex eo igitur tempore quo optimates inefficaces fuderunt preces, & per Angliam ubique vulgatum erat, Regem ad fortunam prælii experiendam animum appulisse, videre erat populum longe majori contagione insanientem; & quia istius rei fama ultimæ necessitatis index erat, Angli ubique fermè variis incitamentis & partium studiis adstrepunt. Multi dubitabant quid optimum esset: multi quid sibi expediret: multi quid deceret: quamplurimi quidliceret. Nonnulli, quibus vel malorum Regum Sacrosancta est potestas, quique piacularare crimen esse ducunt illorum obsequia detrectare licet legibus contraria, & reipublicæ perniciofa imperantium, non suo solum Marte regias juvare partes statuerunt, verum & alios *ire præcipientes & occupare pericula* adhortati sunt. Alii erant, qui quamvis superstitiosi Regum sint cultores, sui tamen non esse officii putarunt armatam vim cum illo sociare, quoniam si adversa pugna Arausionensi eveniret, noverant quam acerbissimo luctu victoria in legum interitu redundaret. Illi igitur desides domi sederunt, sequestrorum potius quàm civium vel subditorum munere fungentes. Aliud erat genus hominum, qui in votis pro libertate, pro honesto, pro incolumitate stabant, quique suffragiis suis militum civiumque transitiones comprobarunt, qui tamen diversis studiis

& vario meticulosi animi & fluctuantis turbæ motu agebantur; nonnullos etenim Regiæ inclementiæ terror, & Jesuitarum minæ, qui proditiōis supplicia illis comminati sunt, qui domi sedentes in auxilia Regis venire negligenter

* Vid. anatom. exper.
dit. Belg. p. 39—

* ad Regis vexilla compulerunt, etsi populi partibus longe prouiores essent. Alii etsi non ignorarent quid licitum & æquum esset, & de salute populi Anglicani extimescerent, in qua suam etiam inclusam videbant, honestis tamen periculis quietem incertam prætulērunt, & speculati fortunam, & in eventus expectatione animo suspensi, ita composuerunt consilia ut fortunam partiam non causam sequerentur.

Præter illos vero alius ordo virorum erat quibus servitus visa est malorum omnium postremum, non bello modo, sed morte etiam repellendum: qui cum Cicerone visi sunt confiteri, *se, nisi populi liberatores, conservatoresque reipublicæ sint, plusquam sicarios, plusquam homicidas, plusquam parricidas esse*: Et qui cum illo, corpus libenter obtulerint, dummodo repræsentari morte suâ libertas civitatis possit. Apud eos illi soli pro civibus habentur, qui legibus parent, societatem hominum tuentur, qui labores omnes, omnia pericula malunt pro suorum salute obire, quam in otio ab honestate sejuncto per ignaviam consenescere. Hi non plurimos alios luxuriæ sæculi desides, sed illos veteres & antiquos æmulantes, ut rempublicam libertati vindicarent strenuam navandam esse operam crediderunt: idque eo præsertim sæculo, in quo studium armorum à manibus ad oculos, ad voluptatem à labore translatum erat. Quo, non animos solum sed & corpora ipsa languescere, gladios etiam incuriâ hebetari retundique viderunt: Sæculo, quo Reges ipsi pro virili

virili nitebantur, ut pauci reperirentur quos corona muralis aut civica decoraret, multi vero quos venalis patriæ spolia dehonestarent. Illi igitur populares suos ubique adhortati sunt resumere libertatem, capessere quasi communis imperii curas, invigilare publicis libertatibus & insurgere. Nemo, inquiunt, tam stolidus est, qui non intelligat, si indormierimus huic tempori non modo crudelem superbamque dominationem nobis, sed ignominiosam etiam & flagitiosam esse ferendam. Si socordia etiam & incuria nostrâ committamus, ut Arausio-nensis, qui nos in libertatem nunc assere conatur, virorum multitudine Regi impar iniquam prælii fortunam expertus fuerit, tum nos, libertatis vindice sublato, & omni in posterum spe auxilii ademptâ, pro Jesuitarum libitu & arbitrio victoris, plurimi morte, reliqui sempiternâ servitute multabimur. Non ignorabant quodnam esset Regis ingenium, quam diversum à Cn. Pompeii moribus, de quo C. Velleius Paterculus refert, quod *Potentia*

suâ nunquam, aut raro ad impotentiam usus *; *experientia etenim, quæ optima est ad veram vitam institutio* † *alterius in Rege animi fidem illis fecerat, ipsumque ad Sullæ naturam propius accessisse, de quo idem Velleius* || *nobis autor est quod post victoriam audito*

fuerit crudelior. Notum viris sapientibus erat, quod in illo Sullæ istius consilium inerat, qui cum Cinnanæ Marianæque partes Italiam obsiderent, existimavit, *Ante frangendum hostem quam ulciscendum civem, repulsoque extremo metu ubi, quod alienum esset, viciisset, superaret quod erat domesticum* *. Illud de

* C. Vell. Pat. lib. 2. sect. 29.

† Polyb. lib. 1. sect. 11.

|| Lib. 2. sect. 25.

* C. Vell. Pat. lib. 2. sect. 24.

Rege Jacobo ut defectionis principes populo persuaderent, orabant, ut animis contemplari vellent immodicam istam licentiam, quâ, post Ducis Monumethensis calamitatem, omnia legum præsidia, & publicæ salutis propugnacula expugnavit: quomodo optimum istum senatum tractavit, qui autoritate & subsidiis omnibus *Argatheliensis & Monumethensis* rebellionis incendia extinguere conatus est: quam inexorabilem etiam tunc in devictos animum gerebat, de quo nos illud non possumus dicere quod Cæsari dictum erat, *Vidimus tuam victoriam præliorum exitu terminatam: gladium in urbe vaginâ vacuum non vidimus* *.

* Pro Marcello.

At de Rege Jacobo id dici non poterat, plures etenim ille cives, victoriâ istâ potitus, post martis vim atque iram victoriæ perensit, quam omnes Anglorum Reges ex primâ Normannorum victoriâ sexcentos ferme per annos vitis spoliarunt. Nec viros solum sed scæminas etiam, quæ occupandæ reipublicæ argui non poterant, & quibus captis urbibus parcitur, sevâ crudelitate patibulis affixas exanimavit. Hæc omnia viri animosi, & non novandarum rerum, verum prisce moris redintegrandi studio correpti, orationibus suis ultimâ necessitate expressis ad concitandos homines inter spem metûmque animi suspensos sedulò commemorarunt.

Haud difficile est populum ad arma conciere quos immiris dominatio obsequii impatientes reddidit. Cum Frisiis Transithenanis tributum difficilior, quam pro angustia rerum, Romani jusserant: ac primò boves, mox agros, postremò corpora conjugum, aut liberorum, servitio tradebant. Hinc ira & questus, & postquam non subveniebatur, remedium ex bello, rapti qui tributo aderant milites & patibulo

patibulo affixi * non illud crudelitatis exemplum Angli securi, nec bellum conciverunt,

* Vid. Tacit. annal. lib. 4. sect. 72.

verum cum suas non exaudiri querelas, nec calamitatibus subveniri conspicati sunt, propriâ stimulari rabie, & ductorum orationibus concitati, arma sumperunt, non ut vincerent, verum ut vincendi potestatem Regi præriperent, eumque, vi hostili, & furore eluso, ad studia pacis adigerent.

Maximum Civilis dissentionis incendium Septentrionales Angliæ populi, viris Primoribus *frigidam suffundentibus*, post projectam Senatûs auctoritatem excitarunt.

Devonia Comes † generis nobilitate, opibus, & clientelis conspicuus, qui injuriam sibi illatam cum reipublicæ querelis miscere poterat, cum primis ad Aquilonem post rejectas *nobilium* preces defectionem movit.

† Dux nunc Devoniae.

Cum ille Derivationem || cum comitatu pervenisset, Prætori urbano chartulam tradidit * causas complectentem, quibus septentrionalium provinciarum nobiles † & generosi, se regni calamitatibus subvenire ultimâ necessitate coactos esse dicunt.

|| *Darby.*

* Novem. 21.

† Vid. tract. poliæ. part. II. pag. 438.

" Divina humanaque omnia jura violari queruntur, cumque nullum malorum levamentum nisi è
" Parlamentariis comitiis liberè conventis, sperandum videant sui esse officii dicunt, pro virili operam navare, ut istiusmodi senatum concilient,
" atque eò magis, quod Princeps Auriacus (quemadmodum ex illius edicto patet) juris sui, & reliquorum omnium cognitionem illorum disceptationi permissurus est: Ex animis (inquiunt) ex-
" optamus,

“ opramus, & enixè comprecamur, ut Rex isti con-
 “ silio assentiatur: speramus etiam eam moderati-
 “ onem rebus adhibitam fore, ut militares copię
 “ in gremio regni nunc stativa habentes, nihil mo-
 “ lestiarum Senatui creare possint: Sin aliter con-
 “ sultum fuerit, quàm nos precamur, profiteamur
 “ quòd acerrimâ quâ possumus contentione, reli-
 “ gionem reformatam, leges regni, jura & immu-
 “ nitates civium propugnabimus.

Eodem tempore insignis apud *Nottingamiam* factus
 est concursus civium, pro communi salute se novissi-
 mis periculis libenter offerentium. Decimo ca-

* Novem. 22.

lendarum decembris * volun-
 tarios ibi numerum ini-

erunt, & eadem die *Nobiles, generosi, & plebei, borealium Anglię provinciarum,* (illorum verbis
 utor) apud *Nottingamiam* coacti in tutelam *Legum,*
religionis, & rei familiaris, juxta natalitias libertates,
& immunitates sibi, ut hæreditarium Anglorum jus, à
majoribus derivatas: “ Officii sui esse dixerunt in-
 “ surgendi consilium popularibus suis palam facere,
 “ cujus sinistram famam perduelles per regnum vul-
 “ gaturos, se dubio procul habere dixerunt.

“ Commemoratis igitur, in variis capitibus, offen-
 “ sionibus populi; Uno ore declarant, se tyranni-
 “ dem istam & consuetudinem ad Regis *arbitrium*
 “ & nutum se fingendi, quam *Jesuitæ* introduc-
 “ erunt, non omnino toleratuuros. Nolumus, in-
 “ quiunt, posteros nostros isti servituti mancipare,
 “ quam, oppressis legibus, nobis comminantur;
 “ verùm pro virililatera nostra isti opponemus, &
 “ vires cum *Arausionensi* sociantes (quem vindicem
 “ injuriarum à Deo nobis esse datum speramus)
 “ manibus pedibúque contendemus, leges, liber-
 “ tates, & religionem, quæ pœne conciderunt, ad
 “ pristinum statum restituere. Idem reliquos,
 “ non

“ non sine capitis & fortunarum periculo factu-
 “ ros speramus, nec probroso *perduellionis* nomine
 “ deterritos fore, cujusinani terriculo nos à præclaro
 “ facinore revocare, & in servitutem, pellicere
 “ conantur; Speramus etenim neminem, qui satis
 “ sit sanus, & æquus rerum æstimator, *perduellionis*
 “ esse crimen existimaturum leges & religionem
 “ tueri, quorum incolumitatem omnes nostri Reges
 “ nobis *inaugurationis* die sub juramenti religione
 “ pacti sunt: cujus juramenti fides quam fideliter
 “ nuper liberata fuerit penes comitia parlamentaria
 “ judicium esse cupimus.

“ *Perduellionis* esse crimen fatemur Regi resistere
 “ quia ad Legum normam imperio utitur, ille vero
 “ in tyrannorum numero semper habebatur cui
 “ *arbitrium* pro lege erat; atque ab hujusmodi Prin-
 “ cipe seorsum ire, non rebellionem esse ducimus,
 “ verum necessariam *nostri defensionem*. Quod ad
 “ nuperam Regis benevolentiam attinet, quâ im-
 “ munitatum chartas municipiis in integrum resti-
 “ tuit, & crudele illud iniquumque judicium re-
 “ scidit quod contra *Collegii Magdalene* socios pro-
 “ nunciatum erat, manifestum est simili consilio ea
 “ fuisse indulta, quo puerulis mellitas placentas dare
 “ consuecimus, ad animos illorum parumper deli-
 “ niendos; quod si ista delinitio populi furorem eò
 “ usque compescuerit donec defævierit temporis
 “ procella, tunc, rebus in tuto iterum collocatis,
 “ majori vi in leges insurgetur.—

Cum viri nobiles, edictum illud secessionis causam
 necessariam complectens in vulgus edidissent, fre-
 quens statim ad illos illorum civium concursus fiebat,
 qui servitutem & calamitatem omnem à republicâ
 deprecari sunt. Traxit illorum contagio, unâ cum
 temporis necessitate plures ad Aquilonem popu-
 los.

Danbix

Danbiæ Comes (nunc Dux Leodi) insigni defensionis in provinciâ Eboracensi se caput præbuit.

Ille, sumptis in coepta societatem, Domino *Blanfordensi* * Lord *Danbiana*. nunc Carmartheniæ Marchi-

one majori natu filio, Domino Fairfaxio inter primarios nobiles clientelis & amicitiiis potenti, cum multis generosis dignis republicâ, moribusque priscis antiquos patriæ liberatores repræsentantibus, *Eboracum* Urbem in primis septentrionalium provinciarum maxime claram, occupavit. Illi quemadmodum & omnes alii à Rege desciscientes non aliud sibi propositum habebant, quam ut illius animum ad Senatûs auctoritatem flecterent. Illorum exemplo confirmati Stationarii milites ad *Hullam* munitissimum in Eboracensis provinciæ boreali nomo † propugnaculum, occupato Domino *Langdolio* urbis præfecto, quem leges regni extra omnium munitiorum sortem posuerant, unâ cum *Montgomery* viro etiam nobili, & datâ militibus rude, qui legibus obnoxii erant, propalam ad senatus auctoritatem uno ore provocarunt.

† *North-riding*.

Dum hæc in Aquilone geruntur, in occidentem etiam cognito Regis consilio, *Mohametsensis* incendii cineres plusquam triennium jam sopiti, acrius quam hætenus recaluerunt, occidentales etenim pagani cum vident libertatem non sine armis esse obtinendam, ad alienigenam exercitum plurimi ad restringendum commune incendium, nonnulli forsitan ad consanguineorum manibus in *perduellium* supplicio parentandum, adeo furibundi concurrunt, ut metu magis quam fide antea quietos fuisse crederes. Crescebat jam indies illorum adventu exercitus, donec *Schomburgus* (cujus memoria, uti & majoris natu ejus filii, præmaturo nuper sed glorioso fato in *Taurino-*

regione extincti, bonis omnibus semper erat sacratissima) satis, ut aiunt, militum esse conscriptum diceret.

Accepto harum defectionum nuncio, multi & varii timores Regem Sorbioduni cum exercitu agentem, animi discruciarunt. Nescio utrum alibi terrarum servitia militaria religiosius quam in Anglia Imperantis voluntati obsequi studeant, certe nunc multorum concordia vix sisti posse videbatur. Viderunt quamplurimi, regem, renunciata Senatûs autoritate, illis furoris sui & indomitæ libidinis satellitibus uti: Atque iis venit in mentem suis tergis, suis cervicibus arma illa imminere, quæ ad aliorum metum præferrent. Suspicionem istam ut in majus augeret, & copiarum fidem magis fluxam redderet, Arausionensis literas exaravit ad exercitum in quibus ita milites alloquitur.

“ Non potestis non videre vos tanquam Machinas adhiberi ad convellendam reipublicæ libertatem, & extremum fatum religioni arcessendum, quibus peractis, quid vobis postea sit expectandum facile animi conjecturâ colligere potestis, tum ex eo quod in Hiberniâ non optimates solum militiæ, verum & gregarii milites omnes Anglici nominis & religionis, exauctorati fuerint: tum quod Hibernici in Angliam sint allati, ut in vestra loca sufficerentur, cujus tam recens exemplum ob oculos habetis, ut frustraneum sit illud vobis commemorare. Non ignoratis quàm multi è primoribus exercitûs contubernales vestri malè multati fuerint propter obstinatum fidem in religionem, & leges Angliæ nec vosmetipsos ita potestis adulari, ut spem concipiat, sortem vestram potiorem fore, si illi, qui fidem toties fefellerunt, vestrâ operâ adjuti, iis, quibus nunc premuntur, angustiis expediti fuerint. Spera-

“ mus

“ mus etiam vos falso honoris nomine non forè lu-
 “ dificatos, verum cum animis vestris cogitatu-
 “ quid Deo, quid patriæ, quid vobismetipsis, quid
 “ posteris debeatis; quorum curam habere, veri
 “ magis honoris est, quam privato qualicunque re-
 “ spectu aut officio duci.

Quousque in militum animos. Oratio ista se insi-
 nuaverit, & illorum labelactaverit fidem, difficile
 est conjecturâ consequi. Discors certe exercitus
 erat, nec ad unum intentus imperium, vario tu-
 multu omnia turbavit. Maxima pars militum ani-
 mis cœci, & ignari necessitudinis, quæ nobis cum
 republicâ intercedit, suum id officium putabant, se
 periculis omnibus pro Rege offerre, cujus stipendia
 meruerant. Alii qui se non in perniciem reipub-
 licæ tela ferre arbitrabantur, néque contra Regem,
 neque pro eo se pugnatu-
 ros dicebant, verum si è
 Regis culpâ ad dimicationem ventum foret, se arma
 deposituros. Alii simili oratione inter se usi sunt
 quâ M. Val. Corvus in seditione militum: *Fuge-
 ris honestius, tergumque civi dederis quam pugnaveris*

contra patriam, nunc ad pacifi-

* Liv. lib. 7. sect. 40. *candum bene atque honeste in-
 ter * primos stabis.* Illi igitur

gloriosius rati ad externos transire, cum transitio ista
 reipublicæ pacem & incolumitatem allatura esset,
 quam pro Rege pugnando servitutem patriæ ar-
 cessere, de transfugiendo ad hostes solummodo co-
 gitarunt. Atque tres cohortes peditum, quorum
 contubernia remotius è Sorbioduno versabantur ver-
 sus primorem hostium aciem, transitionem auspi-
 cantes, deprensæ, & in officio ab aliis retentæ erant.
Kirkius Desectionis istius princeps, qui cum *Trelau-
 nio* Tribuno Militum & aliis conspiraverat, non
 satis manifestus Seceſſionis, plus vero quàm suspe-
 ctus Londinum in custodiam relegatus erat.

Rex

Rex curis ingentibus æger propter militum affectus in quibus gliscere iracundiam & discordiam videbat, varios cratiatus perſentit, interdium narium Hæmorrhagiâ ſæpius laboravit, & quaſi carnificinam in pectore circumferret, nocturnum tempus (ut aiunt) quod omnibus animantibus ad quietem, hominibus etiam ad curarum laxamentum natura tribuit, illi in horrores & ſupplicia convertitur. Ne latius vero inclinatis ſemel ad defectionem, animis, res ſerperet, utque ad ſua iterum illos officia revocaret, qui in alienas partes deſciverant; promul-

“gavit edictum * quo pro-

“ditionis gratiam profugis

* Novem. 22.

“fecit, & exteris, aut veniam domum revertendi,

“aut ſtipendia militaria promiſit, ſi ſub illo mere-

“ri vellent. At incuſſum hæc & ſurdus locutus

eſt, nemo etenim partium ſtudia retractavit, quæ reipublicæ cauſâ, urgente jam ultimâ neceſſitate non niſi inviti inierunt; nec illorum cohortationibus in obſequio contineri poterant, qui in crimen tranſfugiendi perpetuò invehebantur, qui admonebant illos quid facinoris in Regem, quid in Deum ſacramenti militaris teſtem, quid adverſus morem militiæ diſciplinamque majorum, quid adverſus ſummi imperii majeſtatem auſuri eſſent. Vident omnia ſtatim interitura, ſi certaminis avidi in prælium ruant; nec libertatem Anglorum Auriaci calamitati diu ſuperſtitem fore; vident ſibi vel ad hoſtem tranſeundum vel miſerè pereundum eſſe. Auxit indies illorum timorem Regis animus, in ſpe ultimâ (ut ſimulavit) obſtinatus ad dimicandum. Dum Sorbioduni etenim cum exercitu erat, plurimi è Proceribus frequentibus cum precibus orarunt, ut abjecto pughandi ſtudio rem ad Senatum reſerret, at cum ille ad ultimum in eadem ſententiâ perſeveraret, nullam ſibi ad ſalutem

viam

viam patere arbitrantur, nisi ad Arausionensem transiendo. Quapropter primarii nobiles Georgius Cimbriae Princeps, Ormonia & Graftoniae Duces, Dominus Churchillus cum aliis Proceribus ad

* Shirburn-Castle.

Arausionensem in Clarifontis Castro* hospitium habentem,

clam transfugerunt. Princeps Cimbriae, & Ormonia Dux vir natalibus dignissimus, non ante Regem deseruerunt, quam derelicto exercitu Londinum petiturus Andoverium pervenit, reliqui è Sorbioduno fugerunt. Princeps Daniae cui Anna Principissa, Regis filia, in matrimonio erat collocata, Epistolam ad Regem misit in qua transitionis culpam honestâ excusatione prætexit. “ Numinis à

“ se favorem deprecatur nisi ab omni pravâ libidine
“ vacuus istud consilium secutus fuerit. Degene-
“ rem se fore & inglorium ait, ni generosis eorum
“ conatibus se fautorem præberet, quorum jam u-
“ nicum negotium est Regiam majestatem ab er-
“ rore in rectam viam perducere, leges regni subla-
“ tas restaurare, & pristinum revocare rerum mo-
“ deramen, sine quibus nec Regis nec Religionis
“ incolumitas consistere possit. Id sibi non fuisse
“ detrectandum, ait, tempore, quo Gallus zelum
“ erga religionem simulans, omnibus ad arma con-
“ clamandi necessitatem imponat.

Dominus etiam Churchillus, missâ ad Regem
“ Epistolâ, summum erga eum obsequium, & ma-
“ ximam ob accepta beneficia gratitudinem re-
“ ferente, religiose profitetur, se, stimulante con-
“ scientiâ, cogente rerum discrimine, ab illius ob-
“ sequio desciscere, cujus vitam, & jura omnia se
“ cum capitis & fortunarum periculo semper pro-
“ pugnaturum pollicetur.

Churchillus supra alios omnes ferme ob defect-
• onem prodicionis arguebatur, propter summam Re-

gis

gis in illum munificentiam. Mihi verò gloriosum facinus, non crimen videtur, si ille, quemadmodum de Tullio Cimbro dicitur, *Immemor beneficiorum memor patriæ fuit* : Sive, ut de Publio Scipione Mnasicâ memoriæ traditum est, *Patriam cognationi prætulit, & quicquid publicè salutare non esset, privatim alienum existimavit* *. —

* C. Vell. Pat. lib. 2. sect. 3.

Interea temporis dum omnia regni loca erant tumultûs, timoris, fugæ plena, & novâ contagione non coloni modo, sed castra quoque insanièrunt; quum milites plerique, quam primum oblata sibi esset occasio, imperium auspiciûmque Regis abnuere, & militiam detrectare statuissent: ingens terror Jesuitas apud Londinum concussit, non consuetæ jam minæ, non vetus ferocia inter illos cernebatur, sed attoniti vultus & conversæ ad omnia aures, non tumultus, non quies, quale magni metûs & magnæ iræ silentium est †. Illi jam

cum reliquis perduellibus, † Vid. Tacit. hist. lib. 40. partibus illorum amicissimis,

qui se communi scelere in reipublicæ perniciem obstrinxerunt; cum aliquandiu deliberassent, quid Regi factû esset consultissimum statuerunt tandem abjiciendum dimicationis consilium, nihilque tutius afflictiis rebus recessu fuisse. Extat etiamnum epistola ad Regem è Londino *Sorbiadunum* missa, in quâ admonetur, amicos omnes unanimiter in eo consentire, ut è castris domum reverteretur, dein fugâ è regno se proriperet & relinqueret omnia barbarum & tumultûs plena, namque in eo casu *Talis rerum perturbatio insequeretur, ut intra biennium aut minus eo, postliminio regnum recuperaret, & pro arbitrio imperare posset.* Jesuitarum iste, & Gallicæ factionis dolus erat, qui nostrâ è discordiâ aditum ad gloriam se Gallo patefacturos arbitrati sunt. Id

R

optima-

optimatibus regni suboluit, indèque factum est quod magis properi consiliorum post Regis ab exercitu receptum, rerum administrationi consuluerunt, & industriùs vitarunt omnem discordiam, & iniqua partium studia, quæ nostræ reipublicæ exitio torè infidiatores sperabant.

Audita Procerum transicione, tantus terror Regi insedit, ut magis jam de fugâ quam castrorum defensione putaret. Mœrebat & angebatur cum ad omnia raptim isset, & videret fortunam (ut ipse putavit) rapientem omnia ex votis elusisse spem suam. Cùm igitur in prætorium se contulit summa rei nimis diffidens, & spem in irritum redactam putans, subitus per exercitum & inanis rumor emanavit, nescio utrùm casu an industriâ vulgatus, Arausionensem cum toto exercitu in propinquo adesse: quo audito, Rex statim, abjecto prælii concilio

* Novem 25.

Andoverium primâ luce, & insequenti die Londinum reversus est: exercitus quoque, signis conversis, eodem tempore è Sorbioduno

† Redingam.

|| Lib. 1. pag. 71—

septimo Calendarum decembris *, derelicto exercitu, *Andoverium* primâ luce, & insequenti die Londinum reversus est: exercitus quoque, signis conversis, eodem tempore è Sorbioduno retro ad Pontes † pervenit.

Optimi, inquit Polybius ||, *Ducis officium existimandum est, posse non solum vincendi, verum etiam cedendi tempora perspicere.* At neutrum horum Jacobo Regi perspectum erat, constans etenim omnium fermè opinio est, qui tunc utriusque exercitûs statum cognoverunt, plures, si ad prælii discrimen ventum foret, inani honoris nomine pellectos, firmos in obsequio Regis ad ultimum mansuros, quam Auriaci copiarum & transfugarum numerus esset.

C A P. III.

*Complectens res contra Regem gestas usque ad
tempus illud quo regno discessit.*

QUI res gestas superiorum temporum historia-
rum monumentis consignârunt, prodiderunt
memoriæ nostræ, copias ingentes, sine ullâ dimica-
tione, vel in fugam se coniecisse, aut semetipsos in
deditionem hostium permisisse. Id videre erat in
præclarâ istâ honorum contentione, quæ Vitel-
lio cum Vespasiano intercessit, in quâ commemo-
randâ auctor nobis est Taci-
tus * *buc cecidisse Germanici ex-
ercitus gloriam, ut sine prælio, sine vulnere victas
manus & capta traderent arma.* Id minimè sanè
mirandum erat sæculo isto, quo nihil publicè sine
auspiciis nec domi, nec militiæ gerebatur, quo ina-
nis timor hominum mentibus insidebat, & vel è
conspectu leporum, aut avium garritu & volatu,
aut animalium extis factorum omnia colligebant. At
nos majus longè prodigium narramus, quod cum in
publicis literis posteris tradetur, laborabit sine du-
bio Annalium nostrorum fides. Incredibile illud
esse dicent, tempore, quo religiones istæ inanes, &
animorum terricula obsoleverint, Regem Britannæ,
qui fortissimum, amplissimum, & amantissimum Re-
gum exercitum regeret, cuiusque fortitudo, & exi-
mia militaris peritia supra omnes fermè plurimarum
palmarum Imperatores parasitorum laudibus cu-
mulata erant, tam animo forè diffidenti, tam falsâ
hostium adventûs famâ territum, ut priusquam
Arausienensis legiones à stationibus suis in remotâ
Devoniæ provinciâ signa moverent, famâ dissimilis

sua, conclamaret statim vasa, receptui caneret, & victoriam incruentam hosti sine praelii discrimine relinqueret. Ego, quemadmodum superius memoraui, id divinitus contigisse arbitror; *Dii*, inquit Poly-

lybius*, *virtutem impertiunt non illis qui injuriarum sunt authores, sed iis qui se contra injuriam defendunt.* Et nisi virtutem à Deo Regi direptam, injectamque trepidationem confiterer, viderer mihi providentiam

illius, *cujus lege (vel Ethnico*
† Vid. Liv. lib. 25. † teste) *immobilis rerum humanarum ordo feritur, ex hu-*
sect. 6—

manarum rerum vigiliis se movere.

Verum ne ambagibus lectorem diutius morer, in hoc capite, summam quam possum moderatione animi & æquitate, res contra Regem gestas intra duo ista insignia temporum intervalla, è fuga nimirum Sorbiodunensi usque ad tempus illud quo in Gallias profugit, *Rerumque reliquit habenas.* Virg.

* Novem. 26.

Sexto calendarum Decembris* Rex, post vulgaram Auriaci adventus famam, Londinum ab exercitu revertebatur, eò quam primum perventum est, ad deplorandum istum mœrorem, quo civium defectio, & transitio militum, mentem ejus perculerant, novum malum accessit. Regi etenim statim allatum est, *Annam Principissam*, minorem natu filiam, quam *Georgio Cimbrico* Principi in matrimonio locaverat, in transfugarum numerum semetipsam ascripsisse. Illa gnara & prudens impendentium malorum, in tantâ rerum perturbacione, & periculorum rata se in fidem Societatemque Jesuitarum & aliorum perduellium committere, transitione etiam salutis suæ consuluit. Episcopus Londinensis, urgenti jam temporum conditione, ab Anna Regis filiâ oratus, se itineris socium illi præbuit. Post secretam illius fugam,

gam, fremebant statim *prætoriani Milites*, qui circa Albam Aulam stationes obtinebant; emanavit in illos rumor, *Principissam* dolo clam interemptam fuisse, adeò ut illi à perduellibus vix manus abstinerent. Ad illorum igitur rabiem compescendam, necessum habuerunt epistolam ab eà ad reginam missam, & fugæ causam complectentem, in lucem edere, ut illius indicio certiores fierent ipsam impiorum manibus non interiisse.

In eà epistolâ * cum omni obsequio officium illud memo-

* Quam vide in tract. polit. part. II. pag 433.

rat, quod Regi & Regina se debere profiterur. Dicit se ad similitudinem & iracundiam Regis vitandam, & ad tuendam illius salutem, quod marito etiam suo & Principi Auriaco curæ, dicit, erit, itineri isti semetipsam committere. Se in remotâ regione mansuram, donec motuum compositorum, & pacis reconciliatæ lætium nuncium acceperit; Se sperare id Senatûs auctoritate, cujus obtinendi gratiâ, Proceres tam frequentes à Rege desciscunt, sine sanguine & vulneribus effectum iri.

Qui in alieno Orbe, rerum nostrarum nescii, hæc omnia Civium, amicorum, generi sui, servitiorum militarium, & filiarum denique à Rege transfugia audiverint, ut infortunium forsitan Regis, sic causam, credo, nostram miserabuntur: Nec existimabunt, si modo æqui sint rerum aestimatores, populum in ea delicta contra morem officii prius irruisse, quam gravissimis injuriis laceffiti, in ultimo rerum naufragio necessitate coacti essent. Il-

lud ego Plinio juniori † certè assentior, quod non unquam

† In panegy. ad Trajan.

deceptus est Princeps, nisi qui prius ipse decepit. Arguo si non universim, & omnibus in terris id verum esset, attamen in Angliâ fide dignum videretur; Nusquam etenim terrarum, acriori animorum ver-

borumque contentione, homines perduellionis crimen, quam Angli hoc posteriori sæculo infectati sunt. Si cui verò fides mea hæc referentis erit suspecta, si quispiam parum credulus interrogaverit, Unde ergo tot obsequentis populi defectiones, ego responsum adornabo, à Senatu Romano in consimili causâ factum, ibi pacem esse fidam ubi voluntarii pacati sunt: Neque eo loco ubi servitutem esse velint, fidem sperandam esse *.

* Liv. lib. 8. sect. 21.

dogmatum Ecclesiæ Anglicanæ, nimis, ut quidam arbitrantur, Regis libidini indulgentium statum reipub. & omnia legum præsidia convulsurum speravit. Humani verò ingenii propensionem non satis animo secum contemplantur.

† Polyb. lib. 1. sect.

23.

Id neutiquam perspexit, Anglos cum Polybio || censere, Non permittendum cujusquam principatum in tantum crescere ut neque de manifestâ justitiâ apud eum dubitare liceat. Nihil, inquit ille, proditoribus aut iis qui res novas moliantur, tutum est.

Rex, cui semper, cum reliquo mortalium genere, moris erat, mitescere in adversis, videns fortunam spem suam frustrari, ad molliora iterum visus est redire consilia, atque omnia suis gratificari; & quemadmodum de Agrippinâ dicitur, quod ne malis tantum facinoribus notesceret, veniam exsilii pro Annao Seneca, simul præturam impetrat, lætum in publicum rata, ob claritudinem studiorum ejus ||.

|| Tacit. annal. lib. 12. sect. 8.

Ita Princeps noster, gnarus se ob malè administratam rempublicam insigne odium civium meruisse in angustias conjectus popularium benevolentiam captare cœpit.

Principio rerum omnium, postquam Londinum è Sorbioduno rediit favori civium velificaturus, Edwardum Halefium, Militem, qui Arcis

cis Londinensis custodiæ præerat, à præfecturâ istâ, cujus per statuta regni exors erat, statim submovit, & in locum ejus *Bevillum Skeltonum* suffecit, virum inter equites Anglicanos etiam nobilem; & si non legibus, simultati tamen civium & suspitioni aliquatenus obnoxium. *Halesius* iste Tribunus ille militum erat, de quo in superiori libello mentionem feci, quem Jacobus Rex in regni initio, contra *legum pœnaliûm* sanctionem in locum istum cooptravit, & in quem, leges provocaturus, & illorum robur omne relaxaturus, in fictâ persona litem intendi curavit. Ille dispositis, in terrorem civium, custodibus perduellibus, & tormentis bellicis, in mœnibus arcis, adeò Londinensium animos inflammaverat, ut Regi compertum esset, se nullis verborum blanditiis, aut lenociniis factorum, civium benevolentiam sibi conciliaturum, donec *Halesius* iste de gradu isto dejiceretur. Illius ergo diminutionem iracundiæ Londinensium indulsit, & in locum ejus ut dixi, *Skeltonum* successorem dedit, consiliorum non Angliæ solùm, verum & universæ Europæ, perniciosorum *, ut multi credunt, cum illo participem.

* Clandestinum fœdus innuit cum Galliarum Rege initum.

Post abrogatam *Halesio* Turris Londinensis præfecturam, quod, ad conciliandos illorum animos, oppidanorum querelis indultum erat, alio confestim promerito majoris benevolentiæ speciem præ se tulit; simulavitque se id facturum, quod, ad sanandas popularium mentes & tumultus regni sedandos, omnes Anglorum Ordines votis omnibus fieri comprecati sunt. Vocata etenim illorum Concione, qui sunt assessores regii, & consiliorum secretiorum participes, quarto calendas Novembris † in *Sanctiori Concilio* supremo regni cancellario in mandatis dedit

† Novem. 28.

ut emitteret rescripta & Comitibus Parlamentariis
Westmonasterium decimum octavum Calendarum

* Januar. 15.

Februarii diem ad conveni-
endum ediceret.

Si Rex serio jam quamvis serâ sapientiâ, qualem Phryges, quibus Angli se oriundos gloriantur, in rebus gerendis adhibere solebant, pacem cogitasset, & ad Senatûs auctoritatem appulisset animum, imperio à majoribus relicto incolumi etiamnum sine dubio frueretur. Crediderunt vero viri sagaces, quorum opinionem mox eventus confirmavit, ipsum sincerâ tum fide non egisse; verum suadentibus perduellibus omnium aliorum dolorum artificibus, consilium istud ad credulos ludificandos simulavisse, cujus subterfugendi faciliè mox prætextum reperiret. Et sane quod Appius Claudius in Tribunatû olim seditione questus est, *Quicquid patres faciunt displicet: sive illud pro plebe, sive contra plebem est* *.

* Liv. lib. 5. sect. 3.

De Rege

Britanniæ plurimorum simultatis ratione habitâ, jam aliquatenus dici poterat. Ille etenim promissorum toties fidem fefellerat, & Anglorum luserat vota, ut ad saniora jam consilia rerum suarum iniquitate necessario conversus, in iis cœptis quibus promereri populum studuit apud plurimos doli suspectus erat. Credo equidem magnam hominum partem ita à naturâ imbui, ut, si repetitis injuriis gravius in illos consultum fuerit, ingenium illorum contemplante cum Polybio fateri cogamur, *Nullum ex reliquis animalibus homine atrocius atque efferatius esse: cui si interdum veniam aut impunitatem aliquam concesseris aut aliter eum benignitate fueris persecutus, id omne dolum fraudemque existimans deterior fit, & erga beneficium magis infidus* †.

* Polyb. lib. 1. sect.

Anglorum vero pars maxima
talis ingenii speciem præ se
non

non tulerunt, etsi etenim fidem Regis in consilii istius novitate, à quo semper antea alienus erat, jam suspicarentur; plurimi tamen tanquam reipublicæ Cæsarisque incolumitati jam satis prospectum esset, singulari gratulatione beneficium commemorarunt; tantoque gaudio Senatûs mox conveniendi gratia omnium animos affecit ut Classiarii milites, cujus generis hominum ingenium maximâ ex parte, ad tempestuosi maris naturam proxime accedit, læri nuncium acceperunt. Baro Dartmuthiensis Classis Præfectus, cum Domino Berkleio, & Rogero Stricklando equite Anglicano, navium vex Illiferarum Præfectis, & duo de quadraginta aliis Classiariorum militum optimatibus audito Regem diem comitiis Parlamentariis indixisse Ca-

* Decem. 1.

lendis Decembribus * nuncium ad eum ablegarunt cum supplice libello, in quo gratias egerunt Regi, *Quod, tempore quo sacrosancta ejus majestas in maximo vitæ discrimine versaretur, & belli fortuna multi Christiani sanguinis effusionem intenteret, dignatus esset senatum convocare, præter quem nihil jam reliqui haberent ad similitates civium tollendas.*

Eodem tempore † quo Rex

† Novem. 28.

Britanniæ post reditum è Sor-

bioduno administris suis in sanctiori concilio propagandam edixit, se acturum Senatûs conventum, prodiit in publicum tertia Arausionensis declaratio (ut titulus præ se tulit) in eâ nescio quæ ficta persona Arausionensis nomine, populo edixit, “ Se perdu-
 “ elles omnes, quos contra legum præscriptum, aut
 “ aperto in campo aut in suis ædibus cum armis
 “ deprehenderent, aut civilis militarisve officii munere fungentes, non eâ tractaturum humanitate,
 “ quæ militibus generosisve debeatur, verum in
 “ sicariorum latronumque numero habiturum, &
 “ libidini militum permissurum, &c.

Decla-

Declaratio ista ab audaci aliquo ardelione, nescio Principe Auriaco, quemadmodum ipse palam profrebat, Londini in vulgus missa, terrorem non mediocrem incussit illis omnibus qui per omne fas ac nefas Regiam tueri causam contra communem utilitatem animis secum statuerant; illis verò, qui ex adversâ parte patriam in libertatem vindicaverunt, augescebant animi, & contra legum eversores acrius insurgebant. Quibusdam in locis (verum illud non subterfugiam reticendo) immane Vulgus furori non temperans, quem Sceleratorum hominum injuriæ in pectoribus illorum accendebant, ædium ruinâ publico gaudio litaverunt; quasi instar ultionis videretur cernere everfas illorum domos, qui rempublicam subvertere perfidam navârant operam. Imo longius adhuc furor iste processit, & nonnulla Jesuitarum sacella à plebe lymphatica, reclamantibus licet melioris existimationis civibus, iis in locis complanata sunt, in quibus Jesuitæ, dum res suæ sub Jacobo integræ erant populum sceleribus suis vexârunt. Hæc ego quando commemorem, & furibundæ nunc, plebeculæ rabiem cum ignaviâ istâ comparem, quâ, non ita pridem Jesuitarum au-

* Liv. lib. 24. sect. 25.

daciam pertulerunt, illud mihi occurrit quod Livius * di-

cit, *Hæc natura multitudinis est: aut servit humiliter aut superbe dominatur: libertatem quæ media est nec spernere modice, nec habere sciunt. Ut ego vim istam contra privatorum lares atque ædes Deo sacratas perpetratam ex animo detestor, ita crimen nullâ excusatione prætexendum censerem, si viri exempli recti & primi ordinis, qui optimo animo, summo consilio, & bonis artibus in vulgus grati erant, & non colluvies & quisquiliæ populi, quorum delicta & decori ignoratione semper proveniunt, illius auctores extitissent.*

Eadem

Eadem tempestate, quâ tumultus isti in Angliâ grassabantur, Scoti quoque, nunc ad spem libertatis sub Araufionensi erecti, motus domi conciverunt, miseruntque in Angliam oratores liberi & frequentis Senatûs conventum à Rege oratum, ut comitiorum istorum adminiculo, non in præsentia tantum, verum in perpetuum etiam, summâ tranquillitate, & suis libertatibus fruerentur. Ad Senatum ubique tanquam ad malorum omnium levamentum ab omnibus provocatum est, & ad ejus conventum obtinendum, præter eas, quas superius recensui, plures adhuc Anglorum defectiones insecutæ sunt.

Dux Norfolciæ, priusquam ad Icenos * de consilio Regis allatum esset, ipsum nimirum ad senatum animum adjecisse, coacto frequenti Icenorum multitudine, quos gentilitia insignia decorant, in *Norfolciæ* provinciâ, cujus Satrapiam Dux ille *Marescallus* Angliæ obtinuit; palam omnibus vulgavit, se in Senatûs & religionis vindicias cum reliquis conjurasse. Norwicus caput istius provinciæ est, eò Norfolciæ Dux armatâ manu stipatus, summâ festinatione pervenit, & Calendis Decembribus * comitum suorum & civium frequenti coronâ cinctus, in foro nundinario brevi oratione *Prætorem* Urbanum reliquorum nomine compellavit.

* Norfolciæ populos.

† Decem. 1.

“ *Animis, inquit, nostris penitus persuasimus, nihil*
 “ *in publicis calamitatibus, quibuscum in præsentia con-*
 “ *flictamur, præter liberum senatum excogitari posse,*
 “ *ex quo legum, libertatum & religionis columen*
 “ *sit sperandum. Huc igitur eo solum animo conve-*
 “ *nimus ut propalâ omnibus ediceremus nobis statu-*
 “ *tum esse summâ ope niti, ut comitiorum istorum*
 “ *adminiculo incolumitati rerum nostrarum consu-*
 “ *lamus. Et quoniam Regiæ majestati visum est*
 “ (quem-

“ (quemadmodum hodierno nuncio certiores facti
 “ sumus) emissis rescriptis, decimum octavum Ca-
 “ lendarum Februarii die n Senatui ad convenien-
 “ dum edicere, nihil ergo superest, quin ut meo,
 “ & horum omnium nomine, dicam, nos semper
 “ fore paratos, ut omni ope nostrâ, legibus, liber-
 “ tatibus Civium, & religioni subveniamus.

Auditâ Ducis oratione, statim Prætor, Senator

* Aldermanni.

† Burgenfes.

Urbani *, municipes † omnes
 cum frequenti hominum mul-
 titudine sententiam ejus suis

suffragiis comprobarunt. Dux ipse ut moderationis
 suæ omnibus documentum faceret, ostenderetque
 non tam res novas quam reipublicæ utilitatem sibi
 cordi fuisse, cum videret temerariam plebem magnâ
 multitudine se illic in unum conglobasse, præcepit
 omnibus ut nullos concierent tumultus, verum qui-
 eri domum irent. Rex etenim, inquiebat ille, jam
 senatum convocare decrevit, atque ita vestra omnium
 voluntati tandem obsequi dignatus est.

|| *Yarmouth.*

Paulò post eadem declara-
 tio ad *Garienis* ostium ||, por-

tum oppidumque elegantissimum in agro etiam Nor-
 folciensi, cum summo civium consensu iterata erat.
Linum Regis etiam *Dux Norfolciæ* eodem generoso-
 rum præsidio munitus pervenit. Ibi Prætor &
 Seniores Civitatis cum multis incolarum Centuriis
 dato supplici libello in foro mercatorio, *Ducem pa-*
tronum, ut aiunt, suum, periculorum admonuerunt,
 quæ non à domesticis solum, verum & externis

* *Gallis.*

etiam hostibus * sibi met obver-
 farentur: illum etiam com-

precati sunt ut ille res illorum ita in eo articulo di-
 sponeret, ut non minori fiduciâ & zelo, quam reliqui
Anglorum, se legum, religionis, & prisce rerum in *An-*
glia moderaminis vindices præstare ausint. Votis il-
lorum

lorum Dux statim annuit, & in illorum præsidia equitum peditumque militiam accersens, profitebatur neminem illo alacriorem omnia vitæ & fortunarum discrimina pro iis omnibus aditurum*. Australes etiam *Iceni*, Suffolciæ nimirum provinciæ populi, Norfolciensium cœpta com-

* Vid. tract. polit. part. II. pag. 438, 439.

probarunt, verum quia Præfectus provinciæ illis defuit, quem caput cœptorum sibimet asciscerent, non illi catervatim, & in ordinem digesti, quemadmodum alii, pro salute publicâ in unum coiverunt. Etsi etenim Angli nobiles suos non eodem servili obsequio colunt, quo *Hibernici*, & occidentales *Scoti* illis oriundi *Phylarchas* suos; nec eodem cultu nunc eos prosequuntur, quo non ita pridem solebant, priusquam jura *Servitii* & *feudorum Militarium*, sub Carolo primo, lege erant abolita; omnia tamen insigniora facinora sub illorum auspiciis suscipere gestiunt, & apud Anglos fidem obtinet quod à Cicerone dictum est, *homines nobiles, seu recte seu perperam facere cœperunt ita in utroque excellunt, ut nemo nostro loco natus assequi possit*†.

† Cicero pro P. Quintio.

Eodem tempore quo *Iceni* isti, perditis jam ferme rebus, & cum prope desperatum de republicâ esset, arma sumpserunt ut *Britanniam* è manibus hostium eriperent, matrêsq; Anglicanas & liberos parvos inviolatos servarent, quibus quid natura nobis jucundius quid carius esse voluit? *Cornavorum* & *Silurum* nonnulli, quos sub immixti Jacobi Regis imperio eadem ingruit fortuna, quæ alios afflixit, aliorum animos in republicâ adjuvandâ æmulati sunt. Hujus secessionis capita erant Dominus *Herbertus Cherburienfis* majorum gentium nobilis, *Edwardus Harleius* & *Gualterus Blunt*, viri Equestres, *Thomas Foteius* nullo honoris titulo insignitus, verum ingentibus

tibus divitiis, inter primarios Anglos recensendus, cum magna parte Generosorum ex *Wigornienſi* &

* *Wigorniam, Worcester.*

Herefordienſi agro confluentium. Illi Branogenium * præcipuam *Wigornienſis* provinciæ

urbem, verustate venustatēque spectabilem, cum ingenti virorum comitatu intrantes, aliorum ritu se incepta *Arausionensis* in Senatu conveniendo eni-

xius adjuvare velle, palam

† Decem. 5.

† professi sunt. Dominus *Herbertus* & *Gualterus Blunt*, *Ludlowii* Castrum || eodem tempore in deditionem ceperunt.

|| *Ludlow-Castle.*

Neque hi soli concitatores populi fuere, verum aliis in locis strenuos quosdam fortēsque viros expirantis jam libertatis, legūmque interitū misertum est. *Carolus Talbottus*, tunc *Salopiæ Comes* (nunc Ducis titulo insignitus) quique in ista comitum amplitudine secundas in Angliā post *Oxfordiæ* comitem ferebat, vir summo officio spectatissimus, & illustribus *Talbottorum* imaginibus dignus, qui cum *Arausionensi* è Belgio venit patriam in libertatem asserturus, *Johanne Guisio*, viro Equestri, unā conspiranti, *Bristoliam* insignem urbem, partim in *Somersettenſi* positam agro, partim in *Glocestrienſi*, quæque inter *Britanniæ* urbes primas à *Londino* & *Eboraco* facilè sibi vendicat, in pignus Senatū conciliandi cepit.

Dobunorum etiam *Generosi* nonnulli in agro *Glocestrienſi* pro libertate lacertos moverunt, & *Dominum Lovelacium*, quem ad *Arausionensem* transeuntem à ruris militiā captum superius memoravi, è carcere, quo *Gloverniæ* * constringebatur, statim liberaverunt. Novi-castrī † in-

* *Glocestriæ.*

† *New-Castle.*

colæ in Domini Lumleii se fidem commiserunt, atque omnes unâ voce se ad Senatûs auctoritatem recurrere proclamaverunt.

Dum isti tumultus, quosneque popularis ambitio neque odium Regis, aut aliena ab illius dignitate libido, verum publicæ utilitatis studium concitavit in variis regni provinciis grassantur; Princeps Auracus multorum indicio certior factus Regem & universum exercitum, relictâ statione & signis conversis versus Londinum profugisse, castra statim movit, & non citato agmine verum expenso gradu & parvis itineribus, propter anni tempestatem pergens, post multa castra pridie nonarum

* Decembris Sorbiodunum

* Decem. 4.

pervenit. Ibi tormenta bellica, & varia genera commeatus reperit propter inopinatum discessum & ingentem trepidationem; à Rege post tergum derelicta. Insequenti die †Auberius de Vere Oxonii Comes qui

† Decem. 5.

amplitudinis illius initium ad Henricum Primum refert, Jacobi Regis tyrannidem pertæsus, sub quâ indigna tanti generis splendore perpessus erat, ad Arausionensis vexilla se contulit, & sub illis etiamnum licet obsitus & ferme confectus annis magis quam pro ætate strenuus militat.

Biduum post || *Arausionensis*

|| Decem. 7.

Hungerfordiam contendit, oppidulum tenue & humido situ in Attrebatiorum * regione.

* Bercheria, sive *Berkshire*.

Dum hujus loci hospitio utebatur eò pervenerunt tres viri nobiles, marchio nimirum Hallifaxiæ, Nottingamiæ Comes, & Dominus Godolphinus, à Rege & Sanctiori concilio ad Arausionensem missi, ut colloquia cum illo fererent, & transigerent negotia omnia, quæ necessaria procæmia essent, ad Senatum conveniendum. Sexto

Idus

Idus * Decembris præcepta
 sibimet à Rege insequenti li- * Decem 8.
 bello cum Arausionensi participaverunt.

Domine,

“ **I**N mandatis à Rege habemus, ut vobis indicare-
 “ mus ipsum observare dissidia omnia, & queri-
 “ monias à celsitudine vestrà commemoratas ad libe-
 “ rum Senatū referri. Sacrosancta ejus Majestas
 “ cum animo suo statuit, quemadmodum omnibus
 “ proclamavit, hodiernum ante diem Senatūs con-
 “ ventum agere, at consultius ratus est in præsentī
 “ rerum statu, eum in aliud tempus differre, usque
 “ dum rerum turbæ componentur. Quoniam vero
 “ subditi ejus in eadem sententiâ persistunt, & co-
 “ mitia Parlamentaria sibimet indulgeri flagitant,
 “ idcirco in eum finem Edictum pervulgavit, &
 “ *brevia* emisit, quibus comitiis diem præstituit. Et
 “ nequa illorum interpellatio fiat, iis omnibus lu-
 “ bens assentietur, quæ ab illo fieri æquitas postu-
 “ laverit, ut Senatores omnes securos præstet.
 “ Regia ergo Majestas nos ad Celsitudinem vestram
 “ ablegavit ut vobiscum negotia omnia transigere-
 “ mus, quæ ad electionis liberæ jura, & ad securi-
 “ tatem consensûs pertinere videbuntur; & super ea
 “ re se continuo *tractatum* vobiscum inire paratum
 “ esse dicit. Id etiam Regia Majestas proponit ut
 “ interea temporis vester utriusque exercitus certis
 “ contineatur limitibus, atque eo ab Urbe *Londini*
 “ intervallo, ut militum arma nulla Senatui peri-
 “ cula denuncient: nec aliam comitiis moram fa-
 “ cere exoptat, quam usitata & necessariæ formulæ
 “ exigere solent.

Arau-

Arausionensis hanc responsionem, summam æquiritatem & moderationem animi præ se ferentem, ad Regem remisit. “ Nos, Procerum & generosorum nobiscum confociatorum consiliis usi, in responsum ista proponimus.

“ Primò, ut isti omnes qui legum sunt exfortes armis spolientur, rudi militari donentur, & belli pacisque muniis omnibus priventur.

“ Secundò, ut edicta omnia rescindantur, quæ dignitatem nostram, aut illorum qui jam in nostrâ sunt amicitia, quique sua cum nostris pericula communicarunt, famam lædunt; & si qui propterea quod nobis auxilia ferebant custodiæ fuerint traditi, statim carcere laxentur.

“ Tertiò ut in Civitatis Londini incolumitatem arcis præfectura in manus civium tradatur.

“ Quartò, ut si tempore Comitiorum Regiæ majestati Londini commorari visum fuerit, nos etiam eodem hospitio utamur, æquali satellitum numero stipati: Sin Regi complacitum fuerit remotius ab urbe agere, ut nos eodem intervallo ab eâ distemus; ut uterque nostrum cohortes ad quadragesimum ab urbe lapidem ainoliamur; ut non plura auxilia in regnum invehantur.

“ Quintò, ut in Londini tutelam & commercii inibi emolumentum; *Castrum * Tilbury-Fort in quo Tileburgense * Londinen. Hibernici stationem tunc sum Custodiæ permittatur. habebant.*

“ Sextò, ut vestigalis publici pars justa nobis supeditetur ad milites nostros sustinendos usque dum tempus Comitiorum venerit.

“ Septimò, ut *Portus Magnus* † iis militibus præfidiariis occupetur, de quibus inter nos & Regem

“ conventum fuerit, quo melius Gallorum, & aliorum
S rum

† *Portsmouth*, quem Hibernici & alii perduelles tunc occuparunt.

rum exterorum in Angliam appulsi obviam eatur.

* Decem. 9.

Quinto Idus Decembris *

Arausionensis responsum illud Delegatis Regiis dedit. Illi sine morâ ablegato ad Albam Aulam nuncio Consilii Arausionensis Regem participem fecerunt. Il-

† Decem. 10.

le insequenti die †, responso

accepto, tanquam genio aliquo verum eliciente, aperte professus est, *Conditiones istas ab Arausionensi propositas æquiores longe fuisse quam aut ipse expecta-*

|| Vid. Epist. ad Episcopum, pag. 14. & histor. desert. pag. 94.

vis aut sperare quidem debuerat †. Et quidem à multis accepi id quod facile apud me fidem obtinet, Regem non

sine insigni ægritudine animi & suspiriis lamentisque multis missas, à legatis suis tabulas perlegisse, quod Arausionensis nimirum spem suam fessisset, nec iniquiores ad eum misisset conditiones, quas cum ingenti animo & fastu Rege digno aspernari posset; atque ita insequenti fugæ, quam ante animo meditabatur, honestam apud populares suos excusationem obtendere. At perduellium nonnulli, qui suorum consilia mihiorem in partem interpretari, adversariorum omnia rapere in peiorem consuecunt, dicunt Regem iniquis Arausionensis postulatis animo discruciatum, Senatum repudiâsse ad quem serio animum adjecisset, & inopinatam fugam in Galliam adornasse. Contrarium vero nos certissimis indiciis comperimus, lapsis etenim duabus septimanis antè, Insidiatores isti (quemadmodum suprâ commemoravimus) qui Galliarum Regis partes fovebant, atque idè nihil studebant æque ac rempublicam nostram tumultu & discordiis miscere, literas ad Regem miserunt *Sorbioduni* cum exercitu commorantem, in quibus illum adhortari sunt ut nihil aliud quàm de fugâ in Gallias capeffendâ cogitaret;

ref; ita etenim fore ut brevi illinc ad sedandū regni tumultus revocaretur. Regionem istam illi periculorum omnium fore perfugium, & melioris fortunæ portum, *Dubriensis* Dominus, & *Brentias* Regis familiarissimi, & consiliorum ejus potentes, sæpius in multorum auribus dixerant, priusquam ille e *Sorbioduno* gradum retro flectebat.

Regem verò ad fugam tunc animum adhibuisse cum ad Senatum se omnia rejecisse simulavit, apertè inde videre est, quod Reginae fidem obligavit, se illam in Gallias euntem insequi voluisse, priusquam à legatis suis *Arausionensis* responsum de Comitiiis Parlamentariis accepisset *.

Quartò etenim Idus Decembris † Regina & *Cambria* Princeps (quem *Jesuiras* nostro &

* Vid. *hisor. desert.*
pag. 109.

† Decem. 9.

Galliarum Regi peperisse compertissimum est) horà tertià antelucano tempore ex *Albà Aulà* discesserunt; postea verò cum serum diei esset, e suis *Ablegatis* de *Arausionensis* consilio nuncius Regi afferebatur. Ex quo videtè est Regem tum sincerà fide non egisse, cum rerum controversias ad *Senatum* rejiciendi studium simulavit. Præterea Regem à Senatu fuisse alienum, cujus ad auctoritatem tunc gravioribus angustiis inclusus omnia rejicere videbatur, præter multa alia, præpropèrum ejus servidumque ingenium, post Reginae discessum, & præceptis ista fuga, cui se statim mandavit, abunde mihi restantur: Confestim quippe, cum nulla murandæ sententiæ causa subesset, cum neque novis popularium injuriis nec iniquis *Arausionensis* conditionibus premeretur, quemadmodum ipse fatebatur, rescripta ista omnia, quibus comitia parlamentaria conciliantur, quæ nondum lucem obtinuerant, in ignem conjici jussit; & *Cantione* || interposita curavit, ut reliqua,

|| *A Carveat.*

quæ jam in vulgus prodierant frustra essent nec effectus destinatos fortirentur. Eodem temporis vestigio, *Fevershamie* Comiti mandavit, ut exauktoraret exercitum & milites omnes missos faceret. Consilium super eâ re datis per Tabellarium literis cum eo communicavit. Jesuitarum illud consilium erat; illi Regem adhortabantur ut militibus militiae vacationem daret, sperantes eos citra commoda emeritorum præmiorum exauktoratos pleraque tum pessimi exempli pravâ libidine, & vagâ licentiâ perpetraturos, quæ in publicam perniciem cederent.

Regis literis acceptis, *Fevershamiensis*, qui præerat exercitui, vir natalibus Gallicis *, & non in civium solummodo, verum & Procerum Anglicorum Album, Ducis

* Olim Dominus *Duras*, & minor natu frater mareschalli *de Lorge*.

Eboracensis gratiâ ascriptus, cohortes omnes exauktoravit. Hoc pacto Rex suum abdicavit exercitum militesque duro necessitatis telo coegit *Arausionensi* se in voluntariam deditionem concedere; nullo etenim jam fruebantur Duce cujus sub Auspiciis contra hostem dimicarent.

Eodem tempore quo consilium suum de exauktorandis cohortibus Comiti *Fevershamiensi* aperuit, inclinante ad vesperem die Rex Prætorem *Londinensem* & vicecomites civitatis in *Albam Aulam* acscivit, præcepitque ut pro virili niterentur civitatis tranquillitatem tueri. Reginam & infantulum regno discessisse dixit, sibi vero statutum fuisse apud illos ad ultimum commorari. Rex hujus promissi fidem eadem fidelitate quâ cæterorum omnium, mox

† Decem. 11.

liberavit; mane etenim insequenti †, horâ tertiâ post mediam noctem fugam adornans, parvæ se *Cymbæ* commisit, & secundo flumine *Graves-Endam* vectus naviculam ibi conscendit, quâ in *Gallias* statim trajecisset,

jecisset, nisi, incidente casu quem mox commemoro, supremo rerum omnium moderatori visum fuisset, profectionem illius in longius differre.

Postquam Rex elusâ omnium spe, & repudiâtâ Senatûs auctoritate dereliquit communem Causam, tenuit populares statim opinio ista, quam ratio in consimili causâ generi humano suggereret, Regem ita de possessione magnæ fortunæ cedentem, populi Anglicani jus in *sua* ipsorum *fide* & *religione* deposuisse. Quapropter diversi nunc virorum ordines, pro loco isto & dignitate quam in republicâ tenebant, certamen adjuvandæ patriæ excitarunt, & in eâ tutandâ, quâ quid est dignius in quâ omnis diligentia indulgentiâque nostra consumatur, totis viribus desudârunt.

Eadem die quâ Rex ab Urbe discessit, horâ decimâ antemeridianâ, Primores ferme omnes exercitûs qui tunc in Civitate Londinensi aut locis suburbanis hospitium habebant, convenerunt in *Albam Aulam*, indeque ad Arausionensem missio nuncio, de Regis fugâ certiore illum fecerunt, pollicitrique sunt se suo robore Prætoris Londinensis auctoritatem firmaturos, daturósque operam ut civitas tranquillitate frueretur, usque dum Celsitudo ejus castra versus Urbem moveret.

Eadem etiam die * Ecclesiæ Antistites & Proceres re-

* Decem. 11.

gni, qui tunc *Londini* & *Westmonasterii* tanquam in speculo agentes, communi saluti invigilârunt, videntes se Rege & administratione Regiâ orbos, in istum Anarchiæ statum redactos fuisse, quo primi mortales vixerunt, priusquam legum commoditas utilitâsque communis eos con-

ciliabat; in Domum *Senat-*

† *Guild-hall.*

riam † conventum egerunt,

& accersito Domino Prætoris cum Senatoribus

* Aldermannis.

* Civitatis, edicto publico per-
vulgarunt, " Se in istis rei-

" publicæ temporibus de Causâ religionis, legum
" terræ, libertatum, & bonorum subditorum om-
" nium sollicitos esse: Se sperasse, cum Rex, re-
" scriptis in publicum missis, diem Senatui libero
" indixisset, illorum conventu rebus suis incolumi-
" tatem parvam fore: quoniam vero perditissimo-
" rum virorum hortatu rebus nostris pessime con-
" sulentium, Regia majestas se clam surripuit, id-
" que, ut nos suspicamur, consilio max regno de-
" cedendi, idcirco nos offi io desore nostro existi-
" mavimus, si calamitatibus in istis silentium age-
" remus, quibus diuturna sceleratorum consilia rem-
" publicam nostram labefactarunt. Unanimes ergo
" nostro omnium consensu statuimus ad Arausio-
" nensem nosmet recipere, qui non sine singulari in
" regnum nostrum benevolentia, non sine pecunia
" ingenti, & maximo vitæ periculo Senatûs nostri
" convenum procurare in se suscepit, atque ita
" (minimâ quâ fieri poterat Christiani sanguinis
" jacturâ) nos ab ingruentibus *Servitutis & alienæ*
" *religionis* malis redemit. Declararunt insuper,
" se omnes industriæ nervos contendere velle, &
" Arausionensi daturus operam, ut ejusmodi con-
" venirent Senatum, qui sine morâ Legibus Anglo-
" rum, libertatibus, rei cujûsque familiari, religi-
" oni, & Christiani Orbis Principum Rerum pub-
" licarumque omnium commodo, quorum utilitas
" cum nostrâ arctissimè colligata est, prospectum
" irent.

Edictum illud Archiepiscopus Cantuariensis cum
duo de triginta aliis, quorum omnes aut Ecclesiæ
Præfules erant, aut majorum gentium nobiles, Chi-
rographis suis subsignarunt, & per Comitem *Pem-
brochensem*, virum in isto Ordine spectatissimum, Vi-
cecomitem

cecomitem *Vimutiensem**, Epi-
scopum *Eliensem*, & Domi-
num *Culpeperum*, reliquorum nomine *Ablegatos* cum
Arausionensi communicarunt.

* *Weymouth.*

Eodem tempore Dominus *Prætor*, Senatorum
curia, & *commune Civitatis Concilium*, quorum con-
cionem Proceres regni vocaverant, ut colloquia
cum illis fererent, deliberaréntque quâ ratione re-
gnum civitatémque tutarentur, supplicem libellum
ad Arausionensem miserunt, quatuor Senatoribus è
communi concilio lectis legatione ista fungentibus.
“ In eo singulares gratias Celsitudini ejus egerunt,
“ quod arma sumere sit dignatus, ut Angliam,
“ *Scotiam*, & *Hiberniam* à corporum & animarum
“ servitute asfereret, & liberi Senatûs adminiculo,
“ res religionis, leges jurâque civium, istis in regnis,
“ in tuto stabilique loco reponeret. Speravimus,
“ inquit, Regem æquis istis postulationibus, quas
“ in edicto Celsitudo vestra vulgavit, assensum præ-
“ biturum, atque ita remedium aliquod malorum
“ nobis datum iri. At quoniam Regis discessu nos
“ spes ista frustrata est, hujus Civitatis nomine,
“ quæ regni caput est, ad Celsitudinis vestræ clien-
“ telam confugimus, & comprecamur, ut citato
“ cursu huc properare velis, ubi Civitas universa
“ se festis statim acclamationibus excipiet.

Eadem Die * *Præfectura*

* *Decem. 11.*

Londinensis † in *Domo Sena-*
toriâ conventu facto, per Ro-

† *Lieutenancy of Lon-*
don

bertum Claytonum, Guliel-
mum Russelum, Basilium Firebracium, viros eque-
stres, & Carolum Duncomb Armigerum, supplicem
etiam libellum Arausionensi dederunt

In eo commemorant, “ Se ingens illud benefi-
“ cium verbis non satis exprimere posse, quod Cel-
“ situdo ejus tot terræ Marisque pericula pro reli-
“ gionis

“ gionis & legum incolumitate adierit, sine cujus
 “ auspiciis omnia pessum itura essent. Ægre, in-
 “ quiunt, tulimus, ansam nobis non antè fuisse obla-
 “ tam, quâ Celsitudini vestræ & terrarum Orbi pa-
 “ lam faceremus, nobis statutum fuisse, omnia bo-
 “ norum pericula, & discrimina vitæ subire, ut in-
 “ cœpta vestra gloriosa, quibus regna miserè labe-
 “ factata in integrum restituere concupiscitis, feli-
 “ cem sortientur exitum. Et ne rebus sic stantibus,
 “ Civium officio deesse videremur, ita res nostras
 “ composuimus, ut, Deo favente, nobis jam in
 “ manibus sit, omnes antevenire insidias, & civita-
 “ tem in orio & tranquillitate eo usque continere
 “ donec Celsitudo vestra ad nos pervenerit. Enixè
 “ igitur obtestamur, ut profectionem vestram ad
 “ hanc Urbem summâ festinatione maturare digne-
 “ mini, ut præclarum istud incœptum quod tam
 “ bonis avibus auspicati sitis, non sine ingenti
 “ universorum gaudio mox ad exitum perducatur.

|| Decem. 14.

Ex supplicibus istis libellis,
 quos triduum post * singulo-
 rum Comitiorum Ablegati, apud *Henlium* in unum
 coacti *Arausionensi* tradiderunt, ex facili videre est,
 quo in loco res Anglorum fuere post Regis disces-
 sum, quos tumultus, rude jam militibus donatâ, &
 solutis legum omnium vinculis, viri præ reliquis pe-
 riculorum sagaces metuerunt; quàmque necessari-
 um nunc rebus suis ducebant, ut *Arausionensis* au-
 thoritate & auspiciis omnia regerentur, illorum sen-
 tentias infecutæ mox turbæ comprobarunt. Con-
 tra jus etenim legationis mobile vulgus in legatorum
 ades vim fecerunt. *Barillonii*, legati *Gallici* domi-
 cilium frequens multitudo ex imâ plebeculâ fustibus
 sudibûsque atque ejusmodi telis subitaneis armata,
 hostilem in modum circumvenerunt. Ille verò ser-
 vitorum

vitiorum suorum & armatorum quorundam viribus fretus vim illorum à suis liminibus facilè prohibuit. At in ædes *Legati Iberici* non simili successu lymphatica turba imperum fecit. Credibile est *legatum* voluisse injuriam istam à plebe committi, non ut damna ejus in majus refarcirentur (quemadmodum mox factum erat) verum ut ità rebus domini sui serviret. Novit ille *Hispaniarum* imperium & *Austriacæ gentis* majestatem in maxima fuisse pericula conjecta, nec potuisse vires aliorum sociatas Galli imperium intra fines suos continere, dum res *Jacobi* incolumes consistenter; sui itaque officii duxit vulgi fovere rabiem, ut eâ audaciâ impetus illorum in majus cresceret, atque illi proniores ita in Arausionensem essent. Si astutiam istam *Regis Iberici* Legatus eo modo machinatus est, certe Jacobus Rex paulò post exemplum ejus misero fatalique malo imitabatur: Ille etenim post appulsum in *Hiberniam* vagam istam sicariorum latronumque Hibernicorum vim, quâ Anglorum bona omnia ubique diripuerunt sine ullâ in scelus istud animadversione pertulit, ut prædæ dulcedine pellecti & sceleris rei causam & vexillum ejus eò lætius sequerentur.

Eodem tempore Idibus *
nempe Decembribus antelu-

* Decem. 13.

cano tempore fama Londinum pervasit Milites Hibernicos, quos *Fevershamiae* Comes pridie exaucteratos armis non spoliaverat, iter ad urbem accelerasse, atque in eâ profectione obvios omnes, nullo ætatis aut sexûs respectu habito, pro more suo peremisse.

Tumultus iste in causâ erat quòd postera † die *Consi-*

† Decem. 14.

liarii Sanctiores & Proceres regni, edicto juberent, ut Hibernici milites arma sua regii armamentarii officialibus confestim traderent,

Ex

Ex istis turbis quas recensui, facillimum est animi conjecturâ consequi, quàm plena terroris & tumultus post Regis discessum, reliqua regni loca erant, & quanta necessitas statim coegerit Ecclesiæ Antistites Proceresque regni, Prætorem & Patricios Cives, Urbanum Civium Londinensium Concilium, atque alios domi militiaeque spectatos, primarios viros atque amplissimos civitatis summam rerum & custodiam Urbis in se recipere; & Arausionensis subsidium implorare: non diu vero illorum administratio in isto interregno duravit, Rex etenim Sextâ post fugam die, suadente potius rerum suarum conditione, quam sponte suâ Domum ad Albam Aulam rediit. Quo pacto hoc contigit Lectorem paucissimis docebo.

Superius retuli Regem in Gallias trajicientem, Graves-Endæ naviculam conscendisse. Non procul è portu navim moliebantur, cum Navarchus revocans in memoriam, ratem suam male fuisse saburratam atque ex eo veritus pericula maris, ne ventis ludibrium cederet, & minima tempestate obrueretur, monuit Regem quid facto opus esset, portum nimium aliquem iterum tenendum, ut saburrâ illic in navim inveherent. Hæc memorans, non possum me continere quin narrationis filum hic abrumpam, & lectorem moneam, quam in lubrico versentur res mortalium, quasque calamitates sibimet tyrannidem affectantes accersant, dum suorum benevolentia securi populum servitutis impatientem sub jugum mittere conantur. Rex potentissimus, haud ambiguus maris arbiter, qui classis robore non minus quam imperii jure, id aliis gentibus clausisset si modo in Civium animis sibi quæsisset imperium post malè administratam rempublicam à suis profugus, non unum navigiolum fartum satis & resectum habuit in quo se pelago committeret. Non tale portum

rentum Xerxes spectatoribus exhibuit, cum magnus Imperator, post acceptam cladem, scaphâ piscatoriâ eo in mari vehebatur cujus undis verbera prius inflixerat. Auxit verò portentum quod mox inscutum est ostenditque maximarum fortunarum fragilitatem. Navarchus Celoci suo saburram petens, in orientali ostio * Insulæ Sheppeia † quam Medweagus fluvius in Tamisis astuario efficit, portum iterum tenuit. Ibi fortè *Feversham* oppidani aliquot, Jesuitas atque alios criminis suspectos in ea rerum turbâ investigantes, in Regem inciderunt *Edvardo Halesio* viro equestri, & *Labadio* Achate altero comitatum. Depresso Regi id ex turbæ inscitâ & ignoratione facti tum contrigit, quod neutriquam contigisse vellem, præsertim cum Jesuitæ, quæ aliarum gentium odium in Anglos trahere pro virili conantur, factum illud in deteriore partem interpretati sunt. Ili, quemadmodum sapius accepi, peregrinis auctores sunt, Anglos ad conspectum Regis in impotentem subito rabiem fuisse accensos; & sine respectu, non majestatis tantum sed etiam humanitatis, in illum impetum fecisse. Quod majestatem ita Regiam, quæ magna semper & Sancta apud omnes gentes fuerit, contempserint, nescio quomodo acceptura sint omnes Europæ nationes, illaque imprimis quæ sub imperio Regio vivunt, si Jesuitarum dictis fidem habeant. Ego ut maledictis omnibus obviam eam, & hujus rei infamiam invidiamque à tantillâ vel maritimorum Anglorum parte quorum mores * plurimum ex maris ingenio referunt, penitus amoliar, rem, quemadmodum gesta est referam. Fatendum sanè est Angrestes istos Regem in principio asperius longe quam pro

* *East-Swale.*

† Quam *Protopomæ* Toliatin esse suspicamus.

† Vid. Mores Maximimi, *Erasmi* adagior.

pro dignitate suâ, tractavisse; id vero ex eo contigit quod Rex ex industriâ conditionem suam illos celavit, at quam primum Fevershamiam ventum erat, ubi Rex in Prætoris ædibus pernoctavit, ibique ex aliorum indicio didicerunt eum Regem fuisse, hæserunt attoniti non aliter quam si piaculum admisissent, & genibus Regis advoluti delicti veniam petierunt. Pridie Idus

* Decem. 12.

Decembris * illud accidit. Eadem die Georgius Jeffrisius qui in amplitudinem Baronum Anglicorum † & summi

† Baro de Wem.

Cancellarii dignitatem, à Jacobo Rege propterea cooptabatur, quòd, sicut de Rabirio Verris sodale dicebatur, *homo esset ad illius libidines factus*; Wappingæ in alienâ personâ deprensus erat. Illum Prætor Londinensis, cujus factum Proceres mox confirmârunt, in arcis Londinensis arctam custodiam tradidit; ibi ad vesperam perpotare consuetus, ut vino angores animi dilueret, ex immodicâ potatione mortem sibi facinoribus haud sanè dignum brevi acceleravit.

¶ Decem. 13.

Idibus Decembribus ¶ Londinum allatum erat Regem pridie Fevershamiæ fuisse deprensū, plurimi statim ex ejus Serviitiis pleno gradu iter ad illum fecerunt. Postridie Proceres quatuor è nobilium Classe amplis honoribus usos, Fevershamiensem nimirum Comitem, Ailesburiensem, Garienensem, & Middletonum, viros officiis suis apud Regem gratiosos, Oratores ad eum legaverunt, qui precibus illum obsecrarent ut gradum retro ad Albam Aulam flectere veller: Sin eadem animi pertinaciâ solum vertendi studium retineret, tum Militibus Prætorianis præceperunt, ut salutari præsidio illi adessent, nec antè robore suo illum stipare desinerent quàm quancunque

que vellet navim conscenderet. Ægrè tulerunt nonnulli legationem istam, & sermonibus suis clanculum factum illud tanquam nimis officiosum perstrinxerunt. Vix satis in eorum judicio decorum videbatur, ut paucorum nobilium conventus, qualis eo die agebatur, Regem, tam repudiato Senatu, fugientem, domum revocarent, non communicato prius cum Arausionensi consilio, quem frequentior nobilium coetus, & reliqui optimates virique Ornatiſſimi civitatis in urbis hospitium invitarent; & in cujus ditionem universa ferme gens, audirâ Regis fugâ devenerat. Rex, etsi fugam capeſſere quam in prætorium reverti præoptaret, procerum tamen hortatu, quibuscum propter benevolentia conjunctionem, & amicitia necessitudinem, sermones familiares conferre sustinuit, domum reverti decrevit. Id sine dubio eò libentius fecit, quòd existimavit, fugæ ansam iterum sibi datam fore, quâ humaniorum omnium in se misericordiam, odium vero insignem in populares suos aut Arausionensem trahere.

Postridie itaque * Londinum versus iter auspicatus est, atque ea nocte *Roffæ* †

* Decem. 15.

† *Rocheſter.*

pernoctavit, quòd plurimi è Prætorianis equitibus obviam illi processerunt. Luce inſequenti, quæ dies erat Dominica, unâ pyrobolorum || & tribus equitum

|| *Granadiers.*

Prætorianorum turmis stipatus, Londinum in *regiam* se contulit.

Rege reverso & *Albæ Aulae* hospitium occupante eadem quæ antè studia ibi statim conspiciebantur; & *Regia* ista non prius Domini sui quam hominum, qui obnoxii erant Legibus & Anglorum inimicitia opportuni, diversorium esse cœpit. Eò Jesuitarum omnes reliquæ concurrerunt, qui pavori nupero & Regis

Regis fugæ erant superstites. Præter sodalitiū istud, quod, in eo rerum articulo, nihil existimationem Regis apud populares suos aut Anglorum animos magis offendere poterat, omnia etiam illius consilia & incepra post reditum ad penates suos à civium studio & voluntate aliena erant; adeo ut nonnulli jam, qui juxta superstitionem veterem Regi & rebus ejus per fas nefasque facta omnia comprecati sunt, non sine ingenti angore animi dicerent, *Eum ideo domum postliminio revocatum fuisse ut graviolem apud suos offensam incurreret, & certiolem sibi accerferet ruinam*.* Ego

* Vid. hist. desert. p. 105. sane, si in re tanta lector mihi conjecturæ potestatem fac-

ciet, dicam illud quod sentio, tantum abfuisse ut Rex post reditum mansueti animi officiis suos demereri concupisceret, ut illos potius ex industria ad iracundiam provocaret. Voluit sine dubio Civium animos eoque irritare, ut illorum injuriis laceffitus in fugam se iterum conjiceret, & fugæ culpam in populares suos inclinaret. Eadem bona fide senatum tunc convenire decrevit, cum illorum conventui diem indixit, quā domi apud suos commorari, postquam pedem retro ad Albam Aulam tulit. Id eum apud animum suum nunquam statuisse ex eo compareret, quod quodocunque optimates, quibus religiosum erat Regis sui voluntati obsequii, in summas angustias adducto obsequia sua offerrent, semper respondit, *Nil æque gratum mihi facere potestis, ac si facilem mihi fugam alium in orbem reddere omni vestra ope nitamini*†.

† Vid. emolum. hujus imperii, pag. 22. hist. desert. pag. 101.

At si Rex tam vehementer animum ad fugam adjecit, unde, inquiet Lector, tam facile cursum retro flexit, cum liberum illi foret, vel ex ipsorum Procerum indulgentiā, rectā tum in Galli-

Galliam navigare? Responsio certè prompta & facilis est, si tam honorificâ legatione, & infimis nobilium precibus ad lares suos revocatus imperio se subtraxisset, non erat nescius id grave & firmum argumentum adversariis fore cur regno privaretur, quod ipse contra Procerum voluntatem tam pertinaciter abdicasset. Hærebat tunc ancipiti malo implicatus; si à Proceribus domum redire imploratus, in fugam se coniecisset, novit se amicorum benevolentia & regni naufragium facturum; si animo apud suos manendi domum reverteretur, vidit tunc Senatûs conventum sibi necessariò peragendum fuisse cujus conspectum sustinere non poterat. Quid ergo faceret? Nimirum id consultissimum videbatur, ut *Albam Aulam* se conferrer, ibique expectaret alterius fugæ occasionem, cujus invidia aut cives suos aut Arausionensem penes esset: Nec eventus mox illius spem fefellit, quemadmodum nunc lectori palàm facturus sum.

Eodem tempore quo Legati honorifici Regi decedenti moram fecerunt, præcipua regni lumina, & Civitatis Londinensis insigniores alumni, Arausionensem Londinum ad summam rerum suscipiendam vocaverant. Magna etiam Regni pars vacante sede imperiali, in illius obsequiis erant; & Procerum Anglicorum ingens etiam turba vexilla ejus insecuri se coëptorum socios illi præstiterant. Quapropter Anglorum *Primores* qui circa *Arausionensem* erant, audito Regem Londinum à Proceribus revocatum fuisse quò Arausionensis tunc omnium Ordinem rogatu profectionem adornavit, & non ignari barbarum, quas utriusque simul in urbe præsentia concitaret, Auctores Arausionensi erant, ut per mellioris existimationis nuncium aliquem moneret Regem ut gradum aliquantisper apud *Roffam* reprimeret, Arausionensis statim Dominum *Zulesteinum* ad Regem

gem ablegavit; ille vel propter errorem viæ aut cursus tarditatem non prius Roffam pervenit, quam Rex illinc Londinum versus processerat; quapropter *Zulesteinus* Regem consecutus, *Arausionensis* epistolam ei apud Londinum tradidit. Nullus dubito quin Rex, perlectâ epistolâ, tacito gaudebat sinu, atque illius animus præfagiit se fugæ ansam illinc capraturum; in hanc rem intentus eodem die per *Fevershamix* Comitem (idoneum sane nuncium si Regis tunc consilium spectetur) literas ad *Arausionensem* misit, quibus illum in hospitium ad *Sancti Jacobi basilicam* invitavit, & copiam ei fecit quem vellet *Prætorianorum equitum* Numerum secum ferendi.

Intererat Regis simulationem istam & comitatem, in irato Principe haud sanè gratuitam, tunc obtinere, atque illud in beneficium vertere quod necessitas erat. Eo etenim in loco nunc illius res erant, ut nihil hostile aggredi posset; Milites suos ipsemet discinxerat, regni munimenta omnia præter *Portum Magnum* *Arausionensi* in deditionem venerant; Proceresque regni cum civium *Londinensium* *floris* primas illi concesserant; quapropter ut vim meditari extremæ tunc dementiæ fuisset, ita prudentiæ erat benevolentiam simulare, cum eo facto plus sibi apud suos gratiæ, hosti vero majorem invidiam se paritum novit. Acceptis literis *Arausionensis*

* *Windsor-Castle.*

Fevershamix Comitem statim in *Vindesorii* * Castrum custo-

diæ tradidit, cum vero mox è carcere laxavit, *Katharinæ* *Reginâ* *Dotariâ* libertatem ejus ab eo impetrante fortunam istam *Fevershamiensi* Rex ominabatur, atque eo consilio virum *Arausionensi* præ aliis in visum, & quem ab eo ita tractatum iri suspicabatur, ad eum proculdubio misit, ut eo facto, quemadmodum dixi, omnium invidiam in se traheret.

Nisi

Nisi Rex dolum istum animo secum cogitasset è purpuratis Anglicis nobilem aliquem & Originarium Civem, ad eum misisset, non vero Gallum, qui postquam Rex se fugæ commisit, non communicato cum Arausionensi aut Regni Proceribus consilio, missionem cohortibus dedit, priusquam Hibernicos armis spoliaverat; atque ita belluis immanibus quasi potestatem fecit in Anglorum vitam & bona invadendi, propter delictum illud, ex quo turbæ statim inscutæ sunt, & alia nobis adhuc incognita, Feverthamiae Comes in carcerem erat conjectus.

Perlectâ epistolâ quam Feverthamiae Comes quasi Bellerophontes alter, Arausionensi tradidit optimates Anglici qui cœptorum ejus socii in publicum consulebant, non diu deliberabant quid facto opus esset; id neutiquam illis tutum videbatur; ut, acceptâ Regis invitatione, Arausionensis *Basilicæ* Sancti Jacobi semetipsum crederet, quamdiu Rex hospitio urbis uteretur. Non ignorabant quæ pericula capiti ejus imminerent ex illorum insidiis, qui latera Regis in vicinia assidui circumstabant. Cautionem providumque metum viris prudentibus suggessit, præter communia & usitata pericula, novum perfidiæ documentum, quod triduum ante contigerat. Decimo Octavo cal. Januarii * Graftoniæ Dux, Procerum mandatis obsequens Prætorianorum peditum cohortem, per Actam † Urbis duxit,

* Decem. 14.

† *The Strand.*

ut illorum præsidio Castrum Tileburgense, tunc in manibus Hibernicorum, occuparet: Dum ille primori in acie versabatur, Eques Hibernicus, non doli suspectus, subditis equo calcaribus, impetum in illum facturus erat, & extemplo animam istam, quam paulo post animosus juvenis in obsidione Corcagiæ fortiter patriæ proiudit, perfidus ille Sclopo

T

conclu-

conclusisset, ni milites intervenissent quibus percussor & homicida ille nefarius, sceleris poenas dedit. Proceres Anglici *Vindesorii* tunc ingenti Anglorum Liberatori Comitantes, tam recenti exemplo territi, & non Auriaci tantum, cujus in salute salus omnium consistebat, verum & Regis etiam causâ solliciti, veritiquè ne ille in aliquod fortè vitæ periculum conjiceretur ex adverforum agminum viciniâ & fortuito conflictu, auctores erant Arausionensi, ut pedestrem cohortem, Corporis ejus sub Comitæ Solmesii auspiciis Satellites fidissimos, Londinum quo ille, à Proceribus & primoribus Civium accersitus, profecturus erat, confestim mitteret, & illorum præsidio stationes omnes circa Albam Aulam occuparet.

Eodem temporis vestigio Arausionensis, Marchionem Hallifaxiæ, Comitem at
 * D. of Shrovesbury. nunc Ducem Salopiæ * & Do-

minum Delamerum viros amplitudine suâ dignissimos ad Regem ablegavit, qui chartam ad eum detulerunt Arausionensis & omnium circa illum optimatum, de eo quod Regi nunc, propter suam & Arausionensis salutem, facere expediret, sententias complectentem. Prætorii Arausionensis milites propter anni tempestatem non ante horam decimam nocturno tempore Londinum pervenerunt, & postquam Albam Aulam perventum est, non mediocrem illis moram fecerunt Satellites Regii, qui de stationibus quas tunc peragebant, non nisi inviti cessarunt. Intempesta ergo nox erat, priusquam nobiles chartam Regi in manus tradere potuerunt; Tunc illi Domini middletoni, qui Regi ab epistolis erat, officio ad illud uti, in Regium cubiculum perducti, chartam sibimet datam illi tradiderunt. Chartam nobilibus istis Arausionensis his verbis exaravit.

“Obte-

“ Obtestamur Vos, Marchionem Hallifaxiæ, Salo-
 “ piæ Comitem, & Dominum Delamerum, ut Regi
 “ indicaretis, nos censere, ipsum & tranquillitati Ur-
 “ bis, & suæ salutis optime consulturum, si Hamum
 “ * se conferre velit, ubi sa-
 “ tellites ejus omnem ab illo
 “ vim facile prohibere possint — Ham.

Ædes istæ, quarum hospitium monitu Procerum
 Arausionensis Regi commendavit, Ducissæ Lauder-
 dalix sedes erant; domus amplissima est & venu-
 stissima, in loco amenissimo sita, ad decimum ab
 Urbe lapidem, & regione istâ, quæ longius à mari
 distat: atque illud viri nobiles prudenter consulu-
 erunt, si Regi etenim domicilium propius mare de-
 stinassent, tunc Anglis suspitioni locum dedissent,
 se illum ad fugam sollicitasse.

Perlectâ Chartulâ istâ Rex Proceribus respondit,
 se Arausionensis & optimatum voluntati obsecuru-
 rum. Illi igitur comprecari sunt, ut proximo mane
 profectionem adornaret, idque ut Hamum appete-
 ret ante meridiem, ne Arausionensem Londinum
 petentem in itinere fortè obvium haberet. At mi-
 bi, inquiebat, Rex statutum erat, antequam nuncium
 vestrum accepi, Dominum Godolphinum ad Arausio-
 nensem cras ablegare, & consilium istud, quod cum ani-
 mo meo statuebam, Rossam nimirum proficiscendi, cum
 eò communicare, istius etenim loci quam cujuscumque al-
 terius hospitio uti malim. Responderunt viri nobiles
 se postulatum ejus cum Arausionensi communicare
 velle, nec dubitare, quin facili statim obsequio voti
 illum compotem faceret. Illi juxta ac polliciti sunt,
 rem per internuncium Arausionensi statim detule-
 runt, qui voluntati Regis confestim obsecundavit.

Illa igitur nocte Arraniæ Comite & nonnullis
 aliis in itineris societatem assumptis, Graves-Endam
 primum, dein Rossam proficiscébatur.

* Decem. 18.

Eadem die * Princeps Augustus
riacus omnium ferme votis
diu exoptatus, Urbem Londinum, sedem Regum
nostrorum omnium, domicilium imperii, & lu-
men gentium tandem pervenit. Audito illius ad-
ventu mentibus Anglorum caligo relegatur, ac sicut
maris coelique temperiem turbines tempestatésque
commendant, ita ad augendæ novæ libertatis gra-
tiam illos tumultus præcessisse crederes. Haud fa-
cile est oratione apud peregrinos fidem obtenturâ,
illius diei gaudium complecti, & lectori memorare,
quam verè triumphali progressu, quam faustis ac-
clamationibus, & ingenti mortalium gratulatione
per urbem incessit. Ubicunque cursum direxit ibi
omnis Civitas ad Principem excipiendum & spe-
ctandum Regni statorem effusa venit. A tergo eti-
am promiscua multitudo illum profecuta est, & in
illius salutem collata omnium vota erant, quasi non
illius Civitatis duntaxat & gentis, sed omnium quæ
in Europa sunt conditor esset ac liberator. Non
omnium ita Ora in se verterat Severus Imperator,
post exauctoratum sine dimicatione ullâ interfecto-
rem Perrinacis exercitum, *Quem Senatus populûsque
universus laureati exceperunt, primum scilicet ex omni-
bus hominibus atque Imperatoribus, citra sanguinem
tanti effectorem operis.* * Non

† Herodian. lib. 2. sect.

45.

Romano Imperatori unquam
Capitolium ascendenti, major
& lætior civium clamor occurrit. Nec cum victor
Orbis Alexander Babylonem ingressus est specta-
culum tam jucundum exhibuit, licet Bagophanes
floribus coronisque totum iter constraverat, & ar-
genteis altaribus utroque latere dispositis, magi suo
more patrium cecinerant car-
men ||. Si omnes omnium no-
larum concentus, si tot Civi-
um

|| Q. Curt. lib. 5. pag.

119.

um tripudantium Clamor, si tam spacioſæ Urbis loca omnia ignibus ac luminibus collucentia, non paria lætitiæ ſigna præ ſe tulerunt, at certè Civium animos uberius longe gaudium inceſſit, cum in iſtâ civitate libertatis vindicem conſpexerunt, in quâ paulò poſt ſe ſervitutem miſeram conſpecturos ſcirent. Et quamprimum Urbis hoſpitio uſus eſt, & Sancti Jacobi baſilicam magnus hoſpes implevit, talis circa eum Procerum & Optimatum conſalutantium facta eſt conglobatio, qualem vix poſt hominum memoriam Regum noſtrorum palatia videntur. Et certè ſi nihil aliud, ingens iſta lætitia quâ magni Anglorum *liberatoris* conſpectus omnium animos perfudit, abundè teſtatur, Anglos per Jacobi Regis quadriennium, graviffimos angores fuiſſe perpeſſos, & longe graviores extimuiſſe.

Sed ut hæc miſſa faciamus, Rex, quem Roſſam è Londino proſectum fuiſſe, ſuperius memoravimus, ibi commoratus eſt uſque ad
decimum Calend. Januarii *

* Decem. 23.

quo tempore circa horam primam poſt mediam noctem ſe clam inde recepit, & non aliis itineris ſociis uſus, quam Radolpho Sheldonō viro Jeſuitis addiſtiſſimo, & *Delabadio*, Durbim † petiit, ibique conſcenſâ nave, quam in id ipſum paratam habuit, in Galliarum tandem regnum, ſecundâ navigatione tranſvectus erat.

† Dover.

Pridie ejus diei quâ Roſſâ profugit propriâ manu chartam exaravit, diſceſſus ſui cauſam continenter.

Cum Rex, eo quem memoravimus modo, poſt oppreſſas leges, cruciatam religionem, & projectam Senatus auctoritatem, cuiâ intererat reipublicæ afflicta & perditæ mederi, in fugam ſe conjeciſſet, feciſſet certe imprudenter (niſi ſine animo aut ſpe ali-

quâ revertendi adornasset fugam) si non aliquâ excusatione prætexuisset culpam, atque istius odium & invidiam in alios inclinasset. Eo nomine, ut nimirum suorum sibi benevolentiam conciliaret, ut ab illis fugæ impetraret veniam & culpam in alios transferret; de ademptâ *Fewershamiensi* libertate, quod ipse factum iri sine dubio animitus exoptavit; & de intempestiva *Arausionensis* legatione, quæ casu tantum accidit, querelas excirat. At hæc stultorum ludibria quis mentis compos ferre potest? Non ille vi aliquâ aut necessitate coactus, sed sponte suâ animum ad fugam appulit; & ratio in promptu est, si domi apud suos commoratus fuisset, tum senatum convenire necessum haberet, sine illius conventu etenim nulla querimoniis civium remedia adhiberi poterant. At nihil animo æque averfabatur ac comitiorum tempus, etsi etenim ante *Arausionensis* Appellum, Parlamentum seriò cogitare videbatur, id ex eo provenit, quod existimavit *inferioris domus* delegatos, mutatâ prius unâ cum immunitatum chartis municipiorum formâ & suffragiorum jure, plurimisque, quorum inter secreta colloquia animos occultè tentaverat, partim pollicitationibus & blanditiis, partim minis interpositis in illius gratiam allectis, omnia ex illius arbitrio & libidine acturos. Quamprimum vero peregrina *Classis Arausionensis* copias in terram exposuit, & favori civium velificatus Rex municipiis omnibus immunitatum chartas indulgit, gnarus tum in eâ suffragiorum libertate Senatores in *Domum Communium* electos fore, qui libidinem ejus post utilitatem communem haberent; ratus est sibi tum Comitibus Parlamentariis supersedendum fuisse. In eâ sententiâ cum summa obstinatione animi ad ultimum perseveravit, ea penitus animo insedit, & extremo tempore, cum spes nulla regni motus componendi nisi ex

ex auctoritate Senatûs eluceret, maluit imperium abdicare, quam penes illos rerum controversias permittere. Cum mentem Regis tam sui Consilii pertinacem, tam alienam à pacis consiliis, in ultimo fortunarum suarum discrimine contemplemur, quid aliud nobis ratio statim suggerit, quàm ipsum illorum omnium, quæ in Arausionensis *Declaratione* memorantur, sibi conscium fuisse, & elegisse potius insignia majestatis abjicere, & pati voluntarium exilium, quam ut in tantâ audientium celebritate, in publicis regni comitiis, dies cognitioni indiceretur. At si illud nos augurium fallit, hoc certò scimus, Regem præsensisse, si tumultus Regni Senatûs judicio componerentur, tum liberum illud & plane despoticum imperium, quod ingenti spe devoraverat ad ordinem redactum fore. Quapropter à Senatu abhorruit, cujus è decretis aliquam inanis gloriæ diminutionem passurus erat. Et quoniam Jesuitæ suasores scelerum omnium, illum adhortati sunt ut in Gallias fugam capesseret, unde paulò post triumphali pompâ domum rediret, & obtineret in suis uberiores potentiam, & splendidioris imperii majestatem, quam votis unquam concepit; ideo monitis illorum paruit, atque ità, eo quo nos memoraturi sumus modo, regno excidit, ostenditque. *Quam brevibus pereunt ingentia fatis.* Claud.

C A P. IV.

Complectens ea quæ ad Imperii mutationem spectant.

Quod Tiberius olim Nero dixit, *Cuncta mortalium incerta, quantòque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico versari* * novum ex rebus in Angliâ gestis & in hoc capite à me recensendis

* Tacit. annal. lib. 1. sect. 72.

fidem obtinebit. Regis etenim potentissimi calamitatem memoraturus sum, qui brevi & inglorio imperio perfunctus, cui, quemadmodum de Claudio Nerone dictum est, *Eternitatis perpetuæque fame*

† Suet. Ner. Claud. Caesar.

cupido erat, sed inconsulta †, qui non aliud sibi ad gloriam struebat iter, quam per legum

subversionem, populariûmque servitutem. Quapropter id minus mirandum est quod Anglia sine bello sit recepta, quod sine certamine in ditionem Principis Auriaci pervenerit. Jus ille suum per nimiam sævitiam & libidinem exercuit, & tandem irritæ spei fessus, & pertæsus imperium quod ex suo arbitrio moderari non poterat, non alio consilio exulatum abiit, quam ut in peregrinâ terrâ novam arriperet ansam, libertatem Populi Anglicani evertendi. Non ille ut quondam Sebba Rex Orientalium Saxo-

|| Camd. Brit.

num regno se abdicavit ut Christo vacaret ||, nec Mamerci Æmylii exemplum sequens, aut verba usurpans dixit, *Ut reipsâ sciatis, Quirites, quam mihi diuturna non*

* Liv. lib. 4. sect. 24

placent imperia, dictaturâ me abdicô *. Ille suadentibus Jesuitis in Galliarum regnum trajecit, ita fore inquie-

bant,

bant, ut Parthorum more *fugiendo vinceret*, & tandem congratulatione ac favore ingenti civium domum reduceretur. Sæpe ego audivi inquebat

Minucius †, *Eum primum esse*

† Liv. lib. 22. sect. 29.

virum, qui ipse consulat quid

in rem sit: Secundum eum, qui bene momenti obediat:

qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse. Quemadmodum ista in Regem nostrum quadrent, facile lector persentiet, ille imprudens aspernatus est Procerum consilium qui rerum

controversias ad Senatum rejiciendas monebant, nec Archiepiscopo Cantuariensi facilem aurem præbuit, qui in se recepit, ac sanctissime Regi, (Obligato

in id suo ipsius capite) spondit, ipsum nec vitæ nec coronæ periculum aditurum, si modo apud se in Ædibus Lambethianis permanere vellet, ipse

consultius ratus est Jesuitarum parere consiliis, qui solum eum vertere cohortati sunt. Rectius fecissent Jesuitæ, si usurpatæ à Dionysio tyranno Vocis eum

admonuissent: *Quâ pedibus tractum, non insidentem equo relinquere tyrannidem dixeris debere.* Facile esse

momento quo quis velit, cedere possessione magnæ fortunæ: facere & parare eam, difficile atque arduum esse. At mihi

† Liv. lib. 24. sect.

non videtur humano consilio

22—

ne mediocri quidem coelestis numinis curâ, res illa perfecta. Quidni fateamur justitiam divinam tunc

in terris adfuisse & nostris se admiscuisse negotiis, cum res potentissimi Regis illorum consiliis pessum

irent, quibus consultoribus usus est ad leges regni & civium libertates evertendas. Quo pacto hoc contigit, nos in hoc capite mox tradituri sumus.

Quamprimum Princeps Auriacus Londinum pervenit, omnia omnium Ordinum officia quemadmodum superius memoravi, rerum Anglicarum Sospitatoris gratulationi semet obtulerunt. Ex Civium

tunc

tunc consalutatione facile erat conjectare, ipsum paulò post *abdicatum* à Jacobo Rege imperium obtineurum: Erat enim in animis, erat in judiciis Anglorum, & sicut de Trajano dictum est, *Soli ferè omnium illi contigit ut Rex esset antequam crearetur.*

* Decem. 18.

Eadem die qua Londinum ingressus est*, Commune Civitatis concilium conventum egit; edictòquo sanxit, *Ut Senatores omnes cum illorum deputatis, & duobus è communis concilii assessoribus ex unaquaque tribu, Arausionensem adirent, & ad loci ac temporis quod ipse præsisteret, prosperum illi adventum in urbem gratularentur.* Eodem tempore illud Officii munus duobus vicecomitibus, & listorum Principi injunctum erat, ut ab Arausionensi scitarentur, quodnam tempus maximè gratum & opportunum illi esset, quo civium consalutationes & officia gratulabunda

† Jan. 20.

exciperet. Ille decimum tertium Cal. Februarii* illorum voluntariæ Urbanitati & Observantiæ indixit. Illa igitur die communis Londinensium Concilii Comitæ tributa in Sancti Jacobi basilicam confluerunt, & Georgius Trebeius Eque-

|| Recorder.

* Common-Pleas.

stri loco gaudens, tunc Pro-
prætor || Londinensis, nunc
communium placitorum* Ju-
sticiarius Capitalis, vir rectus
temporibus dubiis, & Anglis eo nomine colendus,
reliquorum nomine Orator Arausionensem his ver-
bis compellavit.

“ Quod felix faustumque sit Celsitudini vestræ!
“ Cum Prætor Urbanus, adversâ usus valetudine,
“ domi retentus sit & ex causâ ab hoc aditu ob-
“ sequii prohibeatur; huc confluerunt Senatores
“ omnes, & hujus civitatis, quæ caput regni est,

“ Commu-

“ *Communium Deputati selecti*, celsitudini vestræ in
 “ felici hoc rerum articulo prosperum huc adven-
 “ tum gratulaturi. Cum nupera pericula animis
 “ complectamur, nobis ante oculos obversetur lu-
 “ gubris tunc Ecclesiæ & reipublicæ status, quarum
 “ illa *religionis alienæ* impetu, hac *Cæsaris Arbitrio*
 “ ad extremum pœne fatum pervenit; id virorum
 “ auspiciis & arbitrato commissum est, qui sacro-
 “ sancta omnia legum nostrarum præsidia, & (quod
 “ magis dolendum erat) *volociditatem*, sive jus legisla-
 “ tivum penitus sustulerunt. In pessimo igitur ca-
 “ su ad novissimum remedium descendimus. Non
 “ aliunde quam à Celsitudine vestrâ fortunæ adver-
 “ sa auxilia petenda erant. Ex eâ natione es cu-
 “ jus amicitia omni tempestate grata nobis & pro-
 “ spera fuerit, ex eâ familiâ illustri, quæ amplissi-
 “ mis beneficiis humanum genus cumulaverit, &c.

“ Cum ad superiorem menssem oculorum aciem
 “ dirigamus, & celerem conservationis nostræ cur-
 “ sum contemplemur, hæremus attoniti, & non
 “ sine miraculo confitemur id fuisse gestum. Cel-
 “ situdo vestra cœlestibus auspiciis & voce populi
 “ ducta, omnia quæ mortalibus in pretio sunt, no-
 “ bis in integrum restituit, religionem nimirum &
 “ leges nostras, quarum beneficio vitâ, libertati-
 “ bus, fortunisque nostris incolumes fruimur, &
 “ sine quibus mundus nihil aliud quam solitudo
 “ esset.

“ At quibus Officiis ingens illud beneficium
 “ compensabimus? Gratitude nimirum exundant
 “ cogitationes nostræ, & Celsitudo vestra diutur-
 “ num rerum gestarum monumentum, in bono-
 “ rum omnium pectoribus, precibus, elogiis con-
 “ stituit; nec fera posteritas prius detinet nominis
 “ vestri famam celebrare, quam, resoluta cœlorum
 “ cardine, mensura omnis temporum esse cessabit.

Ex

Ex eâ oratione, qui fuerint eâ tempestate reli-
quorum Anglorum affectus, facile est conjecturam
facere; Omnes etenim qui religionem & leges regni
ante Regis impotentem libidinem, & miseram servi-
tutem habebant, magni *Conservatoris* benefacta, non
minus gratè cogitationibus suis, quam Trebeius ora-
tione istâ, complexi sunt.

Arausionensis orationem istam, & officia gratula-
tionemque civium comiter excepit, & ne parum
dignus tantâ gratitudine videretur, publicis Anglo-
rum utilitatibus ulterius invigilare coepit. Primam
curam exercitûs gessit, Anglicos Jacobi Regis legio-
narios milites, & Scotos Hibernicósque Auxiliarios
in hiberna disposuit: Arma omnia quæ ex repen-
tinâ legionum exauctoratione amissa erant, militi-
bus restitui, aut in armamentarium Regium invehi
edicto jussit.

Eadem die * Procerum An-
glicorum concionem in Sancti
Jacobi basilicam vocavit. Illi ad numerum sexa-
ginta convenerunt, omnésque, duobus tantum ex-
ceptis, robur ac fidelitatem suam, cum Arausionensi
confociarunt. Quo negotio peracto, his verbis il-
los compellavit.

Viri Nobiles,

“ **V**estrum huc congressum efflagitavi, ut collo-
“ quia vobiscum sererem, & nos deliberare-
“ mus, quâ ratione id effectum dari possit, quod
“ in *declaratione* nostrâ propositum est, nimirum
“ ut liberum Senatum conveniremus, cujus admi-
“ niculo reformata religio, *jura & libertates* regni,
“ in pristinum statum restituantur, atque eo posita
“ sint loco, ut in posterum nihil sit periculi, ne ab
“ insidiatoribus evertantur.

Post

Post Araufionensis orationem statim sancitum est ut die insequenti *Westmonasterii* in Conventu Proce-
rum disceptatio super ea re haberetur. Quoniam
vero maximarum rerum momenta, & quæ magni
erant consilii tunc agebantur, censebant viri nobi-
les, jurisconsultos quosdam asciscendos fuisse, quos
sui participarent consilii, & quorum monitis se au-
dientes præstarent. Quinque igitur, juris publici,
moris majorum, rei denique publicæ peritissimos ac-
cersebant, Holtum, Polexfenum, Bradfordum, At-
kinsonum, & Johannem Maynardum equestri loco
nobilem, virum ferme nonagenarium & legum ora-
culum, qui cum ad Araufionensem venerabundus
accessit post adventum ejus ipsi & populo Anglicano
gratulaturus, quemadmodum ego audivi, apud eum
dixit, *Se tribus jurisconsultorum ordinibus superstitem
fuisse, & nisi, inquebat, Celsitudo vestra huc venis-
set nos in libertatem vindicatum, ipsis legibus super-
vixissem.*

Undecimo Calendarum Ja-
nuarii * Araufionensis rogatu

* Decem. 22.

Nobiles Concilium *Westmonasterii* peregerunt. Illi
ante omnia conveniendi consilia cum jurisconsultis
communicarunt, & rogarunt viros rerum & con-
suetudinum Anglicarum peritissimos sententias suas,
quid ipsis in eo rerum articulo expediret facere, ut
republicam incolumem præstarent. Responde-
runt *Sapientes* conveniendos esse *Ordines* regni, pe-
nes quos est, post Regis *abdicationem*, in ea orbitate
regni, communi consulere saluti, & regimen publi-
cum ex reipublicæ tempestate formare. Interea
temporis usque dum talis utriusque senaculi con-
ventus celebraretur, monuerunt ut se in fidem &
potestatem Araufionensis permitterent. Flexit opti-
matium animos ad id quod mox secutum est consi-
lium, *Prudentum* illud *responsum*.

Octavo

* Decem. 25.

Octavo Calendar. Januarii * cogente rerum necessitate, majorum gentium *nobilium* iterum concio vocata est. Tunc Primores Regni supplice nunc hunc libellum suis signatum Chirographis Arausionensi tradiderunt.

" Nos Ecclesie Antistites & Proceres Regni in
" his reipublice temporibus conventum hic cele-
" brantes, Celsitudinem vestram comprecamur, ut
" rempublicam capessere & negotia omnia ad ci-
" vilem politiam & militiam spectantia genere dig-
" nemini; ut tributum publicum in religionis, le-
" gum, libertatum, & rei cuiusque familiaris inco-
" lumitatem, pacisque conservationem erogare ve-
" litis. Obtestamur insuper ut singulari studio ad
" iniquam fortunam, quâ Hiberniâ nunc utitur,
" animum attendatis, atque omni operâ nitamini,
" ut in vestrâ manu sit imminens regno isti fatum
" extremum antevenire: hæc omnia vos suscipere
" atque administrare obsecramus, usque ad diem
" Conventui statutum, quem nos *Westmonasterii* un-

† Jan. 22.

" decimo Calendar. Febru-
" arii † celebrari volumus.

" In eo, dubio procul habemus nos ea inituros con-
" silia quibus res nostræ à firmamento & sanctione
" legum eò stabilitatis perducantur, ut nunquam
" in posterum convelli possint.

Eodem etiam tempore viri nobiles Arausionen-
sem obsecrarunt ut missis E-
pistolis Autographis, regni
conventum indiceret: Ut un-
decimo Calendar. Februarii frequens omnium ordi-
num *Conventus* *Westmonasterii* in senatu adesset.

† Decem. 26.

Postero die * quam illa
erant acta in Procerum con-
cilio, longe frequentior *Optimatum* Cæus, qui
tamen

tamen infra Primoris nobilitatis gradum erant, ad Arausionensem in *Sancti Jacobi basilicam* confluxerunt. Causa istius concursus sic se habuit. Ille statim post ingressum in urbem, ut omnia amplo consilio & imperio agere videretur, ad consultandum secum in ea reipublicæ tempestate citavit. Quotquot senatorio munere sub Carolo Secundo fungebantur, una cum Pratore Urbano patriciis civitatis * & quinquaginta ex communi Urbano concilio.

* Aldermannis—

Arausionensis rogatu centum & Sexaginta viri Senatorii una cum reliquis ad illius colloquium evocatis, excepto tantum Pratore quem valetudinis excusatio domi retinebat, ad illum concurrerunt. Illi de rerum statu ab Arausionensi certiores facti, ejus monitu se Westminsterium in *Communium Senaculum* contulerunt, atque ut Senatus ibi formam & imaginem repræsentarent, *Rogatorem Comitiorum* sibi tunc adlocuerunt dominum Powlium virum sagacem & facundum. In primo statim congressu gesta Procerum suis suffragiis unanimiter comprobantes iisdem verbis rerum summam penes illum in istis reipublicæ temporibus permiserunt. Ex hac igitur *Parium regni & Plebei-orum* supplicatione, Arausionensis, tunc cum ad interregnum ventum esset, brevi & temporario decreto, quasi *Populi Magister* creabatur, & in quantum illis potestas illud largiendi comperebat, liberum obtinebat jus, *Dictatoris* simillimum, qui apud Romanos *sine provocatione imperabat*. Accepto viro- rum Senatoriorum supplicii libello, Arausionensis id illis quod Proceribus in *Sancti Jacobi* basilica quinto calendarum Januarii †, respondit, “Se operam repub-

† Decem. 28.

“licæ navaturum, & in otio ac tranquillitate re-
“tenturum civitatem, usque dum dies conventui
“præsturus appropinquaret, ad quem concilian-
“dum

“ dum se confestim dicit *rescripta* emissurum; se
 “ censum publicum erogaturum in ista negotia quæ
 “ maximè è re communi esse judicaverit; se Hiber-
 “ niæ laboranti opem atque auxilia laturum; &
 “ quemadmodum, inquiebat ille hoc iter suscepi
 “ ut religioni reformatæ, legibus & libertatibus
 “ Angliæ subvenirem, ita pro incolumitate horum
 “ omnium omnia vitæ discrimina semper animo lu-
 “ bentì aditurus sum.

Susceptâ republicâ & obligatâ in ejus tutelam
 optimatibus fide, Arausionensis in ejus curam se
 statim accinxit, & quoniam vectigalia sunt reipub-
 licæ nervi sine quibus nulla magnarum rerum

* Januar. 2.

molitio fieri potest, initio re-
 rum * edictum in Vulgus mi-

sit, quo omnibus, pro more veteri, injunxit tributi
 solutionem. Id factu necessarium erat, fluctuavit
 etenim tunc ancipiti animo populus, & parum tu-
 tum crediderunt in eo interregno publicanis tribu-
 tum numerare, donec ab edicto Arausionensis fidu-
 ciam acciperent.

|| Jan. 5.

Triduum post † Ut in
 Conventum asciscendi libe-

beris omnium *Ingenuorum* suffragiis cooparentur &
 ne equam terror militaris turbam concitaret, aut vim
 “ electionibus faceret, alio edicto proclamavit, ut
 “ Tribuni militum, aut alii exercitûs optimates legi-
 “ ones aut turmas quibus præfuerunt, ubique è
 “ municipiis, in quibus deputati in Senatum legen-
 “ di erant, in alium locum amandarent, ibique
 “ eos continerent usque dum absoluta esset ele-
 “ ctio.

Eâ tempestate quotquot Anglici nominis erant
 miseros animorum cruciatus in Hiberniâ senserunt:
 Indigenæ etenim, Gens maximâ ex parte ferox &
 immanfueta, ad veterem rabiem & mores ferinos
 redierunt

redierunt. Illi non ante plurimorum memoriam quinunc

† Anno. 1641.

in vivis sunt, nullis injuriis laceffiti, non classicum canentes, non præmissis in aciem signis infestis, aut ulla clarigatione factâ, paucis mensibus centum & quinquaginta Anglorum millia misera clade peremerunt. Angli igitur infamiâ veterum Scelerum & recentibus nequitiis territi, frequentes se lembis exiguus & scaphis piscatoriis credentes per asperum mare & naufragiis infame in Angliam adultâ jam hyeme transfretarunt. Miserorum quiritationibus subacti Primores Anglorum Arausionensem orabant, ut Genti periclitanti succurreret. Ille Hiberniam cogitavit, at fatali quorundam fretus consilio ab incepto isto tunc desistit, atque ed magis quod Anglicis Jacobi Regis cohortibus confidere, nec satis tutum credidit, nec Batavos illuc transvehere donec plena rerum quies Angliâ parta esset. De Scotiâ, quæ Britannîæ etiam Regi obtemperat in ordinem nunc redigendâ spem longe uberiolem concepit, cum illi non Hibernicorum more collecto undique Regni robore ad arma contra Arausionensem conclamarunt, verum ipsius in ditionem semet dediderunt. Ille optimates illorum omnes Londini tunc hospitio utentes ad se accersivit, ut de communi Scotiæ salute cum illis consultaret. Septimo Idus Januarii † illi ad numerum triginta Procerum, generosorum octoginta, in ædes *Sancti Jacobi* se contulerunt, & tunc Arausionensis hanc apud illos orationem habuit.

† Januar. 7.

Viri Nobiles & Generosi,

“ **U** Nicum mihi ad hanc profectionem suscipi-
 “ endam illud incitamentum erat, quod ni-
 “ mirum conspexerim leges & libertates horum
 “ regno-

“ regnorum everſa, & religionem reformatam in
 “ extremo verſari periculo; & quandoquidem tot
 “ viri Primores hic commoramini, idcirco hanc ve-
 “ ſtrâ Concionem exoptavi, ut in medium conſu-
 “ leremus, qua ratione, religionis columnen, præſi-
 “ dium legum & immunitatum, juxta ac nos in *De-*
 “ *claratione* noſtra propoſuimus, facile conciliari
 “ poſſint.

Auditâ Arauſionenſis Oratione, illi Albam Au-
 lam in *Sanctioris Concilii Se-*
 * *Council-Chamber* — *naculum* * de iis rebus conſul-

tatum iverunt. Ibi Hamiltoniæ Ducem, virum
 Grandævum, familiæ claritudine & rerum experi-
 entiâ primas inter illos facilè tenentem, *Concioni*
Præſidem ſtatuērunt. Poſtridie eodem loci altera
 eorum congregio facta eſt. Ibi Arraniæ Comes Ha-
 miltoniæ Ducis major natu filius, Regiis partibus
 devotiſſimus ſententiam ſuam ita tradidit. *Cenſeo, in-*
quit, nos communi ſaluti non aliâ ratione melius con-
ſulturos; quam ſi Principi Auriaco conſilium afferamus,
ut Regem domum revocet, & auctor ſit illi ut comitia
Parlamentaria peragat, quorum auctoritate religio &
immunitates noſtræ juxta legum præſcriptum, in tuto
adverſus omnia pericula collocentur. Ea oratio Du-
 cem & reliquos omnes anxios & inſenſos habuit,
 Patricius Hume equeſtris familiæ inſignia geſtans,
 concionem interrogavit, num quis ſententiam iſtam
 propugnaret, & cum omnes cerneret ab iſtius pa-
 trocinio alienos, ſuam ita ſententiam aperuit, *Arra-*
niæ Comitæ judicium illud Arauſionenſis incæptis, De-
clarationi ejus, & conſiliis etiam adverſari, quibus re-
ligionem tueri, leges & libertates reſtituere decrevit.
 Huic orationi omnes ſtatim ſuffragati eſſent, niſi
 Præſes Concilii quod ſibi videretur dixiſſet, non opus
 fuiſſe in Arraniæ ſententiam verbis ulterius ani-
 madvertere quæ fruſtrâ ex ſe cecidiſſet, quoniam ne-
 mo illi obſecundabar.

Die

Die insequentj, quæ erat
 quinta Iduum * Januarii, San- * Jan. 9.

ctio ab illis lata erat, quam retulerunt in Album, &
 Arausionensi, per Hamiltoniæ Ducem reliquis om-
 nibus coram stantibus; in manus tradiderunt.

" Nos, inquit, Nobiles & Generosi è Regno
 " Scotiæ, in extraordinario hoc rerum articulo, hic
 " in unum coacti, Celsitudini vestræ singulares gra-
 " tias agimus, quod glorioso hoc incepto laboranti
 " religioni, legibus & libertatibus regni nostri auxi-
 " lio adfuitis. Quo melius incepta vestra effectum
 " à vobis propositum sortiantur, enixe obtestamur,
 " ut rempublicam capeffere, & rem civilem milita-
 " rēque administrare, expendere Regiam gazam,
 " propugnacula præfidiis occupare; atque omnia
 " facere digneremini, quæ paci stabiliendæ necessaria
 " videbuntur, usque ad proxima Comitia, quorum
 " Celebritatem pridie Iduum

" * Martii fieri à Celsitudine * Martii 14.
 " vestra comprecamur.

Decimo nono Calendarum † Jan. 14.
 Februarii † Arausionensis Sco-
 tiæ Primores eodem loci convenit, & in frequenti
 illorum coronâ hanc orationem habuit.

Viri Nobiles & Generosi,

" **V**OLuntati vestræ obsecuturus apud animum
 " meum statui, rerum vestrarum, usque ad
 " Comitiorum tempus, eam curam habere, quæ
 " necessaria visa fuerit ad comitia concilianda, ad
 " pacem tuendam, ad gazam Regiam in impensas
 " publicas erogandam, & ad complenda muni-
 " menta regni iis militibus, quorum fidei populares
 " salutem suam credere ausint; fidem insuper vo-
 " bis astringo, me lubenter assensurum iis omnibus,

“ quæ ad rem religionis, legum & libertatum reg-
 “ ni conducere visa fuerint.

Dum hæc ita geruntur pecuniæ publicæ coeperunt deficere & impares esse necessitatibus temporum. Gazam Regiam bellici Jacobi Regis apparatus pœne hauserant, ita ut ipse non ultra quadraginta librarum millia in ærario reliquerat. Pluribus vero nunc pecunia ingens numeranda erat, præter etenim terrestrium copiarum reliquias, Classarii Regis milites, & nautica omnis turba stipendia sibi debita non sine gravi quiritatione postularunt. Et plurimi nunc ferendis discordiis intenti, occasionem à tempore captantes classarios ad seditionem concitare pro virili nitebantur, rumusculos in vulgum spargebant ipsos stipendiis fraudatos fore. A-rausionensis ut hujusmodi querelis obviam iret, à civibus Londinensibus centum & quinquaginta librarum millia mutuatus est. Quo facto decimo

* Jan. 16.

septimo Calendar. Februarii *
 edicto vulgato, nomen pub-

licè locavit, se nauris stipendia numeraturum.

Interea temporis Ordinum delectus, è quibus generalis conventus componitur, liberis *plebeiorum* suffragiis ubique in provinciis & municipiis fiebat. Non nunc, quemadmodum antea, voces Civium minis aut pretio expressæ, viros, qui venalem habent patriam, in gradum Senatorium cooptaverunt. Nemo jam facundiâ vel divitiis pollens miseros adeo cives pellexit, ut Regis studio nimis flagrarent, & Deputatos eligerent per omne fas ac nefas in illius verba juraturos. Ut nulla optimatum factio, ita nec popularis infania civium delectus turbavit, verum unicuique *ingenuitatis* & electionis jus integrum mansit; nec alia in diribitoriis cura aut sollicitudo suffragantes tenuit, quam ut in Augustissima Comitata eligerent ipsa reipublicæ lumina, in quibus
 elucere

elucere præ aliis justitiam, pietatem, gravitatem, humanitatem, fidem, cernerent. Hanc insuper electionem id facilem reddidit quod Rex intra paucos menses, bis rescripta emiserat ad comitia concilianda. Tunc etenim plebis *delegati* non sententiis tantum ingenuorum erant comprobati, verum plurimis in locis etiam illorum calculis electi. Cum igitur post tam nuperam comperendinationem ad electionem nunc iterum ventum esset, nihil erat quod delectui moram faceret, verum facili negotio Senatores in comitia ascisciebantur.

Dum Cives eo modo, orbitati Regni & publicis necessitatibus consulturi, plebeios delegatos adoptant, venit tandem dies comitiis staturus, quibus, maximis ordinum assensionibus, latum illud iudicium est, in Auriaci favorem & diminutionem Regis, in quo, si modo vehementibus Jesuitarum maledictis, & temerariis aliorum linguis fides habeatur, instar esse omnium scelerum videbitur. Quo pacto hoc, & quibus de causis, variatis hominum sententiis, post longam illarum rerum disceptationem, quæ venerunt in iudicium, tandem gestum sit, statim palam lectori facturus sum.

Undecimo Calendar. Febr.

* Jan. 22.

* Conventus haberi cœptus

est, eò Præsules Ecclesiæ, majorum Gentium nobiles, & *domūs inferioris* Senatores eadem celebritate confluerunt, quæ prius in Comitia Parlamentaria, quibus in toto terrarum Orbe non aliud est venerabilius & augustius Concilium. Initio rerum omnium, more majorum, *Oratores* elegerunt, quorum munus est, Senatorum *rogationes*, sive schedulas quæ in Parlamento exhibentur, verbis ornare, & proponere comitiis in utràque domo. In superiori Senaculo Cancellarius, Principis Orator & interpres semper munere isto fungitur; nunc vero, vacante

Cancellarii sede, Marchio Hallifaxiæ, vir inter *Dynastas trabeatos*, rerum experientiâ, ingenii acumine, & singulari facundiâ spectandus, reliquorum consensu dignitatem istam obtinebat. In inferiori Senaculo Powlii, quem in frequenti Civium congressu *quæstionibus* præfuisse superius diximus, ascitus erat in *Prolocutoris* Cathedram.

Factâ celebritate Conventus, Arausionensis, cuius potestas nunc ad statum Comitiorum tempus exolevit, literas ad *Purpuratorum* Comitia dedit, quæ mox in utroque senaculo perlectæ sunt. In illis apud Senatum proficitur, "Se quantum in illo
" nervorum fuit intendisse, ut illorum obsequere-
" tur voluntati, atque ita procuraret Rempublicam,
" ut pace & incolumitate frueretur; nihil ab eo,
" quod ad communem salutem videbatur condu-
" cere, neglectum ab eâ tempestate fuisse, quâ re-
" rum summa ipsi primum permessa erat. Nunc
" vobis, inquit, id negotii datur, ut vestrâ ope fir-
" mo in posterum & stabili fundamento, religionis,
" legum, & libertatum vestrarum incolumitas ni-
" ratur. Nullus dubito quin in tam frequenti &
" libero conventu, consilia omnia effectum sorti-
" entur, quæ in declaratione nostrâ proposita sunt:
" Et quoniam rerum humanarum *Rektoris* ductu
" & auspiciis omnia à me non sine bona fide su-
" scepta feliciter hactenus cesserint, idcirco spem
" in eo haud dubiam repono, ipsum sua ipsius
" consilia ad exitum perduciturum, atque eam men-
" tem comitiis vestris aspiraturum, ut concordia
" summâ, & unanimi vestro omnium consensu,
" res eam firmitatem obrineant, ut nunquam in
" posterum dirui possint. Pericula, quibus Angli
" in Hibernia premuntur, magna à vobis & repen-
" tina auxilia efflagitant, & fortuna ista,
" quâ peregrinæ gentes in præsentia u-
" tuntur,

"runtur, facit, ut vos monerem, nihil, post inte-
 "stina dissidia, rebus nostris æque periculofum
 "fore, ac nimiam in vestris consultationibus mo-
 "ram. Confoederati Ordines, qui vires istas mihi
 "suppeditarunt, quibus hanc gentem à servitute
 "asserui, funestos istius moræ Eventus cito persen-
 "tient, cum hoc pacto & suarum cohortium ro-
 "bore, hic in vestris præsiidiis stationem peragen-
 "tium, diutius quam par est, carituri sint, & tem-
 "pestivis etiam vestris auxiliis, contra hostem po-
 "tentissimum, qui bellum ipsis denunciavit. Et
 "quemadmodum Anglia tenetur, virtute sanctissi-
 "marum necessitudinum, & foederis cum illis per-
 "cussi, Belgis laborantibus auxilia mittere, ita sine
 "dubio præclarum illud amicitiae documentum,
 "quod, non sine insigni rerum suarum periculo,
 "in salute vestra tuenda exhibuerunt, istam apud
 "vos benevolentiae & subsidii gratiam réperiet,
 "quam par est Anglos & Protestantes, ipsis re-
 "ponere quodocunque res illorum id postula-
 "tura sint.

Primo Comitiorum die Arausionensis epistolam
 istam ad Purpuratos ablegavit, illi cum inferioris
 Senaculi ordinibus, supplicem confestim libellum
 ad eum miserunt. " In eo propter acceptum be-
 "neficio immortales gratias illi retulerunt soli
 "post Deum, ut aiunt, religionis & libertatum
 "vindici. Grati etiam agnoverunt incredibilem
 "diligentiam quam ad illud usque tempus, in re-
 "publica administranda adhibuit ipsius etiam Cel-
 "situdinem obtestati sunt, ut Reipublicae negotia
 "omnia gereret tum ad rem Civilem & Militarem
 "spectantia, ut sumptum erogaret ex ærario in re-
 "ligionis tutelam, in juris publici, legum, liber-
 "tatum, & pacis conservationem; ut singulari in-
 "dustria salutis Hiberniae advigilaret, & venturum

“ mox Regni istius fatum maturius anteveniret.
 “ Hæc omnia, inquiunt, vos eousque administrare
 “ comprecamur, donec nostrum consilium vobis
 “ ulterius notuerit, quod opportune nos, quem-
 “ admodum res postulat, uti & reliqua omnia sine
 “ mora facturi sumus, quæ Celsitudo vestra à no-
 “ bis fieri præcepit.

Per istam Sanctionem & Supplicem libellum,
 Arausionensis ampliori longe jure Dictaturam nunc
 quam ante obtinebat. Ille accepti honoris & be-
 neficii gratiam his verbis remisit.

Viri Nobiles & Generosi,

“ **G**Audeo mihi ipsi quod incepta nostra vobis
 “ cordi sint, & quoniam ita fert voluntas ve-
 “ stra, ut rempublicam ulterius gererem, provin-
 “ ciam istam lubens accipio. Non possum non fi-
 “ dei vestræ commendare rerum exterarum curam,
 “ quarum mehercule ea est conditio, quæ vos ad-
 “ monere debet, quam necessarium sit, ut consul-
 “ tationes vestras maturetis, idque non solum ut
 “ incolumitati rerum vestrarum, verum
 “ ut OMNIS etiam EUROPÆ fa-
 “ luti à vobis prospectum sit.

Post Arausionensis orationem istam, *Comitia* reg-
 ni ad necessitates publicas se statim receperunt.
 Initio coëptorum omnium, à Deo & religione au-
 spicantes, jejunium indixerunt, propter Servatam
 ab Arausionensi religionem & libertatem in hac re
 vel Ethnici exemplo iis præiverunt, quibus moris

* Plin. paneg.

erat rerum agendarum initium
 à precationibus capere*, vel ut

Xenophontis præcepto utar *πρεσβυταὶ οὐκ εἰσὶν ἀρχα-
 ῖοι παρὰ τοὺς ἑγῶν.*

Statim post * Procerum
 Sanctione statutum est, Nequis

* Jan. 23

Perdu-

Perduellium, tempore Comitiorum in Pergulam, Cameram pictam, curiam Supplicum libellorum, aut Westminsterii Aulam pedem conferret. Non nescii erant viri prudentes cauto tunc isto opus fuisse, ne optimis Civibus communi salutis consulentibus, insidiæ à nefariis viris struerentur. Post procemia ista quibus insequentibus consultationibus proluserant, ardua regni negotia tractari cœpta sunt. Insignem nunc Controversiam constituerunt, & summâ animorum Contentione. De reficiendâ Republicâ disceptarunt. Non Senaculi parietes tantum lites continuerunt, verum acri etiam Studiorum concertatione extrâ curiæ Cancellis de re Communi Controversia instituta est. Omnes etenim ferme qui ingenio præpollebant immiscuere se Causæ publicæ, & prout quisque aut Regis aut Reipublicæ partibus studebat, ita missis clam in lucem libellis congesserunt argumenta, & pro virili nisi sunt influere in Senatorum animos, illósque ad suarum partium, studia flectere. Qui Regis causam fovebant, scriptis Londini editis (quo non alia Civitas magnorum ingeniorum feracior est) Auctores erant Senatui, ut, repudiatis eorum sententiis qui abrogandum Cæsari imperium censebant, ipsum ad lares suos statim postliminio revocarent. Id quidem justæ Civium iracundiæ indulserunt, ut Regem ad Ordinem redigerent, & figerent arctas leges, quæ ipsum ita religarent, ut non amplius omnia à nutu & arbitrio ejus regerentur*. Contra, omnes qui salutem populi ante Regis majestatem & effroenatam libidinem habuerunt, monuerunt Senatum, nulla legum vincula satis valida fore quæ Regem in officio continerent.

* Vid. Epist. ad Senatorem in septima Chartar. collect. pag. 19, 20. & Orat. nobil. viri extra Senat. in 9. Chart. collect. pag. 20, &c.

Suaſerunt igitur, ut, abrogato ipſi imperio, cujus, à Conventis & paſſionibus primum, deinde à Regno recedendo, optimo jure jaſturam feciſſet, alium in ejus locum ſufficerent. At hujus Conſilii Auſtores diverſi animorum erant. Nonnulli etenim magnopere cenſebant poſt Regis abrogationem ſoli Arauſionenſi diadema & reipublicæ gubernaculum tradenda fuiſſe: Aliorum vero ea erat ſententia, ut Mariæ Principiſſæ, tori ejus conſorti, rerum ſumma committeretur, cui hæreditario jure nunc regnum obveniebat. Alii poſtea medium inter utrumque concilium dederunt, quorum ſententiam Senatus complectebatur. Omnes illi quorum favor in Arauſionenſem inclinavit, poſt abdicatum à Rege imperium aſſerebant *populo ſummæ Imperii* jus omne & illorum ex dono ſceptrum Imperiale penes illum eſſe voluerunt. Mora eſſet, ſi ea omnia memorarem quæ viri docti, & hujus ſententiæ patroni, ea tempeſtate, ſcriptis tradiderunt. Diſſolutam fuiſſe politiæ Anglicanæ acriter contendebant, quòd duo politiæ membra quæ pertinent ad integritatem ipſius & formam eſſentialem penitus concidiſſent, *Rex* nimirum, & *Communium domus*, quorum ille non ſolum Regno ſe proripuit, verum *majeſtatis* etiam *inſignia* ſecum aſportavit, atque ita ſummum abdicavit Imperium, & per ceſſionem iſtam jus Regium diſſolvit. Quod ad *communium comitia* ſpectat, abſente inquit Rege conciliari nequeunt, ita nimirum ut forma politiæ Anglicanæ poſtulat quam ex tribus Ordinibus, *Rege, Proceribus Regni, & Communium domo* eſſentialiter componi neceſſe eſt*.

At præter iſtam ſolutionem & orbitatem regni, quam fuga Regis fecerat, iidem inſuper auctores gravibus argumentis egerunt, Regem in omnia

* Vid. Epiſt. ad amicum in ſextâ chartar. collect. pag. 13, &c. Verbum ſapientibus dictum, ibid. pag. 21. propoſit. comitiis oblata, in octavâ collect. pag. 3.

omnīa subditorum jura involantem, ipso facto imperio excidisse, & propter iniquam istam administrationem regno fuisse mulctandum. Qui etenim edidit libellulum, qui *Verbum Sapientibus* dicitur, postquam lectori sedulo inculcasset, legum ferendarum & abrogandarum potestatem, propter Civilem communitatem, penes *trinos Regni Ordines* esse, & *Regiam potestatem* in eo consistere, ut administrando rempublicam & leges exequendo, consuleret saluti civium, & illorum animos recrearet, quæstionem tandem his verbis proponit: Si Rex, cui Regia potestas ut supra, commissa est, pacta & conventa primaria solverit; Senatus consulta relaxaverit; curias non legitimas erexerit; collegia & municipia eruerit; involaverit in civium prædia & jura suffragiorum; portus & munimenta Regni in manus hostium tradiderit; *perduellibus* non solum delictorum gratiam fecerit, verum ipsos etiam honoribus cumulaverit; & potestatem istam quam civium tuendorum gratiâ obtinuerit, in excidium populi, legum & religionis ruinam usurpaverit: Annon talis Rex, talia perpetrando, etsi non verbis tamen re ipsa palam apud suos profitetur, Se rempublicam non juxta legum Sanctionem, verum suum ipsius arbitrium administraturum? Atque alius anonymus Auctor qui *dedit Consilium conventui de publicis Rebus Ordinandis* his verbis animi sensum aperuit. Multis, inquit, Nominibus Rex apud cives suos Regni jacturam fecit: Barclaius etenim ipse (etsi Regiæ potestatis propugnator acerrimus) in libro quem contra Monarchomacos scripsit*, fatetur Regem si in alicujus clientelam se contulit & regnum quod liberum à majoribus accepit, alienæ ditioni mancipavit, ipso facto ex Rege se non Regem facere, atque omni honore & dignitate Reguli atque in subditos potestate

* Vid. Barcl. l. 3. cap. 16. locum non citat auctor hic.

potestate destitui. Grotius etiam dicit, *Si Rex partem habeat summi imperii, partem alteram populus aut Senatus, Regi in partem non suam involanti vis justa op-*

* Vid. Grot. de jure belli & pacis, lib. 1. cap. 11. sect. 13. non citat. ab hoc auctore.

poni poterit, quia eatenus imperium non habet *.

At non opus est argumentis, inquit, quæ palam nobis faciant Regem nostrum regnum suum sub peregrinum jugum misisse; impotentem sibi supra legum omnium fastigia dominatum usurpasse; & in jus illud invasisse, quod juxta politię formam civi-

† Vide verba auctor. in octavâ chartar. collect. pag. 3.

bus in ferendis legibus competit †. Argumentis istis atque aliis quamplurimis quæ tunc temporis lucem obtinu-

erunt, viri eruditione & ingenio pollentes senatoribus ostendere & persuadere conati sunt, Regem per omnem libidinem rempublicam gerendo, & curam tandem regnandi animûmque abjiciendo imperium in subditos amisisse. Maneat igitur quod asserunt Regem ea committere potuisse propter quæ se principatu exuit, atque ipsum à conventis recedentem & facientem contra quàm pactus est, pacta & conventa solvere, atque isto vinculo soluto quod Regem cum populo continet, omne illud jus amitti quod ad ipsum pertinebat, qui pacta solvit. Restat nunc ut lectorem moneam quod judicium de supremo jure in ea orbitate Regni tulerint. *Si veterum*, inquiunt, illud est quod inter legis axiomata à jurisperitis nostris recensetur, *Quod non est hæres viventis*, tum regnum non jure successionis ad hæredem proximum descendit, verûm ad *Populum*, tanquam ad fontem è quo primo fluxerit, potestas omnis haud minus retrovertitur, quam si universi regium sanguinem attingentes fato concessissent. Atque si res ita se habeat, si soluta sit politia Civilis,

lis, & Angli nunc in eundem naturæ statum prolapsi sint, quo principio rerum utebantur, antequam coetus hominum jure sociati essent, cum in tuguriis atque antris habitarent, ac sine legibus, sine certis sedibus palantes vagarentur: Cuinam igitur, inquit, in hoc rerum articulo imperii summam committere par est? Utrum

illi * qui Rempublicam elu-

* Jacobo Regi.

dere cogitatis suis furoribus contendit, qui omni tempestate gazam Regiam erogavit, & captatis omnibus occasionibus pro virili conatus est, ut religionem, leges, & jura civium everteret? An illi † qui pro-

† Arausionensi.

priis sumptibus, nec sine extremo vitæ & fortunarum omnium periculo, rempublicam nostram à novissimâ calamitate vendicaverit, cujus prudentia, vitæ integritas, fortitudo singularis, & rei militaris peritia, pariunt sæculo decus, gaudium bonis omnibus, malis vero domi forisque terrorem, & cujus vita populo cui præ est summum splendorem allatura sit? Hujusmodi argumentis & elogiis viri Arausionensi studentes Comitiorum benevolentiam ipsi conciliare summâ ope nitebantur. Et plurimis sane rationibus subacti illum imperio præficere studebant, quarum istæ præcipuæ erant, *Ut libertatis vindici* tanto munere grates haud minores beneficiis referrent; *Ut Ducem* sibimet adsciscerent parem grandibus inceptis, quæ à bellicosâ Anglorum gente, sua ipsorum & Europæ salus externo mox in campo exigeret; *Ut Donatio* insuper ista *ab Ordinibus* Regni præter *jus successionis* facta, hominibus documentum esset, quas partes sibi Ordines Regni vendicent in collapsæ reipublicæ regimine constituendo. Alii contendebant non tam crebrâ vero scriptorum concertatione, solam Mariam Auriacam Principissam Regio diademate ornari debuisse.

buisse. Hujus sententiæ auctores id Arausionensis cultoribus concedebant, *Regem se Principatu exuisse*, popularem vero ambitionem averfati, & superstitione Regiæ familiæ addicti, mordicus negabant in eo casu concidisse politiam Civilem & rerum omnium arbitria penes nunc populum fuisse. Ita etenim luculentus scriptor, qui hujus causæ patrocinium suscepit, animi sui judicium aperit. Juris Anglicani, inquit, Axioma illud est, *Quod nullum sit interregnum*. Fit igitur necessario mutatio Personæ, continuatio vero regiminis. Atque hæc regula ejus momenti est, ut non temere ab illâ recedendum sit. Propter Obsoletum illud dictum, *Quod non est hæres viventis*. Vis, inquit, à Rege immunitatibus Civium illata, & fuga cui se commisit, nullâ prius administrationis publicæ curâ adhibitâ, pro *Cessione* ab imperio habenda sunt, & Civili politicâque interpretatione perinde accipienda, ac si Rex mortem obiisset. Quoniam vero ea ejusmodi *Cessio* est quæ necessario postulet, ut de eâ *judicium* feratur, ideo *Ordinum Regni Conventum* agi necesse est, ut illorum eâ super re decretum habeatur. Quo facto imperium statim ad Auriacam Principissam, proxima

* Vid. Consilium in gratiam Auriacæ Principissæ datum in 7. collect. pag. 1.

mam nimirum hæredem devolvitur*. Eadem tempestate tertia sententia, media inter eas quas nunc memoravi, & utriusque consilii particeps typis mandata erat. Nescio etenim quis anonymus scriptor auctor erat conventui, ut Arausionensem & tori ejus *Consortem* in solum Regium simul asciscerent, potestatem vero legum exequendarum soli Arausionensi permitterent. Majestatem Imperialem ideo cum Principissâ participandum monuit, ne secus facientes juri hæreditario haud satis æque consulere viderentur. At soli Arausionensi rerum habenas tradendas

dendas censuit, quoniam res Europæ & nostræ etiam eo essent in statu, ut alacri & strenuâ administratione indigerent. Nemo enim potis est recuperare res amissas, mox ruituras ab interitu vindicare, & emendare ista quæ perperam admissa sunt, nisi Princeps togæ & militiæ artibus instructissimus. Atqui non aliud, inquit, Comitia regni sapientiæ suæ uberius documentum exhibere possunt, quam si Regis munia unius potestati permittant; inter duos etenim auctoritate pares haud raro contingit quod inter se dissentiant, atque ita contraria jubeant, duorum vero imperatis morem gerere nemo potest. Marito, inquit, potius quam sponsæ reipublicæ cura tradenda est, propter foedus conjugiale, & quoniam natura, vitæ institutio, & experientia rerum virilem sexum magis idoneum formavit ad Imperatorias artes obeundas. At præter felicitatem & prærogativam Sexus, dignitas intaminata, Sapientia recondita, virtus singularis, & merita haud exaquantur Arausionensem commendant: Atque eo nomine, inquit, præ aliis omnibus gubernacula reipublicæ tractare meruit, quoniam naturâ propensus est ad justitiam, ad misericordiam, ad pacem; atque illius gessit animus incepta omnia gloriosa publice auspiciari, quæ ad humanæ societatis utilitatem spectare videantur*.

* Vid. rationes cur corona ambobus daretur, executio rerum soli Principi, in 9. collect. pag. 17, 18. 19.

Ex erant sententiæ, quas, Comitiis tempore, viri eruditi, prout animum cujusque aut rerum suarum respectus, aut publica salus, aut partium studium inclinavit, pervulgarunt scriptis; ut lectores omnes, senatores vero præcipue in sententias suas allicerent. Istas ego pluribus ideo verbis recitavi, ut lectorem disceptationum omnium accuratius admonerem,

monerem, quæ tunc in constituendâ republicâ non tantum inter Sapientes non senatorios, verum etiam munere isto in Senatu fungentes obortæ sunt. Iisdem etenim Sententiis & argumentis intra Senatus parietes res controversa erat quæ viri eruditi scriptis suis pervulgarunt.

Plebis Deputati in inferiori Senaculo, quæstione de statu nunc regni habitâ summis Universi Ordinis assentionibus confestim hisce verbis Sententiam ferebant, Jacobum Regem, pacta & conventa mutua Regi cum civibus inita solvendo, civilem Regni politiam, quantum id illum penes erat, solvissæ; ipsûmque Jesuitarum & aliorum sceleratorum voluntati obsequentem, leges fundamentales subvertentem & cedentem tandem regno imperium ABDICASSE, & solum eo facto nunc VACUUM relinquitum esse.

* Januar. 28. 1688.

Eodem tempore decreto sancitum erat in communium etiam conventu, ut plebiscitum illud ad Procerum senaculum postridie renunciarent, eo nimirum consilio ut illorum calculo comprobatur vim legis obtineret. Illi non statim in Plebeiorum sententiam iverunt, verum altercationes eâ super re ortæ comitia aliquantisper distinebant. Selecti itaque oratores ex utroque senaculo rem in disceptationem vocabant. Quibusdam è Proceribus id in plebis isto scito displicuit, quod, Regem imperium ABDICASSE, atque solum ita VACUUM fuisse pronunciassent. Rogabant itaque PLEBEIOS, ut, mutatis vocabulis, à Rege DERELICTUM fuisse imperium non ABDICATUM assererent, quoniam vox ista non erat juri Anglicano nota. Id si facerent, & desinerent pro VACATIONE nunc seu Orbitate solii contendere, se decreto illorum suffragaturos dicebant. Haud Proceres quidem inficias ibant, Regem regno excidisse, & quantum ad suum ipsius jus spectabat,

spectabat, illud ABDICASSE; *solum* verò in eo casu haud à Principe VACARE idcirco considerabant, ne secus facientes regnum HÆREDITARIUM in ELECTIVUM mutare, atque ita in proximam hæredem injuriosi esse viderentur. Illud Dynastis istis in votis erat ut derelictum à Jacobo Imperium ad Mariam Arausionensis Principem haud secus descenderet quam si pater ejus fato concessisset. Plebei vero latà à se sententià discedere noluerunt. Tandem itaque purpurati *plebiscitum* illud suis suffragationibus rarum habuere*.

* Febr. 7.

Ex illo tempore, quo *Ordinum* assensionibus declaratum erat *Regem se principatu exuisse*, ventum erat ad primævum istum naturæ statum, quo rudes & inculti mortales usi sunt, priusquam utilitas prima hominum conciliatrix, concilia cœtusque virorum concordes congregavit. Quoniam igitur soluto regimine humana felicitas diu consistere nequit, cura constituendæ iterum reipub senatorum animos proximè occupavit. Quidam è *Proceribus* reliquos monuerunt ut Jacobo ad suos penates iterum revocato, titulum nomenque Regis & omnia majestatis insignia permitterent; *jura vero Majestatis* penes alium essent, quem *Regentem* vocarent, qui-que Regis nomine administraret rempub. donec Rex è medio excederet; quo tempore proximus hæres regno potiretur. At neque intermortuæ jam amicorum Orationes, neque suæ ipsius literæ ad *Sanctius concilium* † è Galliis missæ Regi profuere. Dux insigniores sententiæ senatum distinebant, atque summa erat

† Vid. Epist. istam in 9. chartar. collect. pag. 11.

controversiæ utrum *Arausionensem*, an Mariam tori ejus consortem, regno præficerent. Dum in istis altercationibus diutius hæserunt, nonnulli auctores

erant Senatui, ut, ad ista dissidia tollenda, utrumque in regni communionem asciferent, rerum verò administratio penes Arausionensem esset, qui non solum Princeps erat libertatis nostræ defendendæ, verum animum etiam gessit parem bellis quæ paulo post ab illo foris erant gerenda. Sententia ista plurimorum assensu comprobata strepitum ferme omnem illico vicit. Atque eo tempore (sic Dei providentia tulit) Auriaca Princeps opportune atque oporato è Belgio venit. Post ejus adventum odia partium quiescere,

* Febr. 12.

atque * *Ordines* regni privata studia publicis utilitatibus remittentes Senatusconsulto statuebant. “ Ut Wilhelmus & Maria, Princeps & Principissa Arausionis, in Regem & Reginam Angliæ, Franciæ, Hiberniæ, & locorum omnium ad illarum ditiones spectantium, adoptati sint, & coronâ Imperiali Regiæque majestatem durante illorum aut superstitis vitâ fruantur; ut quamdiu ipsi in vivis fuerint Arausionensis solus utriusque nomine Regiam omnem potestatem exequetur, postquam vero necessitati ultimæ concesserint, corona dignitæque imperialis ad Auriacæ Principissæ hæredes, & si proles illi defuerit ad hæredes Annæ Cimbricæ Principissæ, & si illa improlis fuerit, ad Arausionensis hæredes pertineat. Eodem insuper decreto comprecati sunt ut Princeps & Principissa lubentes regnum adirent.

Hunc finem dominationis habuit Jacobus, brevi sane lætatus funesto imperio, & rempublicam, quam gloriosissimè administrare poterat, voluntariè primum abdicatione, deinde immaturâ abrogatione finivit. Nulla prodigia eo anno antè vel postquam hoc gestum est, in regno nunciata sunt. Non *solis* Orbis minui visus; non dux interdum
luna

lunæ Ortæ ; non pugnantem cum lunâ solem simplices & superstitiosi mortales viderunt ; non Thamesinæ undæ sanguine mixtæ fluxerunt ; non Regum monumenta sudarunt sanguinem ; non fideus Obeliscus de cœlo tactus ; non boves, non infantes in utero matrum venturam Regi calamitatem prædixerunt. Omnia erant prodigiorum vacua, & natura pristinum ordinem perinde retinuit, quasi rerum humanarum *rector*, ex tranquillo isto naturæ vultu id nobis voluisset notescere, nihil præter jus & æquum Regi nostro contigisse, verum diminutionem istam planè fuisse cœptis ejus congruam. Jesuitæ injuriam ab *Ordinibus* Regni Cæsari illatam verbis ubique exaggerant. Æqui vero rerum æstimatores facinus illud viris sapientibus, sine dubio, condonandum existimabunt. Quid fecerunt etenim ? quod piaculare crimen admiserunt ? Otio nimirum Principem, quod ipse quasi-vit, reddiderunt ; neque illi quærens gloriam inviderunt, qui non aliis reipublicæ curis, quàm civium cruciatu, & subversione legum se distringi patiebatur. Furores ejus, quos nullis legibus, nullis judiciis frænare poterant, illius voluntati quasi morem gerentes, decreto isto à suis cervicibus repulerunt, & in omne ævum gravi documento sanciverunt, ne quis unquam Rex opprimeret leges, populúmve opportunum tantæ injuriæ duceret. Qui tanti Principis calamitatem animo contemplabitur, videbit, Regem nullum, qui Civium benevolentia, qui pactis & conventis omnibus nuncium remisit, quique homines liberos & fortes sub jugum mittere conatur, in loco incolumi consistere. Videbit quàm sit varia vitæ commutabilisque ratio, quàm vaga & volubilis fors rerum humanarum, & quæmadmodum Darius Alexandro retulit, sentiet,

* Quint. Curt. lib. 4. *Nunquam diu eodem vestigio stare fortunam* *. Atqui si

Communis humanitas à nobis postulet ut aliorum vicem doleamus, si majoris illud officii sit Regum infelicitate moveri, quibus ludibria fortunæ, propter claritatem generis & vitæ splendorem, majorem animi ægritudinem pariunt. At Regis nostri infortunium æquo à nobis animo ferendum esse videtur. Vix etenim, post hominum memoriam, quisquam è fastigio Principum dejectus erat, cujus imperium plures magis infestum, fortunæ verò naufragium, pauciores boni magis dolendum habituri essent. Quis enim est qui non videat non nostris tantum civibus, verum exteris; etiam, juris, libertatis, rerum, fortunarumque suarum salutem in illius diminutione consistere? Quapropter Comitiorum suffragio isti, quo tot gentium libertas & securitas fundabatur, superstitiosi Regum ubique cultores ignoscere debent, nisi carius pensiùsque illud humano generi existiment, ut plures nationes miserà servitute premantur, quam ut mortalem unum impotentis animi libido, & iniqua spes frustraretur. *Necessitas durum* mehercule *telum* ordines Regni ad id patrandum impulit, non nisi inviti etenim & in ultimo fortunarum suarum periculo, imperium Regi abrogarunt, haud aliter quam frugi homines sæpissime vasa in mare conjiciunt, cum jam spondet interitum confusio foeda maris & fluctuum. Omnibus etenim perspicuum est, salutaribus Jacobi rebus, nostram omnium libertatem interituram, & venturam cito diem, quâ Galliarum Regis ditione nutuque maria, terræ, pax, bella regerentur. Ille etenim subsidii dominationis suæ usus est Turcarum Imperatore, & Rege nostro, cujus fides velut fataliter illi semper integra mansit.

fi
n
d
fi
fi
fe
or
lis
ex
ab
tar
Re
ti e
jug
tius
mal
cob
men
obli

mansit. At contra *Triumviros* istos pro Imperio & religione fortiter bella moventes, quæ sociata aliorum virtus stare potuisset? Si *noster* etenim Rex, & Gallus (quemadmodum suos apud animos statuebant) postquam *Cæsarem Germanicum* & *Turcam* inter se commississent, conjunctis viribus terrâ marique in Belgium, velut altera Europæ claustra, imperum fecissent, quid in eo casu belliosissimæ *Provinciae*, hostium Classi & copiis terrestribus impares, nisi victas manus & capta traderent arma? Devictis ita Belgis, quæ fortuna belli Germaniam & Hispanias, addo etiam Italiam, cito versaret, facile est absque oraculorum monitu conjectare. Quo etiam in loco res nostræ, post aliorum calamitatem, forent, adeo clarum est, ut, quemadmodum in proverbio dicitur, *vel cæci appareat*. Jucunda nimirum ista libertas è Parlamento auctoritate nata, quam nullum Europæ regnum præter Angliam & Poloniam, juxta *juris feudalis* constitutionem illibatam retinet, concideret statim, atque ita necesse haberemus aut Regis nostri furores omnes tolerare, aut Galli libidini obsequi. At Imperium à Jacobo derelictum Arausiconensi tradendo nosmet atque alios ab istis periculis prohibuimus; & quoniam non alia ratio erat expediendæ nostræ omnium salutis, idcirco patienter ab omnibus ista diminutio Regis ferri debet, ex quâ tanta felicitas generi humano eluxerit. Si multa Regis in patriam promerita extitissent, non illa tanti esse crederem ut illorum ergò, perpetuum nobis jugum imponi pateremur. Ego cum Memmio potius censeo, *Quod in R-publicâ præstat beneficii quam maleficii immemorem esse* *. Jacobo vero Regis benefacta in memoriam revocare, injurias oblivisci nemo potest, cum illa rara fuerint aut nul-

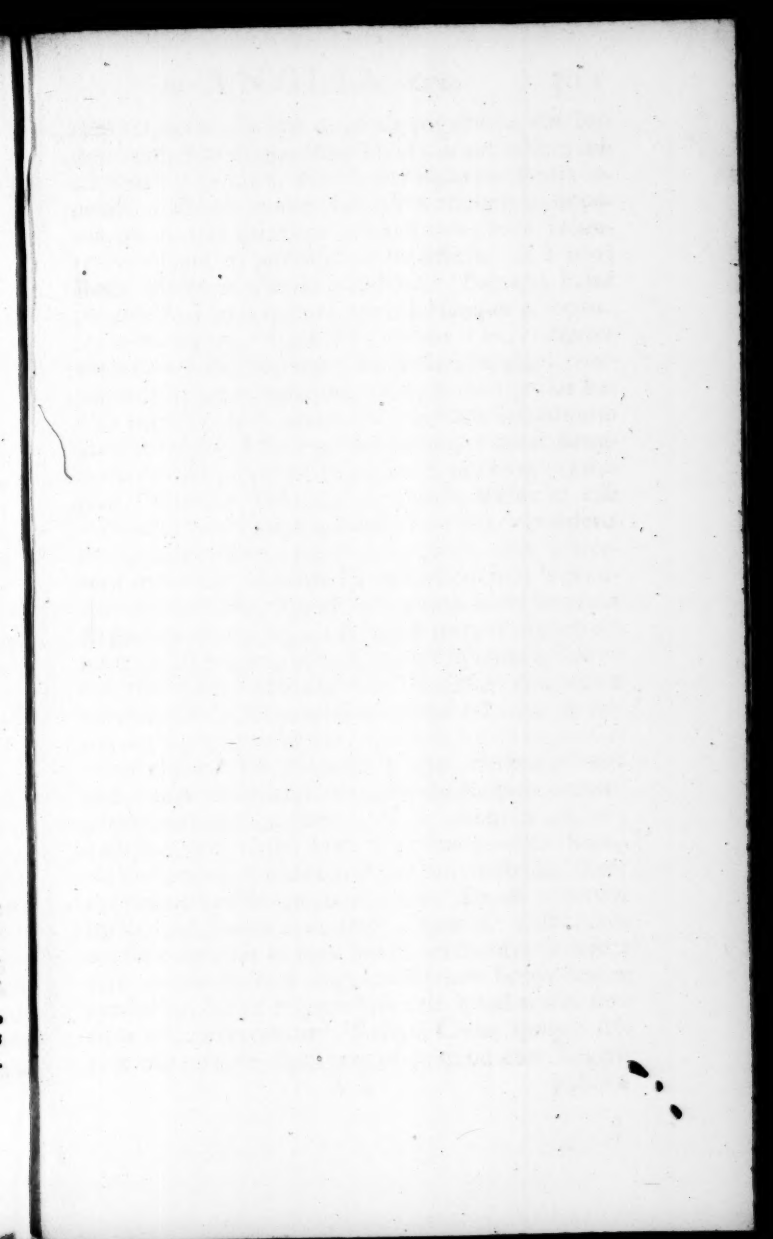
* Salust. bell. Jugurth.

la, hæc vero graves ac diuturnæ. Plurimi è peregrinis scio dictis meis fidem vix habituri sunt, qui ab aliis didicerint multos in Angliâ esse, inter reformatæ religionis alumnos, quorum fides etiamnum pro Jacobo Rege integra maneat & invicta, quique in obsequium Arausionensis jurare recusent. Nonnullos ita affici ut inficiari non possumus, ita summam illud nobis admirationem moveret, quempiam esse qui Jacobum nunc desideret aut infortunio ejus tangatur, nisi animo ista contemplanis, Neronis fatum recorderer. Ille, teste Suetonio, *Nullum adhibuit delectum, aut modum interimendi quoscunque libuisset, quacunque de causâ. Cum ille multos jam Senatores necasset, multas significationes nec dubias jecit, ne reliquis quidem parsurum Senatoribus, eumque ordinem sublaturum aliquando è republicâ. Religionum usquequaque contemptor fuit, præter unius deæ Syræ, quam mox ita sprexit, ut urinâ contaminaret. Mors ejus tantum gaudium publicè præbuit ut plebs pileata totâ urbe discurreret. Et tamen, inquit idem Suetonius, non defuerunt qui per longum*

* Suet. Ner. Claud.
Cæs.

tempus vernis æstivisque floribus tumultum ejus ornarent.*

Simili fortunâ Jacobus utitur, etsi enim impotentem ejus dominatum, nemo ferre poterat, etsi diminutio ejus summam lætitiâ *Genti Anglicanæ* fecerit, vicem tamen illius multi dolent, miseriis ingemiscunt. Ratio cur nonnulli in illum ita propendeant, ut non omnibus eadem est, ita non una à nobis afferri potest. Plurimorum temporaria sunt ingenia, & quod nunc in voluptatis aut beneficii loco numerant, paulo post infortunium ducunt. Quosdam ita natura finxit, ut favor illorum semper in calamitosos inclinet; alios vero, ut, quemadmodum de Catone dictum est, *Semper in potentes obliqui sint*: Nonnullos nimius rerum suarum

rum respectus, & spes augendi peculium, aut honores adipiscendi, quosdam invidia atque odium inimiciorum in alios, rerum novandarum studio incendit. Præter communes istos animorum impetus, peculiare quædam rationes *insensorum* voluntates retinent in pristinis adhuc officiis, & à novi Regis obsequiis alienas reddunt. Plerique haud perinde Jacobum quam Casum locumque principatus miserantur; Ægrè illud ferunt (imprudenter vero & injustè) summum Imperium cuiuspiam *Senatus* auctoritate designatum fuisse, & non potius hæredi proximo post *abdicatum* regnum hæreditario jure obvenisse, & obsequium fidemque quod Arausionensi inviti, tori ejus *Consorti* haud inviti præstarent. Quidam conscientia instincti scelus id esse existimant, vivo Jacobo, fidelitatem alteri spondere. Scrupulum istum, maximè ex parte, illis iniecerunt inconsiderati nonnulli, qui obsequium hominibus præcipientes, quod auctoritate sacræ scripturæ Regibus asseritur, juris & æqui metam transgressi sunt, & in Regem, animique ejus libidinem deformè obsequium pro dogmate Ecclesiæ Anglicanæ venditarunt. Aliis quorum animi ad opes & honores turpiter nitebantur, spes unica è servitute Civium eluxit. De illis loquor, qui, multos per annos, non nostrorum solummodo Regum verum, pretio corrupti, in summis Galli obsequiis fuerint; à quibus, pro virili, hosti acerrimo prodita Senatus auctoritas, proditum imperium nostrum, domi militiæque venalis respublica fuit. Ea est virorum turba qui *Jacobitæ* audiunt, quorum dissensionis causas præcipuas in eum finem memoravi ut lectorem monerem non singulari Civium benevolentie aut virtuti Regis tribuendum esse quod multi fortunæ ejus misereantur. Reliqui Cives, quique soli sunt isto nomine digni propterea quod cum Regem

publicæ salutis gubernaculis admoveri exoptant qui natus Reipublicæ videtur, omnes Wilhelmum Regem summis dignantur obsequiis, cuius unius operâ salvam esse rempublicam intelligunt. Et quamvis sub illius imperio ingentem pecuniam, & majorem longe quam unquam post *Anglici* nominis memoriam, diutini terribimque belli sumptibus erogarunt, tantum tamen abest ut infortunium suum sub novo Principe deplorent, ut contrâ sibi met perpetuo gaudeant, aliis gratulentur, numinis optimi clementiâ *Rectorem*, sibi tandem contigisse cujus in manu est gentem & clientelam suam tutari, sociis periclitantibus succurrere, pristinum Anglorum decus foris militiæ quocunque pretio redimere, & fidelem strenuamque operam sociis navando, infamiam istam & labem diluere, quæ nobis posteriori hoc seculo adhæsit, propter dubias & incertas societates, & violatas fœderum sanctissimas necessitudines. Tantum Regem, tam suis & aliorum temporibus opportunum, summo amore complectuntur, & hujus beneficii gratiam Deo immortalis tribuendam purant. Illum ego divinitus nobis concessum ideo existimo quod in illo summa sint omnia, quæ idonea tempori & levandis hominum calamitatibus necessaria videantur. Oportebat sane & necesse erat, ut, qui furorem Galli castigaret, & à sociis *Gentibus* vim prohiberet, qui libertates oppressas restitueret Angligenis, & collapsam undique rempublicam ad pristinum decus revocaret, non solum insensus adversaretur Galliarum Regis libidini, atque alios omnes prosequeretur summâ benevolentia, verum etiam ut invictum animum gereret, atque imperatoriis omnibus virtutibus esset instructus; ut non solum liberè educaretur, & in republicâ servitutis impatienti, verum qui sciret etiam moderari fortune animoque suo, atque omnia gubernare prudentiâ,

dentia. Hæc vero omnia in Rege nostro sunt conspicua, atque ita ille moratus est, ut nostræ & publicæ Europæ necessitates postulant. Etsi etenim nemo magis benefica sit voluntate, aut communis humanitatis minus expers, attamen (quod Deo & nostræ omnium felicitati deberi fatendum est) in inimicitias in Gallum exercet quæ mihi videntur à natura insitæ, aut quasi à majoribus non sine diris imperatæ, haud aliter quam Annibalem impubere jurejurando ante aras pater Amilcar astrinxissetur, ut quam primum per ætatem liceret, arma contra Romanos sumeret *

* Sil. Ital. lib. 1 —

præterquam etiam quod simulates istas in Gallum fovet, quo nihil, rebus sic stantibus, in Rege Britannico gloriosius esse potest, in illo etiam tam incredibilis ac pene divina animi magnitudo emicat, ut non modo eorum hominum, qui nunc sunt, gloriam, sed antiquitatis memoriam virtute æquiparaverit. Nihil est in usu militari positum quod hujus scientiam fugere possit, nec alterius cujuscpiam major est labor in negotiis, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo. Ille, quem admodum de Trajano dictum est, *Imperator est titulis, & imaginibus, & signis: cæterum modestiâ, labore, vigilantia, Dux, & Legatus, & Miles* †. Atque non

† Plin. pan.

illud nos in præsentî solummodo bello didicimus, in quo gloriam Britannia ab interitu vindicavit, & nostram castrorum disciplinam, lapsam extinctamque refovit depulso hujus posterioris seculi malo inertia luxuriæque, in quo toties se fortiter morti obtulit pro iis omnibus qui ad commune plurimarum gentium bellum ipsum Imperatorem depoposcerunt, verum singularis etiam virtus illius olim emicuit in bello maximo ab acerrimis hostibus perfide suscepto, quod

nimirum

nimirum subito exarsit, atque ipsi Batavi prius audiverunt geri quam parari. In eo bello, in quo ultima reipublicæ fortuna illum exercuit, ineunte primâ juventute maximi exercitus factus Imperator, ea gessit, propter quæ Batavorum respublica non paucorum annorum gratulationem, sed æternitatem immortalitatemque ipsi donatura sit. Nemo illo scientior, nemo major, tunc cum in adolescentiâ circa Rheni aut Mosæ fluenta copias in aciem eduxit. At Major seipso apparuit, virtus etenim & fortuna simul enituerunt, quando Rhenum cum Boinio & Sinneno conjunxit; plusque nos libertatis nostræ non solum defensori, sed conservatori etiam, quam Batavos reipublicæ *Statori*, debere fate-mur. Laus illa, quam in Angliâ & Hiberniâ meruit propter excussâ à miserorum cervicibus servitutis vincula, tanta quidem est ut trophæis monumentisque ejus nulla ætas finem sit allatura. Nunc etenim Insulæ nostræ multis casibus defunctæ & post damna renovatæ, mitiori imperio cuncta res-venti, sub tutela mansuetudinis ejus acquiescunt.

Perge in itinere isto quo cœpisti, Princeps optime, & quemadmodum collapsum undique & perturbatum Imperium nostrum in bene moratam & liberam Civitatem transmutâsti, ita ad ultimum tibi curæ sit populum fidei & tutelæ vestræ Creditum in otio & tranquillitate retinere. Non te pridem propria sed aliena cupiditas, alienus timor Regem fecit, nec te læta & prospera stationis istius, sed aspera & dura ad capeßendum regnum impulerunt. Sicut igitur diadema nostrum ideo induisti, & paludamento indutus, instructus militibus, subvenires laboranti Europæ, & exitium à *Turcâ*, à *Defensore fidei*, à *Rege Christianissimo*, religioni Christianæ & fortunis nostris imminens à nobis omnibus arceres; ita comprecamur ut inceptum illud ad felicem exitum

tum perducas, ut Anglia pristinam gloriam, æque ac libertatem per te recuperet. Cum nationes exteræ viderint, te non minus obstinatè operam navare, ut socios nostros à periculis & communi hoste tueris, quam alii ipsos perditum iverunt.

Vive memor, Princeps Augustissime, Regem benevolentia civium, potius quam armis, septrum esse debere. Reputa sæpius cum animo vestro, *nihil esse tam populare quam bonitatem* *, & *quod nihil sit præstabilius viro; quam periculis patriam liberare: beatos esse quibus ea res honori fuerit à suis civibus* †. De cætero,

* Cic. pro Q. Ligario.

† Cic. pro Milone.

quâ flores apud populares tuos dignitate & gratiâ eam tibi perpetuam exopto: Faxit Deus ut illi intelligant bona sua, & se dignos vestro usu præbeant atque identidem cogitent se obsequium Principi præstare, non qui servitute, sed qui libertate Civium latatur semper in studium vestrî sit voluntas illorum omnium propensa, nec quod Tacitus || ait, *Primum* 42.

|| Tac. hist. lib. 4. sect.

diem post malum Principem optimum esse, apud nos fidem obtineat, verum quod temperamentum omnes in illo subito pietatis calore, post inaugurationem vestram, servavimus, hoc singuli perpetuo teneamus. Grati semper recordemur quibus beneficiis nos & humanum genus cumulaveris; nec quispiam sit tam rudis in republicâ, tam nihil unquam nec de suâ nec de communi salute cogitans, qui non intelligat vestra salute contineri suam, & ex unius tui vitam pendere omnium. Hoc boni sapientesque omnes quoties secum dies noctesque meditantur, extimescunt graviter casus humanos, sævam nimirum iracundiam belli, incertos eventus valetudinis, naturæ communis fragilitatem, & quod ab hostibus tuis haud parum

parum metuendum est, sceleris & insidiarum conventionem. Omnibus hisce casibus defungaris precor, nec te prius à nobis Deus abripiat, quam constituta & composita republica nostra, frænata Galli tyrannide, & gloriosa pace foederatis gentibus redita, otio & tranquillitate diutina nobiscum persuaris. Tunc cum satis gloria tua, satis reipublicæ & amicorum utilitatibus vixeris, cumque naturam ipsam expleveris satietate vivendi, tandem in loco piorum animis designato placidè quiescas! Quamprimum illud tibi humanitè acciderit, tunc optima cujusque Civis pietas incipiet Magni Conservatoris jam defuncti memoriam venerari, & ingentis animi famam ac figuram complecti. Tunc quicquid ex Rege nostro amavimus, quicquid mirati sumus, mansurum est in animis hominum, in æternitate temporum, famâ rerum. Et cum impotentes tyrannos, sanguine & rapinis saginatos, velut inglorios & ignobiles oblivio obruet, aut mala fama persequetur, tunc *liberatoris* nostri virtus vigebit memoriâ seculorum omnium, celebrabitur non solum nostris, sed pœne omnium Gentium literis & linguis, atque ipsam posteritas alet, æternitas ipsa intuebitur.

F I N I S.

